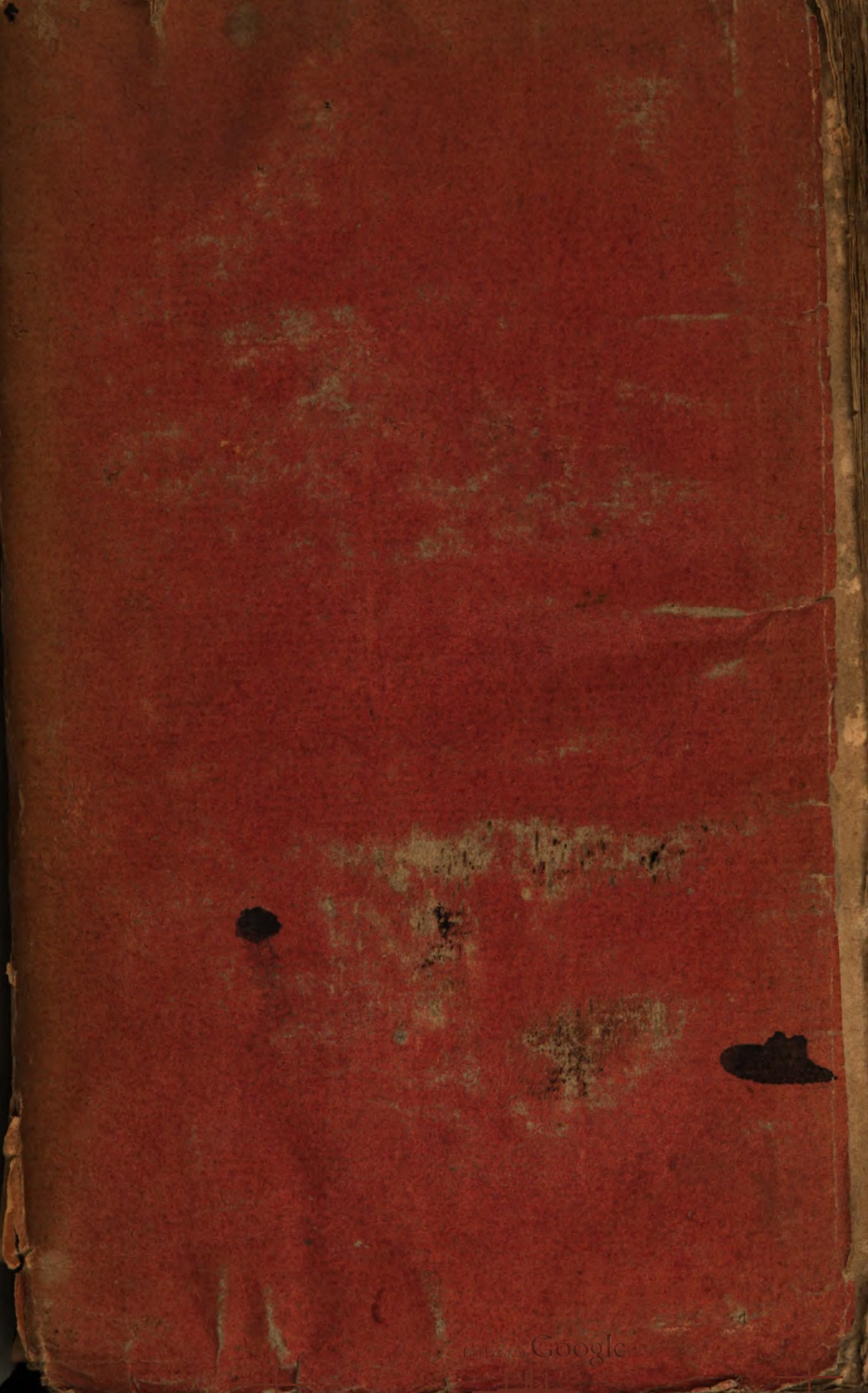

HOMO APOSTOLICUS

INSTRUCTUS IN SUA VOCATIONE

AD AUDIENDAS CONFESSIONES.

HOMO APOSTOLICUS

INSTRUCTUS IN SUA VOCATIONE

ad audiendas Confessiones,

SIVE

PRAXIS ET INSTRUCTIO CONFESSARIORUM,

AUCTORE ILLUSTRISS. ET REVERENDISS.

D. Alfonso De Ligorio,

Olim Episcopo S. Agathæ Gothorum, etc. etc.

CUM NOTABILIORIBUS DOCTRINIS SUPER OMNIBUS TRACTATIBUS THEOLOGIÆ MORALIS, ERUTIS, ET IN COMPENDIUM REDACTIS EX ALIO OPERE EJUSDEM AUCTORIS, IN QUO UBERIORI CALAMO QUÆSTIONES MORALES FUSIUS EXPOSITÆ INVENIUNTUR.

Adsunt in fine Operis appendices perutiles.

EDITIO SEPTIMA,

A mendis omnibus maximâ cum curâ expurgata. Et in hâc editione additur Elenchus quæstionum quas reformavit auctor.

TOMUS TERTIUS.

De Privilegiis in genere, et speciatim Ecclesiasticorum, ac præsertim Episcoporum, atque Regularium. De modo et praxi, quomodò gerere se debeat Confessarius cum Peccatoribus in occasione proximâ versantibus, aut Recidivis, etc. Et quomodò cum Personis diversorum generum, ac conditionum.

MECHLINIÆ,
Typis P. J. HANICQ, Typographi Celsiss. Domini Principis *DE MÉAN*, Archiep. Mechliniensis. — 1824.

TOMUS III.

TRACTATUS XX. *De Privilegiis.*

Et hìc fusè agitur in particulari de omnibus Privilegiis Ecclesiasticorum, et præsertim Episcoporum et Regularium; in unum redigendo quidquid dispersim et confusè à Moralistis tractatur.

TRACTATUS XXI. *De Caritate, et Prudentiâ Confessarii.*

TRACTATUS ULT. *Quomodo se gerere debeat Confessarius circà diversos status Pœnitentium.*

APPENDIX I. *De Directione Animarum, quæ spirituali vitæ vacant.*

APPENDIX II. *De Assistentiâ Morientium.*

APPENDIX III. *De Examine Ordinandorum.*

APPENDIX IV. *De pluribus animadversionibus spectantibus ad Confessarios et Parochos.*

INDEX

TRACTATUUM ET CAPITUM,

Quibus adduntur omnia Summaria, ad hoc, ut præ oculis habeantur cunctæ materiæ, quæ in hoc Tertio Tomo continentur.

TRACTATUS XX.

De Privilegiis.

TRACTATUS XXI.

De Caritate et Prudentiâ Confessarii.

TRACTATUS ULTIMUS.

Quomodò se gerere debeat Confessarius cum Pœnitentibus diversorum generum.

APPENDIX I.

APPENDIX II.

APPENDIX III.

EXAMEN ORDINANDORUM.

APPENDIX IV.

Monita notabilia ad Confessarios et Parochos, cum praxi Orationis Mentalis.

TRACTATUS

TRACTATUS XX.

DE

PRIVILEGIIS.

CAPUT PRIMUM.

De Privilegiis in communi.

Differentia inter privilegium, dispensationem, et licentiam 1. *Quandò privilegium derogat juri communi* 2. *Quandò privilegiatus tenetur uti privilegio* 3. *Utrùm extrà Sacramentum censuræ etc.* 4. *De Clausulis*, Ad instar etc. Quatenùs sacris Canonibus non adversetur etc. Supplentes defectus etc. 5. *De interpretatione privilegiorum* 6. 7. 8. *De commutatione* 9. 10. *et* 11. *De privilegiis Regularium revocatis, cum Declarationibus S. Pii* 12. *De rescriptis Gratiæ, et Justitiæ, utrùm expirent morte Pontificis* 13. *Quot modis cesset privilegium* 14. *Quomodò cesset per revocationem* 15. *De revocatione expressâ* 16. *De tacitâ, et utrùm sit intimanda, vel saltem publicanda revocatio* 17.

1. — Privilegium definitur : *Lex privata, aliquod speciale concedens beneficium.* Privilegium differt à Dispensatione quæ eximit à lege, et ideò semper est odiosa; differt etiam à licentiâ quæ conceditur tantùm ad paucos actus. De Privilegiis in particulari inferiùs proprio loco dicemus; hìc tantum-

modò adnotabimus quasdam regulas advertendas circà Privilegia in communi.

2. — Et I. Ut Privilegium deroget juri communi, non requiritur clausula derogatoria; præsumitur enim Princeps jam scire leges communes. Excipitur tamen 1. Quandò Privilegium non posset suum effectum sortiri sinè hâc expressâ derogatione : 2. Si in lege cui derogatur esset apposita clausula : *Non obstante quocunque privilegio;* hoc intelligitur, dummodò in Privilegio non extet clausula : *Ex certâ scientiâ;* vel : *Ex plenitudine potestatis* (*a*), 3. Quandò Privilegium est contrà aliquam consuetudinem, aut legem Municipalem; his enim non derogatur, nisi de illis specialis mensio fiat (*b*).

3. — II. Privilegiatus non tenetur, regulariter loquendo, uti Privilegio. *Reg.* 61. *Jur. in* 6. Sed excipiendum est 1. Si non utendo, grave damnum proximo inferret : hoc tamen intellige si per se, non verò consequenter; E. C. Si Confessarius habeat privilegium absolvendi à peccatis reservatis, post auditam Confessionem tenetur eo uti (*c*). 2. Si privilegium cedat in bonum commune, quemadmodùm est privilegium immunitatis, quo unusquisque tenetur uti ex *Cap. Si diligenti, de Foro compet.* 3. Si privilegium tollat impedimentum ad observandum præceptum; E. C. Si infirmus habeat domi Oratorium privatum, et facilè potest audire Sacrum, tenetur privilegio uti (*d*). 4. Si privilegium non est personale, sed reale, addictum loco, vel dignitati, vel statui, quemadmodùm sunt privilegia concessa Episcopis et Regularibus (*e*).

4. — III. Qui habet privilegium pro foro pœnitentiali, etc. absolvendi à censuris et pœnis Ecclesiasticis, valdè probabiliter potest eo uti etiam extrà

(a) *Salmant. tract.* 18. *c.* 1. *num.* 42. *et* 43. *cum aliis.* — (b) *Suar. de leg. l.* 8. *c.* 14. *n.* 4. *Castropal. tom.* 1. *Tract.* 3. *D.* 4. *p.* 10. *n.* 9. *et Salm. loc. cit. c.* 1. *n.* 8. *cum Pelliz. Tamb. etc.* — (c) *Vide Salm. tr.* 18. *c. n.* 11. *cum aliis.* — (d) *Suar. c.* 35. *n.* 8. *Pal. p.* 7. *n.* 3. *Sanch. de Matr. l.* 6. *D.* 6. *n.* 14. *Salm. c.* 1. *n.* 12. *cum Sylvest. Avila etc.* — (e) *Vide Salm. c.* 1. *n.* 17. *et* 18.

Sacramentum, etiamsi facultas concepta esset in terminis : *Sacerdoti Confessario* (*a*).

5. — IV. Loquendo de clausulis : clausula *Ad instar* importat tunc valere privilegium, quandò aliud (ad cujus formam secundum concessum est). fuerit validum saltem à principio, quamvis posteà revocatum fuerit, vel non acceptatum, ut advertit *P. Mazzotta*. Aliàs enim, si primum Privilegium fuerit nullum, nullum quoque erit secundum, dummodò in secundo non exprimatur id quod conceditur (*b*). Hoc tamen currit (ut ajunt præfati Auctores) quandò dicitur : *Ad instar*, non verò si dicatur, *sicut concessum est* etc., ut limitant *Bonacina*, et *Garcias* apud *Salmanticenses*. Clausula, *Quatenùs sacris Canonibus non adversetur*, intelligitur de iis tantummodò Canonibus, in quibus est expressum : *Non obstante quocumque Privilegio* (*c*). Clausula, *Supplentes singulos defectus*, intelligitur tantùm de defectibus earum rerum, quæ requiruntur solùm de *Jure positivo*, et qui sunt tantummodò accidentales, non verò de defectibus naturalibus, aut substantialibus, utpotè esset, si Supplicans foret excommunicatus, aut si Supplicatio foret subreptitia, vel fraudulenta; aut si defectus esset circà causam, aut personam Supplicantis (*d*). Aliæ clausulæ videri possunt apud *Salmanticenses*. (*e*).

6. — V. Loquendo de interpretatione Privilegiorum, plura adnotanda sunt. Notetur 1. omne Privilegium interpretandum esse eo modo, quo Privilegiato non sit neque inutile, neque onerosum (*f*). 2. Privilegia solùm Princeps, vel alii, quibus à Principe foret commissum, authenticè, vel juridicè

(a) *Suar. lib.* 8. *cap.* 6. *n.* 15. *Castrop. D.* 4. *p.* 2. §. 5. *n.* 6. *et Salmant. c.* 1. *num.* 33. *cum Sylvest. Tamb. etc. contrà alios qui probabiliter etiam negant.* — (b) *Suar. c.* 15. *n.* 2. *Castrop. D.* 3. *p.* 2. §. 8. *n.* 1. *Salm. c.* 1. *n.* 39. *cum Bonac. etc. et P. Mazzotta to.* 1. *de Privil. pag.* 221. *v. Seuto.* — (c) *Salmant. c.* 1. *num.* 50. *cum Nav. Suar. Garc. etc.* — (d) *Salm cap.* 1. *num.* 51. *cum Barbosa, et Tamb.* — (e) *Cap.* 1. *ex n.* 40. — (f) *Salm. cap.* 1. *num.* 70. *et* 71.

possunt interpretari. Doctrinaliter verò potest ea interpretari quicumque vir doctus, cujus resolutioni licitè potest acquiesci, ut omnes affirmant; et quandò in privilegio prohibetur quæcunque interpretatio, de solâ authenticâ et juridicâ est intelligendum (*a*); aut ad summum intelligi debet de interpretatione quæ fit *ex professo*, ut dictum est de Legibus (*Tract. II. num.* 75.) 3. à Clemente IV., et ab aliis Pontificibus prohibentur Episcopi interpretari juridicè privilegia Regularium. Solùm id ab Alexandro VI. et Paulo III. (quandò Apostolica Sedes consuli nequit) concessum est Jurisperitis, ceterisque judicibus in favorem Regularium. Idem concessum est Generalibus, Visitatoribus, et etiam Provincialibus, et Prælatis immediatis, quoties ipsi Peritos consulunt. Idem locum habet in interpretatione Regularum, Constitutionum et Consuetudinum. Eodem modo possunt iidem Prælati auferre vel limitare subditis usum Privilegiorum (*b*).

7. — Notandum 4. Quòd generaliter loquendo de Privilegiis, omne Privilegium largè est interpretandum, ut habemus ex *Cap. Olim.* 6. *de Verb. sign.* ubi dicitur: *Cùm beneficia Principum interpretanda largissimè* etc. Et ex *l. ult. ff. de Constit. Princ.* Contrà verò Privilegia odiosa strictè sunt interpretanda, cujusmodi sunt illa quæ sunt derogatoria Juris communis, aut Statutorum, et Consuetudinum particularium, dummodò hæc statuta non sint contrà Jus commune: aut dummodò Privilegium non sit insertum *in corpore juris*; ideoque ajunt *Sanchez*, et *Mazzotta* (*c*), omnia Privilegia realia latè esse interpretanda; ob suam enim perpetuitatem habentur tanquàm inserta in Jure communi. Insuper excipitur, si aliàs Privilegium redderetur inutile, aut si in eo extaret clausula *ex certâ scientiâ*, vel *ex motu proprio*; vel si Privilegium esset absolvendi, dispensandi, aut communicandi illud ad

---

(a) *Vide Salmant. c.* 1. *n.* 72. *et* 73. — (b) *Vide Salmant. c.* 1. *n.* 74. 75. *et* 76. — (c) *Sanch. de Matr. l.* 8. *D.* 1. *n.* 8. *et Mazzotta loc. cit. pag.* 223. *c.* 2. *v. Resp.*

alios (*a*). Privilegia verò in præjudicium aliorum, cujusmodi essent ad obtinenda plura Beneficia, aut ad conferenda Beneficia vacantia, aut contrà Observantiam regularem, strictè sunt interpretanda, etiamsi concessa fuerint *ex motu proprio* (*b*)

8. — Hoc verò intelligendum est de Privilegiis concessis personis particularibus : sed ea quæ sunt concessa alicui Ordini, Conventui, Communitati, aut ad aliam piam Causam, omnia sunt interpretanda non modò latè, sed etiam latissimè, etiamsi adversentur juri communi, vel alicujus Tertii, quemadmodùm communissimè affirmant DD. (*c*); Privilegia enim Communitatibus concessa præsumuntur omnia esse remuneratoria servitiorum præstitorum, et ideò omnia habentur tanquàm favorabilia, *ex l. Sicut persona, ff. de Relig.* (*d*).

9. — VI. Loquendo de Communicatione Privilegiorum adnotetur 1. quòd Religiones Mendicantes communicant in totum inter se de Privilegiis præteritis et futuris; tùm circà personas, tùm circà loca, Festivitates, et Indulgentias, prout habetur ex Bullâ Sixti IV, Clementis VIII. et Leonis X. (*e*). Et hoc currit, quamvis Religio, cui concessum est Privilegium, vel non acceptaverit, vel eo usa non fuerit. Insuper quandò ampliatur Privilegium alicui Religioni concessum, intelligitur ampliatum etiam quoad alias (*f*). Insuper hæ Religiones Mendicantes communicant Privilegiis cæterarum Religionum, vel Congregationum, vel Collegiorum Monasticorum, vel non Monasticorum (*g*). Et hoc valet, etiamsi in Privilegio concesso alteri Religioni, vel Congregationi, adsit clausula quòd non communi-

(a) *Salmant. tr.* 18. *c.* 1. *n.* 78 *ad* 80. — (b) *Salm. n.* 83. *et* 84. — (c) *Suar. c.* 27. *n.* 7. *Castrop. D.* 4. *p.* 10. *n.* 6. *Mazzotta loc. cit. et Salm. c.* 1. *n.* 27. *et* 28. *et iterum n.* 85. *et* 86. *cum Azor. Laym. Sylv. Bonac. Henriq. Coninch. Lezana, Barb. et alii.* — (d) *Vide Salm. c.* 1. *n.* 25. *ad* 27. — (e) *Vide Salm. n.* 88. *et* 89. — (f) *Salm. c.* 1. *n.* 98. *et* 99. — (g) *Ita communissimè Salm. tr.* 18. *c.* 1. *n.* 90. *cum Rodr. Pelliz. Tambur. etc.*

cetur; nam in aliis Bullis de Communicatione dicitur, quòd tollitur quodcunque impedimentum communicationis (*a*). Hujusmodi Privilegiis perfruuntur tam Conversi, ipsi enim verè Religiosi sunt (*b*), quàm Novitii, quemadmodùm declaravit Clem. VIII. et est communis sententia (quicquid dicant quidam pauci) cum *Suar. Sanch. Castr.* etc. (*c*); fruuntur quoque Religiosi ad Episcopatus promoti, dummodò non agatur de rebus, quibus, Episcopi si utantur, aliquod Religionis præjudicium proveniret, ut esset habitatio in Monasterio; datio suffragii, etc. (*d*) Tertiarii autem, et Tertiariæ (vel Beatæ) subditæ Mendicantibus, et quæ habitum Religionis deferunt, et votum habent castitatis (quibusdam tantùm rebus exceptis) eorum quoque privilegiis gaudent, sed quatenùs sunt capaces. Confratres Scapularis, et Cinguli (vocati *Cordonis*), etc. fruuntur tantùm, et participant in omnibus Indulgentiis et remissionibus peccatorum, sed non in alio (*e*).

10. — Notandum 2. Moniales tam Ordinum Mendicantium, quàm non Mendicantium, gaudere privilegiis Monachorum sui Ordinis, et consequenter cujuscunque alterius Ordinis in omnibus, quorum sunt capaces (intellige de favorabilibus). Hoc valet, etiamsi privilegium tantùm de hominibus loqueretur, ut deducitur ex Bullâ Leonis X. Atque ità è contrario fratres gaudent privilegiis Monialium omnium Ordinum, ex eo quià ipsi communicant (ut superiùs dictum est) privilegiis concessis cuicunque Religioni, Congregationi, aut Monasterio (*f*). Sed redeundo ad Moniales, hujùsmodi privilegiis gaudent etiam illæ, quæ Pontifici, aut Episcopo subjiciuntur; atque

---

(a) *Salm. num.* 107. *cum Rodr. Basseo, Miranda, Bon., Diana, Donato. etc.* — (b) *Vide Salm. Tr.* 15. *de Statu Relig. c.* 1. *n.* 33. — (c) *Suar. to.* 4. *de Relig. tr.* 10. *lib.* 9. *c.* 1. *n.* 18. *et Salm. ib. c.* 3. *num.* 85. *cum Sanch. Castr. Lezana Pelliz. et aliis.* — (d) *Vide Salm. dict. tr.* 15. *c.* 5. *n.* 43. *cum Suar. Lez. et Castrop.* — (e) *Salm. ibid. n.* 94. *cum aliis.* — (f) *Vide Salm. tract.* 17. *de Privil. cap.* 1. *num.* 91.

ità, quandò Religiosis conceditur privilegium ut absolvantur, vel dispensentur à suo Prælato; Moniales subjectæ Episcopo possunt quidem ab eodem absolvi, et dispensari. Et hoc currit etiamsi in privilegio nominarentur tantùm Moniales quæ Regularibus subditæ sunt (*a*).

11. — Notandum 3. Privilegia non communicari quandò sunt odiosa, vel contraria propriis Statutis, adeò ut præjudicent bono, sivè communi observantiæ Religionis (*b*). Notetur 4. privilegia alicui concessa non tanquàm personæ particulari, sed ratione sui officii, seù dignitatis, vel tamquàm membro illius communitatis, intelliguntur concessa omnibus aliis ejusdem officii aut ejusdem communitatis. Et privilegia concessa subditis seu Prælatis inferioribus, etiamsi Prælatis superioribus concessa intelliguntur (*c*). Similiter privilegia concessa alicui Conventui, aut Ecclesiæ, aut particularibus alicujus Conventûs, sed tanquàm membra illius, intelliguntur quoque concessa cæteris Religiosis tam illius Ordinis, quàm aliorùm qui communicationem habent, quandò scilicet eadem, vel similis ratio militat (*d*). Sed hoc non est intelligendum de privilegiis quæ conceduntur alicui Congregationi ad tempus determinatum, vel per Brevia particularia sunt concessa alicui Monasterio ob specialèm aliquam causam, vel quandò agitur de rebus quæ difficilè solent concedi (*e*).

12. — VII. Certum est, ut habetur ex Propos. 36. damnatâ ab Alexand. VII. Religiosos non posse ampliùs uti privilegiis jam revocatis per Concilium Tridentinum. Verum hoc non obstante, attendendæ sunt quædam Declarationes Concilii factæ per

---

(a) *Suar. de Leg. l.* 8. *c.* 10. *num.* 7. *Bonac. dist.* 1. *q.* 3. *p.* 7. §. 2. *num.* 4. *et Salm. tr.* 28. *cap.* 1. *num.* 92. *cum Castr. Lez. Pelliz. Bordonio, Boss. et aliis contra paucos.* — (b) *Castr. dist.* 4. §. 9. *n.* 2. *et Salm. c.* 1. *n.* 100. *cum Pelliz. Lez. Portel. Tamb. Barb.* — (c) *Salm. c.* 1. *n.* 110. *et* 111. — (d) *Salmant. ib. cum Pelliz. Garcia, Quintan. Tamb. etc.* — (e) *Salm. c.* 1. *n.* 118. *cum Peyrin. Tamb. Merula etc.*

S. Pium V. in suâ Bullâ : *Etsi mendicantium.* Hæ sunt 1. Quòd sæculares possunt audire sacrum et conciones in Ecclesiis Regularium. 2 Quòd Episcopus nequeat impertiri licentiam ingrediendi Monasteria Monialium exemptarum. 3. Quòd quarta funerum non intelligitur nisi de eo quod affertur (*a*). 4. Quòd Confessarii Monialium exemptarum, et Concionatores Regulares in propriis Ecclesiis non examinentur ab Ordinario; verùm quod attinet ad Confessarios, hoc privilegium abrogatum est per varias Apostolicas Constitutiones, et præsertim per Bullam *Apostolici Ministerii*, emanatam ab Innoc. XIII. anno 1732. et confirmatam per Benedictum XIII. die 23. Sept. an. 1724. Ibi in §. 18. declaratur quòd Confessarii Monialium exemptarum debeant examinari, et approbari ab Episcopo Diœcesis, *remotâ quâcumque contrariâ consuetudine etiam immemorabili.*

13. — VIII. Distinguendum est *Rescriptum Gratiæ*, ut esset absolvendi, dispensandi etc. à *Rescripto Justitiæ*, ut exercendi jurisdictionem, appellandi etc. In Rescripto Gratiæ dicitur, *Gratia facta*, quandò Delegatus habetur tanquàm merus necessarius executor : *Gratia facienda*, quandò conceditur facultas dispensandi, et relinquitur arbitrio Delegati. Rescriptum Justitiæ expirat morte Principis, dummodò res adhùc sit integra ; et idem de Rescripto Gratiæ faciendæ. Oppositum verò dicendum de Rescripto Gratiæ factæ, ut absolvendi, recipiendi Ordines *extrà tempora*, de Oratorio privato etc. (*b*). Privilegium concessum cum clausulâ, *Donèc voluero*, probabiliter non expirat post mortem Concedentis (*c*) : vide quod dictum est *Tract. XVI. n.* 82. Quòd si in concessione exprimitur officium Delegati, mortuo Delegato, transit etiam ad successorem (*d*).

14. — IX. Privilegium multis modis cessare potest, et 1. Per decursum termini constituti. 2. Per

---

(a) *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 1. *n.* 137. — (b) *Castr. d.* 3. *p.* 16. §. 4. *n.* 11. *Sanch. de Matr. l.* 8. *d.* 38. *num.* 43. *Salm. c.* 1. *a. n.* 141. *ad* 146. *cum Suar.* — (c) *Salm.* 16. *n.* 149. — (d) *Salm. num.* 150.

cessationem causæ finalis : intellige quandò privilegium est concessum sub conditione dictæ causæ; sed quandò concessum esset absolutè, adest opinio valdè probabilis, quòd etiamsi cessaret causa finalis, non cesset tamen privilegium; neque cessat, quamvis semel privilegio usi fuerimus (*a*), juxtà id quod diximus de Dispensatione *Cap. II. num.* 66. *in fin.* 3. Ob renunciationem privilegiati; in quo notandum est, quòd particulares nequeunt renunciare privilegiis communitatis; et ut valida sit renunciatio, fieri debet in manu illius qui privilegium concessit, et ab eodem acceptanda (*b*). 4. Per usum contrarium, vel per non usum in dubio tamen præsumptio semper est pro usu. Sed in hoc advertendum est, quòd privilegia gratiosa, quæ non sunt aliis gravaminis, ut absolvendi, dispensandi, vel jejunandi, et his similia, hæc numquàm amittuntur per non usum, et etiam per usum contrarium, quamvis temporis longissimi (*c*). Privilegia contrà quæ tertio sunt onerosa, ut non solvendi Decimas, et similia, hæc præscribuntur per usum contrarium, et etiam per non usum privativum (non verò dumtaxat negativum) quod accidit, quandò privilegiatus conscius jam sui privilegii, occasionibus oblatis, spontè uti recusavit. Hoc autem currit, dummodò in privilegio non sit clausula *utendi ad suî arbitrium.* (*d*). Insuper hoc intelligitur pro foro externo, nam in conscientiâ non amittit privilegium qui animum non habet renuntiandi (*e*). Potest cessare etiam privilegium per abusum sivè in totum, sivè in partem (*f*).

15. — Cessat 5. Privilegium ob revocationem Principis. In hoc autem distinguere oportet privilegia gratuita à remunerativis, et ab onerosis; si privilegium est merè gratuitum, revocari potest validè

(a) *Salm. c.* 2. *n.* 3. *et* 4. — (b) *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 2. *n.* 5. *ad* 8. — (c) *Suar. de Leg. l.* 8. *c.* 34. *n.* 17. *Bonac. D.* 1. *q.* 3. *p.* 8. §. 5. *n.* 4. *Castr. Tr.* 3. *D.* 4. *p.* 18. *n.* 3. *et p.* 19. *n.* 1. *et Salm. c.* 2. *n.* 13. *cum Laym. Pont. Lez Garcia, etc.*—(d) *Castr. p.* 18. *n.* 4. *Bonac. n.* 3. *et Salm. n.* 14. *cum Laym. Garc. Lez. etc.* — (e) *Vide Salm, c.* 2. *n.* 18.—(f) *Salm. n.* 17.

etiam sinè justâ causâ : quamvis hoc non excusatur saltem à culpâ veniali, si scandalum absit (a). Si verò cum privilegio translatum fuisset dominium alicujus rei in privilegiatum, illud revocari nequit nec licitè, nec validè, nisi ob causam urgentissimam boni communis vel gravis delicti, vel ob illas causas, ob quas revocari potest quælibet donatio (b). Sed si privilegium est remuneratorium, vel ob justitiam, vel ob gratitudinem, semper requiritur justa causa ut validè revocetur. Et si insuper est onerosum, ut exempli causâ, concessum ob pretium acceptum, vel ob aliquod onus privilegiato impositum, tunc ut revocetur (ultrà justam causam) requiritur compensatio. Et hoc dicendum de privilegiis remuneratoriis ob justitiam, ut dicunt communiter DD. (c).

16. — Revocatio verò privilegiorum alia est *expressa*, alia verò *tacita* : quoad *expressam* regulariter loquendo sufficit clausula generalis, *non obstantibus privilegiis* etc., ut revocentur omnia privilegia in contrarium. Excipiuntur tamen 1. Privilegia concessa per modum contractûs, sivè onerosa sint, sivè remunerativa ob justitiam (ut supra dictum est); in quibus mentio specialis fiat meritorum in particulari. 2. Privilegia quæ clausulam habent : quòd non intelligantur derogata, nisi mentio particularis fiat. 3. Privilegia Regularium, quæ etiam specialem mentionem requirunt, quià sunt remunerativa, et videntur clausulam habere derogatoriam futuræ revocationis, nisi eorum mentio specialis fiat, ut affirmant *Rodriq. Portel.* et *Miranda* apud *P. Mazzotta*. 4. Privilegia inserta in *corpore juris*, quià tunc sunt veræ leges, et ut revocentur, requiritur clausula specialis, *non obstantibus legibus in contrarium*, etc. (d). Idem as-

(a) *Pontius l.* 8. *c.* 19. *n.* 15. *Castr. p.* 21. §. 3. *n.* 3. *et Salm. c.* 2. *n.* 37. *cum Suar. Sanch. Bon. etc.* — (b) *Castr. p.* 21. §. 2. *n.* 2. *Bonac. p.* 8. §. 2. *n.* 5. *Suar. l.* 8. *c.* 37. *n.* 7. *et Salm. c.* 3. *n.* 29. *cum Pont. Garc. Lez. etc.* — (c) *Suar. loco cit. n.* 6. *et* 7. *Ponc. n.* 13. *et Salm. tr.* 18. *c.* 2. *n.* 30. *et* 85. *cum aliis.* — (d) *Suar. l.* 8. *c.* 38. *n.* 1. *Bonac. tr.* 2. *D.* 3. *p.* 8. §. 4. *n.* 11. *Castr. tr.* 3. *D.* 4. *p.* 21. §. 3. *a. n.* 2. *Pont. l.* 8. *c.* 19. *n.* 16. *Mazzott. t.* 1. *de Privil. q.* 2. *c.* 1. *p.* 231. *et Salm. c.* 2. *n.* 39. *et* 40.

serunt *Bonac. Sanch. Castrop.* et *Salm.* cum *Molin. Pelliz.*, aliisque quamplurimis, (contrà *Pontium*) de privilegiis concessis ab aliquo Concilio Generali, quæ non censentur revocata, nisi per clausulam expressam, *non obstante quâcunque Constitutione, etiam à Concilio Generali editâ* ut colligitur ex *cap. Ex parte*, et *cap. ult. de Capell. Mon.* (*a*). Opponit *Pontius* Ecclesiæ praxim, et quandam Declarationem S. Pii V. Sed *Castropalaus* cum *Garcia* respondet gratis id asseri: Tantùm inquit, à *Garcia* referri quemdam motum proprium S. Pii, in quo dicitur, quòd concessiones propriâ Pontificis manu signatæ non egent aliquâ Tridentini revocatione, neque generali, neque speciali. Omnes verò præfatæ limitationes intelliguntur locum habere si non constet de contrariâ mente derogantis, quemadmodùm omnes præfati DD. communiter affirmant; undè si in lege revocatoriâ adsit clausula *ex certâ scientiâ*, aut *ex motu proprio*, aut *de potestatis plenitudine*, tunc revocatur omne privilegium quantumcunque qualificatum, exceptis onerosis; aut quandò revocatio præjudicaret juri à tertio acquisito (*b*).

17. — Quod attinet ad revocationem *tacitam*, privilegia antè concessa intelliguntur revocata per quamcunque legem universalem in contrarium, etiamsi in eâ non adsit clausula revocatoria, quandò ipsa lex, vel novum privilegium aliis concessum non posset effectum intentum sortiri, nisi revocatis privilegiis anteà concessis; non præsumitur enim Legislator velle condere legem inutilem, aut concedere privilegium elusorium, sivè generale, sivè particulare illud sit. Hoc tamen intelligendum est, quandò privilegia priùs concessa nota sunt Principi, quemadmodum præsumitur de omnibus privilegiis insertis in *Corpore juris*. Quod contrà non præsumitur de aliis quæ existunt *Extrà jus*; undè horum specialis mentio

(a) *Bonac.* 13. *Castr.* §. 4. *n.* 6. *Sanch. de Matr. l.* 3. *D.* 26. *n.* 7. *et Salm. tr.* 18. c. 2. *n.* 41. *cum Pelliz. Bass. etc. contra Pontium n.* 19. — (b) *Vide Salm. c.* 1. *n.* 40. *et* 42.

est facienda (*a*). Affirmant aliqui, ut *Sotus, Henriquez,* et *Quintanad.* quibus adhærent *Salmant.* in quodam loco (*b*), quòd privilegium remanet in suo vigore, quousquè revocatio non intimetur civitati, vel religioni. Verùm ipsimet *Salmant.* posteà in alio loco (*c*) se retractant, et meritò, asserentes cum *Laym. Suar. Portel.* et *Lezan.* quòd sufficit ad invalidandum privilegium, (ut diximus loquendo de Legibus *Tom. I. Tract. II. a. n.* 5. *ad* 8.) ut publicetur revocatio, et ut transeant duo menses à publicatione, ità ut pervenire possit notitia ad privilegiatos, quamvis de facto non perveniat.

Actum est usquè adhùc de privilegiis in communi, in sequentibus Capitibus agetur de privilegiis in particulari Ecclesiasticorum, Episcoporum, et Religiosorum.

CAPUT II.

De privilegiis Ecclesiasticorum.

Quibus in rebus Ecclesiastici sint exempti à potestate laïcali 18. *De privilegiis Canonis et Fori quoad personas* 19. *Quoad bona* 20. *Quis gaudeat hujusmodi privilegiis* 21. *De Beneficiatis* 22. *De Tonsuratis* 23. *De illis qui deposuerunt habitum* 24. *De immunitate piorum locorum* 25. *ad* 28.

18. — Ecclesiastici jure Divino exempti sunt à potestate sæculari quoad materias spirituales, vel merè Ecclesiasticas, ut sunt Ordinationes, Electiones Prælatorum, etc. ut constat ex *Can.* 3. Concilii Romani. Quoad personas verò, et loca Ecclesiasticorum; quæstio est utrùm sint vel ne exempti

---

(a) *Suar. Lib.* 8. *c.* 30. *n.* 2. *Pont. l.* 8. *c.* 19. *n.* 19. *Castrop. D.* 4. *p.* 21. §. 4. *n.* 10. *Bon. d.* 3. *p.* 8. §. 4. *n.* 14. *Salm. c.* 2. *n.* 43. *et* 44. *cum aliis communiter.* — (b) *Salm. tr.* 10. *de Cens. c.* 2. *n.* 80. — (c) *Tr.* 18. *de Privil. c.* 2. *n.* 45.

jure Divino? Multi negant, ut *Lessius*, *Cajetanus*, *Becanus*, et *Salmant.* (*a*). Multi alii affirmant, ut *Suarez*, *Azorius*, *Laym.* etc., et probant ex pluribus textibus, et præsertim ex *cap. Quanquam de Gentibus in* 6., et ex Trident. *sess.* 25. *cap.* 20. *de Ref. Ecclesiæ, et personarum Ecclesiasticarum immunitatem, Dei ordinatione, et Canonicis sanctionibus esse constitutam.* Certum tamen est Ecclesiasticos tùm Jure Canonico, tùm Civili non esse subjectos Foro Laïcali (*b*). Cæterùm tenentur in conscientiâ illis legibus civilibus, quæ non repugnant eorum statui, non vi *coercitivâ*, ut dicitur, *sed directivâ*, ut uniformentur Communitati (*c*).

19. — Ecclesiastici ergò gaudent I. exemptione circà suas personas. Præter privilegium Canonis, cujus vigore incurrunt excommunicationem qui injustè illos percutiunt (de quo actum est Tract. XIX. num. 48. et sequentib.), gaudent Clerici immunitate, ne puniantur à Curiâ Laïcali, ut patet ex Legibus à *Becano* relatis (*d*). Et quamvis Jus Civile eos eximat tantùm in causis Civilibus, et in Criminalibus eas recognoscendi sibi jus reservaverit, nullatenùs Clericos condemnando nisi post degradationem; nihilominùs Jus Canonicum totaliter eos exemit (*e*). Verùm his non obstantibus, in aliquibus casibus potest potestas Laïcalis ad Clericorum carcerationem procedere, ut si e. c. aliquem noctis tempore inveniret deferentem arma prohibita, vel sinè veste Clericali, vel inveniret *in flagranti* patrantem aliquod delictum, tunc enim potest ad ejus carcerationem procedere, ut posteà remittat Curiæ Ecclesiasticæ; quòd si interdiù illum invenerit, potest armis prohibitis spoliare. Potest etiam in quibusdam casibus illum castigare (sed non pœnâ mortis), si ille rebellionem adversùs Principem moliretur, aut populum ad seditionem excitaret, et à proprio Episcopo de hoc non esset punitus. Insuper proba-

---

(a) *Tr.* 8. *de Ord. c.* 7. *n.* 6.— (b) *Vide Jura ap. Less. de Just. L.* 2. *c.* 33. *dub.* 3. —(c) *Est commune cum Salm. tr.* 8. *c.* 7. *n.* 16. —(d) *De Sacram. c.* 26. *q.* 9. —(e) *Vide Salm. tr.* 8. *c.* 7. *ex n.* 24.

biliter potest supplicio afficere Clericos notoriè sodomitas; hi enim à Leone X. et S. Pio V. omni Clericali privilegio spoliati sunt (*a*). Cæterùm pro quocumque alio crimine Clerici nequeunt puniri à Curiâ sæculari, *c. fin. de Vitâ et hon. Cler.* et *cap. In audientiâ* 25. *De sent. excom.*

20. — II. Gaudent Ecclesiastici exemptione à Foro laïcali quoad propria bona tàm Ecclesiastica, quàm quocumque alio modo acquisita; undè respectu illorum non tenentur solvere ullum vectigal, ut habetur ex *cap. Quià*, et ex *cap. Clericis de Immunit. Eccl. in* 6. et ex *l. Sancimus* 22. *C. de Sacros. Eccl.* (*b*). Clerici verò negotiatores circa bona merè Ecclesiastica negotiationi jam destinata, spoliantur omni exemptioni *c. Quanquam* 4. *de Censib. in* 6. Quoad verò reliqua bona propria, privantur post tertiam monitionem (*c*). Insuper notandum hìc est, quòd in casu urgentis necessitatis, potest Princeps extrahere è domibus, et vendere frumentum Ecclesiasticorum (*d*).

21. — Ii qui gaudent præfatis exemptionibus tàm quoad personas, quàm quoad bona, sunt primò omnes Regulares cum suis Novitiis et Tertiariis, et etiam Beatæ Franciscanæ Tertii Ordinis, Carmelitanæ etc., quæ deferunt habitum unà cum voto castitatis: quemadmodum declaravit S. C. Insuper Equites S. Joannis, S. Jacobi, Alcantaræ, et Calatravæ, ut probant *Bonacina*, *Filliuccius*, et *Diana* (*e*). Insuper omnes Clerici in *Sacris* constituti. De aliis verò in *Minoribus*, vel simpliciter Tonsuratis, ità loquitur Trident. *sess.* 23. *cap.* 6. *Fori privilegio non gaudeat, nisi Beneficium ecclesiasticum habeat, aut Clericalem habitum et Tonsuram deferens, alicui Ecclesiæ ex mandato Episcopi inserviat; vel in Seminario Clericorum, aut in aliquâ scholâ, vel Universitate de licentiâ Episcopi, quasi in viâ ad Majores Ordines suscipiendos versetur.* Atque

---

(a) *Vide Salm. a. n.* 27. *ad* 29. *et a num.* 18. *ad* 20. — (b) *Vide Salm. tr.* 8. *c.* 7. *n.* 35. *et* 55. — (c) *Salm. n.* 54. *cum Less. Mol. etc.* — (d) *Salm. tr.* 8. *c.* 7. *n.* 17. *cum Dianâ, Molf.* — (e) *Vide Salm. c.* 7. *n.* 77.

hoc privilegio gaudent etiam Clerici conjugati qui deferunt habitum, et Tonsuram, et Ecclesiæ inserviunt; verùm in *cap. ult. de Temp. Ord. in* 6. prohibetur conjugatis Tonsura, nisi velint Religionem ingredi, vel in *Sacris* ordinari præviâ uxoris licentiâ (*a*).

— 22. Igitur privilegio Fori gaudent 1. Beneficiati, etiamsi nulli Ecclesiæ inserviant, neque deferant habitum et Tonsuram; ut probabiliter infertur ex Concilio, ut volunt *Salm.* cum *Filliuc. Dian.* et *Rodriq.* adversùs *Suarez.* Et etiamsi non percipiant fructus Beneficii, neque possideant; sufficit enim quòd solum titulum habeant, ut ajunt *Garc. Fill.* et *Diana* contrà *Salm.* Sufficit etiam Capellania, vel Præstimonium, quæ censentur tamquàm vera Beneficia: sed non sufficit Pensio (*b*).

23. — Gaudent 2. Clerici *in minoribus*, et Tonsurati, dummodò habitum simul et Tonsuram deferant, juxtà id quod affirmat Concilium, *Clericalem habitum, et Tonsuram deferens*, et ut probabilius existimant multi DD. cum *Castrop.* et *Barb.* contrà *Salmant.*, qui interpretantur particulam *et* pro particulâ *vel*, ità ut sufficere dicant, alterutrum (*c*) dummodò Ecclesiæ similiter inserviant: sed quoad Ecclesiæ servitium (dummodò spirituale sit, quià temporale non sufficit) satis est, ut alicui Ecclesiarum serviant, etiamsi hæc destinata non sit ab Episcopo, ut declaravit S. C. apud Card. Lambertini (*d*).

24. — Ut verò Clerici in minoribus constituti foro priventur (nam aliud de Canonis privilegio dicendum) non requiritur trina monitio; quià hæc requiritur tantùm pro Beneficiatis, et pro Ordinatis in *Sacris*, ut deducitur ex *cap. Contingit, de Sent. exc.*, vel pro minoristis qui negotiis sæcularibus se addicunt, ut habetur ex *cap. Ex litteris, de vit. et hon. Cleric.* (*e*), sed sufficit quòd habitum et Tonsuram

---

(a) *Vide nostrum* Opus *Morale lib.6.n.* 827. *in fin.* -- (b) *Vide Salm. tr.* 8. *c.* 7. *n.* 62. *et* 63. *cum aliis.* — (c) *Vide nostrum Opus L.* 6. *n.* 827. — (d) *De Synodo l.* 7. *c.* 69. *n.* 4. — (e) *Vide Opus nostrum lib.* 6. *n.* 827.

dimiserint, quemadmodùm pluries declaravit S. C. et quemadmodùm communiter affirmant DD. (a). Dummodò per longum tempus dimiserint, ut notant *Salm.* cum *Bonac. Suarez*, *Barbos.* et aliis. Quamvis verò præfati Clerici nequeant allegare Forum, potest nihilominus Episcopus eos à Foro sæculari resumere juxtà Declarationem S. C. ab hodierno Summo Pontifice approbatam (b). Illi verò Clerici qui habitum resumunt, jure gaudent privilegio, dummodò id in fraudem non faciant : quæ fraus tunc supponitur, cùm aliquis in aliquâ causâ civili jam citatus fuisset ad Forum laïcale : aut pro causâ criminali jam fuisset in carcerem conjectus; aut verò è carcere sub cautione egressus; ut ajunt *Salmant.* cum *Bonacina* (adversùs *Guttierez* et *Ceballos*), et Cardinalis Lambertini cum pluribus Decretalibus S. C. (c). Magna verò quæstio est, utrùm potestas laïcalis possit cognoscere causas innocentium adversùs Ecclesiasticos. Quidam Theologi absolutè affirmant : sed quidam alii magis communiter tantummodò admittunt, quandò aut nullo modo, aut difficulter potest haberi recursus ad Superiores Ecclesiasticos majores (d).

25. — Immunitas autem Ecclesiastica locorum quoad asylum delinquentium, competit jure Ecclesiastico et Civili omnibus Ecclesiis quamvis interdicto subjectis, sivè pollutis, et etiam dirutis (nisi omninò Præsulis auctoritate fuerint profanatæ), earumque Capellis, Sacristiis, Cœmeteriis, etiam ab Ecclesiâ separatis, muris, campanilibus, tectis, atriis, atriorum gradibus, cum quadraginta passibus ultrà pro Ecclesiis Cathedralibus, et triginta pro aliis Ecclesiis (sed hoc intelligendum de illis quæ sunt positæ extrà mœnia Urbis, vel loci), dummodò non intercedat via publica, aut aliqua sæcularium domus : aliud verò est si domus sit alicujus

---

(a) *Apud Card. Lambertini de Synodo l.* 5. *c.* 51. *ex* 1. *et apud Salm. tr.* 8. *c.* 7. *n.* 65. — (b) *Vide Lamb. loco cit.* — (c) *Salm. loco cit. n.* 67. *et C. Lamb. de Syn. c.* 67. *n.* 1. — (d) *Vide Salm. tr.* 8. *c.* 7. *n.* 76.

Clerici (*a*). Gaudent eâdem immunitate Hospitalia in quibus extat aliqua Capella publica ; Oratoria ab Episcopis erecta , Palatium Episcopale , et domus Regularium cum suis dormitoriis , claustris , hortis , et porticibus antè Ecclesias , vel Monasteria (*b*).

26. — Omnes verò delinquentes , dummodò sint Christiani , licèt hæretici , aut interdicti , aut in carcere inclusi , qui ruptis carceribus ad prædicta sacra loca confugerint , hâc gaudent immunitate. Et in hoc reprobatur quælibet consuetudo in contrarium ; *c. Noverint , de Sent. excom.* et *Authent. de sacros. Eccles.* (*c*) Excipiuntur tamen in Bullâ Greg. XIV. latrones publici , depopulatores agrorum , qui committunt homicidium per proditorium , vel per assassinium (sed regnans Summus Pontifex excepit omnia homicidia pro totâ Ecclesiâ) , vel in ipsâ Ecclesiâ , vel cœmeterio ; insuper hæretici , et rebelles contrà eamdem personam Principis (*d*). Et in casibus clarè exceptis potest Judex sæcularis ex se extrahere ab Ecclesiâ delinquentes juxtà communem praxim. In dubio autem judicium exceptionis spectat ad Episcopum ; ità *Salm.* , et alii (*e*). Præter delinquentes exceptos , omnes alii gaudent immunitate , quemadmodùm gaudent debitores ad Ecclesiam confugientes (*f*).

27. — Quæstio est , utrùm Clerici et religiosi gaudeant eâdem immunitate respectu suorum Præsulum : Affirmant multi , ut *Barb. Bordon. Guttier.* quibus suffragatur quædam Declar. S C. atque hæc sententia esse probabilissima , ut ajunt *Salm.* Nihilominùs ipsi cum sententiâ communissimâ *Suar. Castrop. Laym. Bon. Sylvestri* , aliorumque negant tam vigore Bullæ Gregorii XIV. quæ respectu præfatæ immunitatis loquitur tantummodò de Laïcis , *Ut Laïcis ad Ecclesiam confugientibus* , etc. quàm vigore communis , et jam receptæ consuetudinis ; aliàs enim Religiosi semper in Monasterio commo-

(a) *Vide Salm. tr.* 8. *c.* 7. *ex n.* 76. — (b) *Vide Salm. tr.* 8. *c.* 7. *a. n.* 84. — (c) *Ibid. n.* 88. — (d) *Vide Salm. tr.* 18. *c.* 5. *n.* 91. *cum Suar. Castrop. Pelliz. Guttier. etc.* — (e) *Vide Salm. ex n.* 96. — (f) *Salm. n.* 95.

rantes difficulter possent puniri. Sicuti verò possunt Superiores Ecclesiastici (Episcopi et eorundem Vicarii) extrahere proprios subditos ab Ecclesiâ, ità quoque, si opus sit, possunt eandem extrahendi licentiam Curiæ sæculari concedere (*a*). Episcopus verò nequit extrahere suos Clericos ab Ecclesiis Regularium, non ratione immunitatis, sed quià illa sunt loca à suâ jurisdictione exempta (*b*).

28. — Extrahentes verò, aut illi qui tentaverunt extractionem, incurrunt excommunicationem *ipso facto*, à quâ nequeunt absolvi nisi à Pontifice, aut ab Episcopo; Decretum enim Clementis VIII. aufert facultatem tantùm simplicibus Confessariis, quamvis Regularibus (*c*). Advertendum hic est quòd Religiosi qui expellerent à suis Ecclesiis aut Monasteriis aliquem delinquentem ad evitandum aliquod incommodum seu periculum, hi non violant immunitatem, et ritè id facere possunt (*d*).

(a) *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *n.* 20. — (b) *n.* 123. — (c) *n.* 117. — (d) *Salm. n.* 118.

CAPUT III.

De Privilegiis Episcoporum.

celebratione post meridiem 61. X. *De Oratoriis* 62. *Quibus in locis possit celebrare Episcopus* 63. *Utrùm valeat dispensare ad celebrandum domi* 64. XI. *De facultate Episcoporum, et Prælatorum circà electionem proprii Confessarii* 65. XII. *Circà Clausuram Monialium* 66. *De Approbatione Confessariorum Monialium* 67. XIII. *Utrùm valeant commutare ultimas voluntates* 68 XIV. *De Compositione in restitutionibus incertis* 69. XV. *De Reductione Missarum* 70. *Quoad Juramenta, et Vota* (remissivè ad Tom. I. Tract. V. n. 19. et 42.). *De unione Beneficiorum, novarum Parochiarum erectione etc.* 71.

29. — EPISCOPI vigore Trident. *sess.* 24. *cap.* 5. *Liceat,* sequentes habent facultates : *Liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, et suspensionibus, ex delicto occulto, exceptâ eâ quæ oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; et in quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, delinquentes quoscunque sibi subditos in Diœcesi suâ per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiæ gratis absolvere, impositâ pœnitentiâ salutari. Idem et in hæresis crimine in eodem foro conscientiæ eis tantùm, non eorum Vicariis, sit permissum.* Quare Episcopi vigore dicti *cap. Liceat,* dispensare possunt in omnibus irregularitatibus et suspensionibus Papalibus incursis ob delictum occultum, excepto homicidio voluntario, aliisque deductis ad Forum contentiosum. Diximus ob *delictum occultum;* undè benè ajunt *Bon. Castr. Salm.* etc. quòd non potest Episcopus vigore prædictæ facultatis dispensare in aliquâ irregularitate occultâ *ex defectu* (*a*); nisi esset dubia, ut probabiliter tenent *Fagnanus,* et *Tourn.* cum *Gibert* aliisque deducentes ex *cap. Nuper de sent. excom.* (*b*); juxtà ea quæ diximus *Tom. I. Tract. II. n.* 57. Sed insuper absolvere possunt proprios subditos,

(a) *Lib. 7. num.* 469. *v. quær.* — (b) *Fagnan. in c. Veniens de Fil. Presbyt. n. 7. et 8. Tournely cum aliis tom. 2. p.* 126.

vel per se, vel per alium Sacerdotem ad id specialiter deputatum, à casibus Papalibus occultis; quinimmò juxtà Concilium poterant anteà etiam ab hæresi absolvere (per se, non per alios); sed vide dicenda *n.* 38.

30. — Quoad hanc Concilii facultatem plura notatu digna consideranda sunt. Notandum 1. quòd in iis locis in quibus Tridentinum non est receptum, nequeunt Episcopi uti præfatâ facultate *cap. Liceat*, ut notant comm. DD. (*a*) et meritò: Facultas enim Concilii non recipitur ab Episcopis, nisi per acceptationem illius: Et valdè incongruum esset ut Concilii gauderet privilegiis, qui onera subire recusaret.

31. — Notandum 2. sub nomine Episcoporum communi sententiâ venire etiam Vicarios Capitulares *Sede vacante;* non verò Vicarios Episcoporum ex generali eorum commissione Vicariatûs; nam Vicarius benè potest quod potest Episcopos potestate ordinariâ propriâ (ut dicetur *num.* 47.), non verò id quod potest Episcopus potestate delegatâ, quamvis ordinariâ, utpote adnexâ officio, ut dicetur *num.* 34. *et* 47. Præterquam quòd in hâc facultate requirit Concilium expressè delegationem specialem (*b*). Utrùm verò veniant Abbates, et alii qui Jurisdictionem Episcopalem habent: negant *Coninc. Barb.* etc. cum *P. Suar.*, qui affert etiam quandam Declarationem S. C. Affirmant verò communiùs *Fagnan. Sanch. Castrop. Sayrus Avila*, *Salmant. La-Croix etc.* dicentes, quòd quandò concessio facta est *in jure*, habet rationem Legis quæ extenditur ad omnes casus, in quibus currit eadem ratio: aliàs, ajunt, talium Prælatorum subditi ad quem recurrent non haberent (*c*).

(a) *Suar. de Censur. dist.* 41. *sect. n.* 6. *Sanch. Dec. lib.* 2. *cap.* 11. *n.* 2. *Salm. de Pœnit. cap.* 13. *n.* 3. *cum Alter. Castr. tom.* 1. *tr.* 4. *dist.* 4. *p.* 3. §. 1. *n.* 2. *cum Barbos. et Garc.* — (b) *Vide Sanch. de Matrim. lib* 2. *dist.* 40. *n.* 16. — (c) *Vide Opus nostrum Lib.* 6. *n.* 593. *v. Eandem*, *et lib.* 7. *n.* 79.

32. — Notandum 3. nomine *Subditorum* venire etiam peregrinos qui ab Episcopo loci absolvi possunt ab omnibus casibus Papalibus occultis, ut docent *Suar. Sanch. Bonac. Navar. Barb. Trullench. Boss.* aliique; quià etsi Tridentinum concedat Episcopis absolvere tantummodò *delinquentes sibi subditos*, nihilominùs, ajunt præfati AA. quòd exteri subjiciendo se Foro Sacramentali jam fiunt illorum subditi; et *P. Suarez* affert etiam quandam Declarationem S. C. in quâ dicitur peregrinus posse quidem absolvi à præfatis casibus occultis ab Episcopo loci; non verò à suo proprio; quià Absolutio Sacramentalis de quâ loquitur Concilium requirit præsentiam (*a*). Et ideò in eâdem Declaratione dictum fuit quòd Episcopi extrà Sacramentum nequeunt à casibus jam dictis absolvere, contrà id quod asserunt *Salm.* cum *Bonac.*, aliisque : immò *Fagnan.* tradit (*b*), hoc idem declaratum etiam fuisse à Gregorio XIII. Hoc currit quoad absolutionem casuum : quoad verò Dispensationem ab irregularitatibus et suspensionibus propter delictum occultum, idem Gregorius XIII. declaravit, non posse illam concedi ab Episcopis loci, nec etiam iis qui ibidem officium Prætoris, vel Medici exercendo commorarentur, ut refert *Fagnanus* loc. cit. Utrùm verò proprius Episcopus valeat dispensare in irregularitate cum *subdito* absenti in alienâ Diœcesi? negant *Avila* aliique; sed communius et probabiliùs affirmant *Bonac. Tourn. Suar. Barb. Sanch. Salm.* etc., quià dispensatio potest etiam absentibus dari, et jurisdictio voluntaria potest etiam extrà proprium territorium exerceri. Neque obstant verba illa : *in Diœcesi suâ*, præfati *cap. Liceat*, quoniam ajunt *Salm.* et *Tourn.* illa sufficienter verificari, quandò Episcopus dispensat à suâ Diœcesi. Immò valdè probabiliter dicunt *Suarez*, *Sanch. La Croix*, et *Holzm.* cum *Castr.* et *Pignat.* præfata verba non referri ad primam partem dispensationis irregularitatis, sed tantummodò ad secundam (in quâ

(a) *Lib.* 6. *num.* 593. — (b) *In Cap. Dilectus de Temp. Ord. num.* 36.

sunt posita) de absolutione casuum : undè concludunt posse Episcopum dispensare, etiamsi ipse et subditus maneant extrà propriam Diœcesim (*a*).

33. — Notandum 4. nomine *delicti occulti* non intelligendum illud quod potest in judicio probari per duos testes, ut quidam volunt, ratione cujusdam declarationis S. C. apud *Fagnanum*, in quâ dicitur quòd tutus non sit in conscientiâ qui in tali casu absolutus, vel dispensatus sit. Sed ut vult communior sententia nomine *delicti occulti* intelligendum quodcunque delictum quod aliquo modo possit celari, etiamsi in judicio probari possit. Undè dicunt *Azor. Sanch. Tourn. Bon. Castr. Salm.* aliique, tunc delictum non censeri occultum, quandò innotuit majori parti oppidi, vel viciniæ, vel Collegii; dummodò ibi decem saltem commorentur personæ (*b*). Et *Cardin. Lambertinus* (*c*) cum *Tiburtio*, *Nav. Siro*, etc. (loquendo de impedimentis occultis Matrimonii, ubi currit eadem regula) asserit haberi pro occulto impedimentum illud quod innotuit septem vel octo in aliquâ civitate, et sex in aliquo oppido. Et idem *Fagnan.* in *cap. Vestra*, *de cohab. Cler.* etc. n. 118. testatur S. Pœnitentiariam habere pro impedimento occulto illud quod quatuor, aut quinque tantùm personis sit notum. Immò mihi constat S. Pœnitentiariam dispensasse in quodam impedimento quod decem circà personis innotuerat (*d*). Præterquam quòd (ut diximus *Tom. II. Tract. XVIII. n.* 77.) idem *Fagnanus* affirmat tunc delictum vel impedimentum non censeri occultum quamvis duobus testibus notum, quandò in concessione absolvendi, aut dispensandi extat clausula; *dummodò sit omninò occultum.*

34. — Dubitatur hìc 1. Utrùm Episcopus possit generaliter delegare aliis Sacerdotibus hanc Tridentini facultatem? Quoad dispensationem irregularitatum, sufficit (ut dicunt *Suar. Barb. Sanchez*, aliique) quòd Episcopus simpliciter aliis suam facultatem committat, sinè ullâ speciali deputatione,

(a) *Lib.* 7. *num.* 81. — (b) *Lib.* 6. *num.* 593. *v. Hic autem.* — (c) *Notif.* 87. *n.* 45. *in fin.* — (d) *Lib.* 6. *n.* 1111.

quoniam præfata dispensandi facultas vigore Concilii competit hodiè Episcopis de potestate ordinariâ, cùm ea adnexa sit officia Episcopi, non verò industriæ personæ. Quantùm autem ad absolutionem casuum, quidam affirmant requiri specialem deputationem pro quocunque casu particulari attentis verbis Tridentini, *per se, aut Vicarium ad id specialiter deputandum*. Verùm hoc non obstante, communissima sententia est et probabilior cum *Suar. Sanch. Barb. Navar. Laym. La-Croix, Salm.* etc. posse Episcopum etiam generaliter delegare alicui Sacerdoti hanc facultatem *cap. Liceat*, dummodò expressè illam specificet : quoniam specificando jam habetur ùt facta specialis deputatio, quæ rectè quidem poterit indè generalis esse pro cunctis casibus occurrentibus, nam ut diximus, hæc facultas hodiè competit Episcopis *de jure Ordinario* utpotè adnexa dignitati Episcopali *(a)*.

35. — Dubitatur 2. Utrùm Episcopus absolvere possit, aut delegare vigore *cap. Liceat*, facultatem absolvendi etiam à casibus reservatis cum censuris ab aliis Episcopis quandò sunt occulti ? *Bonac.* et alii affirmant ob particulam *etiam* quæ in eodem Capite legitur : *In quibuscumque casibus occultis ETIAM Sedi Apostolicæ reservatis.* Undè ajunt, ne particula *Etiam* inutiliter videatur apposita, intelligendum esse concessam Episcopis facultatem absolvendi etiam censuras occultas ab aliis Episcopis sibi reservatas (*b*). Sed nos negamus ob duas Declarationes S. C. Concil., quarum una est 19. Nov. 1712, altera 24. Januar. 1711. apud *Thesaur. Resolut. S. C.* (tom. 1. pag. 392.). Præcipuè verò vigore cujusdam Declarationis in simili casu per Benedictum XIV. emanatæ die 20. August. 1752. quæ incipit : *Pias Fidelium*, in quâ dicitur : *Hujusmodi... absolvendi facultatem, et præterquàm in casibus Nobis, et Sedi Apostolicæ dumtaxat, non verò Ordinariis locorum reservatis... Et consequenter absolutiones contrà præsentis declarationis nostræ tenorem,*

(a) *Lib. 6. n. 594. dub. 9.* — (b) *Loco cit. dub. 8.*

norem, forsan de præterito impertitas, aut in posterùm impertiendas, nemini suffragari potuisse, sivè posse, decernimus et declaramus (a).

36. — Dubitatur 3. Utrùm facultas Tridentini intelligatur concessa Episcopis etiam pro casibus et irregularitatibus post Concilium reservatis? *Garcia*, et *Floronus* apud *Dianam* negant, et inferunt ex quâdam Declaratione Gregor. XXIII. in quâ cùm dubitatum fuisset utrùm Episcopus posset absolvere Monialem frangentem clausuram ab excommunicatione (quandò est occulta) à S. Pio V. reservatâ, Pontifex declaravit non posse. Attamen sententia communissima cum *Sanch. Bonac. Suarez, Bossio, Dian. Vega*, aliisque jure affirmat; *in cap.* enim *Liceat*, conceditur facultas indefinitè: et secundùm axioma generale; *ubi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.* Neque obstat laudata Declaratio, quià in Bullâ S. Pii extabat clausula, *à quâ, præterquàm à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeat.* Undè prorsùs non dubitamus cum *Diana*, quòd per illas Bullas in quibus extat aliqua clausula derogatoria, ut est illa *nisi in mortis articulo*, intelligitur ablata Episcopis facultas (*b*).

Sic aliàs scripseram; sed posteà re maturiùs perpensâ, inveni id communiùs ab aliis non approbari. Quapropter hìc expono ambas sententias, quæ adsunt super hoc punctum.

Dubitatum fuit, an Episcopi possint absolvere ab excommunicationibus Papæ reservatis occultis, si in Bullâ reservationis adsit clausula, *à quâ, præterquam à Romano Pontifice, nisi in mortis articulo absolvi nequeant?* Negat *Fagnanus in cap. Dilectus* 15. *de Temp. Ordin. n.* 30. *ad* 34. quem sequuntur *Mattheucci Offic. Cur. cap.* 11. *n.* 21. *Santarell. de Hæresi cap.* 5. *dub.* 1. *num.* 1. cum aliis. Hoc dicunt ex quodam Decreto S. Congr. approbato à Gregorio XIII. stante Bullâ S. Pii V. *Decori* etc.

(a) *Vide in Opere de Synodo lib.* 5. *c.* 5. *n.* 9. — (b) *Lib.* 6. *n.* 594.

ubi reservata fuit excommunicatio violatæ clausuræ per illicitum egressum Monialis, cum clausula prædicta, *nisi in mortis articulo etc.* Affirmant verò *Navar. tom.* 3. *lib.* 5. *de Sent. Excom. Consil.* 43. *Diana part.* 7. *tr.* 2. *de potest. Episcop. resol.* 20. *Sanchez in Decalog. lib.* 6. *c.* 15. *num.* 76. *Suarez de Censur. tom.* 5. *disp.* 41. *sect.* 2. *num.* 10. *et* 12. *in fin. Bonac. de Censur. disp.* 1. *quæst.* 22. *punct.* 2. *num.* 2. ubi latè de decreto Tridentini, et *tract. de Clausura qu.* 1. *punct.* 5. *n.* 1. *Thesaurus de pœnis* 2. *p. praxis verb. Clausuram violans cap.* 8. *verb. Absolvere; Tambur. de Jure Abbatissar. disp.* 19. *qu.* 5. *n.* 1. *Pellizarius de Monialibus c.* 5. *sect.* 2. *num.* 28. *Pignatelli tom.* 10. *consult.* 100. *n.* 25. *Monacell. part.* 1. *in Append. adnotat. ad Constit.* 8. *S. Pii V. num.* 4. *Felix Potestas tom.* 1. *part.* 4. *n.* 3511. *Roderic. tom.* 1. *qu.* 24. *art.* 19. *Toletus in Summa lib.* 1. *cap.* 41. *n.* 7. *Vincentius Candidus Magister Sacri Palatii tom.* 1. *disquisit.* 3. *art.* 28. *Donatus prax. rer. Regular. tom.* 4. *tr.* 4. *q.* 8. *n.* 9. *Lezana verb. Clausura n.* 20. et plurimi alii, qui dicunt, quod si casus sit occultus, benè potest absolvere Episcopus, vel alius ab eo facultatem habens absolvendi, ex præfato *cap. Liceat* 6, tùm quià de Decreto allato S. C. et Declaratione Gregor. XIII. non constat authenticè; tùm quià testantur Auctores citati in praxi oppositum servari, cùm reverà Episcopi passim absolvant ab hujusmodi excommunicationibus occultis. Hæc omnia notavi ex *Bibliothecâ P. Ferraris T. V. verb. Moniales, art. III. n.* 20.

37. — Dubitatur 4. utrùm Episcopus vigore *cap. Liceat* possit absolvere ab excommunicatione Papali quam per Bullam N. SS. P. Benedicti XIV. *Sacramentum*, incurrunt Confessarii absolventes suos complices in peccato turpi? Ex parte unâ videtur quòd non possit, quià cùm casus iste per se sit occultus, si Episcopi possent ab illo absolvere, evaderet inutilis Pontificis reservatio; et jam diximus num, 17. quòd intelligitur tacitè revocatum omne privilegium, quandò aliter lex emanata post privilegii concessionem non posset suum effectum sor-

tiri. Ex aliâ posset quis respondere, quòd salvâ Episcopi jam dictâ facultate, memorata reservatio non remaneret prorsùs inutilis, tùm quià evenire potest quòd casus aliquandò publicus fiat; tùm quià reservatio ista saltem Romæ suum semper sortietur effectum, et in omnibus aliis locis in quibus Trident. non est receptum, et in quibus (ut diximus num. 30.) nequeunt Episcopi hoc privilegio gaudere.

38. — Dubitatur 5. utrùm Episcopis vigore Bullæ *Cœnæ* ablata fuerit præfata Tridentini facultas respectu hæresis occultæ, et respectu aliorum casuum per ipsam reservatorum? Negant *Navar. Coninc.* aliique, à quibus non dissentiunt *Milante*, *Concin.* et *Salm.*, dicentes quòd in Bullâ non fuerit expressè revocata concessio Tridentini quemadmodum oportebat ex *cap. Nonnulli de Rescript.* Sed nos cum sententiâ communiori affirmamus, et ob plures S. C. Declarationes, tam vigore clausulæ derogatoriæ, *Nisi in mortis articulo*, quæ in Bullâ jam legitur, ut diximus antecedenti *num.* 36, quàm vigore alterius clausulæ quâ prohibetur ab illis absolvere; *prætextu quorumvis indultorum per nos, ac cujusvis Concilii Decreta concessorum.* Hâc de re plures à *Fagnano*, et *Card. Lambertino* (*a*) afferuntur Declarationes etiam S. Pii V. et Gregor. XIII. Insuper ab Alexandro VII. damnata fuit Proposit. 3. quæ dicebat quòd prior sententia à S. C. fuerat *visa et tolerata.* Quæ damnatio, ut rectè dicunt *Viva*, *Holzm. Elbel*, et prælaudatus *Card. Lambertinus* (*b*), certè reddit improbabilem contrariorum sententiam; nam cùm Pontifex declaraverit nunquàm illam fuisse toleratam, implicitè quoque declaravit non esse tolerandam; undè *Lambertinus* concludit, quòd non sinè temeritatis notâ quis eâ hodiè uti possit.

39 — Advertendum tamen hìc est, quòd licèt Episcopus in foro interno nequeat ab hæresi occultâ

(a) *De Synodo lib. 7. cap.* 32. — (b) *De Synodo lib. 7. cap.* 32.

absolvere, potest nihilominùs tanquàm Delegatus Apostolicus dispensare in irregularitate incursâ ob dictam hæresim occultam, ut dicunt *Salm.* et *Felix Potestas* (*a*). Insuper benè potest Episcopus ut Delegatus Apostolicus absolvere hæreticum etiam notorium quoad forum externum, facta priùs abjuratione coràm Notario et testibus, et postquàm absolutus fuerit ab Episcopo delinquens, tunc poterit ipse absolvi à peccato hæresis à quolibet Confessario; ità affirmant comm. DD. (*b*).

40. — Dubitatur 6. utrùm Episopus absolvere possit ab hæresi, et ab aliis casibus Bullæ Cœnæ, impeditos ire Romam? Alii absolutè negant. Alii negant tantùm in hæresi. Sed nos affirmamus communiter posse cum communi sententiâ Theologorum et Canonistarum, quam tenent *Lug. Laym. Conc. Roncagl. Castr. Milant. Salm. Coninc. Avil. Potestas, Viva, Pelliz*, etc., quià stante impedimento, restituitur Episcopis potestas ordinaria, quam priùs habebant super dictis casibus vigore *c.* 23., 29., *et* 58. *de sent. excom.*, ubi quamvis sermo habeatur tantùm de censurâ expercussione Clerici, tamen commun. DD. extendunt ad omnes alias censuras, et specialiter ex *c. Eos qui* 22. *eodem tit.*, ubi generaliter sermo habetur de omni censurâ *Canonis*, vel *Hominis*, et dicitur, cùm ad illum, à quo fuerant absolvendi, nequeunt; propter impedimentum, habere recursum, ab alio absolvantur (*c*).

41. — Et notandum hìc 1. quòd in tali casu impedimenti Episcopus non solùm absolvere potest hæresim per se ipsum, sed etiam per alios generaliter delegatos. Nec obstat Tridentinum in quo dicitur, quod *eis tantùm non Vicariis sit permissum*, quià tunc Episcopus non absolvit in virtute Concilii,

---

(a) *Lib.* 7. *n.* 76. — (b) *Ronc. tr.* 4. *q.* 1. *c.* 6. *q.* 4. *p.* 81. *Cum Farinac. ex Castr. de Fide tr.* 4. *d.* 4. *pag.* 3. §. 2. *num.* 1. *et* 2. *tum Sanch. Navar. Bannez. Gutti. Comit. Vivald. etc. ex Bullâ, Cùm sicut Cl. VII. editâ an.* 1530. — (c) *Lib.* 7. *n.* 84.

sed juris communis, juxtà quod ex potestate ordinariâ conceditur Episcopis absolvere, et delegare ut in aliis casibus (a)

42. — Notetur 2. quòd respectu eorum qui sunt impediti veniunt senes, mulieres, infirmi, impuberes, pauperes, et illi qui aliquam habent inimicitiam, et omnes alii *qui habent alias justas excusationes, quibus ab itinere rationaliter excusentur*, ut habetur ex *c. De cætero, de sent. excommun.*, et ex *c. Ea noscitur; et quamvis eod. tit.* In hoc autem advertatur, quòd si impedimentum sit temporale, et est notabile (durante exempli causâ sex, vel septem mensibus) tunc impediti possunt benè absolvi, sed ipsi, exceptis mulieribus et pueris, debent juramentum præstare se præsentandi, cessante impedimento, Sedi Apostolicæ, saltem per procuratorem, ut ab illâ directè absolvantur; et non se præsentantes reincident in eamdem censuram, ut habetur ex *cap. Eos qui, de sent. excomm. in* 6. Et hoc currit, etiam si emendati sint, et partibus offensis satisfecerint. (b)

43. — Si verò impedimentum sit perpetuum (id est duraturum sit per decem annos, vel saltem quinque, ut dicunt *Ronc.*, *Viva*. et *Tamb.*) absoluti remanent penitùs liberi ab obligatione se præsentandi. Sed generaliter loquendo, impediti in perpetuum dicuntur 1. Filii-familias. 2. Religiosi, etiamsi incurrerint censuram antè ingressum. 3. Senes septuagenarii. 4. Servi. 5. Pauperes. 6. Damnati in vitâ ad triremes, vel carceres. 7. Infirmi morbo gravi et diuturno, ut quartanâ, et simili. 8. Qui alere tenentur, vel ministrare bona familiæ. 9. Omnes mulieres, etiamsi non Moniales (exceptâ excommunicatione quæ incurritur à Monialibus ob fractionem Clausuræ, quamvis occultam, quæ semper reservatur Papæ ex Declaratione Gregorii XIII., ut diximus *num.* 36.) 10. Impuberes, etiamsi peterent absolvi post pubertatem. 11. Qui convivunt in loco aliquo undè egredi nequeant, ut Milites,

(a) *Lib. 7. num.* 90. — (b) *Lib. 7. n.* 85. *ad* 87.

Seminaristæ. Et tandem cæteri omnes qui nequeunt Romam ire sinè gravi damno vel spirituali, vel temporali (*a*)

44. — Notandum 3. quòd taliter impediti secundùm probabiliorem, communemque sententiam *Cast. Avilæ, Coninch. Milant. Ronc. Salm. Viva, Spor. Dicast.*, aliorumque (contrà *Bonac.* et *Potestatem*), non tenentur recurrere Romam per procuratorem, aut per epistolam; quià stante impedimento (ut diximus *n.* 40.), restituitur Episcopis potestas ordinaria absolvendi, quæ ipsis per Pontificiam reservationem fuerat ablata. Eò magis quià lex ad aliud non obligat, nisi ad recursum personalem: undè qui personaliter Romam ire impeditur, solvitur omni aliâ obligatione (*b*).

45. — Notandum 4. quòd quandò pœnitens nequit se Pontifici præsentare, tenetur necessariò ad Episcopum habere recursum, ut absolvatur à censurâ Papali, ut habetur ex *c. de cætero* 1. *etc. Ea noscitur de sent. excom.* (quid verò dicendum sit in mortis articulo, vide *Tom. II. Tract. XVI. n.* 97.) Quandò verò nec etiam se potest Episcopo præsentare (etiam extrà mortis periculum) est valdè probabile cum *Soto, Navar. Suar. Cast. Laym. Ronc. Salmant. La-Croix*, etc. quòd absolvi possit à quocumque simplici Confessario (cum obligatione tamen se præsentandi Episcopo, cessante impedimento) ut deducitur ex textu in *cap. Nuper*, *eod. tit.* (*c*). Et tunc dicimus, quòd pœnitens probabiliter, per se loquendo, ut dicunt *Cast. Gerson. Sot. S. Antonin. Lug. Salas*, etc. non tenetur confiteri peccata reservata, nisi quandò in illis est recidivus, aut ratione illorum extet in occasione proximâ, adeò ut necesse sit illam manifestare, ut Confessarius rectè judicare valeat de suâ dispositione. Vide quod diximus *Tom. II. Tract. XV. n.* 27. *et* 28. et *Tract. XVI. n.* 133. in fine (*d*). Et quandò pœnitens est in mortis articulo, probabiliter etiam præsente Epis-

---

(a) *Lib.* 7. *num.* 87. *et* 88. — (b) *num.* 89. — (c) *Lib.* 7. *num.* 92. — (d) *Vide lib.* 6. *n.* 265. *Qu. II.*

copo absolvi potest à casibus Papalibus à quocumque Confessario; in morte enim (ut diximus) cessat quæcumque reservatio. Vide quæ diximus *Tract. XV. num.* 96. Dicimus à *casibus Papalibus;* sed non à casibus reservatis cum censurâ ab Episcopo; quoniam Confessarius etiam moribundo injungere debet, quòd se præsentet suo superiori, casu quo convalescat, ut accipiat ab eodem tam convenientem admonitionem, quàm pœnitentiam ob censuras reservatas, quamvis absolutas, juxtà communem sententiam; undè quomodò potest indè absolvere Superiore præsente? (a) Sed transeamus ad reliqua privilegia, et facultates quibus gaudent Episcopi.

46. — II. Extant in Jure quædam excommunicationes, quarum absolutio tantummodò Episcopis est reservata. Et sunt 1. contrà percutientes Clericum, vel Monachum, vel aliam personam habentem privilegium Canonis. 2. Contrà procurantes abortum fœtûs animati 3. Contrà eos qui absolvuntur in mortis articulo à censurâ Episcopo reservata, et posteà recuperatâ sanitate non curant se eidem præsentare. 4. Contrà fratres Minores admittentes in suis Ecclesiis ad Divina Officia fratres Tertii Ordinis. 5 Contrà communicantes in eodem delicto cum excommunicatis ab Episcopo. 6. Reservantur tandem omnes excommunicationes quas Episcopus sibi reservat (b). Adnotanda autem hìc sunt quædam specialia circà absolutionem excommunicationis ob percussionem Clerici. Antè omnia distinguenda est percussio levis à gravi (seu mediocri) et ab enormi. Ad incurrendam excommunicationem, semper requiritur peccatum mortale. Percussio *levis*, ut habemus ex *Extravag. Perlectis* quam per extensum refert *Navar.* (c), est quandò intercedit simplex percussio quæ fit manu, pede, baculo, et his similibus. *Gravis* quandò eruitur dens: quantitas notabilis capillorum, aut quandò intervenit aliqua percussio relinquens maculam, aut contusionem in carne, aut

(a) *Lib.* 7. *n.* 92. — (b) *Vide l.* 7. *n.* 213. — (c) *Manual. cap.* 27. *num.* 92.

quandò adest effusio sanguinis pugnis, vel ungulis causata. *Enormis* verò est, quandò mutilatur aliquod membrum, aut fit aliquod magnum vulnus; aut vulnus fiat instrumento aliquo; aut adsit magna effusio sanguinis, aut quando irrogatur magna quædam injuria. Undè sæpè vulnus ex levi potest evadere grave, aut enorme; ratione aut dignitatis personæ offensæ, aut scandali, ut si Religiosus Clericum percuteret: aut ratione loci sacri, aut publici: aut ratione temporis, ut si e. c. dùm fiunt sacræ aliquæ functiones; aut tandem si injuria ipsa per se sit enormis (*a*).

47. — His positis, habetur ex *Extravag. Perlectis* suprà cit. quòd si excommunicatio incurritur ob percussionem levem, potest absolvi ab Episcopo: immò etiam à suo Vicario; hæc enim facultas competit Episcopo de jure ordinario, ut dicunt *Sanchez*, *Bonac. Molina*, aliique; et juxtà regulam generalem (ut diximus *num.* 31.) quicquid potest Episcopus ex jurisdictione ordinariâ, non verò delegatâ, idem potest Vicarius, qui cum Episcopo constituit unum idemque Tribunal, ut probant *Fagnanus*, *Sanch.*, aliique (*b*). Eadem excommunicatio probabiliter absolvi potest etiam ab iis qui habent jurisdictionem quasi Episcopalem, quique veniunt sub nomine Episcopi, ut diximus *num.* 31. Quòd si percussio fuerit *publica*, excommunicatio tantùm à Pontifice, aut à suo Legato potest absolvi (potest etiam haberi recursus ad S. Pœnitentiariam, ut notavimus *Tom. II. Tr. XIX. n.* 150. *ad I.*), sed non ab Episcopo: excipe si fuerit occulta, aut si percutientes essent impuberes, aut mulieres, ut ex *c. Pueri*, et *c. Mulieres de Sent. excomm.* aut si impedirentur Romam ire, juxtà ea quæ diximus *n.* 40. Collegialiter conviventes possunt absolvi ab Episcopo, si percussio fuerit gravis, non verò si fuerit enormis, ut ex *cap. Quoniam, de vitâ et Hon. Cler.* (*c*).

(a) *Lib.* 7. *num.* 277. *et* 278. — (b) *Vide num.* 224. — (c) *Lib.* 7. *num.* 279.

48. — Notandum hìc 1. quòd in dubio utrùm percussio fuerit levis, an gravis, judicatur gravis, ut habemus ex memoratâ *Extravaganti*, *Perlectis*, in quâ dicitur: *Potiùs in dubio esse percussionem gravem, et ab eâ non posse absolvere.* Notandum 2. quòd juxtà sententiam communiorem et probabiliorem, si aliquis det venenum Clerico, tunc incurrit censuram, quandò venenum cœpit nocere, quià tunc adest jam violentia. È contrà priusquàm noceat, non adest violentia effectiva, sed solùm actio apta ad causandam violentiam; ità *Bonacina*, *Viva*, *Diana*, etc. (*a*).

49. — III. Quoad irregularitates non occultas, Episcopus ex *c.* 1. et *cap.* 2. *de Filiis Presbyter.* potest dispensare cum illegitimis tantùm ad recipiendos Ordines Minores, et Beneficia Simplicia, et Canonicatus in Collegiatis, ùt etiam Portiones non integras in Ecclesiis Cathedralibus, aut alia Beneficia quibus Sacer Ordo non est adnexus; sed non ad Beneficia Curata, ut ex *cap. Is qui*, *eod. tit.* In hoc conveniunt omnes. Dubitatur autem 1. Utrùm Episcopus possit dispensare ad Canonicatum in Ecclesiis Cathedralibus? Et quidem cum probabiliori sententiâ, et communiori *Bossii*, *Castropal. Barbosæ*, *Concinæ*, *Salmanticensium* etc. (contrà *Pontas et Tournely*, cum *Gibert*) dicimus non posse; quamvis enim Canonicatus in se sit simplex Beneficium, tamen vigore Tridentini *Sess.* 24. *c.* 12. est adnexus Ordini Sacro; undè hodiè de suâ naturâ Ordinem Sacrum requirit (*b*). Dubitatur 2. Utrùm Episcopus possit generaliter dispensare in hujusmodi irregularitatibus cum illegitimis occultis? Admittunt *Diana*, *Avila*, *Barbosa* etc. dicentes Tridentinum jam permittere Episcopis posse dispensare in irregularitatibus ex delicto occulto provenientibus. Sed nos negamus cum *Suar. Laym. Bonac. Castrop. Tournel.* aliisque: Quin et ipse *Diana* quoad hoc se retractavit, ex eo quià hujusmodi irregularitas non oritur ex delicto, sed ex defectu; et etiamsi oriretur ex delicto, *Cap. Liceat* intelligitur de delicto proprio, non alieno (*c*). Dubitatur 3. Utrùm

---

(a) *Num.* 280. — (b) *n.* 428. *et* 29. — (c) *Lib.* 7. *n.* 430.

Episcopus valeat dispensare cum illegitimo occulto; saltem ad ministrandum in Ordinibus Majoribus jam susceptis. Affirmant *Layman*, *Castrop.* et *Diana*, non solùm si ille susceperit Ordines bonâ fide, sed etiam malâ fide; et inferunt ex *cap. Nisi*, §. *Personæ*, *de Renunc.* ubi dicitur posse Episcopum dispensare cum illegitimo occultò qui culpabiliter est ordinatus. Verùm omninò negandum est cum *Suar. Fill Salm.* etc. ex rationibus suprà allatis, quòd Episcopus nequeat dispensare circà Ordines Majores. Neque obstat citatus textus, quià illud posse dispensare intelligitur omninò de Papâ; ibi enim sermo est de quodam Episcopo hoc modo perperàm ordinato (*a*).

50. — Asserunt *Navarrus*, *Sanchez*, *Concina*, aliique cum *D. Thomâ* posse Episcopum dispensare etiam cum bigamo ad suscipiendos Ordines Majores et Beneficia simplicia Sed nos negamus cum *Suarez*, *Layman*, *Castrop. Tournely*, *Barbosa*, *Bonac.* etc. vigore cujusdam Declarationis Sixti V. in quâ Pontifex declaravit suspensum quemdam Episcopum ex eo quià contulerat Beneficium cuidam bigamo, addiditque Ordinatum incurrisse pœnas, utpotè perperàm promotum (*b*). Si verò bigamia sit similitudinaria, quamvis ea sit publica, communissima est sententia cum *Toleto*, *Suarez*, *Castropal. Sanchez*, *Salmanticens. Tournely*, aliisque compluribus, posse Episcopum dispensare etiam quoad susceptionem Majorum Ordinum, et probatur ex *Cap* 4. *de Cler. Conjugat.* et *Cap.* 1. *Qui Cler. vel Vov.* Excipiendum verò communiter si Clericus habuerit in uxorem viduam aliquam, aut aliam non virginem: aut si habuerit aliam uxorem antè Ordinationem (*c*).

51. — IV. Ut diximus ab initio, potest Episcopus dispensare in irregularitatibus incursis ob delictum occultum; excepto homicidio voluntario. Circà hoc ajunt quidam Doctores, quòd his non obstantibus, si homicidium esset taliter occultum, ut nullo modo in judicio probari posset, tunc posse Episcopum

---

(a) *Ibid. n.* 451. — (b) *Apud Fagnan. in C. Quoniam de const. n.* 32. — (c) *L.* 7. *n.* 452.

dispensare. Verùm hæc sententia jure fuit à *Salm.* reprobata, à *Roncaglia* etc., quià ex parte unâ Episcopi nihil possunt super irregularitatibus præter id quod ipsis à Tridentino concessum est in eodem *cap. Liceat*, in quo expressè excipitur homicidium voluntarium occultum. Quòd verò nomine *occulti intelligatur*, ut volunt contrarii, id quod in judicio probari potest, licèt non adhuc probatum sit: id gratis omnino asseritur (*a*). Atque ità declaravit S. C. Concilii die 21. Maji 1718. In eâ enim cùm propositum esset utrùm Episcopus posset dispensare in quodam homicidio perpetrato à quodam puero, qui ludens cum alio puero, istum parvo gladiolo vulneraverat et qui post quadraginta dies ex eodem vulnere mortuus est; eâ scilicet ratione, quià delictum istud per decem et octo annorum spatium fuerat occultum; et quià erat moraliter impossibile ut ad Forum deduceretur, S. C. respondit: *Negativè. In thesaur. Declarat. S. C. pag.* 85. Cæterùm communis sententia est posse Episcopum dispensare, quandò immineret periculum Animæ, aut alia causa gravissima, et difficile esset ad Pontificem habere recursum (*b*). Insuper communiter asserunt *Suarez*, *Castrop. Bonacina*, *Salmanticenses* aliique, posse Episcopum dispensare in irregularitate per mutilationem occultam (*c*). Insuper est sententia communissima cum *Navarro*, *Layman*, *Sylvestro*, *Barbosa* etc. posse Episcopum dispensare in irregularitate ob homicidium casuale non modò occultum, sed etiam notorium, ad suscipiendos Ordines Minores, et Beneficia simplicia; hoc enim àntiquitùs jam poterant Episcopi, ut plures DD. testantur; et Tridentinum excepit tantummodò homicidium voluntarium, non casuale, quamvis publicum (*d*).

52. — Homicidium verò casuale e. c. est, si aliquis volens simpliciter percutere, ob negligentiam occidat, aut si Chirurgus ob negligentiam sit causa mortis, et his similia. Dubitatur indè utrùm reputetur

---

(a) *Vide L.* 7. *num.* 392. — (b) *Ibidem num.* 391. — (c) *Num.* 381. — (d) *Lib.* 7. *num.* 393.

casuale homicidium commissum in rixâ ? Multi affirmant, ut *Diana*, *Salmant.* cum aliis : sed nos negamus cum sententiâ communiori *Suarez*, *Navarri*, *Conc. Tamb. Spor.* aliorumque cum eodem *Diana* qui se retractat ; nam qui in rixâ perpetrat homicidium, jam voluntariè occidit (*a*). Vide quæ diximus *Tract. XIX. n.* 108. Attamen est valdè probabilis, et communissima sententia cum *Suar. Laym. Nav. Tourn. Bonac* et *La-Croix* (qui eam communem vocat) posse Episcopum dispensare cum eo qui occidit ob propriam defensionem, sed in defensione aliquantùm excedit ; nam hujusmodi homicidium nequit dici absolutè voluntarium.

53. — V. Quoad inhabilitates injunctas à Pontificibus in pœnam, dubitatur utrùm Episcopus possit dispensare : talis v. g. est inhabilitas ad recipienda Beneficia, imposita à Sixto V. in suâ Bullâ *Effrœnatum*, procurantibus abortum ; et inhabilitas ad celebrandum à Benedicto XIV. injuncta Confessariis sollicitantibus, in suâ Bullâ, *In Generali Congregatione*. Negat *Anacletus*, et dubitat *Roncagl.* loquendo de abortu ; verum *Elbel* et *Spor.* admittunt absolutè ob regulam communiter receptam (ut dicunt) à *Scoto*, *S. Bonav.* aliisque, quòd dispensatio ab omnibus pœnis impositis à jure communi, et Pontifici specialiter non reservatis, intelligitur concessa Episcopis, ut colligitur ex *Cap. Nuper* 29. *de Sent. exc.* Vide quæ diximus *Tom. I. Tract. II. de Lege*, *n.* 58. (*b*).

54. — VI. Circà materiam Matrimonii Episcopus habet varias dispensandi facultates. Dispensare enim potest in Publicationibus, sed de hoc jam dictum est *Tom. II. Tract. XVIII.* (cùm sermo fuit de Matrimonio) *n.* 58. Insuper dispensare potest in voto castitatis emisso à conjugibus ; de quo jam satis ibidem *n.* 54. *ad* VI. Videndum nunc superest utrùm Episcopi habeant aliquam facultatem circà impedimenta dirimentia.

(a) *Lib.* 7. *n.* 394. — (b) *Vide Lib.* 1. *app. II. n. LIII. et l.* 6. *n.* 705. *in fin.*

55. — In Impedimentis dirimentibus solùm Pontifex potest dispensare. Quòd si impedimentum esset dubium, communissima est sententia posse etiam Episcopum dispensare; ità dicunt *Sà*, *Merbes*. *Tourn*. *Diana*, *Pichler*. etc. et quamvis *Sanch.* in Tract. de Matrimonio (*a*) id neget, tamen in Decalogo (*b*) videtur se' retractasse; ibi enim ait tanquàm ex regulâ generali: *Cùm dispensationis reservatio sit odiosa, est restringenda ad casus certos; dubii enim non comprehenduntur sub reservatione*, ut asserit probasse anteà *Lib.* 1. *c.* 10. *n.* 7. (*c*).

56. — E contrario quandò impedimentum dirimens esset certum, et Matrimonium jam fuisset contractum, est communis sententia posse Episcopum in eo dispensare quoties non facilè possit haberi recursus ad Pontificem, et quoties immineret periculum scandali, aut infamiæ si conjuges separarentur, aut incontinentiæ, si non separarentur: ità *Sanch. Castr. Conc. Merbes. Tourn. Cabass. Nat. ab Alex. Bonac. Barb. Salmant.* etc. contrà quosdam paucos (*d*). Sed advertunt hìc *La Croix* et *Felix Potestas*, quòd si dispensatio potest commodè obtineri à S. Pœnitentiariâ, et conjuges essent in bonâ fide, tunc illa est expectanda, et interim sponsi sunt relinquendi in suâ bonâ fide juxtà id quod diximus *Tract. XVI. num.* 113. Insuper advertendum est cum *Pontio*, *Castr. Barb. Escob. Sanch. Salm.* aliisque communiter, non posse Episcopum, si ambo conjuges malâ fide contraxerint; tunc enim si daretur locus hujusmodi dispensationi, daretur ansa celebrandi quotidiè Matrimonia nulla sub spe dispensationis. Præterquam quòd Tridentinum *Sess.* 24. c. 5. vult omninò privari quâcunque spe dispensationis quicunque scienter contrahit in gradu prohibito. Notandum tamen cum *Sanch. Salm. Bann. Conc. Aversa*, etc. quòd ad constituendam in hoc casu malam fidem, oportet, ut contrahens non modò

(a) *Lib.* 8. *D.* 6. *num.* 18. — (b) *Lib.* 4. *c.* 40. *num.* 26. — (c) *Vide Opus nostrum Lib.* 6. *num.* 902. *V. Cæterum.* — (d) *Num.* 1123.

scienter factum commiserit, quòd scilicet cum conjunctâ contraxerit, sed insuper quòd sciverit extitisse impedimentum; imò quòd de eo veram notitiam habuerit; Concilium enim inquit: *Scienter præsumpserit.* Undè cum ignorantiâ crassâ potest quidem dispensari. Deneganda est insuper dispensatio ei qui contraxit, sed ex malitiâ Publicationes prætermisit, ut habetur ex eodem Concilio loco cit. (*a*).

57. — Si verò Matrimonium non adhùc contractum sit, probabilissima quoque adest sententia, et est communis quòd possit tunc Episcopus dispensare in impedimento dirimenti, quandò imminet periculum infamiæ, et facilis non est recursus ad Pontificem; ità *Suar. Pignatel. Ponc. Conc. Cabass. Castr. Salm. Bonac. Card. Silvius, La-Croix, Viva*, etc. cum *Benedicto XIV.* (*b*), contrà rigidissimum *Fagnan.* qui id negat etiam in mortis articulo, et in necessitate legitimandi prolem: Sed alii communiter ajunt tunc præsumi aut quòd Pontifex deleget Episcopo suam dispensandi facultatem, vel quòd in casu tantæ necessitatis cesset dispensationis reservatio; et quòd tunc Episcopus dispenset ex potestate suâ ordinariâ (*c*). Immò asserit *Pignatel.* probatque (*d*) in tali casu cessare non modò reservationem, sed etiam legem impedimenti, utpotè eam, quæ jam perniciosa evaserit; cùm certum omninò sit legem nocivam non obligare, ut docent omnes cum *D. Thomâ.* Et ex hoc inferunt *Roncagl.* et *Instructor nov. Confes.* (ut jam diximus *Tract. XVI num.* 114.) quòd adveniente casu quo sponsi jam ad Ecclesiam pervenerint, et unus ex ipsis manifestaret Confessario impedimentum occultum jam contractum tamquàm peccatum, et sinè scandalo, aut infamiâ Matrimonium differri non posset, potest tunc Confessarius declarare eo casu non obligare legem impedimenti, et posse licitè contrahi. Verùm ad majorem cautelam consulunt, ut obtineatur indè dispensatio à S. Pœnitentia-

(a) *Lib.* 6. *n.* 1124. — (b) *De Synodo Lib.* 9. *c.* 2. *n.* 2. — (c) *Vide Lib.* 6. *num.* 1122. *et fusiùs eodem Libro num.* 613. — (d) *Tom.* 3. *Consult.* 33. *n.* 6.

riâ (a). Sed advertendum est hoc currere, quandò Episcopus esset absens; quandò etenim fieri potest, necessariò ad ipsum est recurrendum, ut dispenset, juxtà ea quæ diximus *n.* 45. Dicunt autem *Sambovius* et *Gibert*, quòd si contrahentes sint diversarum Diœcesum, quisque sponsus debet à proprio Episcopo dispensari. Verùm probabiliter id negat *Honoratus Tourn.* cum aliis, quià sublato per Episcopum impedimento sui subditi, jam hoc ipso reddit habilem ad contrahendum cum alio impedito; quemadmodùm qui habet facultatem dispensandi in aliquo gradu, eo ipso quod dispensat cum uno ex sponsis, dispensat etiam cum alio (b).

58. — Quæritur utrùm Episcopus possit aliis delegare hanc facultatem dispensandi in impedimentis dirimentibus in supràñarratis casibus? Quidam pauci negant; sed communiter affirmant *Castrop. Bonac. Barbosa*, *Silvest. Sanchez*, *Pontius*, *Coninchius*, *Salmant. Escob.* etc. Et potest eam delegare non modò in particulari, sed etiam generaliter pro omnibus casibus occurrentibus, ut ajunt *Sanchez*, *Castrop. Salmantic. Bonac. Elbel*, *Valentia*, *Vasquez*, *Salas*, *Henriq. Coninch. Guttier.* etc. Cùm enim hujusmodi potestas non industriæ personali, sed Episcopali officio sit adnexa, ipsa jam reputatur ordinaria, et ideò rectè potest delegari, ut notavimus *num.* 34. Et tantò magis idem dicendum de omnibus aliis facultatibus quas habent Episcopi circà Publicationes, et impedimenta impedientia. Advertendum tamen, quòd hanc facultatem dispensandi non habent Vicarii Episcoporum sinè ejusdem speciali commissione; diximus enim *n.* 31. quòd in generali commissione Vicariatûs non committitur facultas illa, quam habent Episcopi dispensandi in hujusmodi casibus, ob præsumtam Pontificis voluntatem (c).

59. — VII. Episcopus dispensare potest in Interstitiis à Tridentino præscriptis quoad ordinationem

(a) *Cit. n.* 613. — (b) *Num.* 1142. — (c) *Lib.* 6. *n.* 613. *et fusiùs n.* 1125.

Clericorum. Et I. quoad Ordines Minores, Concilium remittit prudentiæ Episcopi hujusmodi dispensationem, dicens: *Minores Ordines.... per temporum interstitia, nisi aliud Episcopo expedire magis videretur, conferantur. Sess.* 23. *cap.* 11. Quare etiam inter Ordines Minores (per se loquendo) debet aliquid temporis intercedere, scilicet vel ab unâ generali Ordinatione ad aliam, ut quidam asserunt, vel ab uno die festo ad alium, ut quidam alii affirmant. Cæterùm, ut dispensetur in hujusmodi interstitiis, quævis sufficit causa, ut plurimi DD. docent. Inter primam verò Tonsuram et Ordines Minores probabiliùs nullum requiritur intervallum, quià probabiliùs Prima Tonsura non est Ordo. II. Quoad Subdiaconatum, Concilium requirit annum intervalli à susceptis Minoribus Ordinibus, sed subdit indè: *nisi necessitas, aut utilitas Ecclesiæ, judicio Episc. aliud exposcat., cit. c.* 11. Tò *Ecclesiæ* intelligendum de Ecclesiâ in quâ Clericus est adscriptus, ut constat ex *cap.* 13. III. A Subdiaconatu ad Diaconatum etiam annus requiritur, sed in hoc potest Episcopus ex quâcunque rationabili causâ dispensare, inquit enim Concilium: *Nisi aliud Episcopo videatur. Sess.* 23. *cap.* 13. IV. Tandem à Diaconatu ad Sacerdotium annus item requiritur, sed magis rigorosè: Exigit enim Concilium non modò Ecclesiæ utilitatem, sed etiam necessitatem, dicens: *Ad minùs annum integrum, nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur c.* 14. *(a).*

60. — VIII. Episcopus potest etiam dispensare ad celebrandum in alio Altari, aut Ecclesiâ non destinatâ à Fundatore, quandò adest aliqua justa causa: e. c. si hoc ad ejusdem Ecclesiæ utilitatem redundaret: aut si Capellanus morbo detineretur, aut studiis operam daret, vel aliis negotiis; aut si sine magnâ molestiâ ad Ecclesiam destinatam se conferre nequiret, aut ex similibus aliis rationabilibus causis; ità communiter asserunt *Castropal. Concina,*

(a) *Vide Lib.* 6. *n.* 795.

La Croix, *Salmantic. Barbosa*, *Roncaglia*, *Passerinus*, *Henriq. Tambur. Mazz.*, aliique; tunc enim Episcopus (rectè potest, juxtà ea quæ dicemus *n.* 68.) Fundatoris voluntatem interpretatur. Meritò tamen excipit *La-Croix* cum *Pasqualigo*, si Fundator Ecclesiam designasset et horam ob commodum speciale familiæ, vel populi, vel ad cultum alicujus Sancti peculiarem: contrà *de Lugo* et *Tournely* ajunt, quòd si Fundator nullum circà hoc finem habuerit, aut si finis jam cessaverit; Sacerdos alibi celebrans nonnisi venialiter peccat, imò excusatur ab omni culpâ si celebret in Altari Privilegiato; quià tunc redundat in majus bonum ejusdem Fundatoris. (*a*)

61. — IX. Potest insuper Episcopus dispensare justis de causis tam secum, quàm cum aliis ad celebrandum post meridiem, ùt dicunt *Lugo*, *Wigandt*, *Navarr. Castrop. Layman*, *Salmant.* etc (*b*).

62. — X. Olim ex *Can. Missarum* 11. *de Consecr. Dist.* 1. poterant etiam Episcopi celebrare vel per se, vel per alios Sacerdotes in quocumque loco, etiam in privatis domibus. Sed posteà à Tridentino *Sess.* 22. *in Decr. de celebr. Miss.* etc. vetitum fuit Episcopis celebrandi licentiam impertiri in aliis locis, præterquàm in Oratoriis ab eisdem benedictis, et ad Sacros usus destinatis, quæ censentur tanquàm publica; undè ibidem potest quotidiè celebrari. Hujusmodi Oratoria debent habere januam ad viam publicam; sed hoc non est intelligendum de illis quæ in Regularium domibus sunt erecta, aut alicujus Communitatis, ut esset in Seminariis, Conservatoriis, Hospitalibus, vel in carceribus, quæ non requirunt januam secùs viam; et ritè potest in diebus solemnibus, quemadmodum S. C. declaravit. Idem dicendum de Oratoriis quæ habent Episcopi in suis domibus etiam Campestribus extrà proprias Diœceses (*c*).

(a) *Vide Lib.* 6. *num.* 329. — (b) *Lib.* 6. *num.* 344. *in fin.* —(c) *Num.* 357.

63. — Insuper Episcopi olim ex *cap. ult. de Privil. in* 6. cùm à suis Diœcesibus essent absentes, poterant celebrare per se, vel per alios in quâcumque domo extrà propriam habitationem. Sed Clemens XI. abstulit ipsis hujusmodi facultatem: Verùm Innocentius XIII. iterùm illam restituit in suâ Bullâ: *Apostolici Ministerii*, sub die 4 Maji 1723. in quâ dixit quòd prohibitio non erat intelligenda de domibus in quibus morarentur Episcopi, *Occasione Visitationis, vel itineris, ut nec etiam quandò Episcopi in Casibus à jure permissis absentes moram faciunt in alienâ domo.* Atque hoc confirmatum fuit per aliam Bullam Benedicti XIII. Sed cùm hoc privilegium sit personale Episcopi, ideò advertit *Tamburinus*, alios Sacerdotes absentibus Episcopis, non posse in dictis domibus celebrare (a).

64. — Dubitatur, utrùm Episcopus possit aliquandò dispensare, ut celebretur Missa in domibus privatis? De jure ordinario nec est nec fuit unquàm permissum celebrare, nisi in locis sacratis, juxtà *can. Sicut* 11. *Dist.* 1. *de Consecr.* Excipitur tamen primò casus necessitatis, ut in eodem textu habetur. Casus autem hi necessitatis sunt I. Si Ecclesiæ sunt dirutæ, ut dicitur in *c. Concedimus, Dist.* 1. *de Cons.* II. Si aliquis Sacerdos diù peregrinetur per loca deserta, aut infidelium, ut ex *eod. c. Concedimus.* III. Quandò Ecclesia populum non capit. IV. In castris, et in littore maris, si aliter plures carere deberent Sacro. Ità communiter DD. qui citantur à *Card. Petra*, et à *Salm.* (*b*). Et hisce casibus quisque Sacerdos celebrare potest in Altari portatili extrà Ecclesiam. Advertit tamen *Layman* (*c*) cum *Suarez* et *Soto*, quòd si Episcopus non adest, decet ab ipso licentiam impetrare. Insuper advertit *Castr.* (*d*), quòd cùm casus necessitatis est dubius, potest Episcopus dispensare, juxtà dicta *Tom. I. Tract. II. n.* 57.

(a) *Vide Lib.* 6. *n.* 358. — (b) *Petra to. IV. in Const.* 2. *Urb. V. n.* 31. *Salm. tr.* 5. *de Miss. Sac. c.* 4. *ex. num.* 50. — (c) *Laym. l.* 5. *tr.* 5. *c.* 5. *n.* 3.
(d) *Cast. to.* 22. *De Sacr. Miss. D.* 1. *p.* 8. *n.* 5.

Prætereà excipitur, cùm Episcopus dispensat ad celebrandum extrà Ecclesiam in aliquo casu particulari ex justâ causâ : nam licèt hodiè Episcopi careant facultate impertiendi hanc licentiam eorum arbitrio, quam olim habebant; ut apparet ex *c. Missarum*, *Dist.* 1. *de Cons.* ubi permittebatur celebrari *in locis ab Episcopo consecratis, vel ubi ipse permiserit.* Et ex *c. Hic ego, ibid.* ubi : *In locis in quibus Episcopus proprius jusserit.* Et clariùs expressum fuit *cap. In his* 30. *de Privil.* ubi Honorius III. decrevit Fratres Franciscanos et Dominicanos vigore Privilegii Apostolici benè posse facere Sacrum in Altari portatili sinè licentiâ Episcopi loci, ratione adductâ, quià alioquin inutile privilegium evasisset, cùm sinè ipso bene celebrare potuissent extra Ecclesiam solo Ordinarii permissu. *Cùm autem* (verba Pontificis) *nihil eis conferret memorata indulgentia, sinè quâ id, Prælatis annuentibus, liceret.* Undè meritò asserit *P. Suarez* (a) cum *Silvestro*, *Soto*, et *Navarro*, olim Episcopos hâc facultate pollere indulgendi, ut in privatis ædibus celebraretur permanenter et sinè ullâ necessitate : *Quià illa* (ait *Suarez*) *non erat dispensatio, sed usus propriæ potestatis.* Licèt, dico, hæc facultas ablata est Episcopis à Tridentino *Sess.* 22. *in Decr. de observ. in cel. Miss.* ubi dictum fuit. *Neve patiantur* (Episcopi) *privatis in domibus, atque omninò extrà Ecclesiam, et ad Divinum tantùm cultum dedicata Oratoria, ab eisdem Ordinariis designanda et visitanda, sanctum hoc Sacrificium à Sæcularibus aut Regularibus quibuscunque peragi* Attamen communiter DD. consentiunt id intelligi quoad licentiam celebrandi permanenter *per modum habitûs*, juxtà facultatem quam priùs habebant; sed minimè ipsis vetitum fuit hanc licentiam concedere ad tempus *per modum actûs*, si justa adsit causa, ità *P. Suarez loco cit. vers. secundo in fin.* ubi post casum exceptum necessitatis, sic ait : *Item facultas hæc est per modum dispensationis; Concilium autem ab*

(a) *Suarez to.* 3. *in* 3. *part. sect.* 3. *vers. secundo.*

Episcopo non abstulit potestatem rationabiliter dispensandi in hujusmodi rebus, maximè cùm reverà sit moraliter necessaria. Demùm addit : *Tandem usus hoc confirmat, quià ità fit sinè ullo scrupulo.* Idem dicit *Bonacina (a) : Episcopus potest in casu aliquo, justâ concurrente causâ, dispensare, ut Missa extrà Ecclesiam in loco honesto celebretur, ità Reginald. Beja, et Cenedo.* Deindè se remittit ad dicta alibi (*b*) ubi scripsit benè posse Episcopum dispensare in legibus Canonicis quoad res quæ frequenter eveniunt, et dispensatione indigent; vel cùm occurrit aliqua gravis necessitas, vel gravis utilitas, nec de facili Sedes Apostolica adiri potest. Idque conforme est ad ea quæ diximus *Tom. I. Tract. II. n.* 58. Idem scribit *Barbosa* (*c*) : *Concilium loquitur de communi modo celebrandi, non verò abstulit Episcopis potestatem rationabiliter dispensandi, stante necessitate, vel justâ causâ.* Idem scribit *Escobar* (*d*) : *Talis autem Dispensatio cum rationabili causâ non debet inter abusus recenseri; undè potest Episcopus hanc concedere facultatem* (*celebrandi extrà locum sacrum*) *quandò persona nobilis ratione senectutis vel infirmitatis nequit adire Ecclesiam, ut Missam audiat, et Eucharistiam recipiat.* Idem scribit *Layman* (*e*) : *Non videtur hæc potestas ablata* (Episcopis), *occurrente casu necessitatis dispensandi, aut semel, aut sæpiùs, quatenùs rationabilis causa suaserit; in loco honesto profanis usibus destinato, super Altari sacrato Missam celebrare liceat.* Idem scribit *Holzman* (*f*) : *Excipiendus est prætereà casus, quo Episcopus rationabili ex causâ dispensat, ut in privatis ædibus, v. gr. alicujus infirmi, super Altari portatili celebrari possit.* Idem scribunt alii plures, ut *Salman-*

(a) *Bonac. de Euch. D.* 4. *q. ult. num.* 9. — (b) *Bon. De Leg. D.* 1. *q.* 2. *p.* 1. *n.* 17. — (c) *Barbosa de Pot. Ep. Alleg.* 23. *num.* 9. — (d) *Escob. to.* 3. *de Euch. cap.* 6. *num.* 85. — (e) *Laym. l.* 5. *tr.* 5. *cap.* 5. *num.* 3. — (f) *Holzm. to.* 2. *de Euch. c.* 2. *n.* 370. *v. Excip. præt.*

ticenses, *Elbel* et *La Croix* (*a*) cum *Coninch. Rodriq. Pasqualig. Quarti*, *Diana*, *Marcant. Hurtado et Fagund.* Itaque præfata sententia meritò quidem communis dici potest. Et advertatur, quòd cùm à citatis DD. nominetur *Necessitas* respectu ad dispensationem hanc, non sumitur pro necessitate celebrandi, talis enim necessitas non eget dispensatione, ut scripsimus suprà in primâ exceptione notatâ, sed intelligitur necessitas celebrandi, vel audiendi Missam extrà Ecclesiam, cùm subsit justa causa celebrandi.

Neque hìc obstat Decretum Clementis XI. quod opponit *P. Mazzotta*, sicut nec etiam obstant Decreta Pauli V. et Urbani VIII. quibus præfata dispensatio vetatur Episcopis; quià illa intelliguntur, prout intelligitur Decretum Tridentini, ubi inquiunt *Escobar* et *Salmanticenses num.* 58. cum *Philiberto*, *Hurtado*, *Nav. Quintanad. Diana*, *Fagund.* id est, de dispensatione per modum habitûs, non jam per modum actûs ad tempus pro aliquo casu particulari, existente justâ causâ dispensandi. Et quoniam post Concilii Decretum non defuerunt AA. ut *Soto*, et *Emmanuel Sà*, qui dixerunt, non esse gravem culpam celebrare extrà Ecclesiam, si celebretur in loco honesto; imò *Soto* scripsit, ut refert *P. Suarez* (*b*), nullam in eo adesse culpam, semper ac Missa clàm dicitur, ità ut omne scandalum absit; ideò censeo, relatos Pontifices id prohibuisse Episcopis Decretis clarioribus et urgentioribus.

Deindè dubitatur, per quot vices hæc dispensatio concedi possit. *Salmanticenses* dicunt semel, vel bis; sed alii, aut *Suarez*, *Laym. Bonac. Escob. Holzman*, et *Elbel* cum *Pasqual.* etc. indefinitè loquuntur, et intelligunt posse dari, durante illâ infirmitate, aut aliâ causâ accidentali. Et non sinè ratione indefinitè loquuntur, cùm prohibitio dispensandi intelligitur facta, ut suprà ostensum est,

---

(a) *Salm. de Sacrif. Miss. tr.* 5. *cap.* 4. *num.* 56. *Elbel Th. Mor. eod. tit. pag.* 136. *n.* 233. *Croix l.* 6. *n.* 263.
(b) *Suarez in* 3. *p. to.* 3. *dist.* 81. *sect.* 3. *in princ.*

tantùm quoad dispensationes permanentes, non verò ad illas, quæ impertiuntur ad tempus propter aliquam causam transeuntem, et certum est prohibitiones tanquam odiosas stricte esse interpretandas. Accedit insuper quædam Declaratio, quam affert de hoc *Gallemarte* (a) ubi sic dictum fuit : *Permittit Pontifex Ordinarii arbitrio, necessitate personarum, et infirmitatis qualitate pensatâ, ut pro infirmorum commoditate etiam in privato Oratorio, vel Altari ad hoc deputato facultatem celebrandi concedat.* Idemque admittit *Card. Petra* (b) dicens, licere Episcopo licentiam concedere celebrandi domi alicujus insignis personæ ægrotantis, ut Missam audiat, et Communione fruatur. Accedit quod Honorius III. in cit. *Cap. In his* 30. *de Privil.* loquens de facultate celebrandi, dixit in hâc re, *Benignam potiùs interpretationem faciendam.* Atqui si hujusmodi licentia impertiri potest ab Episcopis pro Secularibus infirmis, ne Missâ careant, ùt suprà dictum est; tantò magis concedi potest Sacerdotibus, qui habent quamdam necessitatem sæpè celebrandi, ut infertur ex Tridentino sess. 23. cap. 14. ubi dicitur : *Curet Episcopus, ut ii saltem diebus dominicis, et festis solemnibus,..... missas celebrent.* Quapropter nescirem ipse à veniali culpâ excusare Sacerdotem, qui valens quotidiè celebrare (præter unum diem in hebdomadâ ob reverentiam) omitteret ex pigritiâ Sacrum facere; quandoquidem Sacerdos non tantùm celebrat pro se, sed etiam pro totâ Ecclesiâ, cujus Minister est constitutus, et pro toto populo Christiano, pro quo in Altari intercessor adest, ut declaravit Apostolus : *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis. Hebr.* 5. 1. Hinc oritur, proùt dicebam, quædam necessitas, quam Sacerdos habet celebrandi; ac propterea fa-

(a) *Gallem. in Trid. sess.* 22. *Decr. de observ. etc. num.* 6. — (b) *Card. Petr. tom.* 4. *in Const.* 2. *Urbani II. num.* 32.

ciliis Episcopi concedere possunt Sacerdotibus in ædibus propriis licentiam celebrandi, durante eorum ægritudine.

65. — XI. Satis sit quod super hoc puncto dictum est. Ad alia transeamus. In *cap. fin. de Pœnit. et remis.* legitur concessum Episcopis extrà propriam Diœcesim commorantibus, Prælatisque minoribus exemptis, quo nomine veniunt Abbates et Superiores locales, et etiam Prælati Romanæ Curiæ, ut Protonotarii, Auditores Rotæ etc. (ut dicunt *Suar.*, *Lugo*, *Diana* etc.) posse sibi eligere Confessarium, sinè aliquâ ordinarii illius licentiâ. Sed S. C. declaravit (quod confirmatum est à Gregorio XIII. apud *Fagnanum*) hoc intelligendum esse quòd valeant sibi eligere aliquem Sacerdotem sibi subditum: vel aliquem non subditum, sed à proprio Ordinario approbatum, id est ab Ordinario Domicilii ejusdem Sacerdotis, ut explicat *Lugo* (*a*). Eodem privilegio gaudent Cardinales, sed non alibi nisi Romæ, ut inquit *Fagnanus*: et valent eligere in Confessarium quemlibet Sacerdotem tàm pro se, quàm pro suâ familiâ, quem possunt etiam extrà Romam perducere; quod etiam Episcopis est concessum (*b*).

66. — XII. Episcopi sunt Delegati Sedis Apostolicæ ad tuendam Clausuram Monasteriorum Monialium etiam exemptarum, earumquè quæ Regularibus sunt subjectæ, ut demonstrabimus *num.* 87. Ex hoc inferunt *de Alexandr. Bautrius*, *Clericatus*, *Pelliz.* etc. (contrà *Dianam*, et *Pasqual.*) quòd benè quidem possunt Episcopi reservare sibi casus circà Clausuram, atque ità declaravit S. Congr. Concilii die 16. Novembris 1720. Quod est intelligendum etiam respectu Jesuitarum etc. quidquid dictum fuerit *Tract. XIX. num.* 43. vide inferiùs *num.* 80.

67. — Omnes Confessarii Monialium etiam exemptarum debent ab Episcopo approbari ut præ-

---

(a) *Vide L.* 6. *n.* 563. *v. Dubitatur hic* 1. — (b) *Ibid. vers. dub.* 11.

scripsit Gregorius XV. in Bullâ *Inscrutabili*, quam confirmavit in omnibus Clem. X. cum aliâ Bullâ *Inscrutabili* 7. Benedictus XIII. et nuper Clem. XII. qui in omnibus Gregorii Bullam innovavit (de quâ infrà *num.* 80.) etiam quoad ea quæ Benedictus XIII. contrà Gregorii Bullam concesserat (*a*). Et ideò ait *Tamburinus* etiam Moniales exemptas incurrere casus ab Episcopo reservatos; quià sicut ille in approbatione limitare potest tempus, et personas, ità etiam casus. Sed alii communiùs et probabiliùs (*Pelliz. Quintanad.* et *de Alexand.*) id negant, quià Moniales exemptæ sunt extrà jurisdictionem Episcopi; et approbatio Confessarii respicit tantùm ejusdem idoneitatem; tantò magis, quià in Bullâ Clem. X. *Superna*, dicitur Episcopus posse limitare tempus, locum, et personas; et nulla fit mentio casuum (*b*). Verùm hoc non currit quoad Clausuram, circà quam benè potest Episcopus tam casum, quàm censuram sibi reservare, ut diximus *Tract. XIX. num.* 43. Et juxtà quæ dicemus *num.* 80. Insuper advertendum est, quòd per Bullam *Pastoralis* Benedicti XIV. potest Episcopus assignare Confessarium extraordinarium Monialibus exemptis, si illarum Prælatus Regularis illum concedere recusaret (qui esse debet alterius Ordinis, vel Secularis), et hoc non solùm in morte, sed etiam in vitâ singulis annis (*c*).

68. — XIII. Plures DD. asserunt, ut *Angelus*, *Sylvester*, *Armilla*, *Tabiena*, aliique cum *Croix* (qui illis adhæret) posse Episcopum ex justâ causâ commutare pias testatorum dispositiones, ex eo quià ipsi habent dispensandi potestatem in lege quæ jubet impleri ultimas voluntates, quoties adsit justa causa; idque confirmant ex Tridentino *Sess.* 22. *c.*6. Sed hoc negamus cum sententiâ probabiliori *Molinæ*, *Layman*, *Sanchez* etc., quià in *Cap. Tua de Testam.* et *in cap.* 8. ejusdem *Sess.* 22. à Concilio jubentur Episcopi adamussim exequi ultimas voluntates.

(a) *num.* 577. — (b) *L.* 6. *n.* 602. *Qu. VI.* — (c) *Lib.* 6. *num.* 576.

luntates. Neque obstat quod opponunt, et quod legitur in eodem *Cap.* 8., quià ibi tantummodò committitur Episcopis ut examinent causas utrùm veræ sint nec ne, quandò ultimæ voluntates à Sede Apostolicâ commutantur. Tantò magis quià *in Clem. Quià contingit de Relig. dom.* dicitur bona in aliquem usum applicanda, non posse in alio nisi à Sede Apostolicâ applicari. Cæterùm est valde probabile quod dicunt *Laym. Bonac. Salm. Coninch.* et *Trullench.*, quòd sivè superveniat aliqua causa, sivè testator ignoraverit aliquam causam, quam si cognovisset, aliter disposuisset; tunc Episcopus potest opus commutare, sed unà cum hærede; quamvis si hæres contradicat, asserant plures DD. posse id facere Episcopum illo contradicente (*a*).

69. — XIV. Dicunt insuper DD. ut *Viva*, *Diana*, *Trullenchius*, *Busembaum*, aliique, posse ab Episcopo fieri compositionem incertarum restitutionum (illarum scilicet quarum dominus est incertus) quæ pauperibus sunt erogandæ; quoniam (ut ipsi dicunt) hujusmodi compositio nullâ Lege Episcopis reservatur; et contrà ipsa est juxtà præsumptam creditorum voluntatem. Sed magis rationabiliter contradicunt *Lugo*, *Molina*, *Turrianus*, *Corduba*, et alii, quià talium bonorum administratio pertinet tantummodò ad Pontificem, vel ad Principem *(b)*. Et re quidem verâ Pontifex Benedictus XIV. in Bullâ *Pastor bonus* (23. Aprilis 1744.) hujusmodi facultatem S. Pœnitentiariæ concessit (*c*). Vide *Tr. XIX. n.* 148. *ad X.*

70. — XV. Affirmant quoque *La-Croix*, *Tamburinus*, et *Pasqualigus*, posse ab Episcopo minui numerum Missarum à testatore relictarum, quoties ob eleëmosynæ parvitatem, qui Missas celebraret, non inveniretur. Sed hìc se opponit *P. Concina*, et quidem rationabiliter; nam Decretum S. C. emanatum jussu Urbani VIII. et confirmatum ab Inn. XII., prohibet districtè Episcopis reductionem,

(a) *Vide plura de hoc L.* 3. *n.* 931. *Quær.* 2. — (b) *L.* 3. *n.* 592. *V. Notat.* — (c) *Lib.* 7. *n.* 470. *ad* X.

moderationem, aut commutationem onerum Missarum impositarum in *Limine fundationis*, et post Tridentinum, volens quoad hoc omninò ad Sedem Apostolicam recursum haberi. Quià rectè ibidem declaratum fuit, quòd facultas concessa Episcopis, aliisque à Concilio, *sess.* 25. *c.* 4. intelligenda est pro reductione Missarum relictarum antè Concilium. Cæterùm ait *Fagnanus* cum *Felino*, quòd si ab initio reditus erant sufficientes, et deindè taliter fuerint imminuti, ut nullo modo sufficiant, tunc non videri ablatam facultatem quam habent Episcopi de *jure communi* moderandi Missas juxtà *c. Non quidem de Testam.* (*a*).

71. — Jam superiùs dictum est *num.* 53. posse probabiliter Episcopum dispensare in omnibus in quibus dispensatio non est specialiter Pontifici reservata. Quid verò possint Episcopi circà relaxationem juramenti, et circà commutationem, aut dispensationem votorum, diximus *Tom. I. Tract. V. num.* 19. 42. *et seq.* Notandum hìc deniquè posse ab Episcopo, juxtà Trident. *sess.* 21. *c.* 7. uniri, aut transferri ad aliam Ecclesiam Beneficia simplicia jam ad tenuitatem redacta, aut fundata in aliquâ Ecclesiâ quæ lapsu temporis jam corruerit, adeò ut nequeat ampliùs reparari, vide *Barbosam* (*b*). Insuper Episcopus potest unire Seminariis Beneficia simplicia etiam reservata, aut affecta, aut vacantia in Curiâ Romanâ; Trid. *sess.* 23. *c.* 18. Insuper tempore Visitationis potest Episcopus cogere Parochianos ad necessaria Parocho subministranda. Trid. *sess.* 21. *cap.* 4. Potest etiam novas Parochias erigere, et de Matricis fructibus dotare si hæc abundet, sed sinè præjudicio Possessoris; Trid. *eod. loco.* Potest etiam duas Parochias unire, si divisæ nequeant singulæ suum Parochum sustentare; dummodò populus non adeò distet, ut non sufficiat unius Parochi assistentia; *ibid. c.* 5.

(a) *Vide Lib.* 6. *n.* 331. *v. Dub.* 2. — (b) *Barb. de Potest. Episc. All.* 66. *ex n.* 15.

CAPUT IV.

De Privilegiis Regularium.

PUNCTUM I.

De Privilegiis spectantibus ad omnes Regulares in communi.

I. *De exemptione à jurisdictione Episcoporum* 72. 73. 74. *Casus excepti, præcipuè circa celebrationem Missarum* 75. *Declaratio S. C.* 76. *Quibus casibus potest Episcopus obligare Regulares etc.* 77. *Utrùm Regulares teneantur præceptis Episcoporum* 78. *Utrùm Episcopus possit eos visitare* 79. *Utrùm visitare Clausuram Monialium* 80. *Utrùm petere rationem Missarum relictarum etc.* 81. *Quibus casibus possit criminaliter procedere etc.* 82. *et* 83. II. *De obligatione decimarum* 84. *ad* 87. III. *Circà Fundationes* 88. *De Monasteriis Episcopo subjectis* 89. IV. *De Judice Conservatore* 90. *De Sepulturâ* 91. *et* 92. *De Portione Canonicâ etc.* 93. *et* 94.

72. — I. Regulares habent privilegium exemptionis à jurisdictione Episcoporum, nam Prælati Regulares habent in suis Ecclesiis et Monasteriis jurisdictionem quasi Episcopalem, tam quoad personas, quàm loca, sicut probant *Salmanticenses*, qui agunt fusiùs de omnibus privilegiis prædictis in hoc puncto; sed nos solùm adnotabimus hìc res magis principales *(a)*.

73. — Itaque quoad prædictam exemptionem ad notandum primò, quòd in dubio alicujus privilegii,

---

(a) *Salmant. tr.* 18. *c.* 3. *n.* 3.

decisio spectat ad summum Pontificem, quemadmodum declaratum fuit à Clemente IV., et ab aliis Pontificibus (a). Adnotandum secundò, quòd huic privilegio exemptionis Regulares cedere non possunt, sicuti habetur ex *Cap. Cum tempore de arbitris*, quià id redundaret in damnum Religionis: Quare nulla consuetudo in contrarium potest in hoc prævalere (b).

74. — Notandum tertiò, hoc privilegio gaudere, non solùm Professos et Conversos, sed etiam Novitios, qui in favorabilibus veniunt sub nomine Religiosorum; et etiam Tertiarios et Beatos, sicuti dictum est numero 8. Servi etiam Regularium qui actu famulantur, et resident intrà claustra Monasteriorum, et vivunt sub obedientiâ, juxtà Tridentinum *sess. 24. c.* 11. eximuntur à jurisdictione Episcoporum, tam quoad censuras (juxtà Bullam Alexandri IV. apud *Salmanticenses*) quàm etiam quoad Communionem Paschalem (c). Notandum quartò, quòd apostatæ et fugitivi possint capi ab Episcopis; sed solummodò ut consignentur suis superioribus. Episcopus solùm eos posset punire in casu, quo eorum Monasteria essent in longinquo posita, et ipsi moniti nollent regredi juxtà Tridentinum *sess. 7. cap.* 14. (d). Vide alia, quæ de hâc re dicentur num. 82. et 83. Notandum quintò, quòd Sæculares in Monasteriis existentes si ibi patrent aliquod delictum, non incurrunt pœnas ab Episcopo impositas (e). Excipiatur, si contravenirent Ordinibus Episcopi circà Missarum celebrationem; sicuti dicetur in fine sequentis numeri.

75. — Sextò adnotantur è contrario multa hoc in loco, in quibus Regulares non eximuntur ab Episcoporum jurisdictione. Et primò sinè Episcoporum licentiâ nequeunt Regulares ædificare Monasteria juxtà Bullam Urbani VIII. die 28. Augusti 1624. Et

---

(a) *Ibid. n.* 6. — (b) *Num.* 7. — (c) *Vide Salmant. c.* 3. *num.* 8. *et vide Opus nostrum lib.* 6. *num.* 240. *in fine.* — (d) *Salmanticenses cap.* 3. *num.* 8. — (e) *Salmant. ibid. num.* 9. *et Tract.* 10. *de Censur. cap.* 5. *num.* 113. *cum Laym. Avila, Peirin. Garzia, et aliis pluribus.*

animadvertatur, quòd in Bullâ Gregorii XV. *Alias*, prohibetur Episcopis dare hanc licentiam, si in Monasterio nequeant ali reditibus, aut eleëmosynis saltem duodecim Religiosi; sed hoc non intelligitur quoad Hospitia, ut dicunt *Barbosa*, *Peirinus*, et cæteri. Secundò Regulares non possunt in lucem libros edere sinè Episcopi licentiâ, ut ex Tridentino *sess.* 4. *Decret. de Edit. librorum* (*a*). 3. Episcopus potest cogere Religiosos ad restituendum Novitiis, qui nolunt professionem emittere, totum id, quod attulerunt in ingressu (*b*). 4. Dispositio facienda à Novitio, non antè duos menses, quàm profiteatur, fieri non potest (juxtà Tridentinum *sess.* 25. *c.* 16.) absquè licentiâ Episcopi, aut Vicarii. 5. Episcopus habet potestatem cognoscendi simul cum Superiore Religiosi de causâ nullitatis Professionis (*c*). 6. Episcopus, aut alius ab eo deputatus debet scrutari voluntatem virginum, quandò ingrediuntur, aut profitentur in Monasteriis ex Trid. *sess.* 23. *cap.* 17. Sed id debet efficere infrà quindecim dierum spatium, aliter non potest hâc in re se ampliùs ingerere. 7. Episcopus potest prohibere, ne in Monasteria Monialium, etiam exemptarum, suscipiatur ultrà numerum earum quæ possint inibì ali juxtà redituum facultatem, sicuti statutum fuit in Bullâ S. Pii V. (*d*). 8. Episcopus potest cogere Monachos, qui permanenter degunt extrà Monasteriorum claustra, propter debita ab ipsis contracta cum pauperibus personis, ùt sunt pupilli, viduæ, etc. (*e*). 9. Episcopus potest adstringere Religiosos, ut Processionibus intersint, juxta Trid. *sess.* 25. *cap.* 13., dummodò eos vocet non per publicum Edictum, sed medio aliquo nuntio personaliter (*f*). 10. Episcopus habet Jurisdictionem suprà Monasteria, in quibus non possunt ali 12. Religiosi, ùt dicetur num. 88. Deniquè excipiuntur Episcoporum Ordines circà Missarum cele-

---

(a) *Salmant. cap.* 3. *num.* 10. *et* 12. — (b) *Vide Salm. Tract.* 15. *cap.* 3. *pag.* 7. — (c) *Ibidem cap.* 5. *num.* 15. — (d) *Salmant. Tract.* 18. *cap.* 3. *num.* 14. — (e) *Ibid. num.* 15. — (f) *Salmant. dict. cap.* 3. *n.* 16. *et* 17.

brationes : Etenim quoad hoc statuit Tridentinum *sess. de Observ. in Celebr.*, ut Episcopi se gerant velut Delegatos Apostolicos, dicens : *Ut non solum ea ipsi, sed quæcumque alia huc pertinere visa fuerint, ipsi . . . ut Delegati Sedis Apostolicæ prohibeant, mandent etc. atque ad ea inviolatè servanda censuris ecclesiasticis, aliisque pœnis . . . fidelem populum compellant : non obstantibus privilegiis, exemptionibus, ac consuetudinibus quibuscumque.* Idem hìc notandum quòd adest Resp. S. C. ad Episcop. Nebiens. 7. Febr. 1632. (lib. 14. Decret. p. 561. à tergo) ubì generaliter loquendo dictum fuit : *In his in quibus à jure communi, à S. Concilio Trident. à Constit. Apostolicis tributa est Episcopo jurisdictio in Regulares, potest illos etiam per censuras Ecclesiasticas compellere.* Et idem decisum fuit die 4. Junii 1672. (lib. 27. Decret. pag. 406.). Quarè sicùt benè advertit Benedictus XIV. (*a*). Episcopi quoad celebrandas Missas possunt adigere omnes, quamvis Regulares, ad observandum non solùm ea, quæ statuuntur à Concilio, sed etiam, quæ statuuntur à se ipsis. Quarè rectè Eminentissimus Cardinalis Spinelli, cùm esset Archiepiscopus Neapolis, die quintâ Januarii 1743. præcepit sub pœnâ suspensionis à Divinis, etiam Regularibus, ne admitterent ad celebrandum in suis Ecclesiis aliquem Sacerdotem advenam sinè licentiâ Ordinarii.

76. — Adnotantur alia, quæ declarata fuêre à S. C. in Decreto die secundo Julii 1520. Et 1. Regulares possunt recipere, quæ à devotis offeruntur, sed non mendicando per Ecclesiam. 2. Non possunt uti Pallio, aut Pluviali per Parochiam extrà eorum Ecclesias, aut earum recinctum : neque possunt facere Processiones, dummodò non habeant pro se consuetudinem in contrarium, ut dicunt *Rodriq. Bordon.*, et *Villalobos* (*b*). 3. Vocati ad funeralia debent ire ad Ecclesiam, ubi manet Clerus jam coactus ; sed in hoc dicunt *Salmanticenses* cum *Lezana*, esse

---

(a) *De Synod. Lib.* 9. *c.* 15. *n.* 5. — (b) *Vide Salm. Tr.* 18. *c.* 8. *n.* 18. *et* 19.

consuetudinem in contrarium (a). 4. Non potest vetari Regularibus ne celebrent Missam in suis Ecclesiis antè Missam Parochialem, et ne pulsent campanas, uti declaravit S. Pius V. in Const. *Etsi Mendicantium*, §. 2. 5. Regulares nequeunt publicare Matrimonia. 6. Possunt ipsi concionari in suis Ecclesiis, tempore Adventûs et Quadragesimæ, quamvis in Parochiâ sermocinetur (b).

77. — In tribus casibus potest Episcopus cogere Regulares ad obediendum, etiam adhibitis censuris: I. est ad restituendas res Novitiis, ut dictum est, juxtà Tridentinum *Sess.* 25. *c.* 16; II. ad observandam Clausuram, loquendo de Monialibus, Trid. *ib. c.* 5; III. ad observandum totum id, quod ab Episcopo statutum est quoad Missarum celebrationem, ut dictum est *n.* 75. Et circà id refert Bened. XIV. (c) duo Decreta S. C. Concilii, in quibus dictum fuit, quòd Episcopi ut Delegati Apostolici possint etiam censuris cogere Religiosos, et procedere adversùs eosdem, si admittant ad celebrandum in suis Ecclesiis advenas sinè Episcopi licentiâ, juxtà Tridentinum *Sess.* 22. *Decr. de Observ. in Cel.*, ubi præceptum fuit, præsertim Episcopis: *Interdicant, ne cui vago, vel ignoto Sacerdoti Missas celebrari liceat.* An deindè in aliis casibus supracitatis possit Episcopus cogere censurâ Regulares; affirmant *Barbos. Garcia*, et alii, sed communiùs negant *Sanchez*, *Lezana* et *Salmanticenses*, cum aliis, propter multa privilegia Papalia, quæ hâc de re afferunt; et addunt cum *Barbosa*, *Diana*, *Lezana* (contrà alios) quòd Episcopus ne denuntiare quidem potest Regulares excommunicatos, etiam ob publicum delictum. (d).

78. — Quæritur primò utrùm Regulares obligentur Decretis Synodorum Provincialium, aut Diœcesanarum, aut aliis Episcopi præceptis? Certum est Regulares non teneri interesse dictis Synodis dummodò non essent Parochi, sicut habetur ex Tridentino

---

(a) *Cit. num.* 19. — (b) *Vide apud Salmant. cap.* 3. *num.* 19. — (c) *De Synod. lib.* 9. *c.* 15. *n.* 5. — (d) *Salm. c.* 3. §. 3. *per totum.*

Sess. 24. *c.* 2. ex pluribus Decretis S. C. Deindè quoad quæsitum *Vasq. Sanch. Becanus* aliique dicunt eos obligari ad eorum omnium observantiam, quæ non præjudicant Observantiæ Regulari; sed non intelligitur quoad vim coactivam, ità ut contraveniendo non incurrant aliquam pœnam, sed solummodò quoad vim directivam, id est, ut se conforment Reipublicæ, cujus sunt partes. Alii tamen, ut *Suarezius, Lezana, Salmanticenses* etc. id negant (dummodò hoc necessarium non sit ad evitandum scandalum, aut casus non esset, in quo Religiosus aliquis haberet aliquod munus dependens ab Episcopo, ùt munus Parochi, Confessoris, Concionatoris, etc.) Et id probant ex *cap.* 1. *de Privil. in* 6., ubi dicitur, Regulares eximi à præceptis Episcoporum, exceptis casibus in jure expressis. Rationem deindè Adversariorum dicunt valere, quandò partes sunt omogeneæ, non cùm sunt heterogeneæ, ut sunt Religiosi, qui non perindè ac sæculares multa alia onera particularia habent. Cæterùm in duobus ullâ sinè hæsitatione ipsi obligantur ad obediendum, ut dicitur in Tridentino *Sess.* 25. *c.* 12. I. quoad observantiam interdicti positi ab Episcopo semper ac observatur ab Ecclesiâ Matrice; II. quoad observanda festa ab Episcopo statuta (*a*); præter ordinationes circà Missarum celebrationem, ut dictum est superiùs n. 75. *circà finem*. Prætereà notetur Episcopum posse Regularibus interdicere auditum Confessionum in propriis ædibus, sivè cellis juxtà Decretum S. C. emanatum an. 1617. 15. Sept. et videri potest apud *P. Ferraris* (*b*). Potest etiam vetare omnibus Confessariis audientiam Confessionum mulierum, aut puellarum extrà Confessionarium sub pœnâ suspensionis ab audiendis Confessionibus ex Decreto S. Congr. 18. Decembr. 1698. apud eumdem *Ferraris.* (*c*).

79. — Quæritur secundò, utrùm Episcopi possint visitare personas et Monasteria Regularium? Com-

---

(a) *Vide Salmant. Tract.* 18. *cap.* 3. §. 4. *per totum.* — (b) *Ferr Bibl. v. Confessarius num.* 8. — (c) *Idem loc. cit. num.* 10.

muniter loquendo, certum est ex *c. Nulli*, 16. *quæst.* 1., et ex Tridentino *Sess.* 25. *c.* 8., exemptas esse à Visitatione Episcopi, tam personas, quàm Monasteria et Ecclesias Regularium (dummodò in illis degant duodecim Religiosi. Vide num. 88.). Et juxta plures Declarationes Sacræ Congregationis etiam Ecclesias Parochiales Sæcularium, quæ subduntur Regularibus, et ubi Parochus est Religiosus, qui, si delinqueret etiam circà suum officium, non potest ab Episcopo puniri. Sed hoc non obstante nunc præter Bullam Gregor. XV. *Inscrutabili*, à Bened. XIV. declaratum atque definitum est in Bullâ *Cùm nuper* 51. n. 1751. hujusmodi subjectos esse Episcopo *in his vel quæ ad ipsum spectant exercitium curæ animarum, vel etiam ad eorum vitam et mores pertinent.* Sed fusiùs idem Bened. XIV. de hâc re agit in quâdam Bullâ peculiari *Firmandis*, editâ die 6. Novembris 1744. ubi plura statuit. 1. Quòd Parochi Regulares omnimodè subsunt jurisdictioni, correctioni et visitationi Episcopi, in iis quæ concernunt curam animarum, et proprios mores. 2. Quoad visitationem localem possunt visitari Altare, in quo SS. Eucharistiæ Sacramentum asservatur, Sacrum Tabernaculum, Fons Baptismalis, confessionale in quo residet Parochus, Pulpitum è quo Parochus concionatur, Sacrarium ad inspiciendam sacram supellectilem, Sepulcrum Parochianorum, eorumque Cœmeterium, Turris Campanaria, si adsint ibi Campanæ Parochiales, omnia sacra Vasa. 3. Quoad personalem, debet scrutari vitam ac mores Curati, quatenùs ea quæ extrà Claustrum prodierint; item examinare an titulo legitimo eam curam exerceat, an resideat, an ad Synodum vocatus iverit, an Conferentias casuum conscientiæ habeat frequenter, an onera curæ adimpleverit, an Missam pro populo applicaverit, an festis diebus concionatus fuerit etc., an vacet Confessionibus audiendis, an ægrotantibus assistentiam præstiterit, an pueros antè Confirmationem et Communionem instruxerit; an de Matrimonii impedimentis inquisiverit, et an sponsi in rebus fidei sint edocti; et an rectè ordinatos habeat libros Parochiales. 4. Quòd licet superiores Regulares non possint deputare aliquem

ad curam sinè Episcopi approbatione, possunt tamen eum removere, illo inscio, et ità pariter Episcopus potest curâ illum privare sinè consensu superioris, si id justa causa expostulet, etc. Potest etiam visitare Ecclesias adnexas, et subditas Monasteriis, si earum administratio sit penès Parochos sæculares, prout pluries declaravit S. Congreg. apud *Bellarminum* et *Barbosam:* Excipe, si incorporatæ essent Monasteriis, aut nullius essent Diœcesis. Possunt prætereà Episcopi visitare Confraternitates Sæcularium fundatas in Monasteriis, sed dumtaxat quoad administrationem bonorum, non quoad Altaria, ut ex Trident. *Sess.* 25. *c.* 20., et ex pluribus Decretis Sacræ Congregationis. Excipiuntur insuper illæ quarum Præfectus est Religiosus ex privilegio Gregorii XIII., cui nulla contraria consuetudo potest obstare (*a*).

80. — Quæritur tertiò, utrùm Episcopi possint visitare Claustra Monialium exemptarum? Negant *Salmanticenses* cum *Navarro*, *Sanchez*, *Bonac. Pelliz.*, et ex *Cap. Periculoso de statu Monach. in* 6., ubi cura Claustri Monialium exemptarum manifestè conceditur Superioribus Regularibus. Neque obstat (ut ajunt) Tridentinum *Sess.* 25. *cap.* 5., ex quo contendunt Patroni adversæ sententiæ, Episcopos esse Delegatos Apostolicos quoad Claustrum Monialium exemptarum, cùm ibì statuatur, ut ipsi curent, ut restituatur aut conservetur Claustrum *in omnibus Monasteriis sibi subjectis ordinariâ, in aliis verò Sedis Apostolicæ authoritate.* Etenim respondent, quòd pro illo in *aliis etc.* non intelligantur Monasteria Regularibus subjecta, sed subjecta immediatè Pontifici, quod asserunt declaratum fuisse per Pium V. in suâ Bullâ *Circà Pastoralis;* eò magis, quià Concilium in loco prædicto renovat, non revocat citatum textum *Periculoso.* His non obstantibus contraria sententia amplectenda est cum *Barbos. Gavan. Lezan.*, etc. quià licèt non obstaret Tridentinum, nihilominùs obstat equidem

(a) *Salm. Tr.* 18. *c.* 3. *n.* 31. *ad* 36.

Bulla Gregorii XV. *Inscrutabilis* anni 1622., in quâ dictum fuit, 1. Ut Regularis nequeat destinare alium ad audiendas Monialium Confessiones, præter eum, qui fuerit approbatus ab Ordinario (et in hoc animadvertendum est, quòd præterea statuit Benedictus XIV. in Bullâ *Pastoralis* die 5 Augusti 1748, confirmans Bullam, *Apostolici Ministerii*, Benedicti XIII.; quòd scilicet, si Regularis Superior negligeret assignare saltem semel in anno Confessarium extraordinarium, aut sæcularem, aut alterius Ordinis, quemadmodum Pontifex præcipit, possit illum assignare Diœcesis Episcopus). 2. Statuit Gregorius XV., ut administratores Monasteriorum dictarum Monialium debeant rationem reddere Episcopo administrationis bonorum. 3. Ut Episcopus valeat removere Confessarium, aut alium administratorem Monasterii, si superior monitus, illum non removeat. 4. Ut Episcopus præsidere possit electioni Abbatissæ. Ac quintò specialiter fuit statutum, ut Episcopus possit corrigere et punire, veluti Delegatus Apostolicæ Sedis, eos omnes qui aliquid admittunt adversùs Claustrum Monialium, etiam exemptarum. Placet hìc adnotare verba Bullæ: *Tam Sæculares, quàm Regulares nullis privilegiis tueri se possint; quominùs si deliquerint circà personas intrà septa degentes, aut circà Clausarum Monialium, etiam Regularibus subjectarum, ab Episcopo tamquàm ad hoc Sedis Apostolicæ Delegato, puniri et corrigi valeant* (*a*). Et ibidem refert *Barbosa* Decretum quoddam Sacræ Congregationis, ubì statuitur, quòd nullimodè possit impediri Episcopis, quìn visitent Monasteria exempta, et Regularibus subjecta quoad observantiam Clausuræ, et qui præsumit impedire, post tertiam monitionem incurrit excommunicationem ipso facto ex *Clem. Attendentes*, *De statu Mon*. (*b*). Prætereà hoc in loco adnotandum est, quòd Clemens X., et Cle-

(a) *Vide Barbosam de potest. Episc. All.* 102. *num.* 7. *et Salm. c.* 3. *n.* 37. *ad* 39. — (b) *Vide de Alex. de Monial. c.* 6. §. 4. *q.* 3.

mens XII. præceperunt, ut observaretur Bulla Gregorii XV. *non obstante quâcumque contrariâ consuetudine.*

81. — Quæritur 4. Utrùm Episcopi exigere queant à Regularibus rationem hæreditatis relictæ cum onere Missarum, aut Legatorum, satisfaciendorum Sæcularibus? Videntur posse, ex eo, quod eruitur ex Tridentino *Sess.* 22. *c.* 8., ubi præbetur Episcopis potestas visitandi omnia Legata pia, non obstante quocumque privilegio in contrarium. Et dicunt *Salmanticenses*, quòd ex hoc rectè sententia ista redderetur probabilis. Sed ipsi deindè id negant ob multa privilegia Regularibus concessa, præsertim per Pium V., in quibus declarantur exempta Religiosorum bona à quâcumque Episcopi jurisdictione, non obstantibus quibuscumque Constitutionibus Apostolicis et Conciliis (a).

82. — Quæritur 5. Utrùm Episcopus in aliâ causâ possit procedere criminaliter contrà Regulares? Dictum est Regulares exemptos esse ab Episcoporum jurisdictione, præterquàm in casibus in jure expressis. Præter id, quod spectat ad Missarum celebrationem et Clausuram Monialium, in duobus aliis casibus possunt ex Tridentino Episcopi contrà eos procedere. 1. si Regularis aliquis patraret delictum, degendo extrà Monasterium, Trid. *Sess.* 6. *c.* 3. Sed hoc intelligitur eorum respectu, qui permanenter extrà Monasterium habitant, non verò quoad illum Religiosum, qui extrà maneret causâ Confessionum excipiendarum, aut concionandi, aut alterius negotii ad tempus; aut incolet pagum, aut locum alium dependentem à Monasterio ob negotia Religionis. Sed hìc oritur dubitatio, utrùm possit Episcopus punire illum delinquentem, qui habitaret alium locum ob longum tempus ex licentiâ sui superioris? Alii affirmant, veluti *Tambur. Barbosa*, *Lezana* etc. pluribus innixi Declarationibus Sacræ Congregationis. Alii quemadmodum *Salmanticenses* cum *Sanchez*, *Silvest. Peyrino*, *Bor-*

(a) *Salm. Tr.* 18. *c.* 3. *n.* 40. *ad* 42.

dono, etc. negant ex *Cap. Ex Rescripto de jurejur.* ubi dicitur, quòd qui manet extrà Monasterium ex licentiâ superioris, judicetur in Monasterio manere. Quare ajunt, quòd tam Concilium, quàm prædictæ declarationes vigere intelligantur in eos qui extrà Monasterium morantur sinè licentiâ, aut in loco adeò remoto ab eorum Superiore, ut puniri non possint, nisi post longissimum tempus (*a*).

83. — Secundus casus est, cùm Religiosus, etiam degens in Monasterio, extrà illud delinqueret cum publico populi scandalo, et superior eum non puniret. Trident. *Sess.* 25. *c.* 14. Et quià superiores quidam transmittebant hujusmodi delinquentes extrà Diœcesim, ut immunes essent à pœnâ, statuit Clemens VIII. anno 1596. in Bullâ *Suscepti oneris*, ut in tali casu, instante Episcopo, superior infrà tempus ab Episcopo præscriptum revocare debeat delinquentem, et punire; aliàs possit eum castigare Episcopus loci, quò ipse transmissus est (*b*). Adnotant deindè *Salmanticenses* cum aliis 1. ut hujusmodi Concilii Decretum vigere debeat cùm delictum est notorium etiam facti publicitate. 2. Non valeat adversùs superiores delinquentes, qui in odiosis non includuntur sub nomine Regularium, quemadmodum ait Concilium. 3. Ut Episcopus procedere non possit, nisi postquàm pluries monuerit superiorem, ut delinquentem puniret, et ille neglexerit. Si tamen Episcopus delinquentem in actuali delicto interciperet, potest illum capere (sicut dictum fuit), sed ut statim eum transmittat ad superiorem; et quandò crimen fuisset gravis scandali, potest etiam eumdem retinere in carcere, ut transmittat, infrà 25. saltem horarum spatium. Superior deindè præbere Episcopo debet sufficientia argumenta sequutæ punitionis. Episcopus, licèt capere possit summariam informationem, ut eam ad superiorem transferat, non potest tamen juridicum efformare processum adversùs reum : sed si fortè efformasset, probabile est eo superiorem uti

(a) *Salm. c.* 3. *n.* 40. *ad* 46. — (b) *Salm. ibid.*

posse ad procedendum in suum Religiosum, ut ajunt *Salmanticenses* cum aliis (*a*).

84. — Secundò. Regulares privilegium habent exemptionis à contributione Decimarum. Arreptâ occasione, opportunè hoc in loco adnotantur quædam circà Decimas. Decimæ dicuntur illa fructuum portio, aut industriarum personalium, quæ à fidelibus tribuenda est Ecclesiæ Ministris, pro eorum sustentatione. Reverà Decimæ debentur ex jure Divino Naturali; sed quoad quantitatem, id est decimam partem, sunt ex jure Ecclesiastico, cùm cessaverit jus antiquum divinum, ut judiciale. Hinc fit 1. Pontificem posse quemlibet eximere ex onere Decimarum; Pontificem, inquam, non Episcopos, ipsi dumtaxat possunt ex Trident. *Sess.* 21. *c.* 5., 6. *et* 7. applicare Decimas unius loci ad alium, et unire ac separare Beneficia (*b*). Infertur 2., quòd consuetudo ritè potest aliquod eximere à solvendis Decimis dummodò remaneat id quod sufficit ad congruam Ecclesiasticorum sustentationem; sed hujusmodi consuetudo præscriptionem quadraginta annorum non interruptorum habere debet, licèt ab initio, nec titulus, nec bona fides interfuerit: ad præscriptionem deindè (accipiendo vocem prout sonat præscriptio, non ùt consuetudo) necessaria sunt bona fides, et quadraginta anni cum titulo; sinè autem titulo requiritur tempus immemorabile. Pro futuris Decimis fieri potest compositio: sed etiam solummodò à Pontifice, non ab Episcopo, nisi fieret inter unam et aliam Ecclesiam. Dictum est pro futuris, quià præteritas remittere potest etiam ille, cui debentur (*c*).

85. — Olim Decimæ debebantur, ùt dictum est, tam ex fructibus bonorum, quàm ex personarum industriâ. Sed juxtà præsentem consuetudinem penè universalem solvuntur solùm ex fructibus bonorum tam stabilium, quàm mobilium, juxtà *Cap. Non est, de Decim.* Et debentur ex fructibus integris

---

(a) *Num.* 50. *et* 51. — (b) *Vide Salm. Tr.* 18. *cap.* 3. *n.* 52. *et* 541. — (c) *Salm. Tr.* 18. *c.* 4. *n.* 55.

non deductis expensis et oneribus contributionum, ùt ait *S. Thom* (*a*) et alii communiter ex *cap. Cùm non sit, de Decim.* (*b*).

86. — Decimæ prætereà solvi debent ab omnibus Fidelibus, etiam à Principibus, sed non à pauperibus : Toti tamen, nisi sint in extremâ necessitate, sed solùm in gravi, si pervenirent ad meliorem fortunam, tenentur solvere præteritas Decimas, ut dicunt *Suarez*, *Layman*, *Castrop.*, et alii, cum *Salmant.* (*c*). De jure autem communi tam Clerici quàm Religiosi, et etiam Parochi tenentur solvere Decimas suorum bonorum patrimonialium, licèt assignata fuissent ad titulum Ordinationis, non autem bonorum beneficialium, ut docet *D. Thom.* (*d*). Quoad eos verò, qui deficiunt à Solvendis Decimis, hæc statuit Trid. *Sess.* 25. *c.* 12. *Qui verò eas* (*decimas*) *aut subtrahunt, aut impediunt, excommunicentur; nec ab hoc crimine, nisi plenâ restitutione secutâ, absolvantur* (*e*).

87. — Sed quidquid sit de jure antiquo, hodiè ex multis privilegiis Pontificiis omnes Regulares, etiam Moniales cujuscumque Ordinis (et etiam equites Hierosolymitani) eximuntur à Decimis non solùm personalibus, sed etiam stabilium, tam propriorum (etsi colantur à colonis), quàm conductorum, ùt emphitheuticarum (*f*). Si tamen transeunt ad Regulares bona priùs subjecta Decimis tenentur ad illas, uti constat ex pluribus Decret. Sacræ Congreg. Rotæ apud *Pignatelli* (*g*).

88. — Tertiò. Olim Regularibus vetitum erat, ne nova ædificarent Monasteria aut derelinquerent ædificata sinè expressâ licentiâ Summi Pontificis *Cap.* 1. *de Excess. Prælat. in* 6. ex *cap. un. de Bel. Dom. in* 7. Tractu deindè temporis obtinuerunt diversa privilegia; sed hæc omnia anno 1624.

(a) 2. 2. *q.* 87. *art.* 2. *ad* 4. — (b) *Salm. c.* 3. *n.* 58. — (c) *Ibid. num.* 59. — (d) *Loc. cit. art.* 4. *in corp. et ad* 1. *ex C. Si quis Laïcus* 16. *q.* 1. — (e) *Vide Salm. n.* 60. *ad* 62. — (f) *Salm. n.* 72. *ad.* 79. — (g) *Pignat. T.* 1. *cons.* 355., *et to.* 8. *n.* 9.

limitata fuêre ab Urbano VIII. in Bullâ *Romanus Pontifex,* ubi statutum fuit, non posse acceptari nova Monasteria, nisi observatâ formâ Canonum Tridentini, et Bullæ Clementis VIII. *Quoniam ad institutam.* Quarè hodiè ad fundandum novum Monasterium tria requiruntur. 1. Licentia Episcopi. Utrùm verò requiratur etiam licentia Pontificis alii affirmant, ut *Barbosa, Tambur. Pelliz.* ex Declaratione S. C.; negant verò *Salm.* cum *Lezana, Suarez, Rodriquez*, et aliis. 2. Ut adsit consensus eorum, quorum interest, et præsertim omnium Monasteriorum existentium intrà quatuor milliariorum spatium; aliter Episcopus concedere non potest dictam licentiam, nisi quandò illi injustè contradiceret (*a*). Carmelitæ tamen privilegium habent, ut alii Ordines fundare non possint, ubi ipsi habent Monasterium infrà spatium 560. ulnarum Florentinarum, et Minores infrà spatium 1200. ulnarum etc. Contrà Minimi et Jesuitæ privilegium habent fundandi in locis etiam non remotis intrà spatium 560. ulnarum prædictarum. Et in omnibus his privilegiis conceditur communicatio. At prædicta privilegia circà ulnas juxtà consuetudinem non intelliguntur quoad Monasteria, quæ fundantur in civitatibus (*b*). 3. Requiritur, ut novum Monasterium possit commodè reditibus, aut eleëmosynis sustentare duodecim Religiosos; sufficit tamen, ut adsit intrà breve tempus probabilis spes prædictæ sufficientis sustentationis. Quòd si Monasterium (intelligitur de Monasteriis fundatis post citatam Bullam Urbani VIII. emânatam anno 1624.) non valeret sustentare duodecim Religiosos, qui reverà in illo non habitarent, statutum fuit per Sacram Congr. pluribus Decretis, confirmatis à Gregorio XV. et Urbano VIII. ut hujusmodi Monasterium omninò subjectum esset Episcopo per hæc verba: *Ordinarii loci visitationi, correctioni, atque omnimodæ jurisdictioni talia Monasteria erecta absquè eo,*

(a) *Salm. Tract.* 18. *c.* 6. *num.* 124. *ad* 131. — (b) *Vide Salm. n.* 137. *ad* 140.

quòd 12. *Fratres in eis valeant habitare, et de facto habitent, subjecta esse intelligantur* (*a*). Eædem conditiones requiruntur in fundandis Monialium Monasteriis. Et advertendum hìc quòd ex Tridentino et S. C. prohibetur, ne fundentur Monialium Monasteria extrà habitatum (*b*).

89. — Prædictæ conditiones non requiruntur in fundandis Hospitiis Religiosorum, ut notant *Peyrinus, Tamb.* etc., saltem (ut limitat *Lezana*) si ibi non recipiant Missas, et non habeant Ecclesiam (*c*). Neque requiruntur in translationibus Monasteriorum, quæ possunt fundari (ut probant *Salmanticenses* cum *Navarro*, *Barbosa*, *Peyrino*, *Lezana*, etc.) sinè consensu Pontificis, nec Episcopi, nec aliorum Monasteriorum; dummodò translatio non afferat iis præjudicium; Etenim dicunt, quòd jam anteà habebant tale privilegium à pluribus Pontificibus concessum, et quòd illud limitatum est tantùm quoad novas Fundationes, quales non vocantur translationes Monasteriorum ex uno situ ad alium commodiorem ejusdem terræ (ut intelligitur), aut propè illam, derelinquendo antiquum Monasterium. Et in tali casu Religiosi retinent omnia bona, et jura Monasterii derelicti (*d*). Possunt præthereà Religiosi ex concessione Urbani VIII., et Innocentii VIII., quandò deficerent reditus, et eleëmosynæ unius Monasterii, illud unire et incorporare alteri (*e*). Insuper possunt ad libitum redire ad Monasteria derelicta, dummodò reditus non afferrent aliquod novum præjudicium aliis Monasteriis (*f*). Possunt insuper Generales Religionum Superiores ex concessione Sixti IV. et ejusdem Urbani VIII. supprimere Monasteria miserabilia, transferendo eorum bona àd majora Monasteria. Adnotetur hìc, quòd Monasteria concessa ab Universitatibus, cùm derelinquuntur, in manu Ordinarii derelinqui debeant; at si propriis reditibus, et eleëmosynis ædificata

---

(a) *Salm. Tract.* 18. *c.* 3. *num.* 129. *et* 130. — (b) *Ibid. num.* 138. — (c) *Ibid. num.* 132. — (d) *Num.* 133. *ad* 134. — (e) *Salm. c.* 3. *n.* 150. — (f) *Num.* 148.

fuerint, remanent in dominio Religiosorum, ut de iis possint liberè disponere (a).

90. — IV. Regulares habent privilegium eligendi judicem conservatorem qui judicet de omnibus illis casibus, in quibus Religiosi sunt rei, et etiam in quibus sunt Actores, sed quandò Actores solùm propter injurias et manifestas violentias ipsis irrogatas (b).

91. — V. Regulares habent privilegium admittendi eos omnes, qui volunt sepeliri in eorum Ecclesiis. Adnotamus hìc præcipua quædam circà sepulturam, de quâ fusiùs tractant *Salmanticenses* (c). Quicumque ad pubertatem pervenerit, sibi eligere valet sepulturam ubicumque, etiam Episcopi; nisi autem illam sibi eligant, sepeliri in Cathedrali debeant (d). Religiosi tamen debent sepeliri in Monasterio, etsi morentur extrà illud, dummodò locus non esset nimis remotus. Novitii valent sibi eligere supulturam extrà Monasterium; quòd si non faciant, sepeliri debent in illo, licèt obirent, dùm aliâ in domo manerent ex licentiâ sui Superioris (e). Idem intelligitur quoad commensales, et familiares, qui actu serviunt, et resident in Monasterio sub obedientiâ Superioris. Et hi valent recipere omnia Sacramenta à Religiosis, Baptismo excepto, et Matrimonio (f). Gravissimas incurrunt pœnas Clerici et Religiosi inducentes alios ad promittendum juramento, voto, aut fide datâ, se electuros sepulturam in propriâ Ecclesiâ (g). Privandi sunt sepulturâ, qui moriuntur impœnitentes, et publicè constat non fuisse confessos in anno, nec communicasse Paschali tempore, et ità etiam Hæretici, excommunicati, qui sibi ex irâ mortem intulerunt, si deindè pœnitentiæ indicia non præbuerint, uti habetur in Rituali Romano: *Peccatores publici cujuscunque peccati; et qui moriuntur in*

(a) *Salm. n.* 147. — (b) *Vide Salm. Tr.* 18. *c.* 3. *a. n.* 152. *ad.* 178. — (c) *Salm. Tr.* 18. *c.* 5. *pun..* 6. — (d) *Ibidem num.* 186. — (e) *Num.* 187. (f) *num.* 188. 214., *et* 215. — (g) *Num.* 191.

flagranti crimine (*ut ex Cap. Fures , de furto*) nullo dato signo pœnitentiæ; etenim tunc præsumuntur et in peccato obiisse, ùt dicunt communiter DD. cum Rituali, quidquid dicant *Lezana* et *Sanoius* (*a*). Qui hujusmodi Defunctos sepelit, lethaliter peccat: Et qui sepelit hæreticum, aut hæreticorum fautorem, aut publicè excommunicatum, aut usurarium, etiam excommunicationem incurrit; et hujusmodi defuncti, si fieri possit, ex sepulturâ extrahendi sunt. Cæterùm nemo sepulturâ privandus in quocumque casu sinè sententiâ Episcopi, aut Superioris, si cadaver est Religiosi (*b*).

92. — Sed ad rem nostram, ad Regulares videlicet, redeamus. Plura sunt notanda. 1. Quilibet Clericus, aut Sæcularis sibi eligere potest sepulturam in Ecclesiâ Regularium. Et quandò aliquis haberet sepulturam suorum majorum in illâ, et non elegisset aliam Ecclesiam, possunt Regulares illic eum sepelire (*c*). 2. Parochi qui in associatione ad Ecclesiam Regularium plùs exigunt, quàm exigerent in sepeliendo defunctos in Parochiâ, ut retraherent Fideles ab eligendâ alibi sibi sepulturâ, Papalem excommunicationem incurrunt, ex Bullâ Clementis VIII. apud *Salmanticenses*; et licèt Bulla edita fuit pro Indiarum Parochis, tamen *Lezana*, *Peyrinus*, et *Salmanticenses* cum aliis intelligunt eam editam fuisse universaliter pro omnibus (*d*). 3. Cùm sepeliendus est defunctus in Regularium Ecclesiâ, debent ipsi vocare et attendere Parochum; sed si ille renuit venire, aut nimis moratur, possunt ipsi extollere cadaver, et illud in suam Ecclesiam asportare. Ità communiter *Barbosa*, *Lezana*, *Peyrinus*, et alii cum *Salmanticensibus*, ex pluribus Decretis S. C. (*e*). Officium suprà cadaver tùm celebrandum est, non à Parocho, aut Canonicis, sed ab iisdem Regularibus. Nec Parochus exercere potest illum actum in eorum Ecclesiâ, nec cogere hære-

(a) *Salm. c.* 3. *n.* 199. — (b) *Salm. Tract.* 18. *c.* 3. *n.* 302. *et* 304. — (c) *Salm. Tr.* 18. *c.* 3. *n.* 205. — (d) *Ibid. n.* 205. — (e) *Num.* 208 *et* 209.

des ad celebrandas Missas, aut earum partem in Parochiâ, ex pluribus Decretis etiam S. C. Et idem observandum est etiam pro Monasteriis Monialium exemptarum (*a*). Adnotandum tamen, in Monialium Ecclesiis sepeliri non posse Laïcos sinè licentiâ S. C. dummodò aliquis non haberet in eo jus sepulturæ (*b*).

93. — Quæritur, utrùm Regulares teneantur ad solvendam Canonicam Portionem Ordinario, aut Parocho? Alia est Portio Canonica *Episcopalis*, et est illa, quæ debetur Episcopis pro omnibus donationibus *causâ mortis*, et pro Legatis Ecclesiis relictis, aut Locis piis eorum Diœcesum, ut ex *Clem. Dudùm, de sepult.* Hæc portio quandòque fuit tertia, quandòque quarta pars; ut Innocentius III. *Cap. Requisitis de Testam.* statuit, ut quoad quantitatem attenderetur consuetudo (*c*). Alia est *Parochialis*, quæ propriè vocatur *Quarta Funeralis*, et est illa portio, quæ Parocho debetur ex Funeralibus, Legatis piis, et omnibus, quæ perveniunt ad Ecclesiam, in quâ sepeliendum se Defunctus statuerat. Et ista etiam fuit diversa, sed quoad eamdem etiam consuetudo attendenda est (*d*).

94. — Sed quoad Regulares, eximuntur à solvendâ Portione Episcopali, eorum Monasteria tam hominum, quàm fœminarum, ex *Extravaganti Inter cunctas; §. Quibuscumque, de Privilegiis*, et ex aliis privilegiis apud *Salmanticenses* (*e*). Quò verò ad *Quartam Funeralem*, ex jure communi olim Regulares tenebantur ad illam solvendam; sed hodiè attentis eorum privilegiis, et Trident. *Sess.* 25 *c.* 13. et Bullâ Pii V. *Et si Mendicantium*, anni 1567, tenentur ad illam solvendam ea Monasteria dumtaxàt, quæ ultrà 40 annos antequàm Concilium confirmaretur, solebant solvere: Ità probant *Salmanticenses* cum sententiâ communi, et pluribus Decretis S. C. ex multis privilegiis Pontificiis,

---

(a) *Ibid. num.* 212. *et* 213. — (b) *Vide Opus nostrum Lib.* 4. *n.* 62. — (c) *Salm. tr.* 18. *c.* 3. *n.* 216. — (d) *Ibid. n.* 218. — (e) *num.* 217.

et præsertim Sixti IV., qui imposuit pœnam excommunicationis, et privationis Beneficiorum Parochis, qui vellent exigere prædictam *Quartam* (*a*). Excipiuntur tamen illa Monasteria, quæ solverent præfatam *Quartam* ex Contractu inito, aut ex consuetudine immemorabili (*b*).

PUNCTUM II.

De privilegiis Regularium in particulari.

I. *De facultate absolvendi subditos à casibus et censuris* 95. 96. *et* 97. *De Reservatione casuum etc.* 98. *De facultatibus quoad sæculares* 99. *Utrùm Regulares possint absolvere à casibus Episcopis reservatis à jure, vel consuetudine* 100. *Utrùm à casibus Papalibus* 101. *Utrùm in itinere, aut ex Bullâ* Cruciatæ *etc.* 102. *Utrùm Confessarii Regulares possint denuò examinari ab Episcopo* 103. II. *Circà dispensationem in irregularitatibus* 104. *et* 105. III. *De dispensatione in præceptis Ecclesiasticis etc.* 106. IV. *Circà Officium Divinum* 107. V. *Circà dispensationem votorum, et juramentorum* 108. *Circà votum castitatis conjugum, et sponsorum* 109. VI. *De privilegio Religiosorum, Novitiorum, et Famulorum confitendi cuicumque Sacerdoti etc.* 110. *De Religiosis peregrinantibus* 111. *Utrùm in Jubilæo etc.* 112. VII. *Circà Ordinum receptionem* 113 *ad* 116. *Circà Ordinum collationem* 117. *ad* 120. *Circà celebrationem Missarum* 121. et 122. *Circà Communionis ministrationem* 123. *Circà concionandum* 124. *ad* 128.

95. — 1. Quoad facultatem, quam habent Superiores Regulares circà absolutionem casuum reservatorum, et censurarum, oportet hìc distinguere

(a) *Vide Salm. Tract.* 18. *Cap.* 3. *a. n.* 218. *ad* 228. — (b) *Ibidem n.* 229. *ad* 233

potestatem ergà subditos ab illâ, quam habent ergà sæculares. Sub nomine *Superiorum Regularium* veniunt non solùm Generales, et Provinciales, et eorum Vicarii subrogati in eorum locum, sed etiam omnes Locales Superiores, ut Priores, Guardiani, Rectores, et etiam eorum Vicarii, quandò ipsi absunt, saltem per integrum diem. Ità communiter Doctores (*a*) ex *Cap. Abbatis, de Privileg. in* 6. Omnes isti absolvere possunt suos subditos primò ab omnibus casibus et censuris non reservatis Pontifici, licèt fulminatæ essent *ab homine* per specialem sententiam, ut dicunt *Salmanticenses* cum *Lezana, Candido, Pelliz* etc ex Privilegiis Pauli V, Sixti IV. et Eugenii IV. (*b*). Et id quod currit pro Professis, valet et pro novitiis, ità ut iidem absolvi possint à Superioribus Regularibus à casibus Episcopis reservatis incursis, non solùm post ingressum, sed etiam antè, ut dicunt *Salmanticenses* cum *Bonac. Pelliz.* etc. et *P. Mazzotta* cum *Sanchez, Tamb.* etc. (*c*). Et idem dicunt *Salmanticenses*, et *Mazzotta* cum *Peyrino*, et *Tambur.* (*d*) quoad illos qui proximi sunt, qui recipiantur, v. gr. si manent in Probatione in Monasterio, ut assumant habitum, et id ex Bullâ Clementis VII. relatâ à *Candido, Rodriq.* et à *Salmant.* (*e*) in quâ fuit concessum Provincialibus Regularibus, et eorum Vicariis, aut aliis Deputatis absolvere Novitios Ordinis ab omnibus casibus reservatis (exceptis illis *Bullæ Cœnæ*) incursis antè ingressum, et à censuris quæ illis sunt annexæ. His posset aliquis objicere Decretum Urbani VIII. allatum in Opere nostro (*f*), in quo fuit statutum, quòd per Confirmationem privilegiorum obtentorum à Regularibus post Tridentinum non intelligebantur rursùs concessa ipsis privilegia ipsis ablata tam à Concilio, quàm à S. C. absolvendi à casibus reservatis

(a) *Vide Salm. Tract.* 18. *c.* 4. *num.* 1. — (b) *Ibidem num.* 2. — (c) *Salm. Tr.* 18. *cap.* 3. *num.* 87. *et Mazzotta tom.* 3. *de Ref. Cas. cap.* 2. *quæst.* 5. — (d) *Salm. Ibidem num.* 88. *et Mazzotta loco citato.* — (e) *Salm. Tract. de Censur. cap.* 2. *num.* 80. — (f) *Lib.* 7. *n.* 95.

Ordinario. Multipliciter respondent *Salmanticenses* huic oppositioni loco citato; sed eorum responsiones non suadent, ut diximus in Opere (*a*). Responsio congruentior videtur esse ità, scilicet quòd Decretum Urbani loquitur de sæcularibus, sicut etiam loquebatur Propos. 12. damnata ab Alexandro VII. Sed non de Novitiis, qui in favorabilibus communiter à DD. reputantur ùt Religiosi; ità *Sanchez*, *Suar. Castropal. Lezana* cum iisdem *Salmant.* (*b*), et aliis. Eò magis quià Clem. VIII. ità declaravit, et *Diana* (*c*) refert privilegium concessum Jesuitis (quod ex communicatione extenditur ad omnes Religiones), quo possint communicare Novitiis omnia Privilegia Societatis. Excipiunt tamen *Bonac. Pelliz.* et *Salmant.* (*d*) casum, quo jam inceptum esset judicium Episcopi contrà Novitium, antequàm intraret; quià tunc (ut ajunt) posset Episcopus eum extrahere, et punire. Quod dictum est de Novitiis, idem dicit *P. Mazzotta* loco citato cum *Peyrino* de Familiaribus Monasteriorum; dummodò *inibì sint quasi de Familiâ, et continui commensales*, ùt dicitur in Bullâ *Superna* Clementis X.

96. — Possunt secundò Regulares absolvere suos subditos Professos, et Novitios etiam, sicut superiùs dictum est (*e*) ab omnibus casibus Papalibus occultis eodem modo, quo Episcopi valent absolvere suos Subditos ex *cap. Licet.* Atque hoc ex privilegio Pii V. relato per extensum à *Salmanticensibus* et *P. Concinâ*, confirmato à Benedicto XIII. in Bullâ *Pretiosus* anno 1727, in quâ fuit concessa Regularibus potestas absolvendi etiam à casibus *Bullæ Cœnæ*, excepto relapsu in hæresim, Falsificatione Litterarum Apostolicarum, et translatione rerum prohibitarum ad infideles. Ac obiter hìc notandum, quòd in dictâ Bullâ fuit etiam concessa Generali Dominicanorum potestas dispensandi ab irregularitate ob homicidium

---

(a) *Ibidem num.* 103. — (b) *Salm. tr.* 15. *cap.* 3. *num.* 85. — (c) *Part.* 3. *Tract.* 2. *Res.* 73. — (d) *Loco cit. num.* 87. — (e) *Opus nostrum Lib.* 6. *num.* 593. *v. eandem in fine.*

commissum à subditis, dummodò patratum non fuerit datâ operâ, et secutum intrà Claustra Monasterii (a). Sed postquàm hæc scripsi, invenio quòd Clemens XII. in Bullâ *Romanus*, editâ die 30. Maji 1732, revocavit omnes Litteras et Constitutiones cum omnibus Privilegiis et Facultatibus concessis à Benedicto XIII, omnia reducendo ad primævum statum, ac si præfatæ Confirmationes nunquàm emanatæ fuissent. Insuper hìc notandum, quòd facto dubio, an revocatio privilegii pro Regularibus absolvendi in hæresim lapsos indicta à Tridentino, intelligenda tantùm esset respectu aliorum, non autem Religiosorum: S. C. decrevit intelligi respectu omnium, ùt refert *P. Ferraris* (*).

97. — Possunt tertiò Regulares absolvere suos subditos ab excommunicatione ob percussionem etiam gravem, et enormem, et publicam, inflictam non solùm Religiosis ejusdem Ordinis, sed etiam alterius, et etiam Clericis Sæcularibus, *Castrop. Ronc. Salm.* et *Croix* et Privilegiis Bonifacii IV. et Clementis VIII. Atque hìc adnotandum, quòd si percussio sit levis, aut occulta, Religiosus percussor (si velit) potest petere absolutionem etiam ab Episcopo, sed obtentâ sui Superioris licentiâ (b). Dictum est *Subditos*, quià nequeunt absolvere sæculares, cùm hic casus limitatus sit Regularibus intrà Italiam, et extrà Romam à Clemente VIII. ut mox dicetur *n.* 99.

98. — Adnotandum hìc præterea, Superiores Regulares ex concessione Clementis VIII. posse, si ipsis expediens videtur, reservare undecim casus, sed non plures sinè consensu Capituli Generalis, aut saltem Provincialis pro Provinciâ. Casus ab ipsis reservabiles adnotati sunt *Tom. II. Tr. XIV. n.* 130. Si autem Superior deneget licentiam, et utrùm pro prima vice possint Religiosi absolvi à reservatis? vide ibidem *n.* 134.

99. — Quoad verò Sæculares; olim Mendicantes gaudebant privilegio, quo poterant absolvere Sæculares

(a) *Vide Opus nostrum Lib.* 7. *num.* 101. — (*) *Ferrar. Bibl. verb. Absolvere* — (b) *Lib.* 7. *n.* 107.

lares ab omnibus casibus et censuris reservatis tam à Pontifice, quàm ab Episcopis. Sed deindè Decreto Clementis VIII. anni 1602, confirmato à Paulo V. anno 1617, Urbano VIII. anno 1627, limitata fuit prædicta potestas, et statutum fuit, ne Regulares existentes extrà Romam et intrà Italiam, possint absolvere Sæculares nec à casibus *Bullæ Cœnæ*, nec ab aliis sex sequentibus : Scilicet 1. A percussione Clerici. 2. A Duello. 3. A violatione immunitatis. 4. A violatione Clausuræ Monasteriorum Monialium ob pravum finem. 5. A Simoniâ Confidentiali in Beneficiis ; et deniquè ab omnibus casibus, quos sibi reservant Episcopi. Itàque tam ex dicto Decreto Clementis VIII. quàm etiam ex Bullâ Gregorii XIII. *Cùm à Sacrâ*, et præsertim ex propositione 12. damnatâ per Alexandrum VII. quæ sic se habebat : *Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate* ; hodiè non est in dubium revocandum (quidquid aliqui dicant) quin Sæculares absolvere possint à casibus ab Episcopis reservatis (*a*). Ità neque possunt absolvere Sæculares à sex casibus Clementis, etsi occulti sint, contrà *P. Vivam ;* Potestas enim, quam Regulares habent ex Bullâ S. Pii V. relatâ *n.* 96, quâ possunt absolvere casus occultos, quam habent Episcopi ex *cap. Liceat*, est solùm respectu suorum Religiosorum, non autem Sæcularium. Id tamen probabile judicamus cum *P. Vvia, Comitolo*, et aliis, quibus adhæret etiam *P. Concina*, scilicet quòd Regulares possint absolvere à casibus, quos sibi in Synodo Episcopus reservavit, sed deindè non expressit illos in Tabellâ, quià tunc præsumitur se voluisse concedere potestatem ab iis absolvendi omnibus Confessariis, modò ab ipso approbatis (*b*).

100. — Dubitatur 1. Utrùm Religiosi possint absolvere Sæculares à casibus non reservatis sibi ab Episcopis, sed *in jure*, aut ex consuetudine reservatis Episcopis, ut sunt abortus fœtûs animati, et alii

(a) *Vide Lib.* 6. *num.* 599. *Ver. Certum est, et Lib.* 7. *n.* 95. — (b) *Vide Lib.* 7. *n.* 10.

adnotati *num.* 46. ? Negant *Viva*, *Bord. Cabassut. Milante*; et alii, eò quòd (ut ajunt) in Decreto Pauli V., et Urbani VIII. prohibetur Regularibus absolvere Laïcos à casibus Episcopis reservatis; *A casibus eisdem Ordinariis reservatis* sunt verba Urbani. Nihilominùs probabiliùs affirmant *Conc. La-Croix*, *Sporer*, *Salmant. Lezana*, *Sanch.* cum multis aliis, quibus adhæret etiam (se retractans) *P. Viva in suâ Morali.* Ratio est, quià citata verba Decreti Urbani (et idem de Decreto Pauli V.) intelligenda sunt de casibus, quos Episcopi sibimet reservant; cùm talia Decreta, ut diximus *n. præc.*, sint confirmativa Decreti Clementis VIII. in quo fit mentio tantùm casuum, qui sibi ab Episcopis reservantur. *Nec à casibus* (hæc ait Clemens) *quos ordinarii* reservarunt, aut in posterùm *reservabunt.* Eò magis, quià, ùt ait *P. Suarez*, casus reservati Episcopis *in jure* debeant potiùs dici delegati Episcopis, quàm reservati. Sed animadvertendum, id non valere quoad percussionem Clerici, nec quoad omnes alios casus, quos sibi Ordinarius reservaret; etenim quoad istos, sublata fuit omnis facultas Regularibus, ut dictum est *n. præced.* (*a*).

101. — Dubitatur 2. Utrùm Regulares absolvere valeant Sæculares à casibus Papalibus? Negant pauci quidem, id est *Viva* cum *Bordone* et *Florino*, ex iisdem Decretis Pauli V. et Urbani VIII., quibus etiam vetitum fuit Regularibus absolvere à casibus reservatis Sedi Apostolicæ. At communissimè et probabiliùs affirmant *Bonacina*, *Aversa*, *Salmant. Pelliz.*, *Rodriquez*, *Potestas*, *Peyrinus*, et ipse *Viva* in suâ Morali (licèt id affirmet solummodò quoad casus Papales occultos) ex Privilegio Pauli III. concesso anno 1545. Jesuitis, quo dictum fuit, quòd possent absolvere Sæculares *ab omnibus peccatis etiam Sedi Apostolicæ reservatis*, *exceptis contentis in Bullâ Cœnæ.* Nec obstant prædicta Decreta Pauli V. et Urbani VIII. quià illa (ùt dictum est *n. anteced.*) intelliguntur de casibus Clementis VIII. (quos su-

---

(a) *Lib.* 7. *n.* 99.

pradicti Pontifices confirmare voluerunt) in quo solùm casus Bullæ *Cœnæ* et sex alii excepti fuêre. Animadvertendum autem est, hanc potestatem valere tantummodò quoad forum internum (*a*). Observetur præterea, quod dictum est *num.* 31. de Abbatibus habentibus quasi Episcopalem jurisdictionem.

102. — Adnotandum hìc, quòd olim Confessarii Regulares ex concessione Gregorii XIII. et Eugenii IV., in itinere poterant excipere Confessiones, non modò subditorum Diœcesis, ubi approbati erant, sed cæterorum omnium. Et ex Bullâ *Cruciatæ*, cùm approbarentur in uno loco, erant approbati pro omnibus (*b*). Innocentius autem X. deindè statuit, ne Regulares possent excipere Confessiones alicubi sinè loci Ordinarii licentiâ, etiam si haberent privilegium Cruciatæ, ut declaravit Innocentius XII. in Bullâ *Cùm sicut*, anno 1700. (*c*).

103. — Animadvertendum præterea est, quòd olim ex *Clem. Dudùm de sepul.* Regulares approbati absolutè semel ab Ordinario, non poterant obligari, ut denuò examinarentur. Attamen S. Pius V. in *Extrav. Romani Pontificis*, dixit, quòd Episcopus successor *pro majori quiete suæ conscientiæ* posset rursùs illos examinare. Sed posteà Gregorius XIII. in suâ Bullâ *In tantâ negotiorum etc.* (relatâ à *Navar*, in fine sui Manualis) ad tollendas lites exortas circà Regulares, revocavit omnes Declarationes S. Pii, et præsertim hanc concernentem approbationem Confessariorum Regularium; revocavit, inquam, ad statum pristinum dispositionis Tridentini, quod *sess.* 23. *cap.* 15., nihil aliud exegit quoad Regulares, nisi ut approbarentur ab Ordinario. Hinc inferunt multi DD., ùt *Aravius*, *Dicastillus*, *Villalobos*, *Delbene*, etc. apud *Salmanticenses* (*d*) quòd Regulares approbatos examine ab aliquo Episcopo non possit denuò examinare successor. Attamen contrarium tuentur *Diana p.* 3. *tract.* 2. *Resp.* 27., et

(a) *n.* 96. *et* 97. — (b) *Ità apud Salm. tract.* 18. *cap.* 4. *num.* 71. *et* 72. — (c) *Vide Opus nostrum l.* 6. *n.* 548. *v.* 5. *et num.* 549. — (d) *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *n.* 119.

Lezana, *Boss.*, *Bordone*, et multi alii ex Decreto S. C. (relato à *Lezana* et *Diana*), quo fuit declaratum, quòd non obstante Bullâ Gregorii XIII. posset Episcopus successor examinare approbatos ab antecessore, et hanc hodiernam esse Episcoporum praxim testantur *Diana*, et ipsi *Salmant.* Sed probabiliter dicunt *Salmanticenses* (*a*) cum *Villalobos*, quòd tam ex Constitutione S. Pii, quàm ex Declaratione S. C. possit Ordinarius successor iterùm vocare ad examen aliquem, aut aliquos Regulares, quos notitiam habet non esse idoneos; sed non potest Edicto generali suspendere omnes Confessarios Regulares, usquedùm denuò examinentur. Cæterùm animadvertendum est, quòd revocando generaliter Ordinarius omnes licentias, non comprehendantur Regulares, qui in odiosis non comprehenduntur, nisi exprimantur (*b*). Animadvertatur insuper quòd Capitularis Vicarius *Sede Vacante* non possit ad examen vocare Regulares ex privilegio iis concesso à Clemente IV. (*c*). Animadvertendum prætereà, supradicta valere pro approbationibus concessis absolutè, non tamen pro concessis ad tempus, e. g. ad sex menses; ut plerùmque fit: cùm certum sit ex Bullâ Innocentii XIII. *Apostolici Ministerii*, confirmatâ per Benedictum XIII., quòd Confessarii tam Sæculares, quàm Regulares non valeant excipere Confessiones extrà locum, personas, et tempus præscriptum, quocumque privilegio non obstante. Vide *Tom. II. Tr. XVI. n.* 75.

104. — II. De facultate Regularium dispensandi in irregularitatibus. Regulares valent ex privilegio S. Pii V. relato *n.* 97., confirmato à Julio II, dispensare cum suis subditis in omnibus irregularitatibus occultis, in quibus possunt Ordinarii dispensare cum suis Diœcesanis ex *cap. Liceat*, ùt dictum est *n.* 29. Et idem possunt cum Sæcularibus, ùt ajunt *Suar. Sanch. Pelliz. Sayrus*, *Salm. Spor. Lezana*, etc. ex concessionibus Sixti IV., et prædicti Julii II. (*d*).

(a) *Salm. ibid. num.* 120. — (b) *Salm. tract.* 18. *cap.* 4. *num.* 15. *cum communi.* — (c) *Vide Salm. n.* 116. *et Dianam p.* 3. *tr.* 2. *resp.* 27. — (d) *Lib.* 7. *n.* 355.

105. — Possunt prætereà Regulares dispensare cum subditis in quâcunque irregularitate, aut ob delictum, aut ob defectum ex Privilegio Martini V. (*a*). Itàque, ut ad particularia descendam, possunt Superiores dispensare cum subditis 1. in irregularitatibus ob homicidium non solum occultum, ùt concessum fuit in Privilegio Martini V, sed etiam voluntarium notorium, ùt dictum est *num.* 96., ex Privilegio Benedicti XIII., dummodò datâ operâ patratum non fuerit, et consummatum intrà Claustra. 2. Quoad defectum animæ possunt dispensare cum Religioso ad suscipiendum Sacerdotium, licèt ipse passus esset permanentem dementiam, si deindè medicorum judicio cessavit ejus periculum (*b*). 3. Quoad defectum corporis, ùt si cui pes, aut oculus desineret, etiam sinister, possunt dispensare, ut probant *Salmant.* (*c*) cum *Bordone* ex Privilegio Sixti IV. Et in dubio possunt etiam declarare, defectum non obstare, ùt possunt Ordinarii cum suis subditis (*d*). 4. Quoad defectum natalium, hæc irregularitas per se cessat Religionem profitendo quoad id, quod spectat ad Ordinum susceptionem, ùt habetur ex *c. de Fil. Presbyt.*; nam quoad dignitates necessaria est dispensatio. Sed ex pluribus privilegiis (ut dictum est *Tom. II. Tr. XIX. n.* 87) possunt dispensare cum suis omnes Superiores Regulares Generales, Provinciales, et etiam Priores (*e*). Quod verò inquit *Sotus* Professione cessare quamlibet irregularitatem, id communiùs negatur (*f*). 5. Possunt dispensare in bigamiâ etiam verâ ex privilegio Martini V.; ità *Castrop. Pelliz. Macado, Salm.* etc. (*g*). 6. In irregularitate etiam publicâ ob defectum lenitatis (*h*). 7. Et ul-

(a) *Vide eodem n.* 355. — (b) *Lib.* 7. *n.* 400. *in fine.* — (c) *Tr.* 10. *de Cens. c.* 9. *n.* 75. — (d) *Vide opus nostrum lib.* 7. *n.* 400. *v. in fine.* — (e) *Lib.* 7. *n.* 354. *et* 426. *Vide etiam Salm. tr.* 10. *c.* 9. *n.* 57. *et tract.* 18. *c.* 4. *n.* 28. *cum Bord. Peyr. Lez Pell. etc.* — (f) *Vide Salm. tr.* 10. *c.* 7. *n.* 58. — (g) *Vide Op. nost. l.* 7. *n.* 355. *et* 453. — (h) *L.* 7. *n.* 469.

timò possunt Regulares dispensare cum suis subditis in omnibus inhabilitatibus, et pœnis contractis ratione delicti; ùt privationis Officii, Beneficii, Vocis, Loci, etc. etsi illæ reservatæ sint Pontifici, ut ajunt *Suar. Sanch. Pelliz.* et *Salm.* cum aliis ex privilegiis Sixti IV., Pii V. et Gregorii XIV. (*a*).

106. — III. Prælati Regulares habent potestatem dispensandi cum suis subditis in præceptis Ecclesiasticis ùt possunt Episcopi cum suis Diœcesanis, ùt diximus *Tom. I. Tr. II. n.* 57. Etenim ipsi habent quasi Episcopalem jurisdictionem, ut communiter docent DD. ex Clem. *Ne Romani, de Elect.* (*b*). Et ideò possunt probabiliter dispensare in omni eo, quod non est specialiter Pontifici reservatum, ùt dictum fuit præd. *Tract.* II. *n.* 58. Et præsertim in dubio, utrùm res dispensatione indigeat, ùt diximus (*c*). Possunt etiam dispensare cum causâ (sicuti semper supponitur) in Legibus Pontificiis, cùm latæ sunt pro aliquâ Provinciâ, aut Monasterio particulari, quià tunc præsumitur data hujusmodi facultas; aut cùm talis est consuetudo, aut quandò non potest facilè recurri ad Superiorem: aut quandò agitur de rebus parvi momenti, quæ non obligant ad lethale peccatum, aut quæ frequenter accidunt, ùt jejunia, abstinentia à carnibus, Festorum observantia, recitatio Officii; dummodò non dispensetur per longum tempus, ut dicunt *Salm.* cum *Cajet. Soto*, etc. Et idem valet quoad Regulas Religionis (*d*). Ità dicunt etiam *Azor. Castr. Salm. Trullench.*, *Macedo*, etc. posse Superiores dispensare ad operandum diebus Festis tam cum Religiosis, quàm servis domesticis, sed non cum extraneis: qui aliqui possunt operari pro Monasterio, si Monasterium sit pauper, ùt ajunt *Sylvestr. Fagund.* et *Salm.* cum *Pasqual. Leandro*, et aliis (*e*). Vide quoad istud id, quod dictum fuit *Tom.* I. *Tract.* VI. *num.* 14.

(*a*) *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *n.* 29. — (b) *Salm. tr.* 18. *c.* 4. *n.* 31. *cum Bonac. Pasq. etc.* — (c) *Salm. n.* 33. — (d) *Num.* 34. *et* 35. — (e) *Num.* 37.

107. — Quoad Divinum Officium notetur hìc privilegia, quæ habent Regulares. 1. Leo X. concessit Religiosis, ut possent recitare Horas privatim omninò mentaliter. Sed *P. Ferraris Bibl. v. Offic. n.* 101. citans *Sporer*, ait hoc privilegium esse adulterinum. Præthereà ut possint anticipare Officia longiora, et reservare brevia pro diebus majoris occupationis. 2. Clemens VII. concessit omnibus Regularibus infirmis (intelligitur de illis infirmis, qui per se non excusantur ab Officio) et Infirmariis posse satisfacere officio recitando 6. aut 7. Psalmos (assignandos à Superiore) 7. *Pater*, et duo *Credo*. Et Martinus V. concessit convalescentibus ut satisfacere possent dicendo illam Officii portionem, quam judicaverit eorum Confessarius. 3. Innocentius IV. concessit Monialibus S. Claræ (et ità intelligitur pro omnibus aliis communitatibus) satisfacere Officio Conversarum ob quamcumque rationabilem causam, v. gr. si Religiosa non sit benè instructa juxtà judicium Abbatissæ, aut Confessarii, in Officio Choristarum: aut si sit scrupulosa, aut ob labores lassa, aut occupata in rebus utilibus, ùt esset Religiosis esse applicatum ad explicandas Confessiones, prædicationi, aut studio Ecclesiastico pro majori diei parte. Etenim supponitur, quòd privilegiis concessis Monialibus gaudeant etiam Religiosi *ad invicem*, ùt dictum fuit *n.* 10. Animadvertunt insuper *Salmanticenses* hujusmodi privilegio eas posse uti etiam sinè licentiâ Superiorum; fuit enim concessum sinè istâ conditione. Animadvertunt prætereà, quòd si Moniales omitterent Laïcarum Officium, utentes hujusmodi privilegio, non peccarent lethaliter, quià tunc reputantur ùt Laïcæ, quæ sub mortali non tenentur ad sui Officii recitationem. Sed hoc non mihi placet, etenim hujusmodi privilegio Monialis non transit in qualitatem Laïcæ, sed tantùm Officium ejus Choristæ transit, et commutatur in illud Laïcæ.

108. — V. Confessarii Mendicantium, et cæteri Regulares communicantes potestatem habent irritandi, remittendi, et dispensandi juramenta, ac Vota. Sed hâc de re dictum est *Tom. I. Tr. V.*

n. 42. *et seq.* Possunt insuper dispensare cum conjugibus quoad impedimentum ad petendum debitum, propter incestum commissum cum consanguineâ conjugis, ùt communiter ajunt *Sanchez*, *Pontius*, *Salmantic.* aliique contrà *Patrem Concinam* ex multis privilegiis variorum Pontificum (*a*). Animadvertendum est autem hìc, quòd Confessarius debet in hoc obtinere licentiam specialem, et saltem à Superiore inferiore sui Monasterii (*b*).

109. — Possunt prætereà Confessarii Mendicantes dispensare cum conjugibus in voto castitatis elicito antè Matrimonium, ad petendum debitum, sicuti etiam communiter dicunt *Castrop. Pont. Sanchez*, *Tourn. Wigandt*, *Salmant.* etc. ex privilegio S. Pii V. Et etiam in voto elicito post Matrimonium, uti ritè existimant *Sanch. Salmant.* etc. (contrà *Pontium*) ex aliis privilegiis, ex quibus possunt ipsi dispensare in omnibus votis, in quibus valent *de jure ordinario* dispensare Episcopi cum suis subditis (*c*). Id verò, quod magis ambigitur, est, utrùm in casu necessitatis possint dispensare cum sponsis, ùt possunt Episcopi in voto castitatis ad contrahendum Matrimonium? Plerique affirmant, ùt *Anacletus*, *Vidal*, *Basseus*, *Henriq.*, etc. quam sententiam probabilem judicant *Salm.* et *Elbel.* Sed communiùs negant *Laym. Barbos. Sanch.* et *Pont.*, dicentes, quòd Regulares possint dispensare solùm in votis, in quibus valent dispensare Episcopi *de jure ordinario*, sed non extraordinario, ùt in casu isto. Respondent autem adversarii in casu necessitatis Episcopos etiam *de jure ordinario* dispensare, cùm sit hujusmodi potestas annexa eorum officio et dignitati, ùt dictum fuit *n.* 34. et 41. Undè non possumus habere ùt improbabilem primam sententiam (*d*).

110. — VI. Cùm Sæcularibus conceditur facultas deligendi sibi Confessarium, aut à Summo Ponti-

---

(a) *Vide lib.* 6. *n.* 1076. *v. Insup.* — (b) *Ibid. v. An autem.* — (c) *Lib.* 6. *n.* 987. *v. An autem*, *et n.* 1128. — (d) *Lib.* 6. *n.* 1128. *circâ fin.*

fice, aut ab eorum Ordinario, semper supponitur, quòd sit Confessarius approbatus ab Episcopo; sed Regulares ex expressâ, aut tacitâ sui Superioris licentiâ possunt confiteri cuicumque simplici Sacerdoti: quod communiter existimatur cum *Suar. Lugo, Salm.* etc. (*a*). Quare omnes Superiores Regulares possunt sibi eligere in Confessarium quemlibet Sacerdotem, ùt etiam communiter dicunt DD. ex *cap. ult. de Pœnit., et Rem.* Idem verò quod pro Religiosis, valet et pro famulis commensalibus Monasterii, uti habetur ex *Trid. sess.* 25. *c.* 11., ex quo possunt recipere à Religiosis Sacramenta Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ-Unctionis. Et idem valet quoad Novitios, qui *in favorabilibus* sub Religiosorum nomine veniunt, ùt omnes fatentur, et declaravit S. C. die 14 Augusti 1665. Quare ipsi possunt absolvi ab omnibus casibus ab Episcopo reservatis (*b*), ùt dictum est *n.* 95. Sed id non valet pro Equitibus S. Jacobi, et similibus, ùt dicunt *Salmant.* cum communi, nam hujusmodi viget consuetudo (*c*).

111. — Adnotandum insuper, quòd Religiosi peregrinantes, si habeant socium (dummodò sit idoneus) ejusdem Ordinis, illi confiteri debent. Si verò desit socius, aut alius ejusdem Ordinis Sacerdos, tunc confiteri possunt cuilibet Sacerdoti idoneo Regulari, aut Sæculari: quod commune est apud omnes. Sed quæritur, utrùm talis Sacerdos approbatus in illo loco esse debeat? Ità volunt pauci quidam, ut *Wigandt, Conc.* etc. Sed communissimè, et quidem rectè negant *Suar. Roncag. Castrop. Salm. Elbel*, aliique. Et quià talis est consuetudo Religionum, quæ facit præsumere consensum Ordinariorum; et quià Innocentius VIII. absolutè concessit Religiosis peregrinantibus, ut, cùm non possent habere sui Ordinis Confessarium, *quemcumque alium Presbyterum idoneum Religiosum, vel Sæcularem eligere valeant* (*d*). Vide quæ diximus *Tom.* II. *Tr.* XVI. *n.* 68.

(a) *Salm. tr.* 18. *c* 4. *n.* 49. — (b) *Salm. n.* 57. — (c) *Ibid. n.* 58. — (d) *Vide Opus nost. l.* 6. *n.* 575.

112. — Dicunt insuper *Lugo* (*a*), et *Salmant.* (*b*) cum *Navarro*, *Soto*, *Castrop. Peyrino*, *Bussio*, etc. quòd tempore Generalis Jubilæi possint Regulares, et etiam Moniales sinè suorum Superiorum licentiâ confiteri Religiosis alterius Ordinis, licèt haberent Confessarium Ordinis sibi assignatum, ex pluribus privilegiis, quæ referunt *Lugo*, *Mendo* etc. (*c*).

113. — VII. Regulares, quoad Ordines, non recipiunt Litteras Dimissoriales ab Episcopis, sed ab eorum Superioribus; aliter graviter peccant, et incurrunt suspensionem. Attamen quoad recipiendos Ordines, primò S. Pius V. ipsis concessit privilegium recipiendi Ordines à quocumque Episcopo; sed hoc revocatum fuit per Gregorium XV. Quæ abrogatio confirmata est à pluribus aliis Pontificibus, et nuper à Benedicto XIV. Bullâ *Impositi*, *etc.* anno 1747; quâ præthereà præcipitur, ut, si loci Ordinarius Ordinationem tenet, ab ipso debeat examinari, et ordinari Religiosus; quòd si Episcopus absit, aut non habet Ordinationem, potest ordinari ab alio Episcopo; sed tunc requiritur attestatio authentica vel Vicarii Generalis, vel Secretarii, Cancellarii ipsius Episcopi, quâ constet aut vel ipsum abesse à Diœcesi, vel Ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per leges Ecclesiasticas statuto. Et præcipit idem Pontifex hoc expressè declarandum esse ut cognoscatur, quòd non sufficit, ut dicatur Episcopus Ordinationem non habiturus, si accedant extrà tempora; aliter easdem subit pœnas, quas subeunt, qui sinè Dimissorialibus Literis ordinantur. Insuper vetatur Religioso, ne alibi datâ operâ permaneat, ut eximat se ab examine Episcopi loci, ubi priùs morabatur. Religiosi verò morantes in Diœcesibus, quæ sunt *nullius*, ordinari debent ab Episcopo viciniori (*d*).

114. — Quæritur hìc 1. à quo debeant ordinari Novitii? Dicunt *Suarez*, et *Henriquez*, ab Ordi-

---

(a) *D.* 20. *n.* 86. — (b) *Tr.* 18. *c.* 4. *n.* 124. — (c) *Vide Opus nostrum lib.* 6. *n.* 788. *not.* 8. — (d) *Lib.* 6. *n.* 768. *et n.* 788. *not.* 8.

nario aut originis, aut domicilii. Sed *Sanchez*, *Castrop. Delbene*, et *Fagnanus* cum aliis existimant, quòd possint ordinari ab Ordinario loci, ubi est Novitiatus. Rectè dicunt *La-Croix* et *P. Mazzotta*, utramque sententiam esse probabilem, dummodò (quoad hanc secundam) Novitius animum habeat, quantùm in se est, perpetuò permanendi in illo Monasterio, in quo est, et hâc de re juramentum præbeat, ùt præcipitur in Bullâ *Speculatores* (*a*).

115. — Quæritur secundò utrùm Religiosi possint ordinari *extrà tempora?* Negant *Vasquez*, *Lezana*, etc.; etenim ajunt, quòd etsi Gregorius XIII. id concesserit Jesuitis, attamen prohibuit communicationem. Sed hodiè non ampliùs est in dubium revocandum, quin possint tam ex multis privilegiis, concessis aliis Religionibus, quàm ex Declaratione nuper factâ per Benedictum XIII. in Concilio Romano (*Tit.* 5. *cap.* 2.) in quo statutum fuit, quòd talia privilegia *in suo robore persistant, nec eis derogatum fuisse constat* (*b*).

116. — Quæritur tertiò, utrùm cùm ordinantur Regulares *extrà tempora*, valeant ordinari quocumque die in quo fit Officium duplex, etiam si non sit Festum de præcepto? Affirmant *Fagundez*, *Villalob. Diana*, etc. et dicunt esse probabile *Suar.* aliique; quià Alexander VI, cùm ageret de hujusmodi privilegio, dixit posse ordinari *diebus Dominicis, sivè festivis Duplicibus*, at non dixit de *præcepto*. Hanc opinionem rejicere non audeo; existimo tamen probabiliorem oppositam cum *Lugo*, *Morio*, et *Escobar*, quià Gregorius XII. agens de eodem privilegio declaravit, dicens, *diebus Dominicis*, et *Festivis diebus*, et non dixit *duplicibus*: Dies Festivus propriè accipitur ille, in quo vetantur opera: undè intelligitur de præcepto. Et reverà usus obtinet quoad omnes eos, qui Dispensatione ordinantur; *in tribus diebus Festivis*, pro quibus valet eadem regula (*c*).

(a) *Ibid. n.* 765. — (b) *Ibid. n.* 797. *Dub.* 3. — (c) *Lib.* 6 *n.* 797. *Dub.* 4.

117. — Quò verò ad potestatem conferendi Ordines, olim Abbates Regulares ex concessione ipsis factâ in Synodo VII. (sicuti habetur in *Can. Quoniam Dist.* 166.) poterant ministrare Tonsuram, et Ordines Minores, non solùm suis subditis Religiosis, sed omnibus aliis. Attamen per *Trid. sess.* 23. *c.* 10. hujusmodi potestas fuit ipsis limitata pro solis Regularibus subditis. His tamen non obstantibus plerique DD. sustinuerunt, Abbates, saltem Mitratos (ut existimant *Salmanticenses*, et adducunt plura S. C. Decreta), qui possunt Pontificalia exercere, posse ordinare etiam Sæculares suos subditos, et etiam alios, habentes Dimissoriales Litteras suorum Ordinariorum; nihilominùs omnes istæ opiniones locum ampliùs hodiè non obtinent post Decretum S. C. approbatum ab Urbano VIII. die 17. Januarii anno 1642., in quo rejectâ quâcumque contrariâ sententiâ prohibitum fuit Abbatibus ne ordines conferrent, vel Litteras Dimissoriales concederent aliis, quàm solis subditis Regularibus, iisque contrarium facientibus suspensio imposita fuit. Excipiuntur tamen plerique descripti in Cancellariâ Rom., qui privilegium habent Dimissoriales Epistolas concedendi, ut Abbas Montis Cassinensis, Abbas Cavensis, etc. (a).

118. — Quæritur hìc 1. utrùm Abbates habentes jurisdictionem penè Episcopalem in aliquo territorio separato, possint ordinare suos subditos Sæculares? *Molfesius* apud *La-Croix* (b) affert Declarationem affirmativam S. C. Sed Benedict. XIV. (c) refert alteram contrariam, et idem affert decisum *P. Zacharias* apud *La-Croix* loco citato.

119. — Quæritur 2. utrùm Abbates, qui possunt ordinare subditos Professos, valeant et Novitios? Negant *Castrop. Barbosa*, *Sayrus*, *etc.* Communiùs autem et probabiliùs affirmant *Suarez*, *Layman*, *Sanchez*, *Escobar*, et *Salmanticenses* cum aliis, quoniam in *favorabilibus* regulariter sub Regula-

(a) *Lib.* 6. *n.* 766. — (b) *Croix Lib.* 6. *p.* 2. *n.* 2236. — (c) *De Synod. L.* 2. *c.* 11. *n.* 15.

rium nomine veniunt etiam Novitii (ut diximus *num.* 110.).

120. — Quæritur 3. utrùm Ordines collati hujusmodi Abbatibus, Sæcularibus, aut Regularibus non subditis, sint validi? Negant *Suarez*, *La-Croix*, etc. Sed affirmandum est cum *Sanchez*, *Salm. Tambur. Pellizz.* etc., quià hæc facultas (ut diximus) olim fuit concessa Abbatibus; et à Concilio deindè, et à Decreto Urbani vetitum illis fuit tantùm facultatis exercitium: Undè ipsi illicitè, sed validè ordinant. Et quòd ità se res habeat, apparet ex eodem Decreto Urbani, in quo ordinatis imponitur suspensio. Pro validis itàque habentur Ordines iis collati. Et ità decisum pluries per S. C. affert Benedict. XIV. (*a*).

121. — VIII. Quoad celebrandam Missam, et ministrandam Eucharistiam, olim ex privilegiis Sixti IV., Alexandri VI., et Urbani VIII. poterant celebrare in Altari portatili, tam in suis domibus, quàm in suis ruralibus domibus vulgò *Grancie*, etiam contradicente Episcopo (*b*). Sed Clemens XI. anno 1703. suo Decreto declaravit, quòd omnia eorum privilegia celebrandi in Altari portatili revocata sint per Tridentinum. Idemque declaravit Ben. XIV. in Bullâ *Magno*, §. 29. Nec possum assentiri *P. Mazzotta* dicenti hujusmodi prohibitiones intelligi factas quoad domus privatas, sed non quoad proprias Religiosorum; nam in Decreto Clementis agitur de privilegio celebrandi *in locis, in quibus degunt*; Loca autem, in quibus degitur, sunt domus propriæ, non alienæ. Innocentius insuper XIII. anno 1723. in Bullâ *Apostolici Ministerii*, prohibuit, *ne in privatis Regularium cellis, seu cubiculis erigatur Altare, remotâ quâcumque in contrarium consuetudine* (*c*). Sciatur tamen, quod Gregor. XIII. concessit Provincialibus Jesuitarum facultatem deputandi publica Oratoria in suis Ecclesiis, in quibus omnes possint celebrare, etc. (*d*).

(a) *Vide Opus n. L.* 6. *cit. n.* 763. — (b) *De Synod. L.* 2. *c.* 11. *n.* 13. — (c) *Salm. Tract.* 15. *c.* 7. *n.* 97. — (d) *Vide Opus nostrum l.* 6. *n.* 360. *v. Hanc.*

122. — Ex privilegio Gregorii XIII. possunt Regulares celebrare unâ horâ antè auroram; quare valent celebrare Missam tribus horis antè solis ortum; ità *Lugo*, *Suarez*, *Rodriq. Salm.* etc. (*a*). Immò cùm adest aliqua justa causa, possunt celebrare immediatè post duas horas post mediam noctem ex privilegiis Alexandri VI. et Clementis VIII. Et hujusmodi privilegia dicunt *Lugo*, *Rodriquez*, *Diana*, *Narbona*, et *Salmant.* cum aliis non esse revocata per Tridentinum *Sess.* 22. *de evitand. etc.* Monent tamen prædicti DD. id valere tantùm pro Ecclesiis propriis; in quibus tamen (subdunt) possunt hujusmodi privilegio uti etiam Sacerdotes Sæculares (*b*). Insuper Eugenius IV. concessit Regularibus licentiam celebrandi tribus horis post meridiem, justâ tamen ex causâ; attamen *Azorius*, *Fagundez*, aliique dicunt, hujusmodi privilegium fuisse revocatum per S. Pium Bullâ, *Amantissimus*, anno 1566., cujus rei *Lezana* affert declarationem S. C. Sed his non obstantibus, dicunt *Lugo*, (*c*) *Salmanticenses* cum *Aversa*, *Dicastillo*, *Narbona*, *Diana*, etc. authenticè non constare de dictâ declaratione, nec de revocatione S. Pii, qui loquutus fuit de Missis tantùm, quæ celebrantur *de serò*, *etiam forsan circà solis occasum*; undè dicunt, vigere privilegium Eugen. IV. et ut quis illo ùtatur, sufficere quamcumque mediocrem causam, ùt convalescentiæ, studii, et similium.

123. — Quò verò ad ministrandam Eucharistiam Paulus III., aliique Pontifices concesserunt Regularibus facultatem ministrandi in suis Ecclesiis omnibus fidelibus. Excipitur tamen, 1. Si Episcopus rationabiliter prohiberet alicui, ne Eucharistiam sumeret. Excipitur 2. Communio in mortis articulo, aut periculo, dummodò non adsit extrema aut gravis necessitas, et Parochus nequeat, aut nolit ministrare; *Lugo*, *Ronc.* etc. (*d*). Excipitur tertiò

(a) *Apud Merat. p.* 1. *tit.* 20. *ad lit. P.* — (b) *Salm. tr.* 15. *c.* 7. *n.* 94. — (c) *De Lugo de Euch. D.* 20. *n.* 27. *et Salm. ib. n.* 95. — (d) *Vide Opus nostrum Lib.* 6. *n.* 239. *et* 240.

Communio Paschalis, id est illa, quâ præcepto satisfit, ùt communiter ajunt *Filliuc. Sà, Busemb.* etc. Videantur hâc de re, quæ dicta sunt *Tom. I. Tract. XII. n.* 4 ›.

124. — IX. Quoad facultatem concionandi, olim Regulares ex Clementinâ *Dudùm* de sepult. poterant liberè prædicare in suis Ecclesiis, et in plateis, sed *Trid. sess.* 5. *c.* 2. statuit, ne in alienis Ecclesiis prædicare possent sinè licentiâ Ordinarii, et in Ecclesiis propriis sui Ordinis antequàm benedictionem petant ab Episcopo. Quarè Religiosis ut in suis concionentur Ecclesiis sufficit, ut petant Benedictionem, etsi illa denegetur, ùt dicunt *Lez. Pelliz. Bord.* et *Salm.* cum aliis, adducto Decreto S. C. (*a*). Sed hujusmodi benedictio, ut dicunt *Salm.* non requiritur, ut prædicent per plateas; nam Concilium loquitur solùm de Ecclesiis. Semper tamen debent Regulares habere approbationem suorum Superiorum, qui peccarent, si nullo eorum præhabito examine, iis prædicare permitterent (*b*). Possunt autem Superiores committere etiam simplicibus Clericis Tonsuratis ut prædicent ex privilegio Gregorii XIII. Licèt S. C. generaliter declaraverit, prædicationem posse committi cuicumque Tonsurato (*c*).

125. — Quò verò ad Ecclesias alienas, ùt dictum est, Regulares ibi prædicare non possunt sinè veniâ ordinarii, nisi id esset pro duabus aut tribus vicibus, ùt dicunt *Nav. Barb. Diana, Salm.*, aliique; aut dummodò Ordinarius non maneret inibi, et Religiosus aliquis transeunter ibi esset; quià tunc potest illi Parochus licentiam concedere prædicandi, uti concessit Gregor. VIII. (*d*). Quandò tamen Ordinarius veniam concederet, Religiosus valet concionari in Parochiis, etiam contradicente Parocho, et quià Ordinarius est Parochi Superior, et quià id fuit expressè concessum per Alexandrum IV. (*e*).

(a) *Salm. Tract.* 18. *c.* 4. *n.* 178. — (b) *Salm. ibid. n.* 176. *et* 177. — (c) *Ibid. n.* 174. — (d) *Salm. cit. c.* 4. *n.* 184. — (e) *Ibid. n.* 189.

126. — Quæritur 1. utrùm liceat Regularibus concionari, contradicente Episcopo? Quandò sunt alienæ Ecclesiæ, et Episcopus ab initio veniam denegat, proculdubio non licet. Sed si Episcopus jam concessisset licentiam, et deindè vellet eam revocare, aut si Ecclesiæ essent propriæ, dicunt *Peyr. Vega, Pelliz.* et *Salm.* cum *Diana etc.* (*a*) posse prædicare. Sed huic obstat quod in Tridentino statuitur (*sess.* 24. *c.* 4.): *Nullus autem Sæcularis, sivè Regularis, ... contradicente Episcopo, prædicare præsumat.* Obstat insuper Bulla Gregor. XV. *Inscrutabili*, in quâ statuitur, Episcopum, ùt Delegatum Apostolicæ Sedis, posse punire Religiosos, *qui in alienis Ecclesiis suorum Ordinum non petitâ benedictione, aut ipso contradicente, prædicare præsumpserint.* Sed respondent *Salm.* quòd tam prædicta Bulla, quàm Concilium accipienda sint juxtà id, quod statuitur in Clementinâ *Dudùm* supracitatâ, in quâ prohibetur prædicare, quandò prædicat Episcopus, aut quandò solemniter coram ipso prædicatur. Et ità decisum referunt per S. C. Episcoporum et Regularium die 30. Jan. 1619. apud *Barbos.* (*b*). Cùm ego tamen observassem *Barbosa* loco cit., inveni, quòd S. C. declaratio fuerit solummodò quoad conciones in Ecclesiis propriis Regularium. Undè quoad Ecclesias alienas mihi non videtur probabilis supradicta responsio.

127. — Quæritur 2. utrùm Episcopus valeat examinare Religiosos petentes veniam concionandi in Ecclesiis non propriis? S. C. apud *Barb.* (*c*) die 12. Januar. anno 1628. statuit affirmativè; sed negant *Salm.* (*d*) cum *Pelliz. Bord. Diana, Peyr.* etc. ex Bullâ Leonis X. *Superna*, in quâ statutum fuit, ut nemo ad concionandum admitteretur, *nisi priùs per Superiores suos respectivè examinatus*; et deindè declaratum fuit ibidem, quòd Religiosus approbationem sui Superioris ostendere deberet. Respondent

---

(a) *Ibid. n.* 171. — (b) *In Trid. Sess.* 5. *c.* 2. *n.* 19. — (c) *loco cit. n.* 20. — (d) *cit. c.* 4. *n.* 186.

deindè *Salm.* cum *Pelliz.* et *Granado* supradictam contrariam S. C. declarationem non ampliùs quàm probabilem præ se ferre sententiam; undè non esse præferendam Bullæ Leonis. At, inquam, saltem probabile est ex dictâ Declaratione, quòd Episcopus valeat examinare, et aliter negare possit licentiam. È contrario Bulla Leonis prohibet Episcopis, ne admittant Religiosum, non asserentem approbationem sui Superioris, sed non vetat illum examinare, si velit, et negare veniam, si ipse renuat examinari.

Animadvertendum tandem est, Ordinarium ex Concil. Lateranensi V. posse suspendere et punire Concionatores Regulares in tribus casibus, in quibus immò ipsi *ipso facto* suspenduntur à Concionando: 1. Si prædicent *miranda falsa*, *aut incerta*. 2. Si prædicent Prophetias non fundatas in Sacrâ Scripturâ, aut non approbatas à Sede Apostolicâ. 3. Si prædicando detrahunt Episcopis, et suis Superioribus. Insuper ex *Trid. sess.* 5. *c.* 2. Episcopus potest suspendere et punire Regulares illos, qui prædicant propositiones hæreticas, erroneas, aut scandalosas (*a*). Demùm adnotandum quòd Urbanus VIII. in Constit. *Aliàs felicis rec.* etc. data 11. April. 1635. (in extensum relatâ apud *P. Ferrar. Bibl. tom.* 5. *verb. Oracula*, *pag.* 341. *n.* 9.) revocavit omnia privilegia ab Antecessoribus Regularibus concessa *vivæ vocis oraculo*, exceptis iis quæ testificata fuerint per Ministros quibus vi sui Officii fides adhiberi solet.

(a) *Salm. Tr.* 18. *c.* 4. *n.* 188.

TRACTATUS XXI.

DE CARITATE ET PRUDENTIA CONFESSARII.

PUNCTUM UNICUM.

De Confessarii caritate in excipiendo pœnitente 1. *In eo audiendo* 2. *In eo corrigendo* 3. *De prudentiâ in interrogando , admonendo , et disponendo.* 4. *Remedia generalia* 5. *Remedia particularia.* 6.

1. — Quatuor sunt Officia quæ bonus Confessarius exercere debet , Patris nempè , Medici , Doctoris , et Judicis Quod autem attinet ad Doctoris et Judicis Officium , sat de eo actum est in Opere in omnibus Tractatibus hucusquè expositis. Restat nunc agendum de Officio patris ad quod pertinet caritas , et de Officio medici ad quod spectat prudentia. Confessarius , ut boni patris partes adimpleat , debet caritate esse plenus. Et primò caritatem adhibere debet in benignè excipiendo omnes sivè pauperes , sivè rudes , sivè peccatores sint. Nonnulli tempus solummodò insumunt in audiendis Confessionibus antiquorum devotorum , aut personarum spectabilium , quià , ut has à se repellant , non est eis tantus animus. Si tamen ad se aliquis miserabilis peccator accedat, ægrè auditur , et conviciis oneratus arcetur ; undè fit , ut ille miser , qui postquàm sibi maximam vim intulerit , ut ad sua peccata confitenda veniret , se tam asperè acceptum sentiens , odium in Pœnitentiæ Sacramentum concipiat , et desperans se posse invenire , qui sibi opituletur , et se absolvat

à peccatis, in perditæ vitæ lubricum laxis habenis præceps ruat, et in salutis desperationem incidat. Secùs boni Confessarii agunt; cùm ad se hujusmodi peccatores confluunt, benignè hos accipiunt, et (quasi *victor captâ prædâ*) exultant, perpendentes sibi fortem contigisse, animam de manibus Dæmonis eripere. Sciunt hoc Sacramentum propriè non pro justis fuisse constititum, sed pro peccatoribus; etenim veniales culpæ, ut remittantur, non indigent Sacramentali absolutione, cùm multis aliis modis deleri possint; sciunt quoque Christum protestatum fuisse his verbis: *Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Marc.* 2. 17. Propterea Confessarius caritatis viscera induens, quò magis animas peccatorum multitudine et atrocitate coinquinatas reperiat, eò magis, ut Deo ipsas lucrifaciat, majore caritate eas amplectitur, eisque animum præbet his aut similibus verbis: *Eja, Frater, bono animo esto, noli timere; peccata tua impavidè confitere. Aperi omnia confidenter, nullius te pudeat. Nihil refert, si in omnes tuæ conscientiæ sinus non introspexeris: sufficit si ad interrogata respondeas. Ago Deo gratias, qui te hucusquè ad pœnitentiam expectavit. Nunc tibi mutanda est vita. Lætare, quià Deus certè omnia peccata, quantumvis ingentia, tibi remittit, si bonam habes voluntatem; ideòque te expectavit, ut tibi parceret. Igitur hilari animo dic omnia, nihil involucris tegas.*

2. — Caritatem deindè longè majorem ostendere debet in Confessionem excipiendo. Caveat ne se impatientem, aut tædio affectum exhibeat; nec ostendat admiratione percelli de peccatis quæ narrantur; modò pœnitens non sit ità animo durus, aut petulans, ut plura et atrociora peccata sinè ullo rubore, et sinè ullâ displicentiâ animique sensu exponeret; quià tunc opus habet pro viribus efficere, ut à pœnitente quanta sit illorum deformitas, et magnitudo percipiatur; ideòque tunc acrior requiritur correctio, ut ipse à lethali lethargo expergefiat. Verum quidem est, quòd (ùt dicunt Doctores) in actu Confessionis abstinere debent Confessarii à

correctione faciendâ; ne fortè exterriti pœnitentes peccata reticeant; nihilominùs hoc intelligitur regulariter loquendo; cæterùm multoties expedit ad ulteriora non procedere, et statim pœnitentem corripere, præcipuè cùm confitetur peccatum valdè enorme, aut si ipse fuerit in aliquo vitio habituatus, ut peccati gravitatem comprehendat. Advertat tamen, ne eum exasperet, nec perterreat. Quapropter postquàm eum, quantùm opus fuerit, correxerit, statim ei animum faciat ad reliqua peccata confitenda, dicens: *Eja, Frater, vis te ab hoc vitio resipiscere? Nùm ità est? Et quoniam hoc facere es paratus, esto animo hilari. Itàque enarra reliqua peccata, nihil reticens. Cave, quæso, ne sis aliquod sacrilegium commissurus. Hoc enim esset maximum omnium peccatorum, quæ hucusquè commisisti. Igitur dic omnia animo forti, vince teipsum; confitere omnia sincerè; Deus enim paratus est tibi parcere.*

3. — Deindè in fine Confessionis oportet, ut Confessarius vehementiori ardore ac studio incumbat, ut pœnitenti percipere faciat gravitatem et multitudinem ejus peccatorum, ac miserum damnationis statum in quo reperitur; sed hoc semper maximâ cum caritate fiat. Verumtamen congruentius est tunc verbis gravioribus uti, ut sic meliùs ad bonam mentis frugem redire possit; nihilominùs efficere debet, ut pœnitens intelligat hoc, quod ei dicitur, non ab animo irato, sed ex singulari amore et commiseratione ergà suam Animam procedere. Quod poterit hoc modo exprimi: *Fili mi, considerasne vitam damnati, quam duxisti? Percipisne malum, quod operatus es? Quid tibi mali fecit unquàm Deus tuus, quem tu ità perditè contempsisti? Si Jesu Christo nullus tam fuisset tibi inimicitior, potuisses cum illo te gerere pejorem? Sed quæso, animadverte quis sit hic Jesus. Hic est ille qui cùm esset Deus, nullius egens, factus est homo propter te; voluit mori in Cruce, ut te de inferno redimeret. Ah fili, si interim mortuus esses, si in hâc nocte, quò iturus fuisses? ubi nunc esses? esses in æterno igne*

inferni. Quid de te factum erit, si vitam hactenùs ductam, pergas in posterùm vivere? Poteris sic salvari? Expergiscere, et vide, quòd nisi mores in meliùs mutes, jam es damnatus. Quid boni ex tot peccatis tibi collegisti? Non consideras, quòd duplicem infernum tibi paras, unum hìc angoris et miseriæ, alterum illic pœnarum? Age, fili; averte à malo, desine peccare, et te totum in Dei brachia, quæ ad te suscipiendum sunt extensa, committe; sufficit quantùm ei peccasti. Ego totis viribus, et toto corde te adjuvare volo; veni ad me semper ac tibi lubet, quoniam invenies patrem, qui te benignè suscipiet. En firmiter nunc statue te sanctum velle effici. Per te stat. Deus enim semper paratus est, et propterea tibi hoc tempus impertitus est, ut avertat à malo, et facias bonum. Oh quam bonum est amicum habere Deum! etc. (S. Franciscus Sales, ut Deo alliceret peccatores, potissimùm curabat, ut ipsi cognoscerent pacem, quâ fruuntur illi, qui Deo adhærent, et vitam infelicem, quam ducit qui à Deo alienus est). Posteà adjuvabit eum ad doloris actus efformandum, et si dispositus est, eum absolvat, et remedia salutaria, quibus possit se à peccatis servare, suggerat, atque ei imponat (sed de his in num. sequenti agetur) Si autem fuerit absolutionis incapax, aut expediens videbitur differendam esse absolutionem, assignet ei diem in quo regredi debeat, dicendo ei sic: *Eja, Frater, tali die te expecto, ne prætermittas ad me redire; animo forti magnoque sis, ut tibi dixi; commenda te quotidiè Beatæ Virgini, et veni ad me. Si fortè tunc invenies me aliorum Confessiones excipientem, accede, te enim antè alios audiam. Si alibì ero, fac, ut me arcessant, omnia deseram, ut tu confitearis.* Et sic dulcibus verbis à se dimittat. Hæc est via quâ peccatores tales allici possunt, nempè cum eis agere quantâ maximâ fieri potest caritate; alioquin, si ipsi in Confessarium incident, qui cum eis inclementer agat, à Confessione horrebunt, confiteri negligent, et effrænatè in perditionem ibunt.

4. — Ad Medici officium spectat prudentia, quæ requirit, ut Confessarius ad rectè curandum pœ-

nitentem suum, priùs cognoscat causas et originem omnium infirmitatum spiritualium, interrogando de habitu, de occasionibus peccandi, de loco, tempore, et personis cum quibus peccavit? Et ex his se dirigere debet ad debitas correctiones faciendas, quas nunquàm omittere debet cum quibuscunque personis, licèt quâcunque illustri qualitate fulgeant, nec cum Principibus, Magistratibus, Prælatis, Parochis, aut Sacerdotibus, cùm ipsi se accusant de culpis gravibus, et sinè nimio animi sensu: cum hujusmodi licèt adhiberi debeant correctiones verbis lenioribus et discretioribus; sed majori animi fortitudine et calore, cùm ex istorum peccatis propter gravius damnum quod suo malo exemplo aliis afferri potest, perniciosior flagitiorum consequens esse soleat licentia. Propterеà cum istis, si suo desunt officio, admonitio non omittenda est, licèt in bonâ fide existant. Cum aliis verò, qui aliquâ laborant inculpabili ignorantiâ, an adhibenda sit admonitio cùm profutura non est, vide dicta *Tom. II. Tract. XVI.* (cùm de Confessione locuti sumus *ex n.* 108.) Deindè auditâ Confessione debet Confessarius procedere ad disponendum per actus doloris et propositi pœnitentem ad absolutionem. Iterùm hìc advertendum quod diximus *Tract. XVI. n.* 105. *in fine*, quòd si pœnitens esset indispositus, tenetur Confessarius (quemadmodum dicunt *Suarez*, *Laym.* et alii) pro viribus efficere, ut disponatur, nihil curans quòd alii expectent, aut abeant. In eodem *Tr. XVI. n.* 51. locuti fuimus de prudentiâ, quam adhibere debet Confessarius in injungendâ pœnitentiâ pro viribus spiritualibus pœnitentis, ne onere majore, quàm pœnitentis vires patiuntur, illum gravent. Sed maximè Confesssario intendendum est, ut opportuniora applicentur remedia, quibus pœnitens in Dei gratiâ conservari valeat.

5. — Sermonem autem facturus de remediis, quæ insinuari debent pœnitentibus, dico, alia esse generalia, alia particularia pro aliquo vitio particulari. Generalia omnibus insinuanda, sunt. 1. Amor ergà

Deum, cùm ipse ad hunc solùm finem nos creavit. Et curetur pariter, ut pœnitens cognoscat pacem interiorem quâ donantur, qui Dei amicitiâ fruuntur, et infernum quem antè tempus experiuntur, qui alieni sunt à Deo : additâ pernicie temporali, quam secum trahit peccatum. 2. Sæpè se commendare Beatæ Virgini, Rosarium recitando; se commendare Angelo Custodi, et alicui Sancto peculiari protectori. 3. Frequentia Sacramentorum, et si unquàm in aliquod peccatum mortale inciderit, statim se confiteri. 4. Veritatum æternarum consideratio, et præ cæteris consideratio mortis; et patribus-familias insinuanda est quotidiana mentalis oratio in communi cum familiâ, aut saltem Rosarium unà cum filiis. 5. Dei præsentia cùm urget tentatio, dicendo : *Deus me videt*. 6. Quolibet vesperi conscientiam scrutari cum animi dolore et proposito. 7. Sæcularibus, ut in aliquâ Congregatione se adscribant, et Sacerdotibus oratio mentalis, et gratiarum actiones post Missam. Et ut perlegant saltem aliquem libellum spiritualem antè et post Missam.

6. — Remedia autem particularia assignabuntur pro vitiorum diversitate, v. gr. illi qui aliquo odio tenetur, insinuetur ut quotidiè commendet Deo illum, quem odit, recitando pro ipso Orationem Dominicalem et salutationem Angelicam, et cùm se turbari sentit memoriâ injuriæ sibi illatæ; reminiscatur contumeliarum, quibus ipse Deum affecit. Illi qui in peccata turpia prolapsus est, ut otium vitet, malos socios et occasiones aufugiat; et illi qui habitum pravum per longum tempus contraxit in hoc vitio, ut non solùm vitet proximas occasiones, sed etiam quasdam remotas, quæ sibi tam debili ad resistendum facto erunt proximæ. Huic præcipuè imponatur, ne unquàm intermittat recitare ter salutationem Angelicam in honorem puritatis Beatissimæ Virginis, manè et vesperi, repetendo semper coram ejus Imagine propositum non peccandi, et supplicationem, ut sibi perseverantiam impetret. Potissimùm autem Confessarius curet, ut frequenter hic communicet, cùm Eucharistia dica-

tur *Vinum germinans Virgines*. Illi qui solitus fuit blasphemias proferre, insinuetur ut novies, vel quinquies linguâ signet crucem super terrâ, et ut quotidiè saltem semel dicat Orationem Dominicalem et Salutationem Angelicam in honorem Sanctorum, in quos execratus fuit, et ut quolibet mane dùm è cubili surgit, renovet propositum patienter ferendi occasiones indignationis, et ter dicat Beatæ Virgini quolibet mane: *Domina mea, dona patientiam.* Et id non solùm inserviet, ut Maria Sanctissima sibi opituletur, sed etiam, ut in occasionibus reperiatur habitus factus dicendi eadem verba. Aut assuescat dicendo, *maledictum sit peccatum meum; maledictus sit Dæmon, etc.* Alia remedia assignabit Confessarius pro suâ prudentiâ, inspectis circumstantiis occasionum, personarum, et muniorum.

TRACTATUS

TRACTATUS ULTIMUS.

QUOMODÒ SE GERERE DEBEAT CONFESSARIUS CUM POENITENTIBUS DIVERSORUM GENERUM.

CAPUT UNICUM.

PUNCTUM I.

Quomodò se gerere debeat Confessarius cum iis qui sunt in proximâ occasione peccandi.

1. — MAXIMA Confessarii cura debet esse se benè gerendi cum iis qui sunt in proximâ occasione

peccandi, aut in vitiis consuetudinarii sunt, aut recidivi. Hi sunt duo magni scopuli in quos major Confessariorum pars impetunt, et deficiunt. In Capitulo sequenti sermonem faciemus de habituatis et recidivis; hìc de occasionariis. Certum est quòd si homines satagerent occasiones fugere, majorum peccatorum pars evitaretur. Satan, remotis occasionibus, parùm lucratur, sed cùm homo ultrò in occasionem proximam se immittit, ùt plurimùm et ferè semper hostis victoriam canit. Occasio, præsertim in materiâ turpium delectationum, est quasi rete, quod ad peccatum trahit, et simul mentem obcæcat: ità ut homo peccet, quin videat quod agat. Sed deveniamus ad praxim. Occasio primò dividitur in voluntariam, et necessariam. *Voluntaria* est illa quæ facilè vitari potest. *Necessaria* quæ amoveri nequit sinè gravi damno, aut scandalo. Secundò dividitur in proximam et remotam. *Remota* est illa in quâ homo raró peccat, vel illa quæ ubique reperitur. *Proxima per se loquendo*, est illa in quâ homines communiter ùt plurimùm deficiunt. *Proxima* autem *per accidens*, seu respectiva est ea quæ licèt respectu aliorum non sit proxima, tamen respectu alicujus proxima est, vel quià hic in tali occasione frequenter est lapsus, vel quià prudenter timeri potest ne labatur propter experientiam cognitam suæ fragilitatis. Quidam AA. volunt, non esse occasionem proximam nisi eam, in quâ homo ferè semper, vel ùt plurimùm ceciderit; sed communior et verior sententia docet, occasionem proximam esse illam in quâ frequenter quis peccavit (*a*). Verumtamen advertendum, quòd sicut aliquandò occasio quæ respectu ad alios communiter est proxima, respectu verò ad aliquem valdè pium et cautum potest esse remota (*b*): Ità contrà quædam occasiones quæ respectu ad alios communiter per se essent remotæ, fortè erunt proximæ respectu ad aliquem qui propter experimentum relapsuum, et propter pravam inclinationem in quoddam vitium

---

(a) *Lib.* 6. *n.* 452. — (b) *Ibidem.*

(præsertim si est turpe) factus est valdè debilis et facilis ad labendum; et tunc iste tenebitur ad removendas, non tantùm occasiones proximas, sed etiam illas remotas, quæ respectu suî proximæ evadunt.

2. — Cæterùm est quidem in occasione proximâ. 1. Ille qui retinet in propriâ domo aliquam fœminam cum quâ sæpè rem habuit. 2. Ille qui frequenter in ludo prorupit in blasphemias, aut fraudes. 3. Ille qui in aliquâ cauponâ aut domo sæpè se inebriaverit, aut ceciderit in rixas, vel actus, verba, aut cogitationes obscœnas. Porrò omnes isti absolvi nequeunt, nisi postquàm occasionem abstulerint, aut saltem nisi auferre promittant, juxtà distinctionem, quæ fiet in numero subsequenti. Et ità pariter non potest absolvi qui aliquam domum adeundo, quamvis semel in anno, semper ibi peccavit, talis enim aditus jam ipsi proxima est occasio. Nec etiam absolvi possunt qui tametsi in occasione positi non labuntur, afferunt tamen aliis grave scandalum (*a*). Addunt aliqui DD. (*b*) negandam quoque absolutionem illi qui occasionem externam non removet, si cum occasione conjungitur habitus vitiosus, aut magna tentatio, seu vehemens passio, quamvis usque tunc in ea occasione nunquàm peccaverit; nam facilè deindè peccare poterit, si ab occasione se non amoverit. Hinc dicunt quòd si unquàm aliqua famula tentaretur ab hero, et ipsa se noverit facilem ad labendum, ab eâ domo abscedere tenetur, si commodè potest, alioquin temerè præsumeret se securam habere.

3. — Et hìc caveant Confessarii à permittendo sponsis domos sponsarum adire, et puellis earumque parentibus sponsos in domum admittere, quià rarò evenit quòd tales sponsi non labentur, saltem in verba, aut cogitationes turpes in hujusmodi occasione, dùm omnes aspectus et colloquia inter sponsos sunt incentiva ad peccandum, estque moraliter impossibile ipsos invicem conversari, et non sentire stimulos ad eos turpes actus, qui tempore Matrimonii

---

(a) *Ibidem* — (b) *Ibidem.*

deindè succedere debent. Generaliter autem loquendo de adolescentibus et puellis qui invicem se adamant, non sunt isti omnes indistinctè de gravi culpâ damnandi, sed ordinariè puto ipsos difficulter esse extrà occasionem proximam lethaliter peccandi. Id nimiùm experientiâ patet, nam ex centum adolescentibus vix duo aut tres in eâ occasione à mortalibus invenientur immunes; et si non in principio, saltem in progressu; tales enim adamantes priùs conversantur invicem ob propensionem, deindè propensio fit passio et passio postquàm radicem in corde fixerit, mentem obtenebrat, et eos in mille crimina ruere facit. Hinc Cardinalis Picus de Mirandolâ, Episcopus Albanensis, in suâ Diœcesi per Edictum suos admonuit Confessarios, ne tales adamantes absolverent, si postquàm ter ab aliis jam fuerint admoniti, ab hujusmodi amore sectando non abstinuissent, præsertim tempore nocturno, aut diù, aut clàm, aut intrà domos (cum facili periculo osculorum et tactuum), aut contrà parentum præceptum, aut cùm altera pars prorumpit in verba obscœna, aut cum scandalo (prout si in Ecclesiâ), aut cum conjugatis, Claustralibus, aut Clericis in sacris. Et in hoc generaliter advertendum, quòd ubi agitur de periculo peccati formalis, et præcisè peccati turpis, Confessarius quantò magis se rigorosum cum pœnitente adhibebit, tantò magis ejus saluti proderit. Et contrà, tantò magis cum illo immanis erit, quantò magis benignus erit in permittendo, ut ille in occasione maneat, aut se immittat; S. Thomas de Villanovâ Confessarios in hoc condescendentes vocat eos *impiè pios*. Hæc caritas est contrà caritatem. Solent in his casibus pœnitentes conari, ut Confessarii apprehendant, quòd occasionem removendo magnum orietur scandalum. Fortis sit Confessarius ad hujusmodi timores despiciendos: majus semper erit scandalum, videre quòd pœnitens nec etiam post Confessionem occasionem aufert. Aut alii ejus peccatum ignorant, et tunc nihil mali suspicabuntur: aut sciunt, et tunc pœnitens famam potiùs recuperabit, quàm amittet, removendo occasionem.

4. — Plures DD. censent primâ aut secundâ vice benè absolvi posse, qui est in occasione proximâ, licèt voluntariâ, etiam antequàm occasio auferatur; modò firmum habeat propositum, et promittat illam statim removere. Sed hìc oportet distinguere cum S. Carolo Borromæo (in Instructione Confessariis ab eo traditâ) occasiones quæ *sunt in esse*, et occasiones quæ *non sunt in esse*. Occasio quæ *est in esse*, est exempli gr. cùm aliquis concubinam domi detinet, vel cùm aliqua famula consentit quoties tentatur à domino, et similia. Occasio autem quæ *non est in esse*, est ex. gr. cùm quis in ludo prorumpit in blasphemias, aut versando in cauponis prolabitur in rixas et ebrietates, aut accedendo ad convivia, incidit in verba et cogitationes turpes. His positis, dicendum quòd in occasionibus quæ *non sunt in esse*, rectè docet S. Carolus quòd pœnitenti firmè promittenti ab eis abstinere, potest ei semel, bis, et etiam ter absolutio dari: quòd si deindè ille occasionem non aufert, et eodem modo peccat, non potest absolvi, nisi priùs occasionem removeat. In occasionibus autem quæ *sunt in esse* cum eodem S. Carolo omninò neganda est absolutio, nisi occasio prorsùs auferatur. Hancque sententiam, (ordinariè loquendo) omninò tenendam probavimus in Libro (a). Ratio, quià talis pœnitens est indispositus ad absolutionem, si petat eam antequàm occasionem removeat: etenim eam recipiendo se immittit in proximum periculum frangendi propositum, et sic remanendi in eâdem occasione. Clariùs rationem hanc explicemus. Porrò moraliter peccat qui est in occasione proximâ voluntariâ, et eam non tollit; cùm autem opus tollendi occasionem sit maximè arduum, et non impleatur, nisi per magnam violentiam, hanc vim difficulter sibi infert qui jam est absolutus, dùm ablato timore sinè absolutione remanendi, de facili sibi suadebit quòd tentationi resistet, quin occasionem auferat, et ità in eâ manendo, certè quidem recidet: proùt quotidiè expe-

(a) *Lib.* 6. *n.* 456.

rimento probatur in pluribus pœnitentibus, qui, captâ absolutione ab aliquo Confessario parùm cauto, minimè posteà attendunt ad occasionem removendam, et statim deteriùs relabuntur. Hinc dicimus quòd propter prædictum periculum frangendi propositum, mortaliter peccat pœnitens, qui antè remotionem occasionis absolutionem petit, et graviùs peccat Confessarius qui illum absolvit.

5. — Diximus *ordinariè loquendo*, nam plures casus excipiuntur à DD. (*a*), in quibus pœnitens absolvi potest, antequàm occasionem removerit. Et excipitur 1. casus in quo pœnitens talia afferret extraordinaria signa doloris, ut prudenter judicari possit ipse non esse ampliùs in proximo periculo frangendi propositum de tollendâ occasione; tunc enim signa illa indicant pœnitentem donatum fuisse uberiori gratiâ, quâ meritò speratur quòd in removendâ occasione constans erit. Veruntamen, semper ac absolutio commodè differri posset, tunc illam etiam ei differrem, usque dùm cum effectu occasionem auferat. Excipitur 2. casus, in quo pœnitens non possit redire, vel nonnisi post multum tempus; tunc benè potest absolvi, si censetur benè dispositus per propositum statim removendi occasionem; quoniam eo casu periculum frangendi propositum, remotum reputatur, causâ magni oneris quod pœnitens deberet pati, abscedendo sinè absolutione aut repetendi Confessionem apud alium Sacerdotem, aut diù manendi sinè gratiâ Sacramenti. Quapropter, cùm ille sit tunc in quâdam morali necessitate recipiendi absolutionem, antequàm occasionem tollat, habet jus ut statim absolvatur (*b*), dùm enim hic non potest antè absolutionem occasionem auferre, censetur ac si esset in occasione necessariâ. Sed hoc nec etiam admittendum, si pœnitens jam ab alio Confessario aliàs admonitus fuerit de occasione removendâ, et non impleverit, quià tunc habetur ùt recidivus, et ideò nequit absolvi, nisi afferret ex-

(a) *Lib. n.* 454. *v. Dixi.* — (b) *Ibid. v. Excipe* 2.

traordinaria signa doloris, prout in sequenti Puncto dicemus n. 12.

6. — Hoc dicimus quoad occasionem proximam voluntariam; At si occasio est necessaria, aut *physicè*, proùt si quis detineretur in carcere, vel esset in periculo mortis, in quo non haberet tempus et modum ejiciendi concubinam: vel *moraliter*, id est si occasio non posset auferri sinè scandalo, aut gravi damno vitæ, famæ, aut bonorum; ùt communiter docent DD. eo casu pœnitens benè absolvi potest, quin occasionem auferat, quià tunc non tenetur eam removere, modò promittat exequi media necessaria ad efficiendum, ut occasio ex proximâ evadat remota, proùt sunt, præcisè in occasione peccati turpis fugere familiaritatem complicis, et etiam aspectum quantùm fieri potest, frequentare Sacramenta; et sæpè commendare se Deo, renovando quotidiè (præsertim manè) antè Imaginem Crucifixi propositum non ampliùs peccandi, et quantùm est possibile vitandi occasionem. Ratio, quià occasio peccandi non est propriè peccatum in seipsâ, nequè inducit peccandi necessitatem; undè benè consistere potest cum occasione verus dolor, et propositum non recidendi: et licèt quisque teneatur auferre proximum periculum peccandi, id intelligitur cùm ipse sponte vult tale periculum; sed cùm occasio est moraliter necessaria, tunc periculum per remedia opportuna remotum evadit; et Deus tunc non se retrahit ab assistendo suâ gratiâ illi, qui verè deliberavit ipsum non offendere. Nam non dicit Scriptura quòd peribit qui est in periculo, sed qui amat periculum; sed nequit dici amare periculum, qui illi invitus subjacet; undè inquit D. Basilius: *Qui urgenti aliquâ causâ, et necessitate se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cùm tamen aliàs nollet, non tam dicitur amare periculum, quàm invitus subire; et ideò magis providebit Deus, ne ille pereat.*

7. — Hinc dicunt DD. benè capaces Absolutionis esse, qui nolunt relinquere aliquod officium, negotium, aut domum, in quâ soliti fuerunt peccare, eò quòd deserere eam nequeunt sinè gravi detri-

mento, super ac verum habeant propositum se emendandi, et media implendi ad emendationem; tales sunt ex. gr. Chirurgi qui in medendis fœminis, aut Parochi qui in excipiendis earum Confessionibus, prolapsi sunt, si, his muneribus relictis, non possent juxtà suum statum vivere (a). Sed omnes conveniunt expedire in his et similibus casibus absolutionem differre, ut pœnitens sit saltem diligentior in præscriptis remediis exequendis. Veruntamen ego censeo, Confessarium non tantùm posse, sed etiam teneri ad differendam absolutionem; semper ac commodè differre potest, præsertim cùm agitur de materiâ turpi; tenetur enim ipse tamquàm Medicus animarum opportuniora applicare remedia; et puto remedium magis idoneum non inveniri pro eo qui manet in occasione proximâ; quàm differre ei absolutionem, dùm experientiâ nimis patet quòd plures post absolutionem acceptam negligunt media præscripta exequi; et sic facilè recidunt. E converso, cùm alicui differtur absolutio, ille vigilantior erit ad media implenda, et ad obsistendum tentationibus, ob metum quod iterùm sinè absolutione dimittatur, cùm ad Confessarium redibit. Fortè in hoc quis me nimium rigidum reputabit, sed ego semper sic me gessi in praxi, et sic pergam me gerere cum iis qui sunt in proximâ occasione, quamvis extraordinaria signa doloris haberent, semper ac mihi non ostenderetur specialis necessitas eos statim absolvendi; et sic censeo multò magis prodesse pœnitentium saluti. Utinàm et omnes Confessarii sic etiam se gererent, oh quot peccata evitarentur, et quot aliæ salvarentur animæ! Repeto quod suprà dixi: Ubi agitur de liberando pœnitente à peccato formali, uti debet Confessarius opinionibus benignioribus, in quantùm Christiana prudentia concedit; sed ubi opiniones benignæ periculum peccati formalis proximius reddunt, proùt in hâc materiâ occasionum

---

(a) *Lib. 6. n.* 455.

proximarum accidit, dico omninò expedire, et quandoque oportere, quòd Confessarius sententiis rigidioribus utatur; tunc enim hæ valdè magis prosunt animarum saluti. Quòd si autem quis manendo in occasione necessariâ, semper eodem modo relaberetur, etiam remediis adhibitis, et modica superesset spes emendationis, tunc dico omninò huic negandam absolutionem priùs quàm occasionem tollat (a). Et hìc reor instare Evangelii præceptum: *quòd si oculus tuus scandalizat te, ejice eum* (b). Excepto casu quo pœnitens signa doloris ostenderet tam extraordinaria, ut posset concipi prudens spes emendationis (c).

PUNCTUM II.

Quomodò se gerere debeat Confessarius cum habituatis, et recidivis.

8. — Distinguendi sunt habituati à recidivis. *Habituati* sunt qui habitum contraxerunt in aliquo peccato, de quo non adhùc sunt confessi. Isti, ut dicunt DD. (d) benè absolvi possunt, primâ vice quâ confitentur de pravo habitu, vel si de eo confitentur postquàm retractaverunt; dummodò dispositi sint per verum dolorem, et firmum propositum adhibendi media efficacia ad emendationem; verùm si habitus esset valdè radicatus, potest etiam Confessarius ei differre absolutionem, ad experiendum quomodò sit constans pœnitens, in praxim deducendo media præscripta, utque ipse de suo vitio majorem concipiat horrorem. Advertatur hìc, quòd quinque vices in mense jam possunt malum habitum constituere in aliquo vitio peccati externi, modò inter ipsas aliquod intervallum intercedat. Et in materiâ fornicationum, sodomiarum, et bestia-

(a) *n.* 457. — (b) *Marci* 9: ℣. 46. — (c) *Lib.* 6. *n.* 457. — (d) *Lib.* 6. *n.* 458.

litatum multò minor numerus habitum potest constituere : qui ex. gr. semel in mense fornicaretur per annum, benè hic habituatus dici potest.

9. — *Recidivi* autem sunt qui post Confessionem eodem, vel quasi eodem modo sunt relapsi absquè emendatione ; isti, ut communiter docetur (*a*), nequeunt absolvi, si sola signa ordinaria afferant, nempè si tantùm confiteantur, afferendo se pœnitere, et proponere, proùt habetur ex propos. 60. damnatâ ab Innocentio XI. Nam habitus contractus, et relapsus præteriti sinè ullâ emendatione magnam præstant suspicionem, quòd dolor et propositum, quæ pœnitens asserit habere, nequaquàm sint vera. Undè istis differenda est absolutio per aliquod tempus, usquedùm appareat prudens signum emendationis. Et in hoc puncto lugenda est animarum ruina, cujus causa sunt tot mali Confessarii, indistinctè absolvendo tot recidivos, qui cùm repererint Confessarios qui semper tam facilè eos absolvunt, amittunt horrorem in peccando, et pergunt ad putrescendum in cœno vitiorum usquè ad mortem. Quidam DD. (*b*) admittunt, recidivum solis signis ordinariis absolvi posse usquè ad tertiam et quartam vicem; sed huic opinioni numquàm potui acquiescere, dùm habituatus, qui post unam Confessionem recidit sinè emendatione, jam est verus recidivus, et fundatum præbet suspicionem suæ indispositionis. Et notetur hìc quòd hæc regula procedit, etiam respectu culparum venialium, quamvis enim communiter admittitur fàciliùs absolvi posse eos qui prolabuntur in peccata levia, eò quòd occasiones eorum frequentiores sint; attamen, cùm sit communis sententia (*c*) grave esse peccatum, et sacrilegium absolutionem recipere super levibus confessis sinè vero dolore et proposito; nec sufficere dolere de multitudine, seu de numero excessivo talium culparum, quin dolor habeatur de aliquâ in particulari, prout tenuimus *Tract. XVI. num.* 33. contrà quo-

---

(a) *Ibid. v. Recidivus.* — (b) *Ibid num.* 459. *v. Dicunt.* — (c) *Ibid. Dub.* 1.

rundam opinionem; facilè metuendum est hujusmodi Confessiones sacrilegas esse, aut saltem invalidas. Hinc diligenter satagat Confessarius ad non absolvendos indistinctè tales pœnitentes; tunc etenim, etiamsi illi sint in bonâ fide, ipse tamen non poterit à sacrilegio excusari, absolutionem impertiendo eis qui ad absolutionem non satis dispositi judicari possunt. Propterea curet, si pœnitentem sinè peccato vult absolvere, aut eum disponere ad dolendum præsertim de aliquâ levi culpâ, à quâ ille magis horreat; aut ei insinuare, ut confiteatur de aliquo peccato graviori vitæ anteactæ contrà aliquod præceptum (sufficit enim ut confiteantur in generali absquè numero) ut habeat materiam certam super quâ inniti possit absolutio; alioquin etiam huic pœnitenti per aliquod tempus differri oportet absolutio.

10. — Dico *per aliquod tempus*, eò quòd recidivis tam levium, quàm gravium culparum non est necessarium differre eis absolutionem per annos, aut menses, ùt nimis rigidè vult *Juveninus*, (a); sed regulariter satis erit, si peccatum procedit ex fragilitate intrinsecâ, dilatio octo vel decem dierum, proùt ait doctus Auctor Libri Romæ editi, cui titulus, *Istruzione per li Novelli Confessori;* idemque dicit Auctor Libelli ubique in Italiâ accepti, cui titulus, *Istruz. per li Confessori di Terre è Villaggi* (b), ubi pro hâc doctrinâ citat Ludovicum *Habert* (c). Adduntque esse excessivam et periculosam dilationem mensis, quià post tantùm tempus difficilis redditur reditus hujusmodi pœnitentium. Et huic judicio favet Papa Benedictus XIV. in Bullâ *Apostolica* (d) ubi loquens de Confessariis qui ritè pœnitentibus absolutionem differunt, sic deindè eos monet: *Illos quantociùs ut revertantur invitent, ut ad Sacramentale forum regressi, absolutionis beneficio donentur.* Nota verba, *quantociùs*, et *donentur.* Ad summum (dico) his differri potest absolutio per

---

(a) *Vide Lib.* 6. *n.* 463. — (b) *Par.* 1. *c.* 9. *n.* 215. — (c) *C.* 1. §. 4. — (d) *Bull. t.* 3.

quindecim, aut viginti dies. Sed excipere oportet illos qui tempore Præcepti Paschalis confitentur; pro istis enim majoris temporis experientia requiritur, cùm justa suspicio haberi possit, quòd hi abstineant à relapsu, potiùs ut censuram effugiant, quàm ex vero proposito mutandi vitam. Oportet etiam excipere eos qui lapsi sunt in occasione proximâ extrinsecâ: isti enim majori egent experientiâ, cùm occasio (ut dictum est in Puncto præcedenti) sit fortius incentivum ad peccandum. Verùm semper sufficiet experientia mensis. Caveat tamen Confessarius, ne dicat pœnitenti, ut non redeat nisi post mensem, nam hìc ob tantam dilationem nimis terrebitur: potiùs imponat ei, ut redeat post octo, vel quindecim dies, et sic blando modo ipsum transferet ad recipiendam absolutionem in fine mensis.

11. — Ad absolvendos igitur recidivos non sufficiunt ordinaria signa doloris et propositi, sed requiruntur extraordinaria: quæ aliàs, juxtà communem sententiam (a) certè sufficiunt ad absolutionem impertiendam; illud enim extraordinarium signum (modò solidum sit et fundatum) aufert indispositionis suspicionem, quæ urget ratione relapsuum. Rectè dixerunt Episcopi Belgii, in anno 1697. congregati, in quodam Decreto edito pro directione Confessariorum suarum Diœcesum, de hoc puncto loquentes: *Deum in conversione peccatoris, non tam considerare mensuram temporis, quàm doloris* (b). Hinc prohibuerunt, ne Confessarii stabili lege exigerent à pœnitentibus adhùc recidivis experientiam notabilis temporis, antequàm eos absolverent. Et jure merito, sola enim probatio temporis non est unicum signum mutatæ voluntatis, dùm voluntas peccatoris mutatur virtute Divinæ Gratiæ, quæ tempus non requirit, sed aliquandò illicò operatur; quapropter mutatio voluntatis benè per alia signa cognosci valet, sinè experientiâ temporis. Quinimò alia signa dispositionis actualis pœnitentiam, quandòque voluntatis mu-

---

(a) *Lib.* 6. *num.* 457. *v. Recidivus.* — (b) *Ap. Croix l.* 6. *p.* 2. *n.* 1824.

tationem manifestat multò meliùs, quàm probatio temporis: nam talia signa directè dispositionem ostendunt, dùm è converso experientiam illam ostendit tantùm indirectè; cùm non raro accidat, quòd aliquis diù abstinuerit à peccando, et adhùc sit etiam indispositus. Unde Auctor Libri citati (*Ist. per li Nov. Confes.*) sic ait (a): *Se la ricaduta nasce dallà proprià fragilità, senz' altra causa estrinseca voluntaria, è quasi temerità il dire, che ogni ricaduto sia indisposto.* Et alibi (b) dicit quòd recidivus propter vim mali habitûs absolvi debet, semper ac firmam ostendit voluntatem adhibendi media ad emendationem, sic subdendo: *E giudichiamo, che 'l fare altrimenti, sia troppo rigore, e che 'l Confessore facendolo s' allontanerebbe dallo Spirito della Chiesa, e del Signore, e dalla Natura del Sacramento, il quale non solamente è giudizio ma e medicina salutare.*

12. — Plura autem sunt hæc signa, prout docent DD. (c). I. Major dolor, manifestatus per lacrymas (modò sint veræ compunctionis), aut per verba ex corde procedentia; quæ aliquandò certiora signa quàm lacrymæ esse possunt. II. Minor numerus peccatorum (intellige cùm Pœnitens fuerit in eisdem occasionibus et tentationibus peccandi); aut si pœnitens post ultimam Confessionem perseveraverit in Gratiâ per notabile tempus, putà per 20. aut 25. dies, ipse qui priùs pluries in hebdomadâ prolabi solebat: aut verò si lapsus fuerit post magnam resistentiam; aut etiam si antequàm ad Confessionem accederet, diù se abstinuerit à culpis mortalibus, in quas prolabi assuetus erat. III. Diligentia adhibita pro emendatione, ut esset si Pœnitens diligenter occasionem vitaverit, media præscripta à Conf. executioni mandaverit, aut si adhibuerit jejunia, preces, eleëmosynas, etc. ad vitium extirpandum. IV. Si ipse petit à Confessario remedia, aut nova media ad emendationem; item si promittit implere media quæ tunc ei suggerit

(a) *P.* 1. *c.* 15. *n.* 359. — (b) *c.* 9. *n.* 213. — (c) *Lib.* 6. *num.* 460.

Confessarius; maximè si nunquàm monitus fuerit ad illa adhibenda; sed his promissionibus censeo non omninò fidendum, si alia signa desint; cùm pœnitentes, ut absolutionem carpant, facilè promittunt, sed posteà difficulter attendunt. V. Spontanea Confessio, nempè si pœnitens accedit non jam ad implendum Præceptum Paschale, neque ex quodam usu pro se confitendi in aliquibus temporibus, prout die Nativitatis Domini, in Festivitatibus Deiparæ, et similibus: nequè accedit impulsus à parentibus, à Domino, aut Magistro; sed venit omninò spontè, et verè inspiratus à Divino lumine, ad solum finem, ut Divinàm Gratiam recipiat. Præsertim si ad se confitendum longum iter aggressus fuerit, abstinuerit à lucro notabili, grave substinuerit incommodum, aut magnum conflictum internum vel externum superaverit. VI. Si venerit motus ab aliquo extraordinario impulsu, putà ob concionem auditam, aut mortem amici, obve metum alicujus imminentis flagelli, proùt terræmotûs, pestis etc. VII. Si pœnitens confiteatur peccata anteriùs per verecundiam tacita. VIII. Si pœnitens, antequàm accedat, restituerit rem, vel famam ablatam. IX. Si propter monitionem Confessarii ostendit apprehendisse novam cognitionem et horrorem sui peccati, periculique suæ damnationis. Alii alia signa addunt, proùt si pœnitens magnam libenter acceptat pœnitentiam; si asserit pœnituisse peccati statim ac illud patravit; si protestatur velle mori potiùs quàm peccare. Sed hæc signa nescio an sola satis esse possint; potiùs dicerem quòd possent deservire ad alia adjuvanda signa, quæ sola non sufficerent.

13. — Deniquè semper ac aliquod adest signum, quo prudenter possit judicari pœnitens mutasse voluntatem, bene absolvi potest; quamvis enim Confessarius, ut pœnitentem absolvere possit, moraliter certus esse debet ejus dispositionis, attamen advertendum quòd in aliis Sacramentis, in quibus materia est physica, physica etiam debet esse certitudo; sed in hoc Sacramento Pœnitentiæ, cùm materia sit moralis, proùt sunt actus pœnitentis, sufficit moralis certitudo, sivè respectiva, ùt proba-

tum est (*a*): nimirùm satis est quòd Confessarius prudentem habeat probabilitatem de dispositione pœnitentis, sinè aliqua prudenti suspicione in oppositum; alioquin difficulter unquàm posset ullus peccator absolvi, nàm omnia signa pœnitentium aliud non fundant quàm probabilitatem quamdam de ipsorum dispositione. Auctor (*dell' Istruz. per li Nov. Confess.*) sic loquitur: *Non ricercasi altro per amministrare la Penitenza, che un giudizio prudente probabile della disposizione del penitente; onde se le circostanze non fondano un dubbio prudente, ch' egli non sia sufficientemente disposto, non deve il Confessore inquietare se stesso, nè il penitente, per averne l' evidenza che non è possibile* (*b*); vide *Tract. XVI. in* 117. *in fin.* Et hìc notandum circà malum habitum, quòd faciliùs absolvi possunt recidivi in blasphemiis, quàm in aliis peccatis odii, furti, aut libidinis, quibus habitus fortiùs inhæret, causâ majoris concupiscentiæ, sivè inclinationis, quæ in illis invenitur.

14. — Dictum est, Confessarium posse absolutionem impertiri consuetudinario, et recidivo, quandò ille per signum extraordinarium dispositus apparet; sed non dicitur teneri, quià potest etiam absolutionem ei differe, si hoc censeat expedire, ut communiter DD. docent (*c*). Etenim, licèt pœnitens post Confessionem suorum peccatorum jus habeat ad absolutionem, tamen non habet jus ut statim absolvatur; nam Confessarius tanquàm Medicus benè potest, imò quandoque tenetur absolutionem differre, cùm judicat tale remedium necessariò prodesse saluti sui pœnitentis. An autem expediat ordinariè uti hoc remedio, aut non sinè consensu pœnitentis? Certum est non expedire, quandò dilatio afferre potest magis detrimentum, quàm profectum; et idem dicunt DD. quandò ob dilationem pœnitens subire deberet aliquam infamiæ notam, aut periculum (*d*). Extrà autem hos casus, quidam volunt meliùs esse, quòd hujusmodi recidivis differatur absolutio. Alii tamen

(a) *Lib.* 6. *num.* 57. *et* 461. — (b) *P.* 1. *c.* 15. *n.* 368. — (c) *Lib.* 6. *n.* 462. — (d) *num.* 463.

communiùs censent id raro expedire ; et hoc etiam sentit celeber nostrorum temporum Missionarius R. P. Leonardus de Portu Mauritio in suo docto Sermone Romæ edito, cui titulus, *Discorso Mistico, è Morale*. Meliùs nihilominùs dicendum, quòd in hoc puncto nequit certa statui regula, sed Confessarius juxtà occurrentes circumstantias gerere se debet : Deo se commendet, et secundùm quod se sentit inspiratum, sic faciat. Ego ità censeo. Si pœnitens relapsus est ex fragilitate intrinsecâ, proùt accedit in peccatis iræ, odii, blasphemiarum, mollitierum, aut delectationum morosarum, dico cum sententiâ communissimâ Doctorum (a) quòd rarò expedit differre absolutionem recidivo, cùm ille est dispositus, nam sperari debet magis Gratiam Sacramenti, quàm dilationem absolutionis illi prodesse posse.

15. — Dico *ex fragilitate intrinsecâ ;* aliter enim agendum cum eo qui relapsus est ob occasionem extrinsecam, quamvis necessariam ; nam occasio vivaciorem excitat concupiscentiam, et complicis præsentia vehementiùs sensus commovet, et intensiorem reddit affectum ad peccandum, quàm faciat pravus habitus intrinsecus ; et ideò pœnitens in occasione extrinsecâ magnam sibi vim inferre debet, non tantùm ad superandam tentationem, sed etiam ad se removendum à familiaritate et præsentiâ complicis, ut periculum ex proximo reddatur remotum. Et tantò magis hoc procedit, si occasio est voluntaria, et omninò auferri debet ; quià tunc recipiens absolutionem, antequàm occasionem amoverit, remanet in magno periculo frangendi propositum factum de illâ removendâ, proùt ostendimus in Punct. præcedenti num. 4. E converso in consuetudinario ob causam intrinsecam remotius est periculum violandi propositum, dùm ex unâ parte non adest objectum extrinsecum quod tam violenter eum impellat ad peccandum : et ex alterâ illi non est voluntaria retentiò mali habitûs, proùt est voluntarium non amovere occasionem cùm possit ;

(a) *Ibid. v. Ut autem.*

undè in tali necessitate Deus malè habituato magis succurrerit, et ideò plùs quàm à dilatione absolutionis, sperari potest emendatio à Gratiâ Sacramenti, quæ illum fortiorem reddet, reddetque efficaciora media quæ ipse adhibebit ad habitum extirpandum. Cur enim, rectè dicunt *Salmanticenses* (a), magis sperari debet quòd peccatori Gratiâ carenti prosit dilatio absolutionis, quàm prosit amico Dei absolutio quâ Gratiam recipit? Et Cardinalis Toletus (b) loquendo præcisè de peccato pollutionis, censet ad tale vitium vitandum non esse remedium efficacius quàm sæpè se munire Sacramento pœnitentiæ; subditque, hoc Sacramentum maximum esse frænum hujusmodi peccatum committentibus; et qui eo non utuntur, inquit, non sibi promittant emendationem nisi per miraculum: et in facto S. Philippus Nerius (ut legitur in ejus vitâ (c)) maximè hoc medio frequentis Confessionis utebatur pro recidivis in tali vitio. Huic quoque confert id quod ait Rituale Romanum, agendo de Pœnitentiâ: *In peccata facilè recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpè confiteantur: et si expediat, communicent.* Et dicendo *facilè recidentibus*, certè intelligit loqui de eis qui nondùm pravum habitum extirpavêre. Aliqui Auctores qui per solam rigoris viam videntur velle animas salvas facere, dicunt recidivos pejores fieri, cùm antè emendationem absolvuntur. Sed ipse scire vellem ab his Magistris meis, an omnes recidivi, cùm sinè absolutione dimittuntur, carentes Gratiâ Sacramenti, evadant fortiores, et omnes emendentur? Quot ego miseros novi in exercitio Missionum, qui dimissi sinè abosolutione, vitiis et desperationi se abjecerunt, et per plurimos annos omiserunt confiteri? Cæterùm repeto: quisque se dirigere debet, juxtà lumen quo donatur à Deo. Hoc certum est, quòd in hâc materiâ tam errant ii qui plùs justo sunt faciles, quàm ii qui sunt difficiles ad absolvendum. Multi quidem propter minimam facilitatem

(a) *De Pœn. c.* 5. *in fin.* — (b) *Tol. c.* 6. *n.* 2. (c) *Cap.* 6. *num.* 2.

sunt causa quòd tot animæ perdantur (et negari non potest quòd isti in majori sint numero, et majus damnum afferant; dùm istis in majori numero accedunt peccatores habituati); sed alii ob nimium rigorem etiam magno sunt damno animarum saluti. Et nescio, an Confessarius debeat tantùm sibi scrupulum injicere, quandò absolvit indispositos, et non etiam quandò dispositos sinè absolutione dimittit. Concludo hìc, et dico: Non nego quòd aliquandò benè prodesse potest recidivo disposito dilatio absolutionis. Dico secundò: Semper proderit quòd Confessarius hujusmodi recidivos terreat, ostendatque ac si non posset eos absolvere. Dico tertiò: Ordinariè loquendo, recidivis ex fragilitate intrinsecâ. et per signum extraordinarium jam dispositis, magis absolutionis beneficium proderit, quàm dilatio. Utinam et Confessarii recidivos absolverent, tùm solùm, cùm signa extraordinaria afferunt! Id quod lugendum est, quòd major, ne dicam maxima, Confessariorum pars universaliter recidivos absolvunt sinè distinctione, sinè signo extraordinario, sinè admonitione, et sinè aliquo saltem remedio præstito ad emendationem; et hinc verè procedit, non jam ab absolvendis dispositis, tot animarum universalis pernicies.

16. — Hoc tamen quod dictum est, communiter loquendo de habituatis et recidivis, non procedit jam circà initiandos in sacris Ordinibus habituatos in aliquo vitio (præsertim in peccato turpi); circà hos enim alia currit ratio. Laicus habituatus absolvi potest, semper ac est dispositus ad suscipiendum Sacramentum Pœnitentiæ, sed Ordinandus habituatus, si vult ipse ad sacrum ascendere Ordinem, non sufficit, quòd sit dispositus ad Sacramentum Pœnitentiæ, sed oportet quòd etiam dispositus sit ad recipiendum Sacramentum Ordinis, alioquin ad neutrum dispositus erit; cùm enim sit indignus ascendendi ad Altare qui vix egreditur è statu peccati, nec habet probitatem positivam, necessariam respectu ad sublimitatem statûs in quem immitti inhiat, ipse graviter peccat, si absquè illâ vult sacrum Ordinem suscipere, etiamsi ponatur in

statu Gratiæ. Quapropter tunc Confessarius nequit eum absolvere, nisi promittat abstinere ab Ordine suscipiendo, ad quem ascendere non poterit, nisi post longi temporis, saltem plurium mensium, probationem. Id plenè probatum est in Dissertatione Operi insertâ (*a*), cum communi sententiâ Doctorum (*b*) ibi relatorum, qui docent quòd ad sacrum Ordinem suscipiendum non satis est bonitas communis, id est simplex immunitas à peccato mortali, sed requiritur bonitas specialis, virtute cujus initiandus sit à pravis habitibus depuratus, ut docuit D. Thomas (*c*); *Ordines sacri præexigunt sanctitatem, undè pondus Ordinum imponendum parietibus jam per sanctitatem desiccatis, id est ab humore vitiorum.* Et ratio est, quià si Ordinandus hanc non habet specialem sanctitatem, indignus est super plebem constitui, ad altissima Altaris Ministeria exercenda: *Sicut illi* (loquitur idem S. Doctor) *qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur gradu Ordinis, ità et superiores sint merito sanctitatis* (*d*). Et alibi (*e*) expressiùs præfatam rationem confirmat, dicens: *Quià per sacrum Ordinem deputatur ad dignissima Ministeria, quibus ipsi Christo servitur in Sacramento Altaris, ad quod requiritur major sanctitas interior, quàm requirit etiam Religionis status.*

17. — Verumtamen excipitur casus quo à Deo donaretur quis tam extraordinariâ compunctione, quæ ipsum liberaret ab antiquâ fragilitate; nam, ut ait idem Angelicus (*f*): *Quandòque tantâ commotione convertit* (Deus) *cor hominis, ut subitò, perfectè consequatur sanctitatem spiritualem.* Raræ quidem sunt hujusmodi conversiones, et præsertim in Ordinibus, licèt aliquam petant domum Religiosam, ut spiritualia agant exercitia; isti enim ùt plurimum non ultrò, sed coacti accedunt; sed quandò verè quis tantam reciperet gratiam à Deo (cujus admirabiles sunt misericordiæ), quæ ipsum taliter mutatum redderet,

---

(a) *Lib.* 6. *ex num.* 63. — (b) *Ibid. num.* 68. — (c) 2. 2. *q.* 108. *a.* 1. *ad.* 3. — (d) *Suppl. q.* 35. *a.* 1. *ad.* 3. — (e) 2. 2. *q.* 184. *a.* 8. — (f) 3. *p. q.* 86. *a.* 5. *ad.* 1.

quòd licèt adhuc aliquod pravum motum sentiret, magnum tamen concepisset horrorem adversùs peccatum, et simul notabiliter diminutum in se cognosceret ardorem concupiscentiæ, ità ut à Gratiâ munitus facilè jam inciperet tentationibus obsistere; et insuper firmè statuisset in posterum, non tantùm vitare peccata et occasiones, sed etiam media opportuniora suscipere ad vivendum ùt Sacerdotem decet, et jam simul incœpisset ad suam conversionem confirmandam instanter preces effundere pro suâ perseverantiâ, cum magnâ, et tali in Deum fiduciâ, quæ eum redderet moraliter securum de quâdam magnâ mutatione vitæ; eo casu benè posset Confessarius eum absolvere, etsi ipse vellet statim post Confessionem Ordinem sanctum suscipere. Attamen adhùc in hujusmodi casu quo pœnitens magnam habuerit compunctionem, Confessarius quantùm potest adhibere se debet, ut illum inducat ad differendam susceptionem Ordinis, ad hoc ut meliùs à pravo habitu se purget, et meliùs concepta proposita exequatur. Imò ad hunc effectum, si ille nolit differre susceptionem, potest etiam Confessarius tanquàm Medicus, ad majorem ejus profectum, differre ipsi absolutionem, ut initiandus Ordinis susceptionem differat. Hoc tamen intelligendum, modò ex tali dilatione non subeat ille periculum alicujus infamiæ, aut notæ; tunc enim (proùt notatum est *n.* 4.) pœnitens habet jus, ut statim absolvatur. Cæterùm Confessarii debent esse difficiles, quantùm fieri potest, in absolvendis hujusmodi Ordinandis, qui postmodùm ordinariè pessimi evadunt, et sic populis et Ecclesiæ perniciem magnam afferunt (*a*). Hanc meam ratiocinationem integrè commendatam reperio à Benedicto XIV. in celebri suo Opere *de Synodo* (*l.* 11. *c.* 17. *et* 18.) ultimæ editionis.

(a) *L.* 6. *ex n.* 69.

PUNCTUM III.

De nonnullis peculiaribus interrogationibus faciendis à Confessariis parùm meticulosæ conscientiæ pœnitentibus.

I. De interrogationibus faciendis rudibus.

18. — JAM dictum est *Tractatu XVI. n.* 102. quòd licèt debitum conscientiæ examinandæ sit proprium pœnitentis, nihilominùs cùm Confessarius motivum habet credendi pœnitentem sufficienter non se examinasse, tenetur eum interrogare. Et loquendo de rudibus, ibi similiter dictum fuit *n.* 103. errorem esse eos dimittere, ut diligentiùs se examinent, sed teneri Confessarium eos examinare, interrogando juxtà ordinem Præceptorum Decalogi, non autem de omnibus peccatis quæ ipsi committere potuerint, sed tantùm de magis usualibus, quæ ab hujusmodi hominibus committi solent; præsertim si sunt vectuarii, rhedarii, milites, satellites, famuli, caupones, et hujusmodi. Quoad I. *Præceptum* interrogabit pœnitentem 1. an circà Fidei res sit instructus, juxtà ea quæ diximus *Tract. IV. n.* 3. Sed hìc sapienter animadvertit celeber ille et doctus Missionarius P. Leonardus à Portu Mauritio in suo *Discursu mystico et morali, n.* 26., teneri Confessarium instruere pœnitentes rudes in Mysteriis Fidei, saltem in quatuor principalibus; quapropter sic subjungit: *Bonum non est consilium dimittere similes ignaros, ut ab aliis hæc doceantur, quià nullus alius sperabitur fructus, nisi ut sic ignari remaneant; ideòque expediens est breviter eos docere prædicta Mysteria principalia, efficiendo pariter, ut secum efforment actus Fidei, Spei, Caritatis, et Contritionis, obligando tamen eos, ut imposterùm perfectè instrui se faciant circà cætera Mysteria scitu necessaria de necessitate Præcepti.* Et idem Auctor

loquens de personis urbanis salutis propriæ negligentibus, quæ sibi magno rubori et contumeliæ habent se de iis interrogari, ait decere Confessarium, ut ipsis sic dicat: *Eja eliciamus unà simul actus Christianos, dic mecum: Deus meus, quià es veritas infallibilis, et quià sanctæ Ecclesiæ tu revelasti, credo quidquid Sancta Ecclesia me docet credere; Credo præcipuè, te esse unum Deum, et tres Personas; Credo filium, cùm Deus esset, se fecisse hominem, mortuum esse in Cruce, resurrexisse, et ad Cœlos ascendisse; et illinc venturum esse omnes judicaturum, ut boni Paradisi gloriâ fruantur, et mali in æterno igne crucientur.* Notandum hìc insuper Bened. XIV. in Const. 42. (*de Doctr. Christi* §. 12. *Vid. Bullarium tom. I.*) dicere, quòd est neganda absolutio ei, qui neglexit culpabiliter addiscere scitu necessaria tùm necessitate *medii*, cùm *præcepti.* Sed quoad ea de præcepto dicit, absolvi posse pœnitentem si ex animo promittit conari addiscere, hisce verbis: *Eo quandòque casu pœnitens absolvi potest, quo se hujus vincibilis ignorantiæ reum agnoscit, et promittit operam se impensè daturum addiscere necessaria necessitate præcepti.* 2. An superstitiones exercuerit, aut alios docuerit, et si in ipsis aliorum ministerio usus fuerit, quos ad suo peccato coöperandum induxerit. Quocircà debet rudes admonere, superstitiones numquàm esse licitas, quamvis ex charitate, aut in necessitate fiant. Quæ autem actiones sint nec ne superstitiones? vide in Opere (a). 3. An unquàm olim rubore suffectus in Confessione aliquod peccatum reticuerit. Et hâc interrogatione ùt plurimùm curet sciscitari rudes; et mulierculas, qui rarò frequentant Sacramenta, dicendo eis: *Forsan aliquis vitæ anteactæ scrupulus te mordet? cura nunc benè confiteri, dic omnia libenter, noli timere, omnem scrupulum ab animâ tuâ depone etc.* Hâc interrogatione, ajebat quidam diligens Operarius, à se multas animas à Confessionibus sacrilegis fuisse

(a) *Lib.* 3. *ex. n.* 14.

liberatas. Si autem reperiat jam hujusmodi sacrilegia fuisse patrata, ut de numero certus fiat, interroget quoties, intrà hoc tempus à quo peccare cessavit, confessus sit et communicaverit? et si quotiescunque confitebatur, vel communicabat, ad sacrilegium advertebat? Contingit enim aliquibus interdùm sacrilegè confiteri, præcipuè in pueritiâ, et posteà horum oblivisci. Hi enim non tenentur ad repetendas Confessiones oblivionis tempore factas. Item interroget, utrùm sciebat se talibus Confessionibus, et Communionibus etiam Præceptum Paschale transgressos fuisse? expedit autem ut hæc interrogatio de sacrilegiis fiat in principio Confessionis, ne si posteà fiat, et reperiatur jam commissum sacrilegium, tempus teratur inutiliter in repetendà Confessione, quæ forsan nihil habet dissimile à præteritis. Oportet autem operam dare, ut qui peccata reticuerunt, cognoscant quàm maximum peccatum hoc sit, conculcare nempè pedibus Sanguinem Jesu Christi. 4. Interroget, si pœnitentiæ satisfecerit? Et si omiserit, an hoc accidit propter oblivionem, aut quià noluit eam adimplere, aut quià distulit in posterùm faciendam, aut ut sibi commutare faceret? et si in eâ dilatione putabat peccare? 5. Circà scandala, si induxerit alios ad peccandum, aut si ut peccatum exequeretur abusus fuerit ministerio aliorum? Si coöperatus sit peccatis alienis? Tabernarios interroget, si ministraverint vinum illis qui soliti fuerunt ebriari (a)? Mulieres interroget, si verbis parùm honestis, jocis, saltibus, risu, aut si fixis oculis aliquem inspiciendo, tunicâ nimis elevatâ, aut pectore aperto provocaverint viros ad malas cogitationes? si munera ab illis ad malum finem data acceptaverint?

19. — Circà II. *Præceptum.* Interroget 1. an transgressus sit aliquod votum? 2. An cum mendacio juraverit? Et an juraverit per Sanctos, aut per aliquas res sacras, aut per animam, per conscientiam, aut per Fidem? 3. An blasphemaverit:

(a) *Lib. 2. num.* 75.

et quid protulerit, an dixerit *Malè habeat* (vulgò *Managgia*) sivè *Atta*, *Potta?* Et in quem blasphemaverit, an in Sanctos, an in dies sanctos, an in res sanctas? Et si subjunxerit, *Si ego feci?* Item si blasphemaverit coràm filiis, famulis, etc. quià tunc accedit etiam peccatum scandali: vide circà blasphemiam quod dictum fuit *Tom. I. Tract. V. n. 1. et seq.* Sed hìc advertendum est cum *Instruct. Confess. etc.* non excusari blasphemos à peccato gravi, ex eo quià pravus habitus aut aliquis vehemens iræ motus effecerint, ut ipsi non adverterent, aut non perciperent quod dicebant, quià hi pravè habituati, licèt cognitionem minùs expeditam quàm alii habeant; attamen semper habent cognitionem actualem sufficientem ad efficiendum ut actus sit deliberatus et mortalis. Cùm enim parvi peccatum faciant, idem in eorum animis non sentitur ille sensibilis stimulus, quem sentiret qui esset conscientiæ non adeò depravatæ; et hinc evenit quòd in eorum memoriâ ne vestigium quidem relinquitur actualis cognitionis, quam habuerunt quidem de peccato, aut vestigium est adeò leve, ut interrogati libenter respondent quòd non animadverterunt. Sed Confessarius cautus non debet eis fidem præstare; nec ab hujusmodi sciscitandum est, utrùm nec ne animadverterint, sed omnes pro veris blasphemiis actualibus accipiendæ sunt, semper ac illi sciebant esse tales (a).

20. — Circa III. *Præceptum.* Quoad obligationem audiendi Sacrum diebus festis, interroget pœnitentem 1. si aliquoties Sacrum omiserit? et si adverterit ad omissionem? aut dubitaverit tempore quo Sacrum audire poterat; etenim multoties pœnitens ad horam tardam Sacrum audire differens, licèt casu repererit Sacrum, et illi interfuerit, nihilominùs sinè justâ causâ in periculum illud omittendi se injecit, et de hoc rudes non se accusant. 2. Interroget, an laboraverit die festo? et si ille affirmet

(a) *Lib. 6. num.* 123.

affirmet, interrogetur I. quantùm temporis laboravit? et quodnam laboris genus exercuit? nam secundùm communiorem sententiam Doctores excusant à gravi laborantem duas horas; imò alii admittunt quid ampliùs, saltem si labor est de se levis, aut adest aliqua causa notabilior. Si autem pœnitens confitetur laborasse aliquandò plùs, aliquandò minùs, interrogetur quoties laboravit judicans laborare in materiâ gravi? sed opus est ut eum doceat laborare per longum tempus etiam occultè, et animi solatio, ac gratis, etiam esse peccatum. 3. Interrogetur, quarè laboravit, an per Regionis consuetudinem? an ob necessitatem? aut jussu patris, aut viri, aut domini?

21. — Circà IV. *Præceptum.* Si confitentur Filii, interrogentur 1. Si oderint parentes? quià tunc duplex peccatum patraverunt, contrà caritatem nempè, et contrà pietatem. 2. Si aliquid grave fecerint contrà eorum præceptum expressum, et in re justâ; sicuti esset ne à domo de nocte egrederentur, ne ludis damnosis luderent, ne cum malis Sociis, aut cum personis diversi sexûs, et similibus versarentur? Dixi *in re justâ*, quià circà statûs electionem filii non tenentur parentibus obedire. Imò parentes graviter peccarent, si sinè justâ causâ filios ad statum matrimonialem, aut ad statum Ecclesiasticum, aut Religiosum cogerent: aut modis injustis retraherent eos à statu Religioso, quem illi eligere velint. 3. Interroget, si reverentiam adversùs parentes non adhibuerint; factis, aut imprecationibus, aut injuriis gravibus coràm irrogatis: ùt esset eos appellando *ebrios*, *bestias*, *fatuos*, *latrones*, *veneficos*, *scelestos*: aut gestus eorum contumeliosè exprimendo, aut aliis verbis proferendo, quibus gravem molestiam eis exhibuissent. Vocare autem eos *senes*, *ignaros*, *stupidos*, etc. non debet absolutè condemnari de peccato mortali, nisi tunc cùm illi graviter offenderentur. Notetur quòd cùm filii parentum debitam rationem non habuerint, tenentur læsum honorem eis restituere, veniam ab eis postulando, etiàm coram iis, in quorum aspectu filii peccarunt. Non.

nulli autem Confessarii parùm cauti in eo casu pro satisfactione imponunt filiis, ut cùm domum pervenerint, pedes parentum deosculentur, et absolutos dimittunt, sed illi posteà hóc adimplere non curant, et novum peccatum admittunt. Satius est curare, ut antè absolutionem hanc veniam poscant, quin eis imponatur ut pedes, aut manus deosculentur; quià illi filii quibus hoc faciendi consuetudo numquàm fuit, difficillimè hoc exequuntur. Si autem non possit commodè hic actus ab illis exigi, ut veniam postulent antè absolutionem, non imponatur hoc sub gravi obligatione, sed potiùs ùt consilium insinuetur, dùm certè præsumuntur, saltem ùt plurimùm, parentes remittere filiis hanc obligationem, ne filii iterùm in Dei offensam incurrant.

22. — Si contrà confitentur parentes, interrogetur ab eis, 1. Si negligentes fuerint in filiis educandis, non curando, ut Doctrinam Christianam illi docerentur, ut Sacro interessent, Sacramenta frequentarent, pravos socios, et personas alterius sexûs vitarent. Item eos interroget, si scandalo fuerunt illis, in eorum præsentiâ blasphemando, etc.? Si de excessibus eos non corripuerint, et præcipuè si aliquid furati sint? Si permiserint, ut sponsi suarum filiarum domum accederent? Et potissimùm si filios secum in eodem lecto retinuerint; aut permiserint pueros, et puellas simul dormire? Item si omiserint alimenta necessaria filiis ministrare? Si modis injustis coëgerint filios ad statum Matrimonialem suscipiendum, vel ut Sacris initiarentur, aut aliquam Religionem inviti ingrederentur; nam hoc agentes graviter peccant. Sed de hoc parentes plures nullum sibi scrupulum faciunt, et hinc filiis perniciem, et Ecclesiæ maximum detrimentum evenire solet. Interroget etiam dominos, si famulos suos corripuerint, cùm blasphemabant, aut præcepto Paschali non satisfaciebant, aut Sacro non intererant, aut inhonestè loquebantur, præcipuè messis et vindemiæ temporibus? Domini enim, cùm possunt, tenentur impedire scandala, quæ tunc committuntur. Interroget

etiam viros, si familiæ alimenta ministraverint? Uxores, si viros ad blasphemias provocaverint? et si eos debito matrimoniali defraudaverint?. Plerùmque de hoc interrogentur uxores, quià multoties propter hoc solùm damnantur, et in causâ sunt cur etiam viri damnentur, qui cùm observent sibi denegari quod debetur, ad mille scelera effrænati decidunt. Nihilominùs in hâc interrogatione verbis modestioribus, quantùm fieri poterit, utentur, v. gr. *Et obedis tuo viro etiam in rebus ad Matrimonium spectantibus? aut habes forsan aliquem scrupulum, qui te mordeat circà Matrimonium?* sed hæc interrogatio ùt plurimùm omittatur cum uxoribus quæ vitam spiritualem profitentur.

23. — Circà V. *Præceptum.* Interroget pœnitentem, si aliquod grave damnum proximo mala ei precando appetiverit, aut de illius damno se oblectaverit? Et hìc notetur, quòd si aliquis suo inimico diversa mala exoptaverit, ex. gr. mortem, infamiam, paupertatem, etc. tenetur omnia declarare, et sunt diversa peccata numero distincta, cùm ea voluit efficaciter illi inferre; aut si speciatim et in particulari optavit, ut hæc illi acciderent. Aliter autem, ùt dicunt probabiliter multi DD., si optaverit mala illa sub uno genere mali, nempè ut media ad ruinam appetitam inimico. Et hìc est confusio Confessariorum, in discernendo, an imprecationes, quæ rudibus esse solent usuales, fuerint peccata mortalia, an venialia. In hoc oportet interrogare in primis pœnitentem, an in illo actu desideraverit deliberatè, ut illæ succederent? Sed hoc non sufficit ad certum judicium faciendum; quâ de re opus est, ut posteà interroget, imprecatusne fuerit in extraneos, an in propinquos, quià in hos (præcipuè in filios, conjuges, aut parentes) raròanimus pravus adest. Postremò oportet interrogare de causâ cur eas imprecationes protulerit; dùm si causa gravis, aut fervens ira intercesserint, facilè est tunc etiam pravum desiderium interfuisse. Cæterùm non sufficit pœnitenti ad excusandas imprecationes (prout advertit *Cajetanus*) dicere quòd tantùm in illo actu, ut evenirent, cupiebat: quià hoc

jam sufficit ut in illo actu commissa sit culpa gravis; undè Confessarius tunc perquirat de numero, et judicet de eis saltem ùt coram Deo sunt; et quem recidivum in eo vitio repererit, non absolvat, nisi priùs resipuerit, aut extraordinarium doloris signum dederit. Interroget 2. Si in proximum intulerit injurias graves, et an coram aliis: quià tunc tenetur coram ipsismet restituere illi honorem ablatum, veniam ab eo petendo, aut aliis reverentiæ signis; dummodò prudenter non præsumatur injuriis affectus totum remisisse: aut quod ab illâ publicâ satisfactione recuset, ne apud se rubor, et apud alios memoria injuriæ acceptæ renovarentur: aut nisi timeretur, ne illo satisfactionis actu iterùm odium excitaretur. Si autem injuria illata fuisset secreta, etiam secretò tenetur veniam postulare, secundùm veram sententiam: attamen advertendum est, injurias quibus ad invicem se onerant rudes, licèt in se essent graves; nihilominùs non esse semper graves inter hujus generis personas, ùt cùm se appellant latrones, veneficas, meretrices; quià ipsæmet non multi hæc faciunt, nec qui eas audit, fidem præstat; excipe si nominarent res particulares, et complices. Interroget 3. si discordias excitasset, zizania disseminando, et referendo uni quæ ab alio audivit. Insuper si Confessarius noverit pœnitentem aliquâ injuriâ fuisse affectum, interroget, an requisitus ab offensore injuriam remiserit? Vide dicta *Tom. I. Tract. IV. n.* 17. Advertendum hìc quod dicit *Tourn.* (*tom.* 3. *pag.* 269.), nempè quod offensus rectè potest velle injuriæ satisfactionem, si secùs familia infamiâ notata remaneret. Item advertit *S. Thomas* (*a*) quòd justè potest postulare offensoris animadversionem, aut ad cohibendam ejus petulantiam, aut ad consulendum communi tranquillitati. *Si verò* (ait Sanctus) *intentio vindicantis feratur principaliter ad aliquod bonum per pœnam peccantis* (*putà ad emendationem, vel ad cohibitionem ejus, et quietem aliorum, et ad justitiæ conservationem*) *potest esse vindicatio licita*. Sed circà punctum de conservandâ

(a) 2. 2. q. 108. a. 11.

justitiâ (quod plerùmque innuunt offensi) magnâ vigilantiâ utendum est Confessario, quià in praxi, ùt loco cit. diximus, faciliter in eo desiderio justitiæ latet propria vindicta. Demùm circà hoc V. Præceptum interrogentur rudes, an se inebriaverint usquè ad rationis usûs amissionem? Vide dicta *Tom.* I. *Tract.* VIII. *n.* 4.

24. — Circà VI. *Præceptum.* I. Interrogentur de cogitationibus, nùm desideraverint, aut morosè delectati fuerint de rebus inhonestis; et an plenè ad eas adverterint et consenserint. Deindè, nùm concupierint puellas, aut viduas, aut nuptas; et quid mali cùm illis se facturos intenderint. In quo advertendum, quòd rustici, communiter loquendo, existimant majus peccatum stuprum, quàm simplicem fornicationem: E contrario nesciunt malitiam adulterii. Ideò cum iis qui hujus vitii consuetudinem habent, non expedit eos monere de adulterii malitiâ, cùm prævidetur monitio parùm profutura, sed tantùm effectura, ut pœnitens duplici peccato peccet, si carnis concupiscentiis non resistet. De his autem cogitationibus, quibus assentiti sunt pœnitentes, sumendus est numerus certus, si haberi potest; sin autem, exquiratur quoties in die, vel hebdomadâ, vel in mense cogitationibus consenserint. Sed si nec etiam id explicare possint, interrogentur, nùm concupierint singulas mulieres quæ sibi occurrerunt, vel in mentem venerunt; aut nùm habitualiter turpiter de aliquâ in particulari cogitarint, nunquàm pravis consensibus resistendo? Et an semper illam concupierint, vel an tantùm quandò ipsam aspiciebant? Demùm interrogentur etiam nùm media apposuerint ad malas cogitationes exequendas? nam (ut diximus eodem *Tom.* I. *Tract.* III. *num.* 43. *in fine*), tunc illa media, etsi indifferentia, à malitiâ internâ informantur, et ideò explicanda ùt peccata externa, sivè opera incœpta.

25. — II. Circà verba obscœna; Interrogentur 1. Coram quibus, et quoties ità locuti sunt, ratione scandali? An coram viris, aut fœminis? Uxoratis, aut non? Pueris, vel adultis? Faciliùs enim scandalizantur puellæ, et pueri, quàm adulti, præsertim

qui in hoc vitio sunt habituati. 2. Quæ dixerint verba? an v. gr. nominarint pudenda sexûs à suo diversi? hoc enim difficulter excusatur à mortali. Nùm verba protulerint ex irâ, vel joco? nam ex irâ difficiliùs aderit complacentia, et scandalum. Caveat Confessarius ab absolvendis hujusmodi recidivis in colloquiis turpibus, quamvis dicant ea protulisse ex joco, nisi priùs emendentur, vel signum extraordinarium doloris afferant. 4. Nùm jactaverint se de aliquo peccato? tunc enim tria peccata frequenter concurrunt, scilicet magnum scandalum audientium, jactantia de malo commisso, et complacentia de peccato narrato: Ideòque interrogandi sunt, de quo peccato in specie se jactarint. Interrogentur etiam, an delectati sint audire alios inhonestè loquentes, et an tunc adverterint ad correctionis præceptum, putantes eam profuturam?

26. — Circà opera. Interrogentur, cum quâ rem habuerint? Nùm aliàs cum eâdem peccarint? Ubi peccatum fuerit patratum (ad occasiones removendas)? Quoties peccatum consummatum, et quot actus interrupti adfuerint, seorsim à peccato? Nùm peccato multùm antè consenserint? nam tunc actus interni interrumpuntur, juxtà dicta cit. *Tr.* III. *n.* 58. et tunc expedit formare judicium, toties multiplicata fuisse peccata, quot morulæ, somni, distractiones, etc. adfuerint, prout sunt coram Deo, tantùm interrogando de temporis duratione in peccato. Secùs si malum propositum fuerit conceptum per duos vel tres dies antè consummationem peccati, et intrà illud tempus non fuerit retractatum, quià tunc sumitur pro uno numero peccato, vide dicta *ibid.*

27. — Se polluentes interrogentur etiam de tactibus impudicis separatis à pollutionibus, et moneantur eos esse mortalia. Item interrogentur, an concupierint, vel an delectati fuerint de copulâ cogitatâ cum aliquâ, vel pluribus mulieribus, aut puellis; tunc enim tot peccata distincta committunt. Item adverte, quòd si quis coiret inter crura aut brachia mulieris, præter peccatum contrà naturam, committeret fornicationem inchoatam, sivè affectivam, ùt dicunt communiter *Fill. Tamb. Holz. Spor.*,

etc. ; undè hìc duo patraret peccata diversæ speciei, unum contrà naturam in effectu, alter fornicationis in affectu. Circà autem peccata conjugum respectu ad debitum maritale, ordinariè loquendo, Confessarius non tenetur nec decet interrogare, nisi uxores, an illud reddiderint, modestiori modo quo possit, putà, *an fuerint obedientes viris in omnibus;* de aliis taceat, nisi interrogatus fuerit. Quæ autem liceant, et quæ vetantur inter conjuges circà idem debitum ; vide quæ fusè dicta sunt *Tom.* II *Tract.* XVIII. *ex n.* 39.

28. — Circà VII. *Præceptum.* Interroget, si aliquid àb alio surriperint? et à quo, et an ab uno, aut pluribus? et an semel, an pluries? an soli, an cum aliis? Et an domini erant divites vel pauperes? ut dignosci possit, utrùm materia fuerit gravis vel levis ; vide *Tom.* I. *Tract.* X. *ex n.* 42. *ad* 73.

29. — Circà VIII. *Præceptum.* 1. Interrogetur pœnitens, si aliquem infamaverit? et si id effecerit, falsum delictum ei imponendo, aut verum patefaciendo? et cùm delictum est verum, utrùm illud erat occultum, an publicum in aliquo loco, famâ aut Judicis sententiâ? Item si erat occultum, an patefecerit illi cui erat ignotum? et coram quot illud narraverit? Item an tanquàm certum narraverit, an ùt auditum ab aliis obtrectatoribus? Et an coram aliis? Aut si saltem oblectatus sit in audiendis obtrectationibus? Insuper interroget, an aliquod malum infamiam inducens alicui exprobraverit coram ipsomet? quià tunc adest etiam contumelia, quæ distinguitur à detractione. Quomodò autem se gerere debeat Confessarius circà famæ et honoris compensationem, vide dicta cit. *Tom.* I. *Tr.* XI. *n.* 3. 4. 18. *et seq.* Circà hoc octavum Præceptum non est necesse, ut interrogetur pœnitens, an temerè judicaverit? quià hujusmodi judicia, quæ communiter fiunt, difficulter pertingunt ad culpam gravem; dùm plerùmque non sunt judicia, sed suspiciones; et cùm fit aliquod judicium, id evenit, aut quià habetur sufficiens fundamentum ad sic judicandum, aut saltem credit motivum sit sufficiens ad tale formandum judicium. Imò aliquandò oportet ab errore

nonnullos rudes removere, qui sibi scrupulum faciunt in suspicando ubi suspicari tenentur, ut malo quod impedire possunt, occurrant: v. gr. nonnullæ matres, cùm filiæ cum sponsis, aut etiam cum conjunctis clanculùm, aut nimis familiariter versantur: ità etiam nonnulli viri cùm uxores nimis familiariter utuntur cum aliis hominibus, hi aliquandò confitentur se temerè judicasse, aut suspicatos fuisse. Confessarii admonitos hos faciant, ne deinceps sibi de hoc scrupulum faciant; imò dicant quòd ipsi tenentur suspicari in talibus casibus de aliquo malo quod indè subsequi potest, ideòque tenentur removere occasiones, et tales familiaritates prohibere.

30. — Circà Præcepta Ecclesia nihil aliud interrogare occurrit, nisi utrùm jejunaverint in Quadragesimâ, et in Vigiliis? si sunt qui supponuntur ad id teneri. Et an præfatis temporibus, aut diebus Veneris et Sabbati cibis vetitis usi sint.

II. *De interrogationibus adhibendis cum personis diversi statûs, aut conditionis, quæ sunt conscientiæ parùm meticulosæ.*

31. — Hic advertitur, quòd circà obligationes proprii statûs, aut officii, non semper sufficit Confessario pœnitentem interrogare tantùm, an suam obligationem impleverit? Cùm pœnitens videtur esse conscientiæ parùm meticulosæ, aut Confessarius aliundè habet rationabilem suspicionem quòd ille suis obligationibus desit, tunc oportet ut ipsum interroget in particulari, saltem circà ejus obligationes principaliores. Et primò, si est Sacerdos qui ad confitendum accedit, interrogetur 1. an satisfecerit Horis Canonicis, et oneribus Missarum, vel an has per multum tempus distulerit celebrare? 2. An negotiationem exercuerit? 3. An nimis festinanter Missam absolvat? (Circà quod observa quod dictum est *T.* II. *Tr.* XV. *n.* 84. 85. *et* 86.) Si est Beneficiatus, eum interroget de fructibus Beneficii, quomodò eos insump-

serit? Si est Confessarius, præsertim interroget, an absolverit eos qui sunt in occasione proximâ antequàm illam removerint? aut recidivos sinè signis extraordinariis. Si est Parochus de sui Officii peculiaribus muneribus interrogetur, uti dictum est *Tom. I. Tract. VII. ex n.* 14. Sed præsertim 1. An attendat ad debitas correptiones ergà subditos? præcisè ergà eos qui aliquo tenentur odio, aut cum aliquâ turpiter conversantur, aut domus sponsarum frequentant? 2. An invigilet, ut sui subditi absque exceptione personarum Paschale impleverint præceptum, ab eis schedulas, aut aliam certam notitiam, sinè delectu personarum, exquirendo. 3. Quam dederint operam concionando diebus Dominicis, aut docendo Doctrinam Christianam, et ministrandis Sacramentis, præcipuè moribundis? 4. Eos interroget an Ordinandis fides de bonis moribus aut de Sacramentorum frequentiâ exhibuerint, quin de hoc certi facti sint. Deniquè si accederet Episcopus, qui sciretur neglectæ esse conscientiæ, Confessarius omittere nequit eum interrogare de illius peculiaribus muneribus, de quibus locuti fuimus in eodem *Tract. VII. ex n.* 47. Et præcipuè eum interroget, an debitam adhibeat diligentiam, ut se certum faciat de sufficienti scientiâ, aut de positivâ probitate Ordinandorum (proùt diximus *Tract. VII. ex n.* 47. *et* 52.), non acquiescendo solis fidibus Parochorum, quæ ùt plurimùm sunt falsæ, aut suspectæ de falsitate, quià ob humanos respectus solent illæ exhiberi. Item si concedit facultatem Confessiones excipiendi Sacerdotibus, quorum doctrinam et morum probitatem planè exploratam non habeat? Secùs ipsi damno potiùs, quàm utilitati erunt. Item an exploret scandala quæ in Diœcesi adsunt? Item quomodò invigilet ad visitationem?

32. — II. Si confitetur Monialis, interrogetur. 1. An aliquem defectum commiserit circà vota, præsertim paupertatis, accipiendo vel largiendo sinè licentiâ? 2. An satisfecerit Horis Canonicis? Opinio enim quòd Moniales in privato non teneantur Officium recitare, non est satis probabilis, ut osten-

dimus (*a*). 3. An ergà aliquem mutuam nutrierit benevolentiam periculosam, putà si adfuerint saltem verba, aut literæ amatoriæ? Et eo casu, si Monialis familiaritatem illam nollet relinquere, constans sit Confessarius in negandâ ei absolutione, in hujusmodi enim familiaritatibus, licèt finis positivè pravus absit, semper tamen periculum urget : saltem adest scandalum, et malum exemplum respectu aliarum. 4. An aliquo teneatur odio in suas sorores. 5. Si Monialis aliquod exercet officium, interroget de illo in particulari, putà *Rotariæ*, an afferat literas aut nuncia de malo suspecta? *Portinariæ*, an oscitanter januam reseratam teneat, cum periculo scandali Monialium, aut aliorum? *Abbatissis*, an debitam adhibeant diligentiam, cùm viri in Monasterium ingrediuntur, aut morantur? aut an novis abusibus conniveant? Advertendo quòd licèt particulares Moniales peccent leviter, levem Regulam transgrediendo, Superiores tamen, quæ non curant impedire cùm possint observantiæ relaxationem, peccant in re gravi.

33. — III. Si accedit quis Judicis officio fungens, interrogetur. 1. An fuerit personarum acceptor? 2. An causas expediverit? 3. An judicando conveniens studium præmiserit, omiserit, vel ex aliquâ animi affectione motus ergà alteram ex partibus sententias dixerit? IV. Si autem accedit Tabellio, interrogetur. 1. Quomodò se gerat in capiendis informationibus? 2. An intermiserit interrogationes suggestivas? 3. An testium depositiones diminuerit, vel auxerit? V. Si accedit Medicus, interrogetur 1. An satis fuerit versatus in studio Medicinæ, et in praxi medendi? necnon an studium adhibeat (ut tenetur) in casibus difficilioribus qui occurrunt? 2. An alicui impertierit licentiam edendi carnes ob merum humanum respectum, sinè justâ causâ? 3. An aliquod periculosum remedium applicaverit infirmo, non adhùc de vitâ desperato? An fuerit causa, ut remedia acciperentur ab aliquo pharmaco-

---

(a) *Lib. 4. Op. nost. n. 142. et Append. III. n. 61.*

polâ suo amico, quem tamen noverit parùm esse fidelem, vel peritum, aut ineptas vendere medicinas? An attenderit ad curandos pauperes, si ad hoc stipendium exegit; vel sinè stipendio, si pauperes fuerint in gravi necessitate? 6. An curaverit suos monere infirmos, ut tempore debito confiterentur, juxtà præcepta Pontificia? De hoc puncto in pluribus Operis locis sermonem fecimus (a), ubi dictum est quod Innocentius III. Medicis præcepit, ne alicujus infirmi curam susciperent, nisi priùs ille confessus fuerit; et S. Pius V. confirmans tale præceptum, insuper jussit, ut Medicus post tertium diem relinquat infirmum, nisi sciat ipsum fuisse confessum, item mandavit quòd omnes Medici, antequàm gradum Doctoratûs assumant, dent juramentum observandi hoc præceptum; ideòque mandatum est omnibus Collegiis. Sed dubium fit, quomodò hujusmodi præceptum et juramentum intelligantur. Plures DD. tenuerunt ea procedere, cùm infirmitas est periculosa; vel saltem cùm dubitatur, an sit periculosa; et in hoc sensu dixerunt Bullam S. Pii receptam fuisse. Sed communior sententia vult, quòd præfatum præceptum, quamvis non obliget in quocumque morbo levi, tamen non intelligendum tantùm urgere in morbis actualiter periculosis, sed etiam in illis qui prudenter judicantur posse in posterùm fieri periculosi. Et ratio est, quià Innocentius præcipit, ut Medicus imponat infirmo Confessionem, antequàm ejus curationis onus suscipiat, ad hoc, ne infirmus (sic loquitur Pontifex) de confessione monitus in mortali morbo, de salute desperans faciliùs in mortis periculum incurrat: Igitur intendit effici, ut infirmus confiteatur antequàm morbus fiat mortalis. Hæc sententia mihi videtur vera. Hoc tamen non obstante, in contrarium est praxis Medicorum, etiam timoratæ conscientiæ, qui non solent monere infirmos ad confitendum, nisi cùm infirmitas probabiliter jam periculosa effecta est. Neque in hoc putant peccare adversùs juramentum præstitum juxtà Bullam S. Pii,

(a) *Lib.* 3. *n.* 182. *et meliùs l.* 6. *n.* 664.

innixi doctrinæ plurium Auctorum *Navar. Laym. Vega, Graf. Rodriq. Ciera*, etc. (a) sentientium quòd præfatum juramentum non obligat, nisi pro illâ parte, pro quâ à consuetudine receptum est. Cæterùm non dubitandum, quin mortaliter peccent saltem Medici illi, qui omittunt monere infirmos de Confessione, cùm infirmitas est jam periculosa. Oh quàm miserum est videre tot infirmos (et præsertim eos qui spectatæ sunt dignitatis) ad incitas mortis reduci, ut rationes vitæ Deo mox reddendas parent, tempore quo sunt quasi exanimes, cùm vix possint verba tunc modulare, vix alios audire, vix statum concipere propriæ conscientiæ, suorumque peccatorum dolorem. Et totum hoc evenit culpâ istorum Medicorum, qui, ne displiceant infirmis, aut eorum propinquis, illos certiores non faciunt de periculo; imò eis blandiri pergunt usquè dùm omninò ipsi de vitâ desperantur. Cùm igitur accedit Medicus negligentis conscientiæ, curet Confessarius præcipuè eum interrogare et monere, non obiter, sed cùm calore, de hâc obligatione intimandi Confessionem infirmis, saltem quandò advertit morbum jam esse gravem, aut dubitat quòd sit jam gravis, ùt communiter dicunt DD. qui in hoc non discrepant. Dico *cum calore*, nam ex hoc puncto pendet salus spiritualis, non tantùm Medici pœnitentis, sed omnium etiam infirmorum qui sub ejus curâ erunt.

34. — VI. Si autem accedit Pharmacopola, interrogetur. 1. An præstiterit remedia prægnantibus ad abortum procurandum? 2. An vendiderit unum pharmacum pro alio, et cariùs quàm res valebat? Hìc adde Gregor. XIII. in Const. 29. *Officii nostri* omnem vetuit societatem Pharmacopolas inter et Medicos, aut Chirurgos.

VII. Si accedit Mercator, interrogetur. 1. An deceperit in pondere et mensurâ? 2. An res vendiderit ultrà pretium supremum, præsertim dando merces ad creditum, cùm emptores essent securi, et nihil damni ipse esset passurus? An autem pretium augeri possit, vendendo ad creditum, eò quòd tale

(a) *Lib. 6. n. 664. v. Notand. ad V.*

est pretium currens in venditionibus ad creditum juxtà communem æstimationem? Et an res, quæ venduntur minutatim, cariùs possint vendi? observa doctrinas adnotatas in *Tract. X. n.* 174. *et* 178. cum *Less. Lugo*, *Salm.* etc.

VIII. Si accedit Sartor, interrogetur. 1. An in diebus festivis per notabile tempus laboraverit sinè extraordinariâ causâ, ut vestes compleret, et dominis afferret? 2. An jejunia impleverit ab Ecclesiâ præcepta? nam Sartores ob sarciendi laborem minimè à jejuniis excusantur. 3. An si alii commiserint ei pannos emendos, ipse pretium majus exegerit, sub colore quòd Mercator ob peculiarem amicitiam pretio minori pannos ei dederit? Si reverà pars illa pretii fuisset ipsi donata, tunc poterit eam exigere, modò moralem præmiserit diligentiam apud alios Mercatores, aut certò sciat quòd alii communiter mercem illam minori non vendunt pretio: Hoc tamen debet esse omnino certum, alioquin nihil ampliùs potest exigere quàm solvit, vide *Tract. X. n.* 189. 4. An sibi retinuerit frustula, sivè resegmina vestium, quas injustè retinet, nisi adsit consensus dominórum, aut nisi illi aliquid injustè detraherent ex pretio debito, adhùc infimo communiter æstimato? 5. An si occasio proxima peccandi esset ex accipiendis regulis benè formandi vestes mulierum per ipsarum corporum commensurationem (vulgò ùt dicitur, *in pigliar la misura*), aut esset ex aptandis vestibus fœminis, quod nequit fieri nisi cum ipsarum mulierum attrectatione; idque esset sartori occasio proxima incidendi in pravas delectationes, aut desideria, prout non raròaccidit improbæ conscientiæ viris?

35. — IX. Si accedit aliqua venditrix sive Proxeneta, (intellige de his quibus traduntur à dominis res ad vendendas licitantibus) interrogetur 1. an aliquid retinuerit pretii ab emptoribus exacti? Tenuimus enim quòd venditrix nequit illud superans sibi retinere, etiamsi traderet domino pretium ab eo designatum; quià talis determinatio fit, ut res non vendatur minoris, non autem ut proxeneta illud quod superest sibi retineat; idque procedit,

etiamsi à domino fuerit locus designatus, ubi res venderetur, et proxeneta, adhibitâ ibi debitâ diligentiâ, in alio loco multùm distanti pluris deindè vendidisset : etenim tunc etiam dicimus, quòd ipsa nequit omne superfluum retinere, sed tantùm id quod ipsi spectare potest ob illum extraordinarium laborem, nam res semper domino fructificat. Excipitur 1. Si proxeneta rem meliorem reddidit, et ideò pluris vendidisset quàm res priùs valebat. 2. Si proxeneta cum domino convenerit, amplius ei non tradere, nisi pretium ab eo determinatum; et hoc sivè expressè sivè tacitè, proùt esset si dominus nullum pro ejus labore stipendium assignasset. 3. Si quod superest esset parvi momenti, ità ut præsumeretur dominus condonare. 4. Si proxeneta, factâ ordinariâ diligentiâ ipse sibimet emeret rem pretio ab aliis ablato, et posteà eam pluris venderet. Idem dicendum, si quis tibi commiserit aliquam rem emendam pretio designato, et tu minoris emisses; tunc enim nihil ampliùs exigere potes, nisi extraordinarium laborem adhibuisses, ut impensæ parceres, aut si rem tuo nomine emisses, periculum in te assumendo; hoc tamen intelligitur, si jam præmisisses moralem diligentiam, nec invenisses à quo rem minoris emere potuisses.

36. — X. Si accedit Barbitonsor, interrogetur an alios tondeat in diebus festivis, et ubi hujusmodi consuetudo non adsit? Dùm contrà id et non est vetitum, ubi consuetudo jam introducta est : aut si ibi nequeunt viri tonderi nisi in festis, eò quòd in aliis diebus labori operam navare debent, ut se suosque sustentare possint. Prætereà interrogetur, an comam mulieribus componat, juxtà improbum usum hoc tempore à Satan inventum. Ordinariè loquendo, puto id esse viris proximam occasionem peccandi lethaliter turpibus delectationibus, aut saltem desideriis; undè dico minimè permittendum id alicui, qui in se contrariam non habuisset experientiam. Quòd si unquàm quis per notabile tempus expertus fuisset, in hujusmodi actione se immunem à peccato, hic reverà damnari nequit de mortali; sed hoc non obstante, non omittat Con-

fessarius eum removere quantùm potest ab hujusmodi officio, quod certè in se periculum continet. Hìc discutiendum non aggredior, an fœminæ nec ne possint tutâ conscientiâ viros arcessere, ut sibi componant illi comas? Audio quòd pluribus in locis ipsæ hoc factitant, et confitentur et communicant; videant ipsæ, et ipsarum Confessarii. Saltem Confessarius eis imponat, ne alicujus viri junioris operâ utantur, ex cujus actionibus perceperunt secum malitiosè illum se gerere. Cæterùm censeo, quòd mulieres purioris conscientiæ non quidem virorum utantur operâ, sed contentæ erunt sibi à fœminis inserviri, à quibus coma quo meliori potest modo componatur.

PUNCTUM IV.

Quomodò cum pueris, adolescentibus, et puellis.

37. — Cum pueris adhibere debet omnem caritatem, et modos suaviores quantùm fieri potest. Primò, eos interrogare debet, an sciant res Fidei? et si nesciant oportet eos patienter instruere pro tunc, si tempus adest, vel eos mittere ad alium, ut instruantur saltem circà necessaria ad salutem. Cùm autem aget de Confessione, in principio curare debet, ut pueri ex seipsis confiteantur peccata quorum memores sunt; et posteà fieri illis poterunt sequentes interrogationes: 1. An tacuerint aliquod peccatum ob verecundiam? 2. An blasphemaverint in Sanctos, aut dies sanctos? vel an juraverint cum mendacio? 3. An omiserint in Festis audire Missam, aut in audiendâ illâ, sermones habuerint? Et an in Festis laboraverint? 4. An parentibus fuerint inobedientes, aut irreverentiam irrogaverint eos subsannando, manus in eos extollendo, vel convicia aut imprecationes coram ipsis proferendo. Et hìc advertendum quod dictum est *num.* 21. de modo imponendi pueris petitionem veniæ à parentibus. 5. An aliquod turpe peccatum

patraverint? Sed in hâc materiâ Confessarius sit valdè cautus in interrogando: incipiat interrogare de longè, et verbis generalibus: et priùs, an dixerint mala verba? an jocati fuerint cum aliis pueris, aut puellis? Et si jocos illos clàm exercuerint? Deindè interroget, an commiserint res turpes? Multoties, etiamsi pueri negent, prodest uti cum eis interrogationibus suggestivis, verb. gr.: *Et nunc dic mihi, quoties hæc fecistis? Quinquies, decies?* Interroget, cum quo dormiant, et si in lecto manibus jocati fuerint? Puellas interroget, si aliquem juvenem amore fuerint prosecutæ, et an si adfuerint pravæ cogitationes, verba, aut tactus? Et à responsis procedat ad ulteriores interrogationes. Sed caveat ab exquirendo à puellis, vel à pueris, an adfuerit seminis effusio; cum his enim melius est deesse in integritate materiali Confessionis, quàm esse causam, ut apprehendant quæ nondùm noverint, vel ponantur in curiositate addiscendi. Interrogetur etiam à pueris, an attulerint nuntia vel dona virorum mulieribus? Et puellis, an acceperint dona à personis suspectis, nempè conjugatis, Ecclesiasticis, aut Religiosis? 6. Interroget, an commiserint furtum, vel an damnum attulerint prædiis alienis, bestiis, aut alio modo? 7. An alicui detraxerint? 8. Circà præcepta Ecclesiæ interroget, an impleverint Confessionem et Communionem Paschalem? Et an carnes aut lacticinia comederint diebus vetitis?

38. — Quod autem pertinet ad absolutionem his pueris impertiendam, magna requiritur attentio. Si constet quòd ipsi sufficientem usum rationis jam habeant, proùt si distinctè confitentur, vel adæquatè interrogationibus respondent, et appareat quòd ipsi jam comprehendant cum peccato offendisse Deum, et meruisse infernum; tunc si satis videantur dispositi, absolvantur. At si in peccatis lethalibus sunt recidivi, ipsi tractandi sunt sicùt adulti; undè si non præbeant extraordinaria signa doloris, absolutio eis differri debet. Si autem dubium sit, an puer perfectum usum rationis habeat, proùt si ille in actu Confessionis non maneret com-

positus, sed oculos in girum ageret, manibus jocaretur, impertinentia interponeret; tunc si est in periculo mortis, aut in obligatione implendi præceptum Paschale, absolvendus est sub conditione; et tantò magis si confessus fuerit aliquod dubium mortale; benè enim potest administrari Sacramentum sub conditione, quandò justa adest causa, ut esset hæc liberandi hunc puerum à statu damnationis, si unquàm in illum est lapsus. Idque agendum, etiamsi puer sit recidivus; dùm ideò differri debet absolutio iis qui perfectam discretionem habent, quià spes est quòd ex tali dilatione ipsi redeant dispositi; sed spes hæc difficulter haberi potest à pueris, qui perfecto usu rationis carent. Et probabiliter plures DD. dicunt quòd pueri isti dubiè dispositi absolvi possunt (saltem post duos vel tres menses) sub conditione, licèt sola venialia afferrent, ne careant diù gratiâ Sacramentali, et fortè etiam sanctificante, si fortè aliquam gravem culpam haberent ipsis occultam. Oportet autem curare, ut hi pueri eliciant actum doloris necessarium ad suscipiendam absolutionem, modo respectu ipsorum magis proprio, exempli gratiâ: *Amasne Deum qui est Dominus tuus tàm magnus, et tàm bonus, qui te creavit, pro te est mortuus, etc.? Hunc Deum tu offendisti. Ipse tibi veniam dare vult, et tu spera quòd propter Sanguinem Jesu Christi Filii sui tibi ignoscat. Sed oportet te pœnitere. Quid dicis? pœnitet te nunc eum offendisse, etc. Istis injuriis quas Deo irrogasti, scis quòd infernum meruisti? displicet tibi quòd ipsas commisisti? Deus meus, nunquàm ampliùs volo te offendere, etc.* Pœnitentia autem his pueris injungenda levis sit quantùm fieri potest, et curandum quòd illa ab ipsis quantociùs impleatur, alioquin aut eam obliviscentur, aut omittent. Curet etiam Confessarius magnoperè pueris insinuare devotionem ergà Deiparam, utque recitent quotidiè Rosarium, et ter *Ave* manè et serò, semper hanc precem adjungendo: *Mater mea, libera me à peccato mortali.*

39. — Circà verò statum ab aliquo adolescente eligendum, non audeat Confessarius illum ei de-

terminare, sed tantùm ex indiciis curet suadere statum illum ad quem prudenter judicare potest ipsum à Deo vocari. Præsertim, loquendo de iis qui Religionem ingredi volunt, antè omnia curet Confessarius benè ponderare, in qualem Religionem ingredi cupiant; nam si unquàm Institutum illud relaxatum est, meliùs erit alicui (ordinariè loquendo) quòd in sæculo remaneat; nam illi se aggregando ipse se geret sicùt se gerunt alii, et parùm illud boni quod priùs exequebatur, de facili in tali Religione negliget, ùt miserè pluribus accidit. Et præcipuè magnum scrupulum sibi faciat Confessarius, si ad insinuationem propinquorum suadeat juveni illi, ut intret in aliquam hujusmodi inobservantium communitatem. Si tamen Religio observantiâ floret, Confessarius vocationem sui pœnitentis benè probet, inquirendo ad illam habeatnè pœnitens impedimentum aliquod inhabilitatis, infirmæ valetudinis, inopiæ parentum? et maximè expendat finem, an sit rectus, nempè magis se conjungendi Deo, aut lapsus emendandi anteactæ vitæ, aut sæculi pericula vitandi? Quòd si principalis finis esset mundanus, vitam agendi commodiorem, aut se liberandi à propinquis duræ conditionis, aut complacendi parentibus, qui ad hoc eum impellunt, caveat ne permittat Religionem ingredi; nam eo casu illa non est vera vocatio, sinè quâ hujusmodi ingressus malum habebit eventum. Si autem finis est bonus, et abest impedimentum, nec debet, nec potest Confessarius, neque alius, ùt docet D. Thomas, sinè culpâ gravi illi impedire, aut dissuadere vocationem; quamvis prudenter aget aliquandò, si executionem illi differat ad meliùs experiendum, an resolutio sit firma et perseverans; præsertim si noverit adolescentem esse volubilem, aut si deliberatio illa facta fuerit tempore Missionis, vel Exercitiorum Spiritualium: dùm in hujusmodi occasionibus quædam concipiuntur proposita, quæ postmodùm, primò fervore transacto, deficiunt.

40. — Si aliquis adolescens vellet suscipere statum Presbyteri sæcularis, non sit facilis Confessarius

ad annuendum, sinè longâ et probatâ experientiâ recti finis, et scientiæ, vel sufficientis capacitatis. Sacerdotes quidem sæculares habent eamdem, imò majorem obligationem quàm Religiosi; et contrà remanent in eisdem seculi periculis; undè ut quis bonus evadat Sacerdos in seculo (in quo raró ne dicam rarissimè boni inveniuntur) oportet quòd priùs egerit vitam valdè exemplarem, remotam à ludis, ab otio, à pravis sociis, et deditam Orationi et Sacramentorum frequentiæ (sed quis est hic, et laudabimus eum?); alioquin se ponet in statum quasi certæ damnationis; præsertim si hoc faciat, ut obtemperet parentum fini, qui est res domesticas augere. Jam autem dictum est suprà *n.* 21. et 22. quàm gravissimum sit peccatum, quod patrant parentes illi qui filios cogunt, ut statum Ecclesiasticum aut Religiosum inviti suscipiant. Quoad puellas verò quæ virginitatem suam Jesu Christo consecrare cupiunt, non permittat eis castitatem perpetuò vovere, nisi cognoscat eas benè fundatas in virtutibus, et edoctas in vitæ spiritualis regulis, et præcipuè in Oratione exercitatas. Sub initio eis tantùm permittere potest, ut castitatem voveant per aliquod definitum tempus, nimirùm à solemnitate alicujus festi ad aliam alterius.

41. — Demùm quoad adolescentes illos qui volunt aut debent ducere uxorem (dico debent proùt probatum est in Libro, loquendo de iis qui essent incontinentes, et nollent adhibere alia media opportuna ad se continendos) advertendum quòd sicùt peccarent parentes qui sinè justâ causâ eis honestum Matrimonium impedirent, ità contrà peccarent filii (et ideò Confessarius tenetur illis hoc prohibere), qui vellent cum dedecore familiæ Matrimonium inire: aut quamvis conjugium non esset indecorum, vellent tamen illud contrahere, invitis parentibus, et cum eorum scandalo, quin ipsi filii justam causam habeant ob quam excusentur; observa quomodò in Libro id elucidatum est. Vide dicta *Tom.* II. *Tr.* XVIII. *n.* 16.

PUNCTUM V.

Quomodò se gerere debeat cum personis devotis.

42. — Personis devotioni deditis, quæ frequenter accedunt ad Communionem, ordinariè loquendo, insinuandum, ut saltem in quâlibet hebdomadâ Sacramentalem absolutionem suscipiant. Hujusmodi pœnitentes, si tantùm de imperfectionibus confitentur quæ non pertingunt ad culpas certè veniales, dicit *Bonac.*, hos absolvi posse sub conditione; Sed hoc non admittendum censeo, nisi perraró, et cùm ipsi non possent materiam certam præteritæ vitæ assignare, vel non sinè magnâ molestiâ. Ceterùm dico, quòd si pœnitens certam non exhibet materiam, non debet Confessarius angi in eam perquirendo, ut illum absolvat; et casu quo perquisisset, nec invenisset, non tenetur ei conditionatam absolutionem impertire. Hoc procedit, cùm pœnitens confitetur (ùt dixi) de defectibus, de quibus dubitatur, an pertingant ad venialia. At si de certis venialibus confitetur, sed usualibus, sivè quotidianis, putà de impatientiis, intemperantiis, distractionibus in Officio, in Oratione, et similibus, ut absolutio illi præberi possit, spectandum est, an ipse aliquandò sibi quantùm potuit vim intulerit, ac passionem superaverit: quià tunc judicari poterit ejus culpas potiùs ex humanâ fragilitate processisse, quàm ex defectu doloris aut propositi. È converso, si ille frequenter et sinè resistentiâ in hujusmodi culpas relapsus sit, tunc cum eo agendum tanquàm cum recidivo, juxtà dicta ex *n.* 9.

43. — Plura insuper hìc notanda: et 1. Caveat Confessarius, ne his suis pœnitentibus spiritualibus, præsertim fœminis prohibeat accedere ad alium Confessarium; et cùm advertat accessisse, ostendat id sibi gratum fuisse; imò ipsis imponat, ut aliquandò apud alios confiteantur; præterquàm si quis esset valdè scrupulosus, de quo prudenter

timeat, ne si ad alium accedat qui ejus conscientiam ignorat, notabiliter esset inquietandus. Caveat pariter Confessarius, ne sollicitum se ostendat, se velle alicujus animæ directionem suscipere. 2. Nunquàm absquè necessitate de aliorum Confessariorum defectibus loquatur, sed potiùs sedulò quærat eos ab aliquo errore commisso excusare. 3. Directionem non suscipiat alicujus qui vult directorem suum relinquere, nisi adsit urgens causa, ùt docet S. Philippus Nerius, S. Franciscus Salesius, S. Carolus Borromæus, et alii; ex hoc enim sæpè dissipationes, perturbationes, et quandòque etiam scandala oriuntur. Advertatque, ad mutandum Confessarium non satis esse, quòd pœnitens aliquam ergà eum abominationem sentiat, vel quod videatur verbis ipsius fidem non ampliùs habere, ùt enim ait S. Theresia, sæpè hæc est Dæmonis tentatio. Undè S. Franciscus Salesius sic docet: *Confessarius non est variandus sinè gravi ratione. Sed contrà neque expedit in hoc esse invariabile, si legitimæ causæ mutationis superveniant.* Cæterùm dicit S. Theresia justam esse posse causam mutandi Confessarium defectum bonitatis; ità inquiens: *Si Confessarius proclivis alicui vanitati apparet, mutetur; cùm ipse sit vanus, vanos alios efficiet.* Propterea poterit esse justa causa mutandi Confessarium defectus doctrinæ; de hoc tamen certam oportet haberi præsumptionem. De cætero ait S. Theresia, quòd de dubiis benè potest pœnitens alios doctos directores consulere, imò aliquandò hoc omninò expedit. 4. Evitet Confessarius partialem se ostendere cum aliquo pœnitente. Quidam ad aliquam animi benevolentiam nimis adjiciunt; cùm illi omnem curam, tempus, et laborem insumunt. Non negandum quòd aliqua anima quandòque majori indigebit assistentiâ, quàm alia; sed alia est assistentia, alia est adhæsio, quæ efficit, ut parcior cura de aliis pœnitentibus habeatur. Ideò expediet, quòd Confessarius Personæ illi indigentiori aliquem diem aut tempus particulari assignet, quin alii incommodum recipiant. Notandum 5. quòd in excipiendis Confessionibus harum personarum spiri-

tualium Confessarius cavere debet, ne nimis attollat vocem, quamvis de peccatis non loquatur; quià ex hoc accidere potest, quòd alii expavescant suas culpas confiteri, ob hunc timorem quòd Confessarius altâ voce loquatur. 6. Non sit facilis permittere devotis puellis, ut capillos præcidant, et aliquem induant habitum Religiosum; sed curet, ut ipsæ priùs per multum tempus in vitâ spirituali et in virtutibus fixiùs radices immiserint. Propter istam nimiam facilitatem Confessariorum, quot puellæ posteà habitum dimittunt, et nuptias ineunt cum scandalo loci, et malo exemplo aliarum! 7. Neque his puellis indulgeat Confessarius, ut à viris doceantur legere, et tantò minus scribere. Quot puellæ simplices, quià didicerunt legere animæ jacturam luxêre! Hæc si non est proxima peccati occasio, saltem est non parùm periculosa. Si cupiunt talia adiscere, curent doceri ab aliquâ aliâ muliere, aut ab aliquo fratre parvulo (adhùc cum cautelâ), alioquin eas non absolvat; nec etiam absolvat matres quæ hoc permittunt. 8. Neque concedat fœminis juvenibus, ut vagent, Ecclesias visitandò, utque in Ecclesiâ morentur, plùs quàm est necessarium, cum perturbatione parentum; sed eas moneat, ut attendant eis parere, labores domesticos amplectendo. Quomodò autem, et quantùm Confessarius cavere debeat à familiaritate suarum pœnitentium, de hoc sermo fiet *Puncto* X. *num.* 54. De directione autem Animarum spiritualium loquemur in *Append.* I.

PUNCTUM VI.

Quomodò debeat se gerere Confessarius cum mutis et surdis?

44. — SI mutis esset etiam surdus, ut ordinariè evenit, ad ejus Confessionem excipiendam oportet eum adducere in aliquem occultum locum, ad exigendum quoddam signum suorum peccatorum et doloris, meliori modo quo potest. Sed priùs quàm eum audiat, curet Confessarius instrui ab ejus fa-

miliaribus de ipsius vitiis, et de modo tenendo, ut eum percipiat, et ab eo percipiatur; et cùm aliquod jam perceperit ejus particulare peccatum, cum signo doloris, illum debet absolvere. Sed ego semper cum sub conditione absolverem, nisi quandam moralem certitudinem haberem de suâ dispositione.

45. — Mutus si sciret scribere, juxtà nostram sententiam (a), ipse tenetur ad confitendum per scripturam; qui enim tenetur ad finem, tenetur etiam ad media ordinaria. Dico *Ordinaria*, quià scriptum non esset muto ordinarium medium, si alioquin magnum ille deberet laborem subire ad suam Confessionem explendam, aut si manifestationis periculum esse posset. Loquendo autem de surdis, si unquàm accederet ad Confessionarium aliqua mulier surda, aut surdastra, et Confessarius in progressu Confessionis, interrogans de circumstantiis peccati confessi, adverteret eam esse surdam, vide dicta *Tom.* II. *Tract.* XVI. *num.* 155.

PUNCTUM VII.

Quomodò se gerere debeat cum moribundis.

46. — Confessarius in expediendis moribundorum Confessionibus non debet tam exactè procedere circà numerum et circumstantias; præsertim si jam accessisset Sacerdos cum Viatico, aut si Medicus instaret, ut cito Viaticum suscipiatur; tunc enim meliùs est ad dispositionem pœnitentis, quàm ad Confessionis integritatem attendere. Sufficit tunc imponere infirmo, ut, cùm convaluerit, Confessionem repetat. Et satisfactio sit levissima, imponendo proportionatam pro tempore quo ille convalescet; vel satis erit ei injungere ut redeat tempore sanitatis. Vulnerati, et puerperæ, quæ ordinariè nequeunt ab assistentibus deseri, sufficit ut se accusent genericè de suis peccatis, et in particulari de aliquâ culpâ

(a) *Vide Tract. XVI. num.* 35.

levi, cum proposito integrè confitendi si convalescant. Advertat Confessarius, quod si moribundus tenetur ad aliquam restitutionem, quam valeat tunc implere, ei imponere debet ut statim faciat; et non sufficit, quòd de illâ onus hæredibus relinquat, aliàs eum non absolvat.

47. — Si autem infirmus notabilissimam subiturus esset perturbationem animi, in audiendo quòd debeat Viaticum accipere, probabile est posse Parochum Eucharistiam ei præbere, reticendo solita verba: *Accipe, Frater, Viaticum etc.* Sed proferendo ordinaria verba Communionis: *Corpus Domini N. Jesu Christi custodiat etc.* Vide dicta *Tom.* II. *Tract.* XV. *num.* 50. Si deindè Confessarius adverteret moribundum jam esse in statu, quo teneretur suscipere Extremam-Unctionem, et ille respueret; patefaciat ei magnos effectus hujus Sacramenti, quòd grandè præstat animæ fortitudinem ad obsistendum in ultimo agone Dæmonum tentationibus: eam solvit à culpis venialibus, et etiam mortalibus, si occulta sint; et insuper sanitatem adhùc corporis confert, cùm animæ saluti expedit; sed hanc sanitatem non præbet, si moribundus eò devenit, ut nequeat ampliùs nisi per miraculum convalescere; quià Sacramentum per viam ordinariam tantùm operatur, causas naturales coadjuvando. Si verò hoc non obstante infirmus non acquiesceret, et pergeret nolle ungi, valdè probabiliter plures DD. docent eum lethaliter peccare, saltem adversùs charitatem ergà seipsum, cùm ultrò se privet tanto auxilio in tantâ necessitate. Vide cit. *Tom.* II. *Tract.* XVII. *n.* 12.

PUNCTUM

PUNCTUM VIII.

Quomodò se gerere debeat cum capite damnatis ?

48. — Cum his maxima caritas et patientia adhibenda est. Primâ vice quâ Confessarius reum visitat, incipiat ei significare, mortem illam donum esse Dei, qui vult eum salvum facere. Dicat quòd nos omnes ex hoc mundo discessuri sumus, et de brevi, ut ad æternitatem perveniamus, quæ non habet finem. Hinc ipsi loquatur de felici Beatorum vitâ, et de miserâ damnatorum. Deindè hortetur eum, ut gratias agat Deo qui usquè ad illud tempus ipsum expectavit, nec permisit ut moreretur tempore quo erat in peccato. Demùm inducat, ut mortem hilari animo acceptet, eam conjungendo cum morte quam Christus Dominus pro suo amore perpessus est. Eumque confortet dicendo, quòd ipse mortem propter sua peccata acceptando, certè salvus est, et cum magno merito salvus, undè in Cœlo grandi remunerabitur præmio. Insinuet ei posteà, ut confiteatur, et omnia peccata sua liberè manifestet. Præcipuè interroget, an odio adversùs aliquem teneatur? Et an servet secum Particulas consecratas, aut Oleum Sanctum, aut superstitiosas scripturas? Interroget etiam, an aliquod inierit cum Dæmone pactum? Postquàm autem eum absolverit, curet ut ille pluries communicet : monendo etiam ut frequenter Deiparæ se commendet, ut bonam ipsi mortem obtineat. Dùm è carceribus reus ad patibulum pergit, dicat ei : *Eja, fili mi, sequere Jesum Christum, qui antè te profectus est ad Calvarium, ad subeundam pro te mortem tuâ longè amariorem.* Cùm ad locum supplicii perventum sit, iterùm eum reconciliet, et absolvat, moneatque ut aliquam Indulgentiam lucretur, et deindè sic dicat : *Eja N. hilari esto animo, jam nunc manes in gratiâ Dei : jam patent tibi Paradisi januæ; ibi te expectant Jesus et Maria. Conjunge mortem tuam*

cum morte Jesu, qui pro tuo amore exanguis inter ludibria et cruciatus mortuus est. Amasne illum? Dic mecum : Domine, super omnia te diligo; mori volo, ut tuam faciam voluntatem. Mortem pro meis peccatis accepto. Spero jam mihi te pepercisse, iterùm te offendisse me pœnitet. Cupio citò venire ad Cœlum, ad tuos pedes osculandos, ac ad te amandum in æternum. Cùm vitta super oculos reo imponitur, et ipse scalam ascendit, ei dicat : *Fili mi, invoca Dei Matrem, ut tibi assistat. Offer mortem tuam pro culpis tuis. Protestare nolle consentire ullæ Dæmonis tentationi.* Postquàm scalam ascenderit (dùm sententia executioni demandanda est), dicat : *Ecce Jesus Christus qui expansis brachiis te expectat, ut amplectatur : Domine, te offendi, mihi displicet; nunc te amo toto corde, Deus animæ meæ. Tu me vocas, ecce venio. Maria Virgo, adjuva me. Domine, in manus tuas commendo spiritum meum. Jesus et Maria, Jesus, Maria, Joseph.*

49. — Si autem reus obstinatè nollet confiteri, quid agendum? 1. Confessarius quærat eum orationibus adjuvare, et curet, ut etiam ab aliis ille Deo commendetur, ac præcipuè à Communitatibus Religiosis, ut Missis et precibus ipsum auxilientur. 2. Intimet damnato, quòd sivè ipse convertatur, sivè non, sententia exequenda erit. 3. Interroget, an fortè de suâ salute desperet, eò quòd animam Dæmoni tradiderit? Eo enim casu illi suadere studeat, quòd hujusmodi pactum vim non habet; quià solus Deus est animæ Dominus, et statim ac ipse pravam revocat voluntatem, Deus ipsi omnia peccata remittit. 4. Interroget, an aliquem odio insequatur, ex quo proveniat sua obstinatio? Insuper advertat confessarius, primis vicibus, quibus talem obstinatum alloquitur, ne importunè cogat, ut statim confiteatur, quoniam obstinatior fiet. Melius erit sermonem secum facere de morte cui omnes tenemur, de Misericordiâ Dei, de pœnis inferni, et de Paradisi gaudiis. Enarret ei exemplum alicujus peccatoris, qui mortuus est impœnitens; aut nonnullius capite damnati, qui sanctam sortitus est mortem, proùt illius qui, cùm innocens damnatus fuisset, cùmque interrogaretur,

quâ de re suam non defendisset innocentiam? sic respondit : *Et cur? Ego tot annos Deum rogavi, ut mihi concederet mori morte opprobriosâ, sicut Salvator meus obiit pro me : ego jam obtinui quod petebam, et nunc hâc optatâ sorte me privare volebam?* Et ità hilariter ad patibulum perrexit. Dictis his, Confessarius relinquat reum, ut secum ista animo revolvat; et posteà iterùm sciscitetur, an fortè mutatus sit, eique dicat: *Fili mi, jam tua mors appropinquat, quid decernis? In tuâ potestate est Infernum, aut Cœlum eligere. Animadverte, quòd si obstinatè decedis, per totam æternitatem te pœnitebit, sed tanto malo nullum ampliùs remedium suppetet.* Cùm adhùc ipsum videat durum, curet, ut circumstantes orent pro eo, et præsertim Litanias B. Virginis recitent; et deindè antè eum genuflectat, rogetque, ne velit perire. Si ne proficiat quidem eum alloquendo, se vertat ad alloquendum Crucifixum. Deindè, si reus jam advenerit ad supplicii locum, expostulet à populo, ut omnes genuflectentes pro illo obstinato preces effundant. Prodesse quoque poterit eum terrere dicendo : *Discede, maledicte, in infirmum, quandòquidem vis te perdere. Sed scito, quòd tua pœna acrior in inferno erit memoriæ hujus temporis, quod Deus tibi largitur, et tu abuteris.* At postmodùm dulcem resumat sermonem. Si unquàm damnatus jam scalam ascenderit, et petat confiteri, flagitet Justitiæ Ministros ut permittant ei descendere, protestando quòd tunc ipsi tenentur tempus illi concedere, ut confiteatur. Hoc tamen currit pro eo qui nondùm confessus est, nam si reus jam aliàs confessus fuerit, tunc Confessarius moneat eum, ut actum contritionis eliciat, et indè sic interroget : *Eja, fili mi, nunc nonne intendis confiteri mihi omnia peccata tua, et præsertim illa quæ mihi dixisti?* Et cum reus annuerit, levissimam ei satisfactionem imponat (v. g. ut invocet Jesum et Mariam) et absolvat.

PUNCTUM IX.

Quomodò se gerere debeat Confessarius cum infestatis à Dæmone.

50. — Aliqui obsessi à malis spiritibus vexantur spectris horribilibus, aut corporalibus cruciatibus. Horum facilis est cura; insinuetur eis oratio, patientia, et super omnia Divinæ voluntati uniformitas. Confessarius non sit ità incredulus, ut judicet omnes has invasiones, aut infestationes Dæmonum esse phantasias, aut corporales infirmitates; quià non negandum, varios obsessos etiam inter Christianos reperiri; Ecclesia enim adversùs invasiones istas tot instituit Exorcismos, quorum exercitium testatur nobis Concilium Tridentinum semper in usu fuisse apud Ecclesiam. Præterquam quòd, si obsessi non existerent, inutiliter Ordo Exorcistatûs institutus fuisset, quo super Energumenos et Catechumenos potestas confertur (quod certè non potest supponi); et quidem hic Ordo est unus ex septem, qui semper in Ecclesiâ Dei fuerunt, ut idem Concilium declaravit. Cæterùm consilium est semper de talibus invasionibus suspicionem habere; non enim negandum, majorem earum partem esse aut fictiones, aut imaginationes, aut infirmitates, præsertim in mulieribus.

51. — Qui tamen magis solent Confessariorum mentem gravioribus difficultatibus implicare, sunt ii qui turpibus visionibus, motibus, ac etiam tactibus vexantur à Dæmone, qui non solùm fomitem sensualem excitat, sed aliquandò etiam cum eis carnale commercium sub formâ viri aut mulieris habet, quapropter *Succubus*, vel *Incubus* appellatur. Quidam hos Dæmones incubos, vel succubos dari negarunt; sed communiter id affirmant Auctores, ut *Martinus Delrio in opere Disquis. Magic. P. Hieronym. Menghi l. 2. c.* 15. *Cardinalis Petrucci Epist. part. 2. lib. 2. opusc. 5. c. 15. n. 5.* et *Sixtus Senensis l. 5. Bibl. Sacr. Annot. 77. ex Cypr. S. Just. Tertull.*

etc. Et maximè hoc confirmat *S. Augustinus l.* 15. *de Civit. Dei c.* 22. ubi scribit : *Apparuisse hominibus Angelos in talibus corporibus, ut non solùm videri, verùm etiam tangi possent, verissima scriptura testatur, et multos (quos vulgò Incubos vocant) improbos sæpè extitisse mulieribus, et earum appetiisse ac peregisse concubitum. Quosdam Dæmones hanc assiduè immunditiam, et tentare, et efficere, plures talesque viri asseverant, ut hoc negare imprudentia videatur.* Equidem possunt Dæmones ad hunc improbum usum defunctorum corpora assumere, vel de novo sibi assumere ex ære, et aliis elementis ad carnis similitudinem, ac palpabilium et calidorum corporum humanorum species effingere, et sic ea corpora ad coitum aptare. Immò tenet præfatus *Delrio*, citans *D. Thomam*, *D. Bonavent. Scotum*, *Abulens.* aliosque plures, quòd Dæmon potest etiam verum semen afferre aliundè acceptum, naturalemque ejus emissionem imitari, et quòd ex hujusmodi concubitu vero proles possit nasci, cùm valeat Dæmon semen illud accipere, puta à viro in somno pollutionem patiente, et prolificum calorem conservando, illicò in matricem infundere; quo casu proles illa non erit quidem filia Dæmonis, sed illius cujus est semen, ut ait D. Thomas apud citatum Auctorem. An autem, inspectis legibus à Divinâ Providentiâ constitutis pro propagatione Generis humani, hæc aliquandò evenisse, aut evenire posse credendum sit, Sapientiorum judicio remittimus. Hìc autem fit dubium, an possit Dæmon, permittente Deo, absquè hominis culpâ manus illius admovere ad se tactibus polluendum? Affirmat *P. Gravina* Dominicanus, et quidem probabiliter; si enim valet Dæmon corpus alicujus totum movere, ùt narratur de Simone Mago, ope Dæmonis in ærem sublato; cur non poterit et manum? Prætereà, si Dæmon potest alicujus commovere linguam, ut invitus proferat obscœna verba, aut blasphemias contrà Deum, quidni manus, ut turpia patrentur? Idem sentit *Cardin. Petrucci l. c. num.* 8. ubì sic inquit : *Non semel compertum fuisse, quòd Dæmon aliquam partem in humano*

corpore cœperit quodammodò possidere, putà oculos, linguam, vel etiam verenda. Hinc fit linguam obscœnissima verba proferre, licèt mens talia tunc non advertat. Hinc impetus et affectus quandòque se turpiter denudandi proveniunt. Hinc fœdiora, quæ me conscribere pudet : sed maximè prædicta confirmantur à S. Thomâ 1. 2. quæst. 80. art. 3. in corp. qui sic ait : *Respondeo dicendum quòd diabolus propriâ virtute nisi refrænetur à Deo, potest aliquem inducere ex necessitate ad faciendum aliquem actum, qui de suo genere peccatum est, non autem potest inducere necessitatem peccandi; quod patet ex hoc, quòd homo motivo ad peccandum non resistit; nisi per rationem, cujus usum totaliter impedire potest, movendo imaginationem et appetitum sensitivum, sicut in arreptitiis potest, sed tunc ratione sic illigatâ, ut quidquid homo agat, non imputatur ei ad peccatum; sed si ratio non sit totaliter ligata, ex eâ parte quæ est libera, potest resistere peccato, sicut suprà dictum est. Undè manifestum est quòd diabolus nullo modo potest necessitatem inducere homini ad peccandum.* Juxtà igitur S. Thomam, benè potest Dæmon (permittente Deo) omnem libertatem ad resistendum homini auferre, sicut aufert obsessis, eumque inducere ad faciendum actum de se peccaminosum sinè hominis peccato formali. Insuper juvat hìc adnotare id quod super hoc puncto sapienter scribit *P. Scaramelli* (a) dicens: *Id potest peragi sinè peccato formali Creaturæ, si scilicèt Dæmon eo tempore quo exteriùs operatur, interiùs usum rationis totaliter impediat, ut omnem demat libertatem ad resistendum; quod per D. Thomam fieri potest, ità vehementer movendo imaginationem et appetitum sensitivum, ut per tales perturbationes omne rationis lumen extinguatur. Hinc Confessarius examinet pœnitentem, an in his, quæ patitur, advertat quemadmodùm malitiam peccati, et an habeat aliquem stimulum retrahentem ab illâ actione. Nam si dicat, durante illâ tentatione, ità*

(a) *P. Scaramel. Direct. Mystic. Tract.* 5. *Cap.* 11. *num.* 124.

mentem sibi offundi, ut nihil cognoscat, nec ullum remorsum sentiat, tunc poterit censeri immunis à peccato. Secùs si eo tempore in ipso effulgeat aliquod lumen rationis, ità ut ratio non sit totaliter ligata, et possit resistere. Præterea advertit præfatus Auctor, monetque Confessarios, ut curent quòd talia patientes semper subjiciant clavibus Sacramenti hujusmodi actus, quià ipsi vix credi possunt immunes saltem à peccato veniali vel propter advertentiam imperfectam, vel propter aliquam deficientiam resistentiæ, quam adhibere debebant.

52. — Si quis unquàm advenit infestatus ab hoste hujusmodi genere tentationis (dictæ *Spiritûs Fornicationis*, à quo S. Ecclesia nobis præcipuè injungit petere à Domino, ut nos liberet) debet Confessarius multùm satagere ad præmuniendum pœnitentem in tam horrendo conflictu; nam ait doctus Cardinalis Petruccius, has animas in magno periculo versari, si remedia non adhibeant multùm efficacia, et aliquandò si oportet, etiam extraordinaria, cùm enim ad resistendum requiratur ingens subsidium ex parte Dei, et magna violentia ex parte patientis, difficulter ab hujusmodi pugnis victor egrederetur, qui perseveranter non adjiciet magnam mortificationem, et super omnia validam orationem, centies et millies se commendando, gemendo, et misericordiam petendo ad Crucifixi et Deiparæ pedes, lugendo, exclamando, et misericordiam petendo. Alioquin si anima tepescit, et deficit in orando, aut se mortificando, dicit Petruccius, quòd ipsa in magno erit periculo ruendi saltem indirectè in aliquam occultam illarum turpium delectationum complacentiam. Itàque, ut deveniamus ad remedia, si Confessarius judicare potest nullam omninò adesse culpam in hâc tentatione ex parte pœnitentis, ipsum antè omnia moneat hæc adhibere: jugibus precibus sibi subveniat, frequenter invocando SS. Nomina Jesu et Mariæ: se diligenter avertat à sensuum voluptatibus: Communionem frequentet: protestetur sæpè nolle consentire cuicumque tentationi, aut delectationi quam operâ Dæmonis sentiret: sæpè utatur signo Crucis (illam ferendo quoque secum), et Aquâ Be-

nedictâ, cum ipsâ lectum et cubiculum aspergendo : afferat etiam secum aliquam Reliquiam Sanctorum, et Evangeliorum Librum : secum pariter adhibeat exorcismos privatos, dicendo : *Spiritus nequam, in Nomine Jesu Christi præcipio tibi, ut à me discedas, et ne me ampliùs vexes* : hortetur prætereà quòd vexatus ille sæpè humilietur, et in hujusmodi humilitatis actibus sæpè se exercitet; cùm Deus aliquandò ad aliquam internam superbiam ab animâ removendam hujusmodi tentationes permittat.

53. — Si quis autem in his tentationibus miserè cadit aut earum occasiones magis quærit quàm effugit, hujus curatio est valdè difficilis; nam hujusmodi peccatores, qui cum Dæmone commercium habent, difficillimè ex corde convertuntur. Ex unâ parte enim ergà Dæmon, dominium quoddam acquirit super eorum voluntates, et ex alterâ ipsi remanent nimis debiles ad resistendum; indigerent extraordinariâ Gratiâ Dei, sed difficillimè solet hanc Deus hujusmodi impiis concedere. Verumtamen Confessarius, si quis eorum accesserit, non diffidat, sed curet cum ipso summam adhibere charitatem, confortetque dicendo, quòd ubi non est voluntas, non est peccatum; hinc si ipse voluntate resistet, minimè peccat. In his casibus antè omnia Confessarius adversùs Dæmonem præmittat exorcismum, saltem privatum, qui certè licitus est hoc modo : *Ego ùt Dei Minister præcipio tibi, aut vobis, Spiritus immundi, ut recedatis ab hâc Creaturâ Dei.* Deindè pœnitentem interroget, an unquàm hostem invocaverit, et cum eo aliquod inierit pactum? An aliquandò Fidem negaverit, aut contrà ipsam actum aliquem exercuerit? Interroget, quâ formâ ipsi Dæmon appareat, an hominis, mulieris, aut belluæ. Tunc enim, si cum illo coit, præter peccatum contrà castitatem et Religionem, reus erit peccati fornicationis, aut sodomiæ, aut incestûs (intellige affectivi), adulterii, aut sacrilegii. Item interroget, quo loco et tempore hoc commercium habuerit? Ostendat ei posteà hujusmodi criminis immanitatem, quæratque eum inducere ad veram conversionem, et Confessionem integram faciendam;

isti enim perditi homines, etiamsi confiteantur, de facili peccata committunt. Eadem demùm remedia suprà adnotata illi præscribat, nempè quòd sæpè ad Deum, et B. Virginem recurrat: frequenter Nomina Jesu et Mariæ invocet: Aquam Lustralem, et Crucis signum adhibeat: aliquam Reliquiam et Evangelium secum ferat: sæpè etiam privatum proferat Exorcismum, proùt dictum est suprà. Differat deindè eum absolvere, sed hortetur ut sæpè redeat, ut sic cognosci possit, quomodò se gerat in resistendo hostis invasionibus, et in remediis adhibendis; nec eum absolvat, nisi post longum experimentum: tales enim conversiones, ùt diximus, raró sunt veræ, et rarissimè perseverantes.

PUNCTUM X.

Quomodò se gerere debeat Confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum.

54. — IV. Summè cautus debet esse Confessarius in excipiendis Confessionibus mulierum. Et primò notandum quòd in Decr. S. C. Episcoporum 24. *Jan.* 1610. dicitur: ***Confessarii sinè necessitate audire non debent mulierum Confessiones post crepusculum vespertinum, et antè auroram.*** Loquendo autem de prudentiâ Confessarii, ipso regulariter in confessionario cum junioribus sit potiùs rigidus quàm suavis, nec permittat illas antè confessionarium accedere, ut sibi loquantur, et multò minùs ut manus deosculentur. In actu Confessionis non ostendat eas agnoscere; aliquæ enim, quæ religiosæ haberi volunt, aliquandò advertentes se nosci à Confessario, non faciunt integram Confessionem. Imprudentia quoque est conjicere oculos in pœnitentes, cum è Confessionario recedunt, easque per aliquod tempus intueri. Extrà confessionarium nec etiam immoretur ad colloquendum cum ipsis in Ecclesiâ, omnemque familiaritatem devitet. Abstineat etiam à recipiendis munusculis; et præcipuè ad illarum

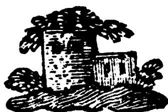
domos nunquàm accedat; uno excepto casu gravis infirmitatis, et tunc nonnisi vocatus accedat; et tunc magnam adhibeat diligentiam in audiendis illarum Confessionibus : undè januam apertam relinquat, sedeat in loco ubi videri possit ab aliis, oculosque in faciem pœnitentis nunquàm defigat. Et hoc præsertim currit, si sint personæ spirituales, cum quibus est periculum majoris adhæsionis. Dicebat Ven. P. Sertorius Caputus, Diabolum, ad conjungendos inter se personas spirituales, ab initio uti prætextu virtutis, ut deindè affectus à virtute transeat ad personam : undè ait S. Augustinus apud S. Thomam (a) : *Sermo brevis et rigidus cum his mulieribus habendus est ; nec tamen quià sanctiores, ideò minùs cavendæ, quò enim sanctiores fuerint, eò magis alliciunt.* Et idem Angelicus Doctor addit : *Licèt carnalis affectio sit omnibus periculosa, ipsis tamen magis perniciosa, quandò conversantur cum personâ quæ spiritualis videtur : Nam quamvis principium videatur purum, tamen frequens familiaritas domesticum est periculum ; quæ quidem familiaritas, quandò plùs crescit, infirmatur principale motivum, et puritas maculatur.* Et subjungit : quòd tales personæ hoc non statim advertunt : quoniam Diabolus ab initio non imittit sagittas venenatas, sed illas tantummodò quæ aliquantulùm feriunt, et augent affectum. Sed brevi hujusmodi personæ eò deveniunt, ut non ampliùs agant secum tanquàm Angeli, quemadmodum cœperant, sed tanquàm carne vestiti : vicissim se intuentur ; mentesque sibi ferunt blandis allocutionibus, quæ adhùc à primâ devotione videntur procedere : hinc alter alterius præsentiam incipit appetere : *sicque* (concludit) *spiritualis devotio convertitur in carnalem.* Et quidem oh quot Sacerdotes qui anteà erant innocentes, ob similes adhæsiones quæ spiritu cœperunt, Deum simul, et spiritum perdiderunt !

55. — Deindè Confessarius non adeò mulierum Confessionibus sit addictus, ut per hoc homines ad se venientes audire recuset. Oh qualis miseria est

---

(a) *S. Th. Opusc.* 6. *tit. de Per. famil.*

cernere tot Confessarios qui impendunt bonam diei partem in audiendis religiosis aliquibus muliercu-lis, quas vulgò dicunt *Bizocas;* et cùm posteà vi-dent ad se accedere homines aut fœminas uxora-tas, qui sunt pleni angustiis et molestiis, et qui ægrè domos et negotia sua relinquere potuerunt, dimittunt eos dicendo : *Habeo aliud quod agam, ite ad alios;* undè fit, ut isti, non invenientes cui sua peccata confiteantur, vivant per tot menses et annos sinè Sacramentis, et sinè Deo. Hoc non est audire Confessiones ut Deo placeamus, sed potiùs ut genio serviamus; quare nescio quale meritum apud Deum sint habituri Confessarii illi qui hoc modo suum ministerium exercent. Scio ego, immò et contrà aliorum opinionem, qui asserunt esse tempus frustrà impensum, teneo esse opus valdè Deo carum dirigere animas ad viam perfectionis; ideòque de hoc fusiùs loquar capite ultimo. Sed assero quòd probi Confessarii qui tantùm ut Deo placeant Confessiones excipiunt (quemadmodùm facere consueverunt S. Philippus Nerius, S. Joannes à Cruce, S. Petrus de Alcantarâ, aliique) quandò cernunt aliquam animam indigentem, præferunt eam animabus devotis, quibus audiendis auxiliandisque, quandò Confessarius vult, tempus non deerit.

APPENDIX I.

Quomodò se gerere debeat Confessarius in dirigendis animabus Spiritualibus ?

§. I. *De Meditatione* 1. *ad* 5. §. II. *Circà orationem contemplationis* 6. *Et hìc agitur de collectione* (*propriè vocatâ* raccoglimento) *naturalis, sive otio contemplativo* 7. *De ariditate supernaturali, distinguendo sensibilem à substantiali* 8. *ad* 11. *De contemplatione affirmativâ et negativâ* 12. *De collectione supernaturali* 13. *De quiete* 14. *De caligine* 15. *De unione activâ et passivâ* 16. *De desponsatione spirituali, in quam ingrediuntur elevatio animæ* (*dicta estasis, raptus, et volatus spiritûs*) 17. *De matrimonio spirituali* 18. *De visionibus* 19. *et* 20. *De locutionibus* 21. *De revelationibus* 22. *Directio circà omnia præfata dona supernaturalia* 23. *et* 24. §. III. *Circà mortificationem* 25. *ad* 27. §. IV. *Circà frequentiam Sacramentorum, præsertim Communionis* 28. *ad* 36. *Methodus vitæ perfectæ pro personâ Religiosâ* 37. *et* 38.

1. — Quod olim dixit Dominus Jeremiæ : *Ecce constitui te super gentes ut evellas et dissipes, ædifices et plantes.* Idem nunc repetit singulis Confessariis, qui non solùm debent evellere vitia ex suis pœnitentibus, sed etiam debent in illis virtutes inserere. Undè expediens est addere hìc in fine Caput hoc, quod poterit inservire Confessariis tyronibus ad dirigendas animas spirituales ad perfectionem. Non sunt quidem expellendi peccatores, ut superiùs diximus, sed contrà opus est etiam multo Deo acceptum Sponsas illi adornare, animas scilicèt spirituales excolere, ut in totum se illi donent, tra-

dantque. Acceptior est ejus oculis anima sola perfecta, quàm mille imperfectæ. Undè cùm videt Confessarius pœnitentem vivere immunem à culpis mortalibus, omnem curam adhibere debet, ut eum in viam perfectionis, et Divini amoris introducat, illi repræsentando meritum, quod habet Deus ut ametur, et gratitudinem quam debemus Jesu Christo qui nos amavit usquè ad moriendum pro nobis; nec non periculum in quo versantur omnes animæ, quæ vocatæ à Deo ad vitam perfectiorem, illi resistunt. In tribus igitur præcipuè posita est directio Confessarii quoad animas spirituales, scilicet in Meditatione et Contemplatione, in Mortificatione, et in frequentiâ Sacramentorum, et de omnibus his singillatim dicemus.

§. I. *De Oratione Meditationis.*

2. — Prudens ergò Confessarius cùm cernit animam aliquam abhorrentem peccata mortalia, et desiderantem progredi in amorem Divinum, antè omnia debet illam disponere ad orationi mentali vacandum, scilicèt ad meditationem veritatum æternarum, et bonitatis Divinæ. Et quamvis necessaria non sit ad æternam salutem consequendam, sicuti est necessaria petitio; nihilominùs videtur valdè necessaria animabus, ut in Dei gratiâ perseverent. Cum reliquis pietatis operibus potest peccatum consistere; sed non possunt cohabitare Oratio, et peccatum. Anima aut relinquet orationem aut peccatum. Dicebat S. Theresia: *Anima quæ in oratione perseverat, quotquot illi peccata opponat Diabolus, tandem pro certo habeo quod eam Dominus ad salutis portum conducet.* Et ideò Diabolus nullum aliud exercitium tàm quærit impedire, quàm illud orationis, quoniam, inquit eadem Sancta: *Novit Dæmon quòd certè amittet animam quæ perseveranter incumbit Orationi.* Præthereà solus amor est qui animam Deo jungit, et stringit; sed fornax in quâ accenditur flamma Divini Amoris est oratio, seu

meditatio : *In meditatione meâ exardescet ignis.* Ps. 38. 4.

3. — Incipiat ergò Confessarius introducere animam in orationem. Ab initio non plusquàm mediæ horæ spatium assignet : quod deindè crescente spiritu, plùs minùsve augebit. Neque desistat ex eo quòd pœnitens difficultatem adducet, quòd desit sibi tempus et locus ad se colligendnm : immò imponat ei, ut saltem manè vel vesperè quandò in domo major est quies, vel etiam in ipsis occupationibus (quandò aliud non posset efficere) elevet identidem mentem ad Deum et meditetur veritates Fidei, ùt sunt novissima, quorum cogitatio, (et præcipuè mortis) est utilior pro incipientibus. Meditetur quoque Christi Passionem, quæ meditatio est omnibus fructuosa. Si verò pœnitens non sit litterarum rudis, expediens est, ut utatur aliquo libro spirituali, quo magis habeat ingressum in orationem, quemadmodùm facere solebat S. Theresia. Moneat quoque, ut seligat materiam illam, in quâ anima majorem experitur devotionem; et in iis locis in quibus anima se vehementiùs affici et commoveri sentit, moretur aliquantùm, et relictâ meditatione, totam se exerceat in actibus voluntatis; vel incumbat petitioni, aut faciendis propositis. Dico 1. se exerceat in *faciendis actibus* scilicet humilitatis, actionis gratiarum, Fidei, Spei, et præsertim in repetendis actibus contritionis, et caritatis ergà Deum, offerendo se illi totam, totamque suæ sanctissimæ voluntati resignando, et repetendo, plusquàm alios, actum illum cui anima se magis sentit inclinatam. Dico 2. exerceat se *in petendo*, nam à petitione omne nostrum bonum dependet; et S. Augustinus inquit Deum ordinariè nullam gratiam hominibus concedere, et præsertim gratiam perseverantiæ, nisi per canalem petionis. Dominus dixit : *Petite, et accipietis;* ergò, concludit S. Theresia, qui non petit, non accipit. Quapropter si volumus animam nostram salvare, necesse est semper orare, et antè omnia petere perseverantiam, et amorem ergà Deum; et quidem nullum tempus opportunius est ad petendum, quàm

tempus orationis mentalis. Qui non orat, difficulter petit, quià difficulter se actuat ad considerandas gratias, quibus eget, et necessitatem ipsam petendi, et ideò qui non facit orationem, difficulter in Dei gratiâ perseverat. Dico 3. in *Statuendo*, ut oratio non remaneat infructuosa, et anima mandet executioni ea lumina, quæ in oratione recepit. Undè, quemadmodùm inquit S. Franciscus Salesius, nemo debet imponere finem orationi, nisi priùs fecerit particularem aliquam determinationem, putà vitandi defectus quosdam mágis usuales; aut exercendi virtutem aliquam in quâ se noscit debiliorem. Videatur circà hoc quod dicetur in Appendice IV. versùs finem, cùm loquemur de instructione pro oratione mentali §. III.

4. — Exigat igitur Confessarius ab animabus istis rationem orationis, exquirendo ab illis quomodò in eâ se gesserint, aut saltem si fecerint; et imponat illis, ut in Confessione antè omnia alia se accusent de oratione omissâ, quandò eam intermiserint, quoniam relictâ oratione anima salvari non poterit. *Anima quæ omittit orationem* (dicebat S. Theresia) *tamquàm à semetipsâ se collocat in inferno sinè operâ Dæmonum*. Oh Deus, et quantam Confessarii afferrent animabus utilitatem adhibendo hanc minimam diligentiam! Et oh quam Deo rationem sunt reddituri, nisi ità se gerant, quoniam ipsi tenentur procurare quantùm in se est spiritualem progressum suorum pœnitentium! Oh quot animas possent ipsi ad viam perfectionis dirigere, easque à recidivis in peccata graviâ liberare, si adhiberent hanc tenuem industriam dirigendi eas per viam orationis, et interrogandi posteà saltem sub initiis vitæ spiritualis utrùm eam fecerint, vel non! Quandò anima aliqua se in oratione solidavit, difficillimè plùs Deum amittit; et ideò oratio mentalis insinuanda est non tantùm timoratis, sed etiam peccatoribus, qui sæpè ob defectum considerationis redeunt ad vomitum.

5. — Super omnia Confessarii adhibere debent diligentiam hanc, cùm pœnitentes patiuntur desolationem spiritûs. Initio quo anima se tradit vitæ

Spirituali, solet Deus illam allicere specialibus quibusdam luminibus, lacrymis et sensibilibus aliis consolationibus, sed elapso aliquo tempore, solet intercidere hanc venam, ut probet earum fidelitatem, et ut eas ad majorem perfectionem extollat, subtrahens eis sensibilem omnem dulcedinem cui facilè anima adhæret non sinè impuritate quâdam, et culpâ ex amore suiipsius. Consolationes sensibiles (quin et attractiones supernaturales) sunt quidem Dei dona, sed non sunt ipse Deus; undè ipse, ut animas sibi dilectas avellat etiam à donis suis, ut donatorem puriori amore diligere cogantur, efficit, ut non inveniant ampliùs in oratione pabulum consuetum, et solitam consolationem, sed tædia, ariditates, tormenta, et quandòque etiam tentationes. Invigilet ergò summoperè Confessarius ad confortandas animas istas, ne orationem omittant, et præscriptas Communiones. Revocet illis in memoriam verba illa S. Francisci Salesii, scilicèt: ***Plùs valere coram Deo unciam unam Orationis in medio desolationum, quàm libras centum in medio consolationum.*** Quoniam ille qui Deum diligit ob consolationes, plùs Dei consolationes quàm Deum ipsum diligit; sed qui Deum amat, eique adhæret sinè consolationibus istis, hic verum ostendit amorem. Hæc de meditatione sufficiunt; sed opportunum duco aliquam hìc novis Confessariis præbere notitiam Contemplationis infusæ, ac suorum graduum, nec non aliorum donorum supernaturalium unà cum regulis præscriptis à spiritualis vitæ Magistris ad directionem animarum, quibus Deus hujusmodi gratias voluerit impertiri.

§. II. *De oratione contemplationis, et diversis suis gradibus.*

6. — Quandò anima aliqua à Deo contemplationis gratiâ donatur, oportet, ut Confessarius optimè sciat modum quo eam dirigere debet, et ab omnibus illusionibus liberet; aliàs maximum illi

afferet damnum, et quemadmodùm ait S. Joannes à Cruce, magnam ipse Deo redditurus est rationem. Contemplatio multùm differt à Meditatione. In meditatione quæritur Deus labore discursûs, in contemplatione sinè hujusmodi labore contemplatur Deus jam inventus. Insuper in meditatione anima operatur actibus suarum potentiarum, in contemplatione operatur Deus, et anima tantùm patitur, et recipit in se dona quæ à Divinâ gratiâ sibi infunduntur absquè eò quòd aliquid operetur, quoniam ipsa lux, et Divinus amor, quo tunc tota impletur, reddunt eam suaviter attentam ad contemplandam Dei sui bonitatem, qui tot illam cumulat donis.

7. — Advertere etiam oportet, quòd Deus antequàm concedat animabus donum contemplationis, solet eas introducere in orationem recollectionis, vulgò dictam di *Raccoglimento*, vel *otii contemplativi* (sic illam vocant Mystici), quæ non est adhùc contemplatio infusa; quoniam anima adhùc est in statu activo. Hæc recollectio (loquar hìc de naturali, quoniam de supernaturali et infusâ inferiùs loquemur *num.* 13.) est quandò intellectui opus non est cum labore quasi extrà animam exire ad considerandum mysterium aliquod, aut æternam veritatem, sed avulsus à rebus externis, et collectus quasi intrà animam ipsam, absquè labore, immò cum magnâ suavitate attendit illi veritati, aut mysterio, quodcunque sit. *Otium contemplativum* est ferè idem, nisi quòd in collectione anima attendit alicui devotæ cogitationi particulari; in otio verò cum generali quâdam Dei notitiâ sentit se in seipsâ collectam, et suaviter Deo attractam. In hâc collectione, sivè otio contemplativo, dicunt quidam Mystici, quòd etsi hæc oratio sit naturalis, nihilominùs anima cessare debet non solùm à meditatione, sed etiam ab actibus voluntatis, scilicet amoris, oblationis, resignationis etc., et tantùm manere debet in quâdam amoris vigilantiâ, et attentione ad Deum, absquè eò quòd actum aliquem faciat. Veruntamen hujusmodi incantationibus egò prorsùs acquiescere non valeo. Nulli dubium, quòd

quandò anima collectam se cernit, non debet se applicare meditationi, quià jam invenit sinè ullo labore quidquid ipsa postulabat; præterquamquòd ipsa ordinaria meditatio, ut ait P. Segneri in suo aureo opusculo de *Concordiâ inter laborem et quietem* (*a*), producit post aliquod tempus contemplationem quæ dicitur *Acquisita*, nempè illam quæ unico intuitu cognoscit veritates, quas antè nonnisi longo discursu et labore cognoverat. Sed his non obstantibus, nescio cur anima cessare debeat à bonis actibus voluntatis: Et quodnam tempus opportunius his faciendis actibus esse poterit, quàm tempus quo anima se collectam sentit? Verum quidem est, quòd S. Franciscus Salesius consilium dedit B. Joannæ de Chantal, ut in suâ oratione, cùm se Deo unitam sentiret, non repeteret novos actus, sed quare? quià scilicetBeata jam pervenerat ad contemplationem passivam. Undè quandò anima adhùc est in statu activo, non est ratio cur actus boni impedire debeant gratiæ operationem. Idem S. Franciscus Salesius præfigebat animabus devotis à se directis determinatum quemdam numerum adspirationum amoris, faciendum intrà certum temporis spatium. Quandò anima pervenit ad statum passivum contemplationis, tunc anima etsi non mereatur, quià eo tempore non operatur, sed tantùm *patitur*, nihilominùs acquirit magnum quemdam vigorem ad operandum posteà cum majori perfectione. Sed quandò anima adhùc est in statu activo, ut mereatur, operari debet, actus bonos faciendo; atque hæc sunt opera, quibus anima meretur gratiam Divinam. Undè rectè concludit idem P. Segneri, quòd quandò Deus loquitur et operatur, oportet, ut anima taceat, et cesset à suis operationibus, nihil aliud ponendo ex parte suâ circà principium, quàm attentionem quamdam amoris ad Divinas operationes: sed quandò Deus non loquitur, necesse est, ut anima sè adjuvet eo modo quo potest ad conjungendum se Deo, scil. meditationibus (quandò hæ sunt neces-

---

(a) *Seg. p. 1. c. 1. num. 1.*

sariæ), affectibus, precibus, et determinationibus, dummodò actus isti non eliciantur inviti: undè illi tantummodò sunt faciendi, quibus se anima sentit suaviter inclinatam.

8. — Insuper advertendum est, quòd Deus, antequàm introducat animam in orationem contemplationis, solet eam purgare ponendo in ariditate supernaturali, quæ appelatur *Purgatio spiritualis*, ut eam purificet à suis imperfectionibus, quæ illi impediunt contemplationem. Atque hìc distinguendum est inter ariditatem *sensibilem*, quæ pertinet ad sensum, et ariditatem *substantialem*, quæ pertinet ad spiritum. Ariditas *sensibilis* (de *substantiali* loquemur num. sequenti) quandò est naturalis fert secum quoddam tædium rerum spiritualium, et obscuritatem quamdam leviorem, et minùs durabilem; sed quandò est supernaturalis, de quâ hìc agimus, ponit animam in quâdam obscuritate profundiori, quæ diutiùs durat, et quotidiè majus accipit incrementum. Nihilominùs anima in tali statu constituta, licèt sentiat se magis à creaturis alienatam, et habeat cogitationem semper in Deum defixam unà cum ingenti desiderio, et determinatione eum perfectè amandi, tamen sentit se redditam tanquàm impotentem ad hoc exequendum ob suas imperfectiones, quarum causâ videtur facta Deo odibilis: sed intereà, hoc non obstante, non cessat se rectè gerere in virtutibus. Hæc molesta ariditas est quidam tractus gratiæ, est lux quædam supernaturalis, sed lux quæ affert pœnam et obscuritatem, quoniam volens se nudo spiritui communicare, et inveniens sensus, atque potentias animæ suî non adhùc capaces, ex eo quià nondùm prorsùs à consolationibus sensibilibus sint disjunctæ, et consequenter materialibus, quæ plenæ sunt formis, imaginibus et figuris; producit in animâ hujusmodi tenebras tam molestas, sed valdè utiles, quoniam per ipsas anima pervenit ad alienationem quamdam ab omnibus voluptatibus sensibilibus tam terrenis, quàm spiritualibus; et insuper acquirit magnam suarum miseriarum cognitionem, atque impotentiæ ad quodvis opus bonum perficiendum, et simul magnam ergà Deum vene-

rationem, qui illi repræsentatur venerabilis et terribilis. In hoc statu Director debet animam confortare ad sperandas res magnas à Deo, qui ad hunc finem ità se gerit cum eâ. Insinuet ei, ne conetur se exercere in meditatione, sed ut humiliet se, faciat actus oblationis, totamque se Deo committat, perfectissimè resignata dispositionibus suæ voluntatis, quæ tota tendit ad bonum nostrum.

9. — Post hanc purgationem sensûs solet Dominus concedere donum contemplationis, quæ dicitur gaudii; scilicèt recollectionis supernaturalis, quietis et unionis, de quâ deinceps loquemur; sed antè unionem, et post recollectionem et quietem, solet Deus purgare animam ariditate spiritûs, quæ dicitur ariditas *substantialis*, quâ Dominus vult, ut anima se totam in seipsâ annihilet. Ariditas sensûs est subtractio devotionis sensibilis, sed ariditas spiritûs est quædam lux Divina, quâ Deus facit, ùt anima suum nihil agnoscat. Atque hìc est ubi anima se cernit in quâdam terribiliori agoniâ; nam etsi tunc ipsa sit magis determinata ad se vincendum in omnibus, et magis attenta ad Deo placendum, nihilominùs quò magis agnoscit suas imperfectiones, eò sibi videtur à Deo expulsa, atque derelicta, tanquàm ingrata beneficiis acceptis: Immò et ipsa spiritualia exercitia, quæ peragit, ùt sunt orationes, Communiones, mortificationes, eam magis contristant; nam cùm ea omnia non sinè magno tædio, et pœnâ perficiat, credit omnia digna suppliciis, et se Deo odibiliorem. Quin multoties animæ istæ videntur sibi summoperè odisse Deum, quam ob causam Deus eas jam reprobaverit, tanquàm sibi inimicas; et adhùc in vitâ faciat illis experiri damnatorum pœnas, et Divinam derelictionem. Et aliquandò Deus permittit, ut hujusmodi desolationes committentur mille aliæ tentationes, et motus impuritatis, iracundiæ, blasphemiæ, incredulitatis, et præsertim desperationis: ità ut miseræ in magnâ illâ obscuritate et confusione non valentes discernere resistentiam voluntatis, (quæ reverà tunc adhùc adest, sed ipsis est occulta, aut saltem dubia ratione præsentium tenebrarum) timent jam con-

sensisse, et ideò tantò magis existimant se derelictas à Deo.

10. — Hìc ergo Confessarius quandò ei aliqua ex animabus istis occurrit, quæ jam per perfectionem progreditur, et opinetur se derelictam, in primis non terreatur videndo confusionem hanc, et audiendo tot expressiones timoris et desperationis; nec se ostendat timidum, aut ullo modo hæsitantem, sed viriliter eam confortet ad nihil timendum: et eo tempore plusquàm aliàs animet ad confidendum in Deo, recitans illi ea verba, quæ Dominus dixit S. Theresiæ, quòd scilicet nemo Deum amittit absquè eo quòd cognoscat amittere. Dicat ei omnes illas suggestiones blasphemiarum, incredulitatis, impuritatis, et desperationis non esse consensus, sed pœnas, quæ si cum resignatione tolerentur, animam magis, magisque Deo conjungunt. Dicat: A Deo nunquàm odio haberi animam, à quâ amatur, et quæ bonæ est voluntatis. Addat, Deum ità se gerere cum animabus à se magis dilectis. *Ariditatibus et tentationibus* (dicebat S. Theresia) *probat Deus suos amatores. Quamvis ariditas totâ vitâ perduret, anima non omittat orationem, veniet tempus quo omnia ei persolventur.* O quàm pulchram pro animâ desolatâ sententiam! Hortetur ergò, ut forti animo sit, et viriliter expectet res magnas à Deo, dùm eas per tutiorem viam deducit, scilicèt per viam Crucis. Moneat etiam, ut primò humiliet se utpotè dignam ità à Deo tractari ob anteactæ vitæ defectus: Secundò, ut Divinæ voluntati se totam resignet, paratissimam se præbendo ad ea omnia perferenda, immò et majora pro omni tempore quo Deo placuerit: Tertiò projiciat se tanquàm mortuam in brachia Divinæ misericordiæ, et committat protectioni Mariæ SS. quæ Mater misericordiæ et afflictorum consolatrix jure appellatur.

11. — Ariditas sensûs perdurat quousquè, purificatis sensibus, anima apta ad contemplationem reddatur. Ariditas verò spiritûs durat quousquè reddatur capax Divinæ unionis: quamvis aliquandò etiam post unionem permittat Dominus, ut anima iterùm redeat ad hanc ariditatem, eâ potissimùm

de causâ, ne anima seipsam negligat, et ut identidem suum nihil agnoscat.

12. — Completâ ergò purgatione sensûs, et ad finem perductâ ariditate sensibili, ponit Deus animam in statu contemplationis. Contemplatio vel est affirmativa, vel negativa. *Affirmativa* est quandò anima beneficio lucis Divinæ, sinè ullâ suâ operâ cernit aliquam veritatem aut creatam, ùt esset infelicitas inferni, felicitas Paradisi etc. aut increatam, ùt Divinam misericordiam, amorem, potentiam, bonitatem. *Negativa* est quandò dignoscit perfectiones divinas non in particulari, sed in genere cum confusâ quâdam notitiâ, sed quæ ingerit conceptum longè majorem magnitudinis Divinæ. Et ità etiam in confuso agnoscit aliquam veritatem creatam, ut horribilitatem inferni etc. Sed transeamus ad primos contemplationis gradus: hi sunt: Recollectio interior spiritûs, et quies: de unione loquemur posteà.

13. — Primus igitur gradus contemplationis est *Recollectio supernaturalis*. De naturali jam diximus supra *n.* 7. quæ tunc habetur quandò animæ potentiæ colliguntur ad considerandum Deum intrà se; et dicitur *Naturalis*, non quià anima ex se valeat illam operari: omnis enim actio virtutis, ut possit æternum præmium promereri, indiget auxilio gratiæ; undè generatim loquendo est etiam supernaturalis: sed *Naturalis* dicitur, quià anima tunc est in statu activo, et beneficio gratiæ ordinariæ operatur. Recollectio verò *Supernaturalis* est illa, quam operatur Deus ministerio cujusdam gratiæ extraordinariæ, et per quam Deus collocat animam in statu passivo; ità ut recollectio supernaturalis, seu infusa tunc propriè habeatur, quandò collectio potentiarum non evenit opera ipsius animæ, sed beneficio lucis quam Deus infundit, et per quam excitatur in animâ magnus, et sensibilis amor Divinus. In hoc statu non est cogenda anima ad suspendendum tranquillum eum discursum, quem fortè ei lux ipsa suaviter insinuaret: quemadmodùm nec debet incumbere considerationi rerum particularium, aut determinationibus, quas valet efficere. Nec debet curiosiùs

investigare quidnam sit interior ea spiriûs recollectio: sed sinat se dirigi à Deo ad considerandas res illas, illosque actus faciendos, ad quos se magis à Deo ferri cognoscit.

14. — Secundus gradus est *Quietis*. In recollectione vis amoris communicatur immediatè sensibus externis, quos, Deus ipse intrà animam facit colligere. Sed in quiete amor communicatur immediatè spiritui in ipso animæ centro: et amor ipse est ardentior, qui deindè etiam ad sensus externos diffunditur: hoc verò non semper: undè multoties accidit quòd anima habeat orationem quietis, sed sinè ulla dulcedine sensibili. Dicit S. Theresia (*a*) quòd in hâc oratione non suspenduntur omnes potentiæ: suspenditur quidem voluntas, et remanet tanquàm ligata, quià tunc nullum aliud objectum præter Deum valet amare, qui eam sibi trahit; sed intellectus, et memoria, aut phantasia quandòque remanent liberæ, et hùc illùcque excurrunt. Undè dicit Sancta (*b*) animam de hoc non debere tristari: *Rideat* (inquit) *de suâ cogitatione, illamque deserat veluti stultam, et maneat in suâ quiete: et cùm voluntas sit domina, ipsa cogitationem ad se reducet, absquè ullo vestro labore*. Quòd si anima velit se applicare ad colligendam cogitationem, nihil omninò aget, et suam quietem amittet. In hoc statu multò minùs quàm in recollectione anima debet se applicare ad faciendas determinationes, aut alios actus ex se ipsâ emendicatos; eos tantummodò faciat, ad quos se sentit à Deo suaviter impelli.

15. — Dicamus nunc aliqua de oratione puræ contemplationis, scilicèt de contemplatione negativâ superiùs enunciatâ quæ est longè perfectior quàm affirmativa. Hæc contemplatio *negativa* dicitur *clara caligo*, quià ob nimiam lucis abundantiam intellectus obscuratur: quemadmodùm qui intuetur solem, radiorum fulgore obcæcatus nihil cernit, sed tantùm intelligit solem esse magnum quoddam

(a) *In Vita c.* 14. — (b) *Cammin. di Perfez. p.* 209.

lumen : sic Deus in istâ caligine infundit animæ lucem magnam, quæ facit, ut illa intelligat non jam veritatem aliquam particularem, sed acquirat generalem quandam et confusam notitiam suæ incomprehensibilis bonitatis, undè anima incipit efformare altissimam de Deo ideam, licèt confusam. Quandò animam aliquantulùm noscit aliquam ex Divinis perfectionibus, etiam quidem conceptum suæ bonitatis concipit, sed longè melior est conceptus quem format quandò cognoscit Divinam perfectionem non posse comprehendi. Scribit Cardinalis Petruccius in doctissimis suis Epistolis, hanc orationem propterea vocari orationem caliginis, quià in hâc vitâ anima non est capax clarè intelligendi Divinitatem; undè in hoc statu intelligit non intelligendo; sed intelligit longè meliùs omni alio modo intelligendi. Non intelligit, quià cùm Deus non sit res quæ formet imaginem aut figuram, intellectus nequit de eo ideam efformare; et ideò nihil aliud intelligit, quàm quòd illum non valet intelligere, quapropter hujusmodi intelligentia vocatur ab Areopagitâ, *Sublimis cognitio Dei per ignorantiam.* In hâc oratione caliginis suspenduntur omnes interiores potentiæ animi, et quandòque etiam sensus exteriores : ità ut anima aliquandò ingrediatur in *ebrietatem spiritualem*, quæ facit eam prorumpere in quædam amoris deliria, ùt cantus, clamores, flexus immodicos, saltus, et his similia, quemadmodum eveniebat S. Mariæ Magdalenæ de Pazzis.

16. — Post gradus istos facit Dominus animam ad unionem transire. Unicus animæ scopus hìc esse debet : Unio scilicèt cum Deo, sed ut anima perfectionem attingat, non est necessaria unio *passiva :* satis est illi pervenire ad unionem *activam*. Paucissimæ, inquit S. Theresia, sunt animæ illæ, quæ diriguntur à Deo per vias supernaturales : Et nos in cœlo permultas aspiciemus quæ sinè hujusmodi gratiis supernaturalibus erunt gloriosiores illis, quæ gratias istas receperunt. Unio *activa* est perfecta uniformitas Divinæ voluntati, in quâ certè consistit tota perfectio Divini amoris; *Perfectio*, inquit S. Theresia

S. Theresia (*a*), *non consistit in extasi : sed vera unio animæ cum Deo est unio voluntatis cum divinâ voluntate.* Hæc unio est necessaria, non verò unio *passiva;* et animæ illæ quæ solam habent activam, inquit eadem Sancta (*b*), *fieri poterit quòd habeant meritum longè majus; quià majorem patiuntur laborem, et Dominus dirigit eas ut fortes, et consolationes quas in hâc vitâ non habent, servat, ut posteà det eis in alia.* Cardinalis Petruccius inquit, quòd absquè contemplatione infusâ rectè quidem potest anima beneficio gratiæ ordinariæ pervenire ad annihilationem propriæ voluntatis, et ad eam transformandam in Deum, nihil aliud volendo, quàm voluntatem Dei. Et quamvis sentiat passionum motus, tamen hi non impediunt illi præfatam transformationem; undè subdit, quòd cùm in hoc posita sit tota sanctitas, unusquisque nihil aliud debet desiderare, et petere à Deo, quàm ut dirigatur ab ipso, et in ipso suam efficiat voluntatem. S. Theresia tractando de unione passivâ, inquit (*c*): quòd anima posita in eâ, *non videt, non sentit, neque advertit ità se habere;* quoniam ex abundantiâ lucis et amoris efformatur illa beata caligo, in quâ suspenduntur omnes potentiæ animæ; memoria enim non recordatur, nisi Dei : voluntas conjungitur Deo tali amore, ut nequeat amare aliud objectum, et intellectus tantâ luce repletur, ut nullam rem aliam valeat cogitare, nec etiam gratiam quam actu tunc recipit; undè intelligit multùm, sed nequit percipere quid intelligat. In summâ, anima in hoc statu constituta habet claram, et experimentalem cognitionem Dei præsentis qui in animæ centro eam sibi conjungit. Hæc unio, inquit S. Theresia (*d*), non multùm perdurat, sed ad summum dimidiam horam non excedit. In aliis contemplationibus, de quibus anteà locuti sumus, Deus præbet se videndum tanquàm proximum animæ, hìc

---

(a) *Concetti dell' Am. Conc. III.* — (b) *Avvisi per l'Oraz. Avv.* 22. — (c) *Mans. V. cap.* 1. — (d) *in Vitâ cap.* 18.

verò tanquam præsentem, et anima experitur eum sibi conjunctum per suavem quemdam contactum. Undè, inquit Sancta (*a*) in aliis contemplationibus posse animam dubitare, utrùm fuerit Deus, in hâc verò non. Hoc tamen non obstante, debet eam Confessarius monere non ideò evasisse impeccabilem, et propterea quò magis se videt à Deo hujusmodi gratiis donatam, eò magis esse debet humilior, et ab omnibus alienata, unicè diligendo Crucem, et vivendo in totum Divinis dispositionibus uniformata, cum assiduo timore quòd suæ infidelitates ex eo tempore acerbiùs punientur, ob majorem quâ committentur ingratitudinem. Inquit S. Theresia (*b*) sibi cognitas plures animas, quæ, cùm anteà ad hunc statum unionis ascendissent, posteà in peccata mortalia præcipites ceciderunt.

17. — Tres dantur species unionis, et sunt; unio *simplex*, unio *desponsationis*, et unio *consummata;* quæ vocatur unio *Matrimonii spiritualis*. Unio simplex est illa de quâ usquè adhùc locuti sumus. Dicendum nunc est de unione *desponsationis*. Hanc unionem solet ordinariè præcedere ariditas substantialis, quæ est purgatio spiritûs, de quâ jàm suprà locuti sumus *n.* 8. In hâc verò unione desponsationis tres sunt alii gradus diversi, scilicet *extasis*, *raptûs*, et *elevationis spiritûs*. In simplici unione suspenduntur potentiæ, sed non sensus corporei, quamvis hi remaneant valdè infirmi ad operandum. In unione autem extasis amittitur quoque usus sensuum, ità ut persona non videat, non audiat, et non percipiat nequè incisiones, nequè adustiones. Raptus verò nihil aliud est quàm impressio quædam gratiæ validior, quâ Dominus non solùm elevat animam ad unionem, sed etiam rapit illam motu quodam subitaneo et violento; ità ut aliquandò elevetur etiam corpus, et reddatur leve ad instar plumæ. *Elevatio spiritûs* est quandò anima sentit se rapi quasi extrà se, et extolli suprà seipsam cum magnâ quâdam violentiâ, undè anima ab ini-

---

(a) *Mans. V. c.* 1. — (b) *Mans. V. et VI.*

tio magnum experitur timorem. In elevatione spiritûs continetur tam extasis, quià intervenit amissio sensuum, quàm raptus, id est motus violentus. Retulit mihi persona quædam similibus gratiis à Deo donata, quòd in talibus elevationibus spiritûs videbatur sibi tanquàm si anima è corpore fuisset avulsa, et elevata cum tantâ velocitate, ac si conficeret decies centena millia milliaria in quovis temporis momento non sinè magno terrore, quoniam ignorabat quò esset ascensura; sed cùm posteà subsedisset, tunc illustrabatur ad cognoscendum aliquod Divinum arcanum. Sed hìc oritur dubium: Si in hâc unione suspenduntur potentiæ, et intellectus obscuratus à lucis abysso, nequit attendere rebus quas intelligit; quâ unquàm ratione potest ibi anima intelligere, et verba facere de illo Divino arcano? Respondent Mystici, quòd quandò Deus vult, ut anima intelligat aliquod secretum, aut immittere illi aliquam visionem intellectualem, vel imaginariam, minuit nonnihil lucem, ità ut anima remaneat habilis ad cognoscendum et perpendendum quodcunque Deus voluerit.

18. — Tandem perfectior unio quæ dicitur *consummata*, et major quàm in hâc vitâ possit Deus concedere animæ viatrici, est illa quæ dicitur *Matrimonii spiritualis*, per quam anima transformatur in Deum, et fit unum quid cum Deo: eodem modo quo vas aquæ infusum mari evadit unum cum aquâ maris. Et advertendum hìc est, quòd in reliquis unionibus, ùt loquuntur Mystici, potentiæ remanent suspensæ; in hâc verò minimè suspenduntur; quoniam potentiæ purificatæ à suâ sensibilitate, et materialitate jam effectæ sunt capaces Divinæ unionis; ità ut voluntas amet Deum suum placidissimè, intellectus rectè cognoscat, et attendat huic intimæ Divinæ unioni, quæ jam facta est in animæ centro, quod accidit eodem modo ac si quis intueretur solem et sinè ullâ offensione oculorum solis splendorem cognosceret. Insuper est advertendum, quòd hæc unio non est transitoria, ùt duæ priores, sed permanens; ità ut anima fruatur habitualiter. Divinâ præsentiâ jam sibi conjunctâ, et fruatur in

pace stabili : nam passiones nihil ampliùs eam perturbant : illas quidem anima cernit dùm faciem suam ostendunt, sed non tristatur, nec ullam patitur molestiam ab illis, ad instar ejus qui fortè habitans super nubes, cerneret tempestates inferiùs evenientes, et ipse non tangeretur ab illis.

19. — Hìc abs re non erit aliqua dicere de visionibus, locutionibus, et revelationibus ad discernendas falsas à veris. Visiones vel sunt *externæ*, vel *imaginariæ*, vel *intellectuales*. *Externæ* sunt quæ oculis cernuntur. *Imaginariæ* quæ spectantur in phantasiâ, seu imaginativâ. *Intellectuales*, quæ nequè oculis, nequè in phantasiâ videntur, sed à solo intellectu Divinâ luce adjuto, quæ species intelligibiles ingerit; atque hæc visionum species, teste S. Theresiâ, tota est spiritualis, nullam enim in eâ partem habent sensus nequè externi, nequè interni qui sunt imaginativa, et phantasia. Notandum quòd nequè oculis, nequè phantasiâ potest anima cernere res sibi repræsentatas, nisi in apparentiâ corporeâ, etiamsi essent substantiæ spirituales. Contrà beneficio intellectûs res cernuntur tanquàm spirituales, etiamsi fuerint materiales; vel ut meliùs dicam, noscuntur, non videntur, sed noscuntur longè meliùs quàm si oculis cernerentur.

20. — Advertendum tamen hìc est, quòd visiones istas tam Deus, quàm Diabolus potest operari, quod est intelligendum etiam de intellectualibus, ùt videtur innuere S. Joannes à Cruce (*a*) contrà id quod sentit Cardinalis Petruccius; quamvis multò faciliùs corporales, quæ ùt plurimùm et præcipuè in fœminis ab ipsâ phantasiâ efformantur. Signa ad distinguendas veras à falsis sunt. 1. Si veniant ex improviso sinè ullâ præcedenti animæ cogitatione. 2. Si ab initio afferant confusionem et terrorem, sed posteà relinquant animam in pace. 3. Si sint raræ, quià frequentes sunt valdè suspectæ. 4. Si parùm durent, quoniam, inquit S. Theresia, (*b*) quandò anima intuetur per longum tempus rem sibi

---

(a) *Salita lib.* 2. *c.* 23. — (b) *Mans. VI. c.* 9.

repræsentatam, signum est quòd sit potiùs actus phantasiæ. Visio Divina ùt plurimùm transit ad instar fulguris, sed remanet indè immobiliter menti infixa. 5. Vera visio relinquit animam in summâ pace, et vividâ cognitione miseriæ suæ, non sinè ingenti desiderio perfectionis; ad differentiam visionum diabolicarum, quæ parùm remanent impressæ, et relinquunt animam in quâdam siccitate, perturbatione, motibus propriæ æstimationis, et cum fame sensibili harum gratiarum. Verùm cum omnibus signis superiùs memoratis, inquit S. Theresia (*a*) nullam certam haberi posse securitatem, quoniam multoties Dæmon scit simulare quietem, cogitationes humilitatis, desideria perfectionis; quæ omnia incertum ést à quo procedant; quoniam sæpè ipse Dæmon, ut ei fides præstetur, solet hæc insinuare, ut tandem illum percipiat fructum, et deceptiones, quas intendit. Undè Director, regulariter loquendo, non prohibeat animæ enarrare sibi hujusmodi visiones, immò imponat illi ut manifestet quæcumque videt, sivè vera ea sint, sivè falsa, ùt docet S. Theresia (*b*); sed è contrario nullam ostendat curiositatem sciendi hujusmodi visiones, neque de his minutè animam interroget, nec præveniat dicendo: *Nùm fuit sic? Vidistine hoc, vel illud?* quià tunc facilè anima respondet affirmativè aut ex suâ malitiâ, aut simplicitate. Si apertè noverit hujusmodi visiones esse opus phantasiæ, aut diabolicum, quià fortè alienant animam ab obedientiâ, humilitate, aut ab aliâ virtute, tunc apertè ei hoc dicat. Si verò id Confessarius non discernat, omninò non expedit indubitanter asserere visiones illas esse vel diabolicas, vel phantasias, quemadmodùm solent quidam nimis increduli (ad differentiam aliorum, qui nimis creduli, omnes habent ùt veras); sed dicat pœnitenti, ut oret Deum quòd non ampliùs ducatur per vias adeò periculosas, se protestando quòd quamdiù vivet in terris velit Deum cognoscere solum per viam Fidei. Cæterùm insinuet

---

(a) *Mans. VI. c.* 9. — (b) *Mans. V. c.* 9.

ut ex visionibus habitis vel falsis, vel veris, illum percipiat fructum, qui magis est necessarius, et præcipuè se rectè cum Deo gerendi; ità enim agendo, quanquàm visiones fuerint à Dæmone, Dæmon remanebit elusus.

21. — Quod verò ad *locutiones* attinet, *Locutio* esse potest *successiva*, *formalis*, et *substantialis*. *Successiva* est quandò anima meditando aliquam veritatem Fidei, sentit sibi quasi responderi ab ipsomet suo spiritu, sed veluti ac esset persona extranea. Hæc quandò bonos parit effectus, ùt esset amoris, aut humilitatis extraordinariæ, esse potest speciale Dei lumen: sed quandò non videt augeri consuetum amorem, indicium est eam esse intelligentiam proprii intellectûs. *Formalis* est quandò anima audit aliqua verba formata, sed extrà se; et potest hæc percipi vel auribus, vel imaginativâ, vel intellectu. Hæc, ut discernatur utrùm sit Divina, vel diabolica, videndæ sunt res quas exprimit, aut faciendas imponit, et effectus quos relinquit. Præcipuè, si est Divina, imponitque opera patientiæ, propriæ abjectionis, aut quodvis aliud opus spirituale, relinquet facilitatem quandam ad omnia toleranda, ad operandum, et se humiliandum. *Substantialis* est eadem ac formalis, et solùm differt in effectu; quoniam formalis aut instruit, aut imponit; Substantialis vero citò operatur id quod exprimit: ut e. c. si diceret: *Consolare: Noli timere: Dilige me:* anima tunc in eodem temporis puncto remanet consolatione repleta, intrepida, aut amoris igne succensa. Hæc locutio cæteris omnibus est securior; prima enim est valdè incerta: secunda, id est formalis, est multùm suspecta, præsertim quandò jubet res exequendas: Undè Director si observat ea quæ jubentur esse christianæ prudentiæ opposita, debet ea omninò prohibere; si verò non sint prudentiæ contraria, expedit ut earum suspendat executionem, quousquè deveniat in majorem securitatem, et multò magis si res sint extraordinariæ.

22. — Deniquè quod attinet ad *Revelationes* rerum occultarum, aut futurarum, ùt scilicèt Myste-

riorum Fidei, status conscientiarum, prædestinationis animarum, mortis, promotionis ad aliquam dignitatem, et his similia; hæ possunt tripliciter haberi, nempè per visiones, per locutiones, et per intelligentias nudarum veritatum. In hujusmodi revelationibus debet Director magnam adhibere prudentiam, nec sit nimis facilis ad credendum, præcipuè ad exequendum quandò agitur de certiorando aliquem ob notitiam in revelatione acceptam. Antè omnia jubeat animæ, ne revelationem aliis indicet, et ipse cautissimè semper procedat, immò utatur Sapientiorum consilio, quoniam ùt plurimùm tales revelationes dubiæ sunt, et suspectæ. Minùs verò suspectæ sunt intelligentiæ simplicium veritatum circà Mysteria, attributa divina, malitiam peccati, damnatorum infelicitatem, et his similia; hæ quandò sunt Fidei conformes, inquit S. Joannes à Cruce (*a*) quòd anima non debet illas expetere, sed si ipsi concedantur, humiliter sunt ab eâ accipiendæ, et non refutandæ.

23. — Oritur hìc dubium: Utrùm omnes istæ species gratiarum et communicationum supernaturalium debeant rejici, aut acceptari? Et distinguendum est, ut ait doctus quidam Auctor (*b*) cum S. Joanne à Cruce, et aliis: Gratiæ illæ quæ elongant à Fide, ex eo quià consistunt in quibusdam notitiis distinctis, ùt sunt visiones, locutiones, et revelationes; has oportet omni conatu rejicere; sed illæ, ex opposito, quæ sunt uniformes Fidei, ùt sunt notitiæ confusæ, et generales, et tactus Divini qui uniunt animam Deo, non sunt rejiciendæ, immò possunt humiliter expeti et desiderari, ut magis magisque Deo uniatur, et in suo sancto amore solidetur. Hoc nihilominùs intelligitur pro illis animabus quæ jam donantur similibus favoribus; quoniam pro aliis tutior via est desiderare et expetere tantummodò unionem activam, quæ, ùt diximus, est unio voluntatis nostræ cum Divinâ

(a) *Salita l.* 11. *c.* 33. — (b) *F. Bern. de Castel vetere Dirett. Mist. l.* 2. *p.* 2. *c.* 1.

voluntate. Director igitur quandò ei occurrerit anima cum his communicationibus contemplationis, aut caliginis, aut unionis, non debet ei imponere, ut eas rejiciat, sed ut humiliter et cum gratiarum actione recipiat. Semper verò utatur verbis quæ animam non omninò securam efficiant, sed relinquant quemdam timorem, qui eam etsi non conturbet, detineat verò in humilitate, et ab omnibus alienatione. Gratias autem quarundam notitiarum distinctarum quæ habentur per viam visionum, et his similium, ùt superiùs diximus, jubeat Confessarius constantissimè recusari, semper tamen in spiritu humilitatis (et sinè ullo contemptu, ùt expuendi in faciem, irridendi etc. quod non licet, ùt plures asserunt), et protestando coram Deo? se velle ei in purâ Fide servire. Cæterùm, inquit S. Theresia, quòd quotiescumque anima sentit se suaviter accendi ad amorem ergà Deum, habere debet communicationem tanquàm Divinam, non ideò ut credat se aliis meliorem, sed ut animum faciat ad perfectiùs coram Deo ambulandum; ità enim agendo Deus efficiet ut Dæmon, etiamsi iste aliquam partem haberet, victus remaneat, et suis ipsis armis sibi damnificet.

24. — Sed concludamus. Director ergò 1. imponat animæ, ùt superiùs diximus, ut fideliter enarret omnes communicationes quas habet in oratione, nullum tamen eas sciendi desiderium demonstret; nec unquàm aliis manifestet gratias supernaturales suo pœnitenti concessas; fiet enim ut illi ejus precibus se commendent, eamque maximo superbiendi periculo exponant. Vel si post hanc notitiam, levissimum intueantur defectum, multùm scandalizabuntur, et in derisione habebunt. 2. Non ostendat huic animæ talibus favoribus distinctæ particulare aliquod signum æstimationis, et multò minùs mittat alias pœnitentes ad petendum consilium ab eâ, vel ad exposcendum solatium, aut directionem; potiùs ostendat minoris eam facere, quàm alias animas, quæ ambulant per viam Fidei, quoniam animæ his favoribus ornatæ, regulariter loquendo, semper, et multùm sunt humiliandæ. 3. Si advertat

animam servare humilitatem, atque timorem in istis Divinis communicationibus, oportet eam adjuvare, immò et securam facere, quoties expedire cognoverit. Inquit S. Theresia, quòd anima numquàm movebitur ad magna pro Deo gerenda, nisi agnoverit magna accepisse à Deo. Et quidem eadem Sancta, quandò à SS. Francisco Borgiâ, et Petro de Alcantarâ fuit facta securior, dona, quæ ipsa acceperat, esse verè Divina, ex eo tempore ad perfectionem non ampliùs cucurrit, sed evolavit. Neque ex eo quòd cernit Director animam identidem in aliquem defectum incidere (quoties defectus non sunt plenè deliberati, aut commissi cum adhærentiâ et contemptu), reputare debet omnes hujusmodi communicationes pro mendaciis et illusionibus. Dominus tales gratias concedit non tantùm animabus perfectis, sed aliquandò etiam imperfectis, eâ scilicèt ratione, ut liberet eas à suis imperfectionibus, et ad vitam perfectiorem extollat. Undè quandò dignoscitur quòd per hujusmodi communicationes anima magis magisque se liberet à passionibus, et proficit in amore Divino, atque in desiderio perfectionis, signum est quòd illæ sint bonæ. De reliquo quandò agitur de gratiis externis, ùt sunt visiones, locutiones, et revelationes, regulariter loquendo, ùt diximus, tutius est, ut Director ostendat parvi eas facere, dicendo id quod ait S. Theresia (a) è cœlo post obitum suum cuidam personæ Religiosæ: *Ne fidant animæ visionibus, et revelationibus particularibus; nec collocent perfectionem in eis habendis: licèt enim aliquæ ex eis sint veræ, plures nihilominùs sunt falsæ, et mendaces: et difficile est invenire unam veritatem inter plura mendacia* (quare plures sunt visiones falsæ quàm veræ); *et quò avidiùs expetentur, et in pretio habebuntur, eò magis persona aberrabit à Fide et humilitate, quæ est via tutior quam posuerit Deus.* Quare det ei consilium, ut oret Deum, ut veram concedat extasim; scilicèt totalem à rebus

(a) *Vita cap.* 15. *et Man. VI. c.* 9.

terrenis, et à semetipsâ alienationem, sinè quâ ad perfectionem nunquàm valebit pervenire. Quòd si unquàm Director advertet animam non esse benè fundatam in suæ miseriæ cognitione, et vellet pro certo tenere quòd suæ communicationes sint Divinæ, et turbaretur audiendo quòd Director nollet eas credere uti tales, pessimum signum est: signum est quòd illæ sint Dæmonis ex effectibus qui observantur, scilicèt adhæsionis superbiæ; aut indicium est, quòd anima non benè ambulet, quoniam ipsa saltem dubitare deberet quoties dubitat Confessarius: et ideò in hoc casu omnibus modis est humilianda, et in timore detinenda quantùm fieri potest; et tunc si nec etiam acquiescit, privet eam Communione, et severiùs mortificet, quià tunc in magno versatur periculo, ne decipiatur à Dæmone. Deniquè Director etsi judicaret reddere animam certiorem, quòd suæ communicationes sint à Deo, tamen ei insinuet, ut in oratione semper præ oculis habeat (vel saltem in principio) punctum aliquod vitæ, vel Passionis Jesu Christi. Dicebat S. Theresia: Animam, quæ amittit directionem boni Jesu, nunquàm perventuram ad perfectam cum Deo unionem. Animæ incipientes meditantur Domini Passionem per modum discursûs; Contemplativæ verò non utuntur discursu, sed proposito sibi Mysterio aliquo, admirantur bonitatem, misericordiam, amorem divinum; et hinc Deus facit eas transire, quandò ei placuerit, ad contemplationem suæ Divinitatis.

§. III. *De mortificatione.*

25. — Quoad mortificationem oportet advertere, quod quandò animæ vitam spiritualem incipiunt, ex eo quòd solet tunc Dominus, ùt diximus, eas allicere consolationibus sensibilibus, in primis illis fervoribus vellent se interficere disciplinis, ciliciis, jejuniis, et similibus exercitiis afflictivis. Intereà oportet, ut Director sit parcissimus in hu-

jusmodi mortificationibus concedendis : nam aliàs superveniente indè tempore ariditatis, ut ordinariè solet accidere, facilè anima destituta suo pristino fervore sensibili, omittet omnes suas mortificationes; et incipiens indè diffidere relinquet etiam orationem, et vitam ipsam spiritualem, utpotè res minùs sibi accommodatas, et consequenter amittet omnia. Aliquandò etiam accidit, ut hæ animæ incipientes ratione primi illius fervoris se dent in res immoderatas, et incidant in morbos corporales, et tunc ut reficiantur, omittunt omnia exercitia spiritualia non sinè ingenti periculo ampliùs ea non resumendi. Ideò Director curare debet, ut priùs ipsæ in vitâ spirituali solidentur, et posteà consideratis circumstantiis sanitatis, occupationum, atque fervoris concedat illis eas mortificationes externas, quas ipsis magis judicaverit convenire secundùm Christianam prudentiam. Dico *secundùm Christianam prudentiam ;* quoniam dantur aliqui Directores adeò imprudentes, qui omnem animæ progressum collocare videntur in onerando eam jejuniis, ciliciis, disciplinis sanguineis, adustionibus, et his similibus. Alii verò omnes omninò mortificationes externas videntur reprobare tanquàm inutiles spirituali progressui, totam perfectionem in interiori mortificatione collocando. Sed hi etiam errant ùt primi, quoniam mortificationes corporales adjuvant internas, et sunt quodammodò necessariæ (quandò possunt exerceri) ad frænandos sensus; et ideò legimus ab omnibus Sanctis plùs minùsve fuisse frequentatas. Verum quidem est, quòd mortificatio interior passionum est à pœnitentibus potissimùm exigenda ; ùt e. c. esset : Non respondere injuriis, non quærere, neque manifestare aliis quæ tendunt ad propriam æstimationem, cedere in contentionibus, aliorum voluntati condescendere (sed sinè damnò spirituali) ; undè expedit aliquandò alicui animæ prohibere omnes mortificationes externas, quousquè sentiat liberam ab aliquâ passione magis dominante, ùt vanitatis, rancoris, cupiditatis rerum hujus mundi, æstimationis propriæ, aut propriæ voluntatis. Sed absolutè asserere : Mor-

tificationes externas nihil, aut parùm prodesse, maximus error est. Dicebat S. Joannes à Cruce, ei qui reprobat pœnitentias, nullam præstandam esse fidem, etiamsi miracula perpetraret.

26. — Ab initio ergò Director antè omnia injungat pœnitenti, ut nihil unquàm faciat contrà, aut sinè ejus obedientiâ. Qui contrà obedientiam pœnitentias agunt, inquit S. Joannes à Cruce, *Hi magis progrediuntur in vitiis, quàm in virtutibus.* Sit quoque, ùt dixi, valdè retinens in concedendis hujusmodi mortificationibus, quamvis id importunius efflagitent pœnitentes. Satis erit ab initio eis concedere aliquam tenuem, sed raram mortificationem, ùt disciplinam, catenulam ferream, abstinentiam, potiùs ad ingerendum in eorum animis mortificationis desiderium, quàm ad eos ùt convenit mortificandos; et posteà processu temporis poterit liberaliùs agere juxtà progressum quem anima faciet in virtutibus: quandò enim illa erit in spiritu solidata, non poterit ei sine scrupulo opportunas mortificationes denegare. Cæterùm, ordinariè loquendo, generalem hanc regulam sibi proponat, nunquàm scilicet concedendi mortificationes externas, nisi priùs requisitus; quià hæ non multùm prosunt, si absquè magnâ appetentiâ recipiantur: et quoties concedit, semper minùs quàm postulatur concedat, et potiùs, ùt inquit Cassianus, excedat in denegando, quàm in concedendo. Præcipuè curet suadere mortificationem externam circà gulam, cujus quædam animæ spirituales non admodùm sunt amantes: hæc reverà est omnium durissima, sed utilissima spiritui, et sæpè etiam corpori: Dicebat S. Philippus Nerius: *Qui non coërcet gulam, nunquàm perveniet ad perfectionem.* E contrario sit parcus in concedendis mortificationibus somni, quoniam hæc facilè tùm corporis, tùm spiritûs saluti sunt nocivæ; sublato enim somno sufficienti, patitur caput, et languente capite remanet persona inhabilis ad meditandum, et ad cætera alia exercitia devotionis. Quamcumque verò mortificationem concesserit pœnitenti, ut omnem auferat superbiendi occasionem, persuadeat illi hoc nihil

prorsùs esse respectu ejus quod Sancti fecerunt, et respectu pœnarum quas pro nobis perpessus est Jesus Christus. Dicebat S. Theresia : *Totum est immunditia quicquid agere possimus in comparatione unius sanguinis guttæ, quam Dominus effudit pro nobis.* Meliores mortificationes, utiliores, et periculis minùs obnoxiæ sunt negativæ, ad quas faciendas, regulariter loquendo, non est necessaria obedientia Directoris, ùt esset privare se visione, aut auditione rerum curiosarum, loqui parcè, contentus esse cibis gustui minùs acceptis, seu malè conditis; non accedere ad ignem tempore hyemis; eligere pro se res viliores; exultare et lætari deficientibus quibusdam rebus etiam necessariis; quoniam in hoc consistit virtus paupertatis, ùt ait S. Bernardus : *Virtus paupertatis non est paupertas, sed amor paupertatis.* Insuper non queri de incommodis temporum; de contemptu suî ipsius; de persecutionibus, molestiisque infirmitatum corporis. Scalpro cruciatuum et dolorum perficiuntur lapides Hierusalem cœlestis. Dicebat S. Theresia : *Credere quod Deus admittat in suam amicitiam gentem commoditatis amicam, dementia est. Animæ, quæ verè diligunt Deum, nesciunt quietem expetere.*

27. — Hic oritur dubium : Evangelium in quodam loco ait : *Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in Cœlis est. Matth.* 5. 16. In alio loco dicit : *Te autem faciente eleëmosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua. Matth.* 6. 3. Quæritur ergò, utrùm actus virtutis sint manifestandi aliis, vel occultandi? Et respondetur distinguendo : Opera communia ad virtutem Christianam necessaria exereeri debent palàm; ùt esset frequentia Sacramentorum, Oratio Mentalis, Visitatio Venerabilis, audire Missam genibus flexis, et eum interiori spiritûs recollectione; deferre oculos modestos; silentium in Ecclesia servare; dicere : *Volo Sanctus evadere*; fugere garrulitatem, conversationes periculosas, curiositates, et his similia. Opera vero quæ dicuntur supererogationis extraordinariæ, et quæ sapiunt singularitatem, ùt suprà enarratæ pœniten-

tiæ externæ ciliciorum, flagellorum, orationis cum brachiis in crucem expansis, comestionis herbarum amariorum, suspiriorum, fletûs tempore orationis etc. occultari debent, quantùm possibile est. Reliqua verò opera virtutis, ùt ministrare infirmis: erogare eleëmosynam pauperibus: humiliare se facienti injurias, et similia; hæc meliùs erit occultare quantùm fieri potest. Sed si fortè exerceri nequeant nisi publicè, non debent prætermitti, dummodò fiant tantùm intuitu placendi Deo.

§. IV. *De frequentiâ Sacramentorum.*

28. — Tandem dicenda sunt aliqua de modo quo Confessarius dirigere debet animas spirituales circà frequentiam Sacramentorum, scilicèt Confessionis et Communionis. Quod spectat ad Confessionem expedit ipsis insinuare, ut generaliter de suis peccatis confiteantur, si adhùc non fecerint; quià si fortè jam fecerint, vel si anima esset scrupulis agitata, oportet omninò Confessionem hanc prohibere. Quoad verò Confessionem ordinariam, quædam animæ delicatioris conscientiæ consueverunt quotidiè confiteri; sed, generaliter loquendo, sufficiet personis spiritualibus præsertim scrupulosis confiteri semel, aut ad summum bis in hebdomadâ. Sed quandò aliqua ex istis gravaretur aliquâ culpâ levi, et non haberet opportunitatem confitendi, dicit P. Barisonius in suo tractatu de Communione, innixus auctoritati S. Ambrosii, et complurium aliorum Auctorum (quod etiam suadet S. Franciscus Salesius in quâdam suâ Epistolâ), quòd non ideò omittere debet Communionem; ad remissionem enim venialium docet Sacrum Concilium Tridentinum esse quoque alia media, ùt essent actus Contritionis et Amoris; undè meliùs tunc est ad purificandam animam à culpâ illâ uti istis mediis, quàm privari Communione propter absentiam Confessarii. Et sapiens quidam Director dicebat, quòd aliquandò longè fructuosius est pro quibusdam animabus ti-

moratis disponere se ad Communionem actibus suis, quàm cum ipsâ Confessione. Et multoties accidit quòd tunc anima se disponat actibus ferventioribus contritionis, confidentiæ, et humilitatis.

29. — Quoad verò Communionem non loquimur hìc de obligatione Pastorum animarum non negandi Communionem cuicunque subdito qui non sit publicè peccator, et quoties rationabiliter petat. Satis de hoc egimus in Libro (*a*), in quo vidimus, Innocentium XI. quodam suo Decreto ordinasse usum Communionis frequentis totum remitti prudentiæ Confessariorum; undè sinè evidenti causâ, nescio quomodò Parochi possint tutâ conscientiâ denegare petentibus Communionem. Et notandum est, quòd in præfato Decreto prohibetur Episcopis præscribere in genere suis subditis dies ad faciendam Communionem. Sed loquimur hìc dumtaxat de modo quo Confessarii debent se gerere in concedendâ Communione suis pœnitentibus. In hoc quidam errant ob nimiam indulgentiam, alii ob nimium rigorem. Non est dubium quin error sit, ùt advertit hodiernus S. P. Benedictus XIV. in aureo suo libro *de Synodo*, concedere Communionem frequentem iis qui sæpè in peccata gravia labuntur, nec solliciti sunt de agendâ pœnitentiâ, ac de suâ emendatione; aut iis, qui accedunt ad Communionem cum affectu ad peccata venialia deliberata sinè ullo desiderio se ab eis liberandi. Expedit quidem aliquandò concedere Communionem aliquibus, qui essent in periculo labendi in peccata lethalia, ut vires recipiant ad resistendum: sed respectu earum personarum, quæ non existunt in tali periculo; et contrà committunt ordinariè peccata venialia deliberata, et nulla in eis emendatio, nequè desiderium emendationis effulget, optimum erit non permittere eis Communionem plusquàm semel in hebdomadâ; immò poterit expediens esse illis aliquandò per integram hebdomadam Communionem interdicere, ut majorem concipiant horrorem in suos defectus, et

(a) Op. nost. Moral. lib. 6. n. 254.

majorem ergà Sacramentum hoc reverentiam (*a*). Tantò magis, quòd sententia communior tenet: Recipere Eucharistiam cum peccato levi actuali, aut cum affectu ad ipsum, novam esse culpam ratione irreverentiæ, quæ irrogatur Sacramento. Quidam afferunt Decretum S. Anacleti (*b*), in quo habetur: *Peractâ consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus; sic enim et Apostoli statuerunt, et S. Romana tenet Ecclesia.* Sed in primis negatur à P. Suarez et aliis, quòd unquàm fuerit tale Apostolorum præceptum. Secundò Decretum istud, ùt Glossa ibidem testatur, et Catechismus Romanus (*c*), non obligabat omnes fideles, sed tantùm ministros assistentes Altari. Et tandem posito quòd Decretum obligaret omnes, certum est hodiè in desuetudinem abiisse.

30. — E contrario errant certè quidam alii Directores, et multùm se elongant à spiritu Ecclesiæ, dùm sinè ullo respectu ad exigentiam aut progressum animarum, negant indiscriminatim Communionem frequentem, non aliâ ratione ducti, quàm quià frequens est. Ipse Catechismus Romanus (*d*), explicans desiderium S. Concilii Tridentini, ut omnes Sacrificio Missæ adstantes communicent, docet esse officium Parochi sedulò hortari fideles ad Communionem non modò frequentem, sed etiam quotidianam, cum obligatione instruendi illos, quòd sicut corpus, ità et anima eget quotidiano alimento. Prætermitto hìc afferre Sanctorum Patrum et Magistrorum spiritûs auctoritates omninò conformes, quoniam hæ reperiuntur adnotatæ in tot libris qui tractant de frequenti Communione. Sufficiat scire ex Catechismo Romano loco suprà citato, et ex Decreto Innocentii XI. relato in nostro Libro (*e*), quòd frequens Communionis usus, immò quotidianus, fuit semper ab Ecclesiâ, et ab omnibus Patribus approbatus, qui, ut demonstrat doctus quidam

---

(a) *Lib.* 6. *num.* 270. — (b) *Can. Peracta.* 2. *dist.* 2. *de Conf.* — (c) *Cat. Rom. de Sacr. Euch. p.* 2. *n.* 61. — (d) *Cat. ibid. n.* 70. — (e) *Mor. lib.* 6. *n.* 254.

Auctor, quoties adverterunt frigescere usum Communionis quotidianæ, omnem diligentiam adhibuerunt ad illum redintegrandum. Et in III. Synodo Mediolanensi habitâ sub S. Carolo Borromæo, injunctum fuit Parochis exhortari fideles in concionibus ad hanc frequentiam Communionis; et insuper impositum fuit Episcopis provinciæ, ut prohiberent concionari, et severiùs punirent eos qui oppositum disseminarent tanquàm scandalorum satores, et potiùs Ecclesiæ sensui contradicentes. Insuper in præfato Decreto Innocentii imponitur Episcopis, ut diligentissimè caveant, ne alicui Communio denegetur, etiam quotidiana, et quærant, ùt par est, in suis subditis hanc alere devotionem. Fatentur ultrò quidam spiritus rigidiores licitam quidem esse Communionem quotidianam, sed dicunt requiri ad hoc debitam dispositionem; sed scire ab ipsis desideramus quidnam intelligant hoc nomine *debitæ dispositionis?* Si intelligunt dignam, ecquis unquàm deberet ampliùs ad Eucharistiam accedere? Solus Jesus Christus dignè Eucharistiam sumpsit, quià solus Deus dignè Deum potuit recipere. Si verò convenientem dispositionem intelligunt, jam superiùs dictum est, quòd iis qui actualia habent peccata venialia, aut affectum ad illa, sinè desiderio emendationis, æquum est frequentem Communionem denegare. Sed si posteà loquamur de illis, qui sublato jam affectu etiam ad venialia, et superatâ majori parte pravarum suarum inclinationum, magnum communicandi desiderium habent, inquit S. Franciscus Salesius (*a*) quòd hi prævio sui Directoris consilio, rectè possunt communicare quotidiè. Et S. Thomas (*b*) docet quòd quandò anima aliqua experitur beneficio Communionis se crescere in amore Divino, nec imminui reverentiam in Sacramentum, non debet abstinere à Communione etiam quotidianâ. En ipsa S. Doctoris verba: *Si aliquis experientiâ comperisset ex quotidianâ Communione*

(a) *Vita Divota c.* 20. — (b) *S. Thom.* 4. *Sent. d.* 12.

augeri amoris fervorem, et non minui reverentiam, talis deberet quotidiè communicare.

31. — Et quamvis aliquo die à Communione abstinere sit etiam virtus, tamen inquit P. Granata in suo Tractatu de Communione, esse communem Doctorum opinionem, quòd melius sit accedere quotidiè ad Communionem ob amorem, quàm abstinere ob reverentiam. Et hoc confirmat idem S. Thomas, (a) dicens : *Et ideò utrumque pertinet ad reverentiam hujus Sacramenti, et quòd quotidiè sumatur, et quòd aliquandò abstineatur. Amor tamen, et spes ad quæ semper Scriptura nos provocat, præferuntur timori.* Immò rectè ait P. Barisonius, quòd ille, qui ad Eucharistiam accedit cum desiderio crescendi in amore Divino, etiam reverentiæ actum exercet ergà Jesum Christum; immò hic facit actum positivum, quandò ille qui abstinet facit tantummodò negativum. Plures Sancti, qui magnam ergà hoc Sacramentum reverentiam habuerunt, non abstinuerunt à quotidianâ Communione : ùt consueverunt S. Gertrudis, S. Catharina Senensis, S. Theresia, B. Joanna du Chantal, et alii. Et asserentibus hodiè non ampliùs existere has Sanctas Theresias, rectè reponit idem P. Barisonius : Temeritatem hanc esse supponere quòd hodiè manus Domini sit abbreviata. V. P. Magister de Avila non dubitat dicere, quòd illi qui damnant eos qui sæpiùs ad Eucharistiam accedunt, Dæmonis officio funguntur.

32. — Cæterùm considerando relatas doctrinas, videtur non posse Director sinè scrupulo negare Communionem frequentem, et etiam quotidianam (excipe ordinariè loquendo unum diem in quâvis hebdomadâ, ùt facere solent prudentes aliqui Directores, et excipe tempus illud quo privare velint pœnitentes Communione, ad probandam eorum obedientiam, aut humilitatem, aut ob aliquam aliam justam causam) quibusdam animabus eam desiderantibus, ut proficiant in Divino amore : semper verò ac illa vivendo alienata ab affectu

(a) *p.* 3. *q.* 80. *a.* 10. *ad* 3.

cujuscumque culpæ venialis, incumbit insuper multùm orationi mentali, et conatur tendere ad perfectionem, et ampliùs non labitur in peccata, etiam venialia plenè voluntaria: Hæc enim, ùt ait S. Prosper, est perfectio quæ potest in hâc vitâ haberi, attentâ humanâ fragilitate. Et quandò Confessarius utile esse cognoverit concedere Communionem frequentem similibus personis, inquit Innocentius XI. in suo Decreto, nihil obstare, quòd sint etiam negotiatores et conjugati. En ejus verba: *Frequens* (ad Sanctiss. Eucharistiam) *accessus Confessariorum judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, et frequentiæ fructu, et ad pietatem processu laïcis, negotiatoribus et conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illi præscribere debebunt.*

33. — Et quamvis anima aliqua caderet aliquandò in veniale peccatum voluntarium ob meram fragilitatem, sed citò posteà doleret, emendationemque proponeret; si deindè Communionem desideraret ad robur accipiendum à Sacramento, ne cadat, et ad progrediendum in viâ perfectionis, quânam de causâ ei esset deneganda Communio? Damnata jam fuit ab Alex. VIII. Propositio 22. Baji, quæ dicebat: *Sacrilegi sunt judicandi qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequàm de delictis suis pœnitentiam egerint.* Et Propositio 23. *Similiter arcendi sunt à Sacrâ Communione quibus nondùm inest Amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.* Sacrum Concilium Tridentinum vocat hoc Sacramentum: *Antidotum quo liberamur à culpis quotidianis, et à peccatis mortalibus præservamur.* Et quidem ad hunc finem præservandi animam à recidivis, Apostoli Communionem quotidianam primævis Christianis concedebant, inter quos sinè ullo dubio reperiebantur similiter imperfecti, et fortassè imperfectiores, ùt arguitur ex Epistolis SS. Pauli et Jacobi. S. Ecclesia (in Postcommunione Dom. XXIII. post Pentecosten) orat, *ut quidquid in nostrâ mente vitiosum est, dono medicationis hujus Sacramenti curetur.* Ergò Communio fuit instituta etiam pro imperfectis, ut virtute hujus cibi

sanentur. Notandum insuper est id quod S. Franciscus Salesius in suâ Philotheâ (a) in hoc proposito dicit : *Si quærunt à te cur tam frequenter communices, responde illis, quòd duplex personarum genus debet sæpiùs communicare, perfecti scilicèt et imperfecti: perfecti, ut se in perfectione conservent; imperfecti, ut ad perfectionem valeant pervenire. Fortes, ne debiles fiant; debiles, ut fortes evadant; infirmi, ut curentur; benevalentes, ne infirmentur. Et quod ad te attinet utpotè imperfectam, infirmam, ac debilem, eges frequenti Communione. Dic illis, quòd ii, qui mundanis negotiis non sunt implicati, debent sæpiùs communicare, quià habent opportunitatem; qui verò hujusmodi negotiis detinentur, quià egent communione.* Deniquè, Sanctus concludit, dicens : *Accede sæpiùs, ô Philothea, ad Eucharistiam, immò quàm sæpissimè consilio tui Directoris, et crede mihi quòd lepores in nostris montibus albi evadunt non aliâ ratione, nisi quià non edunt nisi nivem; et tu comedendo puritatem in hoc Sacramento tota pura evades.* Item P. Granata in suo Tractatu de Communione ait : *Non debet homo recedere ab hoc Sacramento ob propriam indignitatem; pro pauperibus enim relictus est hic thesaurus, et pro infirmis hæc medicina; itàque nemo* (subdit) *quantùm imperfectum se noscat, debet se longè ab hoc remedio tenere, si verè curari desiderat.* Immò, ait idem Auctor, quòd quantò magis quis se debilem noscit, tantò magis ad hunc cibum fortium debet accedere. Quod valdè consonat cum eo quod inquit S. Ambrosius (b) : *Qui semper pecco, debeo semper habere medicinam :* Idem alibi (c) : *Quotidiè peccas, quotidiè sume.*

34. — Adde, quòd S. Thomas docet (d); Effectum Sacramenti, quantùm ad augmentum gratiæ, non impediri à peccatis venialibus, dummodò non committantur in ipsâ Communione : et quamvis hæc impediant in parte, non tamen in totum effectum Sacramenti impediunt. Hanc sententiam

(a) *Vita d'vota c.* 21. — (b) *Lib.* 4. *de Sacr. c.* 6. — (c) *Lib.* 5. *de Sacr. c.* 4. — (d) *S. Thom.* 3. *p. q.* 79. *a.* 8.

communiter tenent *Sotus*, *Suarez*, *Valentia*, *Vasquez*, *Coninkius*, et plures alii apud *Salmanticenses* (*a*). Insuper tenent plures graviores Auctores (*b*) : Hoc Sacramento èx *opere operato* remittere peccata venialia, de quibus anima actualem complacentiam non habeat; atque hoc concordat cum eo, quod ait Catechismus Romanus (*c*) : *Remitti verò Eucharistiâ, et condonari leviora, quæ venialia dici solent, non est quòd dubitari debeat ; Quidquid enim cupiditatis ardore anima amisit, totum Eucharistia, eas minores culpas abstergendo, restituit.* Saltem, ùt ait Angelicus (*d*) cum communi, excitatur per Communionem actus charitatis, quo indè peccata remittuntur : *Qui* (actus charitatis) *excitatur in hoc Sacramento, per quem peccata venialia solvuntur.*

35. — Quod si posteà dignoscatur, non obstante frequentiâ Communionis, anima nihil proficere in viâ perfectionis, nequè se emendare à culpis deliberatis, licèt venialibus, ùt si adhæreret etiam voluptatibus sensuum in videndo, audiendo, edendo, cum aliquâ vanitate vestiendo, tunc certè consultò restringendus erit usus Communionis, etiam ut seriò cogitare incipiat de suâ emendatione, et suæ spirituali perfectioni consulere. Cæterùm advertendum est, quòd licèt juxtà S. Thomam (*e*), ut possit quis ad Communionem accedere, *requiritur, ut cum magnâ devotione accedat :* nihilominùs non est necessarium ut illa sit summa, vel apertè sensibilis. Sufficit Directori detegere in intimo voluntatis sui pœnitentis quamdam alacritatem ad exequenda quæcumque Deo placuerint. Qui à Communione abstineret, quià non sentiret in se magnum quemdam fervorem, inquit doctus Gerson, esset comparandus illi qui nimis frigescens nollet ad ignem accedere, quià nullum in se experitur calorem. Undè docet P. Granada, cum Cajetano, per-

---

(a) *Lib.* 6. *n.* 270. *Qu. II.* — (b) *Ib. n.* 269. *v. Eff. II.* — (c) *De Euch. p.* 2. *n.* 52. — (d) 3. *p. q.* 79. *a.* 4. — (e) *Qu.* 80. *a.* 10.

sonas pusillanimes, quæ ob immoderatum timorem suæ indignitatis Communionem omittunt, magnum suo proprio progressui inferre præjudicium. Neque ad prosequendas Communiones, inquit S. Laurentius Justinianus, oportet, ut anima sentiat, aut apertè in se discernat augmentum fervoris, quoniam non raro hoc Sacramentum operatur, absquè eo quòd nos ipsi animadvertamus. Et S. Bonaventura inquit (a) : *Licèt trepidè, tamen confidens de misericordiâ Dei fiducialiter accedas, quià qui se indignum reputat, cogitet, quòd tantò magis eget medico, quantò senserit se ægrotum; nequè idèò quærit te jungere Christo, ut tu eum sanctifices, sed ut tu sanctificeris ab illo* : Et posteà subdit : *Nequè præmittenda est Sancta Communio, si quandòque non sentit homo specialem devotionem, cùm se ad illam præparare studeat, vel in ipsâ perceptione, vel pòst fortè minùs devotum se sentit, quàm vellet.* Ergò benè sentit Sanctus, quòd etsi anima experiretur minorem devotionem post susceptam Eucharistiam, quàm anteà, nec etiam debet eam omittere. Quapropter, quemadmodùm quandò anima sentit se maximoperè ad Communionem inclinatam, expedit identidem eam mortificare Communionem differendo (præsertim si advertatur, quòd per illam prohibitionem turbetur; hujusmodi enim contristatio est argumentum superbiæ, quæ eam verè reddit indignam); ità ex opposito quandò sentit in se ariditatem, et tædium ad Eucharistiam suscipiendam, expedit tunc illam sæpiùs ad Communionem impellere, ut à Sacramento vires acquirat.

36. — O utinam, concludo, ô utinam et in mundo plures animæ hujusmodi invenirentur (quæ à nonnullis ultrà quàm convenit rigiditati addictis, irreverentes, et temerariæ vocantur), quæ odio habentes etiam culpas leviores, expeterent communicare non modò frequenter, sed etiam quotidiè, cum vero desiderio se emendandi, et in Divino amore proficiendi : si enim hoc esset, longè plùs

(a) *De Profectu Rel. c.* 78.

in mundo Jesus Christus diligeretur. Benè experientia demonstrat omnibus his qui dirigendarum animarum munus exercent, ùt et ego expertus sum, valdè quidem proficere personas illas, quæ recto cum desiderio ad Communionem accedunt : et Dominum mirum in modum eas ad suum amorem pertrahere, quamvis sæpè hoc eis non manifestet pro majori earumdem bono; quin et multoties eas relinquit in tenebris et desolatione, et sinè ullâ devotione sensibili, animabus istis (ùt docent S. Theresia, et S. Henricus Susonius) nullum efficacius est remedium, quàm frequens Communio. Undè ut concludamus, curet Confessarius Communionem suadere, quoties verum desiderium demonstret, et quoties advertit animam in spiritu proficere beneficio Communionis. Curet etiam insinuare, ut post Communionem immoretur in gratiarum actione pro eo tempore quo potest. Paucissimi sunt Directores qui sedulò id faciunt; scilicèt inculcare suis pœnitentibus, ut per aliquod notabile tempus post susceptam Eucharistiam gratias agant; et ratio est, quià paucissimi sunt Sacerdotes qui post Missæ Sacrificium cum Jesu Christo in gratiarum actione subsistant; Et ideò pudet eos aliis insinuare quod ipsi non faciunt. Gratiarum actio ordinariè per integram horam durare deberet : Fiat saltem per dimidiam, in quâ anima in amando et petendo se exerceat. Inquit S. Theresia, quòd post Communionem Jesus existit in animâ tanquàm in throno misericordiæ, ut illi gratias elargiatur, dicens : *Quid vis, ut tibi faciam?* Et alibi : Post Communionem non amittamus tam præclaram opportunitatem negotiandi. Non solet sua Divina Majestas malè rependere hospitium, si benè in animâ excipiatur. Insinuet etiam, ut sæpiùs spiritualiter communicet : quæ res valde à Tridendino Concilio commendatur. *Spiritualiter communicare* (inquit S. Theresia) *est valdè utile. Nolite id prætermittere; hic enim experietur Dominus quantum eum ametis.*

§. V. *Methodus vitæ pro aliquâ Moniali quæ exposceret dirigi per viam perfectionis.*

37. — Antè omnia præmittere oportet, ea quæ inferiùs exponam, intelligenda esse, quoties non obstet pœnitenti aliquod impedimentum sanitatis, officii, aut obedientiæ; quod etiam intelligendum est cum licentiâ Patris Spiritualis, et etiam Præsulis Monasterii, pro eo quod spectat mortificationes externas quæ aliorum oculis sunt expositæ.

Et primùm quoad Orationem. 1. Tres saltem horas orationi mentali vacare, unam manè, aliam vesperè, et aliam post Communionem. 2. Visitare SS. Sacramentum, et Mariam SS. per semihoram, vel saltem quadrantem. In his orationibus incumbat renovandis votis pluries in die, si jam emiserit professionem; vel illis quibus fortè se obligavit. 3. Recitare Rosarium saltem quinque decadum cum aliis orationibus vocalibus; sed hæ nè sint plùs justo, quià cùm plures sunt, recitantur cum tenui fructu, caput aggravant, et indè orationem mentalem impediunt. 4. Uti sæpissimè orationibus jaculatoriis, ùt e. c. *Deus meus et omnia, quàm bonus es, Deus meus! Diligam te, Jesu amor meus, pro me crucifixus. Domine, quarè non amaris ab omnibus? Oh utinam et nunquàm offendissem te! Volo, Domine, quæcumque tu vis. Quandò te videbo, et amabo de facie ad faciem? Ecce me; fiat de me quodcunque vis.* Insinuet magnoperè Director hujusmodi jaculationes amoris, et anima magni eas faciat. 5. Orationi adjungere lectionem spiritualem per semihoram, legendo Opera vel Rodriquez, vel Santjuræi, vel Monita ad Religiosos, vel alium librum qui tractet de virtutibus, vel legere Vitas Sanctorum quarum lectio est fortassis cæteris omnibus utilior.

Secundò accedere quotidiè ad Communionem, uno excepto die in quâvis hebdomadâ. Sed in Novenis Spiritûs Sancti, Nativitatis Domini, et Mariæ

riæ Sanctissimæ, et Sanctorum Patronorum communicet quotidiè, et quotidiè saltem ter communicet spiritualiter.

Tertiò quoad mortificationes. 1. Quotidiè flagellationem incruentam per horæ quadrantem circiter, et sanguineam bis, vel semel in mense adhibere. 2. Manè catenulam ferream usquè ad prandium : post prandium verò aliquam parvam in brachio. Nunquàm tamen catenam circà cincturam, nequè cilicia equinis crinibus contexta, quoniam hæc valdè officiunt sanitati. 3. Jejunium in pane et aquâ in die sabbati, et vigiliis septem Festivitatum Mariæ, si commodè per valetudinem poterit, vel saltem unico tantùm uti obsonio. In refectione vespertinâ ordinariè non excedere octo uncias cibi, nisi adfuerit aliqua extraordinaria urgentia; Abstinere à fructibus diebus Mercurii, Veneris, et in Novenis superiùs enunciatis, in quibus potest etiam abstinere ab aliquâ aliâ portione cibi consueti; et in edendo miscere cibis aliquam particulam herbæ amarioris; sed nunquàm cinerem. Extrà mensam nihil comedere, quoniam melius est, comparativè loquendo, quotidiè præfatam abstinentiam exercere, quàm bis vel ter in hebdomadâ jejunare. Somnus non extendatur ultrà sex horas; semper verò ad quinque, quoniam excedens defectus somni nocet capiti, et impedit cætera exercitia spiritualia. 4. Servare silentium per tres horas diei; quod intelligi debet de non proferendis verbis non necessariis; parùm autem loqui semper proderit.

Monita in genere pro perfectione.

38. — I. COLLOCARE omnem suam fiduciam in Deo, et omninò diffidere de se, et de suis bonis propositis. Mascula determinatio est se vincendi, et vim sibi in occasionibus inferendi. Ait S. Theresia : *Si defectus non procedit à nobis, ne timeamus, quòd Deus se abstineat ab impertiendo nobis auxilia ad nostram sanctificationem.*

II. Cavere à quocunque omninò defectu deliberato, sivè apertis oculis admisso. *A peccato deliberato*, (inquit eadem Sancta) *quantumvis parvo*, *Deus vos liberet.* Subditque : *Dæmon enim per opera minimarum rerum aliqua facit foramina*, *per quæ res magnæ ingrediuntur.*

III. Non tristari post admissos defectus, sed citò se humiliare, et ad Deum confugiendo cum brevi actu contritionis et proposito, se in pace remittere; et ità semper se gerere, etiamsi centies in die quis caderet. Et in hoc monet S. Theresia, ne communicentur propriæ tentationes animabus imperfectis, quià ità et sibi, et aliis damnum affertur.

IV. Alienare se ab omnibus propinquis, rebus, voluptatibus; aliter inquit S. Theresia, *Anima non recedendo à voluptatibus mundanis*, *non post multùm denuò recedet à viâ Dei.* Effugere familiaritatem personarum diversi sexûs quantùmcumque fuerint religiosæ : sæpè enim Diabolus introducit cum illis quasdam affectiunculas non puras, eas obtrudendo pro spiritualibus. Videantur notata *Tract. ult. n.* 54. Oportet antè omnia renuntiare propriæ æstimationi, et propriæ voluntati, immò et rebus spiritualibus, ùt orationi, Communioni, et mortificationibus, quandò hæc obedientia non permittit. Uno verbo oportet expellere à corde omne quod non est Deus et quod non est secundùm majus Dei beneplacitum.

V. Lætari cum spiritu quoties se cernit contemni, irrideri, et omnium vilissimum reputari. O quàm pulchrè orat anima illa quæ vilipendia libenter amplectitur? præcipuè in Communitatibus in quibus hæc virtus est omnium longè necessaria, consequenter oportet fovere affectionem specialem ergà nostros inimicos et persecutores, illis inserviendo, benefaciendo, honorando, saltem benedicendo, et commendando specialiter Deo, quemadmodùm Sancti facere consueverunt.

VI. Alere ardentissimum desiderium amandi Deum, illique placendi. Ait S. Theresia : *Dominus adeò desideriis delectatur*, *ac si fuissent executioni demandata.* Sinè hoc desiderio anima non progredietur in viâ perfectionis, nec Deus largietur illi gratias

valdè speciales; eadem S. ait: *Ordinariè Deus non impertitur favores multùm singulares nisi iis qui diù desideraverunt ejus amorem.* Et desiderio oportet semper conjungere determinationem faciendi quantùm possumus, ut Deo placeamus. Præfata Sancta inquit: *Diabolus potissimùm timet magnanima corda.* Et alibi: *Nihil aliud à nobis exigit Dominus, quàm validam determinationem, ut reliquum ipse indè perficiat.* Oportet quoque fovere affectum summum ergà orationem, quæ est fornax in quâ accenditur Amor Divinus. Omnes Sancti quoniam unicè Deum diligebant, unicè quoque dilexerunt orationem. Est etiam necessarium ut quis ardenter desideret Paradisum: in Cœlo enim animæ diligunt Deum cum omnibus viribus suis, quod consequi nemo potest in terrâ, et ideò vult Deus, ut ardentissimè hoc regnum desideremus, quod Jesus Christus nobis acquisivit sanguine suo.

VII. Habere magnam uniformitatem Divinæ voluntati in omnibus rebus appetitui nostro contrariis, et se pluries in die Deo offerre. S. Theresia hoc quinquagies in die facere consueverat: *Non consistit progressus* (inquit Sancta) *in sibi procurandâ majore fruitione Dei, sed in adimplendâ illius voluntate.* Et alibi: *Vera unio est unire nostram cum Divinâ voluntate.*

VIII. Præstare exactam obedientiam Regulis, Superioribus, et Patri spirituali. Dicebat V. P. Vincentius Caraffa: *Obedientia est regina omnium virtutum; omnes enim virtutes obediunt obedientiæ.* Et S. Theresia: *Deus ab animâ quæ sibi proposuit illum amare nihil aliud exigit, quàm obedientiam.* Perfecta verò obedientia consistit in citò, fideliter, alacriter, et sinè ullo judicio obediendo, nullam exquirendo rationem, quoties res jussa non sit certè peccatum, ut inquiunt SS. Bernardus, Franciscus Salesius, Ignatius de Loyola, et omnes spiritualis vitæ Magistri; Et in rebus dubiis eligere id quod præsumitur quod jussisset obedientia; et quandò hæc præsumptio non posset haberi, id eligere quod magis

nostris inclinationibus adversatur. Hoc est illud *Vince teipsum* toties inculcatum à S. Francisco Xaverio, et S. Ignatio, qui solitus erat dicere longè plùs proficere animam mortificationis amicam unico horæ quadrante, quàm alias non mortificatas per plurimas horas.

IX. Attendère semper Divinæ Præsentiæ Inquit S. Theresia : *Omne malum provenit ex eo quòd non consideremus Deum præsentem*. Qui verè amat, nunquàm obliviscetur objecti amati. Ad conservandam verò memoriam hujus Divinæ Præsentiæ, juvat in praxi aliquod speciale signum gestare, vel intrà cubiculum habere. Maximè vero oportet hanc præsentiam fovere, sæpiùs in die repetendo actus amoris in Deum, et petèndo Divinum Amorem. E. C. *Deus meus et omnia. Diligam te ex toto corde meo. Totum me tibi do. Fac de me quod tibi placuerit. Nihil aliud volo nisi te, et tuam voluntatem. Da mihi amorem tuum, et dives sum satis etc.* Advertendum tamen est quòd actus isti faciendi sunt sinè ullâ vi et nullam desiderando consolationem sensibilem; sed cùm suavitate quâdam, et voluntate purâ unicè Deo placendi. Afferebat S. Theresia : *Ne vereamur relinqui irremuneratam à Deo vel unicam elevationem oculorum ad ejus recordationem.*

X. Dirigere intentionem placendi Deo in quâcunque actione quotidianâ sivè spirituali, sivè corporali, dicendo : *Domine, hoc facio tantùm ut placeam tibi.* Recta intentio appellatur alchimia spiritualis, quæ omnes actiones, etiam viliores, aureas facit.

XI. Quotannis exercitia Spiritualia perage per octo, vel decem dies : alienando se, quantùm fieri potest, ab omni conversatione, et officio quod distractiones afferat, ut solùm cum Deo versetur. Similiter singulis mensibus aliquam diem ad se colligendum destinare. Devotè celebrare Novenas Nativitatis Domini, Spiritûs Sancti, septem Festivitatum Mariæ, S. Josephi, Angeli sui Custodis, et Sancti Tutelaris. In his Novenis poterit quotidiè accedere ad

Communionem, orando per horam, vel saltem dimidiam plùs consueto. Recitare aliquas alias orationes vocales, sed non multas, quoniam longè meliùs erit exercere determinatum quemdam numerum actuum amoris, vel similium.

XII. Habere devotionem specialem ergà S. Joseph, Angelum suum Custodem, Sanctum suum Tutelarem, et præcipuè ergà S. Michaelem universalem cunctorum fidelium Patronum. Sed antè omnia ergà Beatissimam Virginem Mariam, quæ ab Ecclesiâ nostra Vita, et nostra Spes appellatur: est enim moraliter impossibile, ut anima multùm in perfectione proficiat, sinè particulari, et tenerâ quâdam devotione ergà Sanctissimam Dei Genitricem.

APPENDIX II.

De assistentiâ ergà Moribundos.

§. I. *Monita ad Sacerdotem.* §. II. *Remedia adversùs tentationes.* §. III. *Motiva, et affectus.* §. IV. *Animadversiones circà novissima Sacramenta.* §. V. *Monita circà agonem, et mortem.* §. VI. *Affectus, qui suggeri possunt agonis, et expirationis tempore.* §. VII. *Signa proximæ mortis.* §. VIII. *et ult. Preces, Actus Christiani et Benedictiones.*

NULLUM caritatis opus adeò acceptum Deo exstat, magisque ad animarum salutem conducens, quàm in extremo vitæ periculo positos ad sanctè moriendum adjuvare : nam tempore mortis (à quo uniuscujusque æterna vita pendet) inferni vires fortiores sunt, infirmorum verò debiliores. Deus, ut manifestaret quantùm gratam habet assistentiam Moribundis præstitam, multoties S. Philippo Nerio ostendit Angelos Religiosis infirmorum Ministris verba suppeditantes.

Nec id Parochorum tantùm munus est, ad quos Animarum cura ex officio pertinet, sed omnium etiam Sacerdotum. De Parochis tamen Ritualis Romanus præsertim loquens, ait, præcipuam sui muneris partem esse ægrotantium curam habere, quapropter vult, ut ipsi statim ac aliquem ex suis Parochianis ægrotare intelligunt, non expectent, ut infirmus Parochum accersat, sed ipse Parochus ultrò eum invisere curet; idque non semel tantùm, sed frequentiùs, si infirmum etiam spiritu ægrotare adverterit. Quòd si legitimè sit impeditus, id saltem præstandum provideat per alium Sacerdotem : modò hic sit pius et prudens; quidam enim Sacerdotes,

hoc munus exercendo, magis quàm utilitati, damno esse solent, tam infirmis, quàm sibi et infirmorum domesticis : quorum profectum Sacerdos assistens etiam respicere debet. Monet insuper Ritualis, quòd si Sacerdos fortè deesset, id Parochus præstandum curabit saltem per aliquem laicum pium et Christianâ charitate præditum, qui sanctis verbis infirmo præstò sit.

§. I. *Monita ad Sacerdotem assistentem.*

I. Sacerdos clàm procuret à Medico scire, an infirmitas sit mortalis. Dico *clàm*, quià detestabilis usus Medicorum est, ægrotos decipere, ne eos et propinquos contristent, penè ac si infirmis obligationem intimare Confessionis (quam, cognito periculo, illis imponere debent), idem sit ac mortem denunciare.

II. A conjunctis, amicis, necnon ab ipsomet ægroto, ejus naturam, indolem et defectus perquirat : item quibus indulserit passionibus, et præsertim si ad aliquam bonorum aut famæ restitutionem teneatur : si odium, aut pravam habuerit amicitiam, ut omnibus opportunum præbere possit remedium. Caveat memorare infirmo personas odio habitas, aut impurè dilectas, si ad hoc ex necessitate non obstringatur. Vulneratos, postquàm quidquid ad remissionem pertinet provisum fuerit, ne interroget quis illos, quà de causâ, vel quomodò læserit, et si infirmus de hoc loquitur, sermonem ad aliud divertere curet. Et ità etiam, si necessitas non urgeat, nec de litibus, filiis bonis, aliisque rebus impertinentibus ne verbum quidem faciat.

III. Post igitur quàm morbum periculosum esse deprehenderit, in primis non alloquatur infirmum de Confessione, sed tantùm eum de infirmitate, doloribus, et quomodò valeat, benignè interroget. Hortetur indè, ut se Dei voluntati conformet, utque suas cum Christo in Cruce languenti pœnas conjungat, necnon ut eas pro peccatorum satisfactione patienter ferat. Et sic paulatim, quâ par est pruden-

tiâ, illum, tempus à quo confessus sit interrogando, ad Confessionem inducat. Moneat, ut omnem suam spem in Deo ponat, qui potens est ipsum in pristinam, si velit, reducere sanitatem. At eodem tempore sensim efficiat, ut ægrotus suæ infirmitatis periculum agnoscat. Præsertim advertat, ne ille omninò fidem præbeat Medicis et propinquis, qui fortè morbi gravitatem ei celabunt, ne ipsum mœrore afficiant. Dicat, sapientis esse prævidere futura. Hortetur, quòd dùm mens valet, Confessionem suscipiat, quæ corporis saluti (si animæ expedierit) etiam proderit. Refert Belluacensis de quodam moribundo, quòd statim ac ipse sua confessus fuit peccata, è strato incolumis surrexit. Pariter Cantipratensis enarrat, quòd quidam Eques, ubi multa non profuerunt medicamina, Confessionis virtute statim convaluit.

Si tamen ægrotus dilationem quærit, et periculum mortis, lethargi, vel delirii imminens non est, poterit ei indulgere. Curet tamen, ut ille determinet tempus, putà vesperarum, vel diem crastinum, Confessioni explendæ. Si tamen periculum imminens est ipsum cum D. Augustino moneat, quòd Deus non promisit peccatores expectare, sed tantùm parcere eis si pœniteant; *Crastinum non promisit, fortassè dabit, fortassè non dabit.* Quòd si adhùc infirmus nec etiam per hæc monita ad Confessionem adduci possit, Sacerdos nunquàm eum deserat, sed quandòque terroris, quandòque fiduciæ argumentis curet ipsum expergiscere, et provideat, ut tam privatæ, quàm publicæ pro hujus miseri salute preces ad Deum adhibeantur.

IV. Si morbus increbuerit, infirmum hortetur, ut de suis domesticis rebus opportunè disponat, id enim expedit pro familiæ pace, et eò magis si opus sit pro suæ conscientiæ levamine. In hoc tamen Sacerdos sedulò caveat, ne ipse in aliquam lucri notam incidat. Si autem ægrotus fratres vel sorores indigentes habeat, moneat ipsum sub gravi obligatione teneri illis bona relinquere, saltem, quod ad eorum necessitatem sublevandam sufficit. Hæc tamen gravis obligatio non videtur urgere pro re-

motioribus propinquis. Observa quod dictum est in Opere *Tom. I. lib.* 3. *num.* 946. Si verò ægrotus vult pro suâ animâ aliquid testari, ipsum moneat, ne onus illud hæredibus imponat: quià experientia docet, legatos pios penè nullos satisfieri: sed potiùs hortetur, ut aliquod corpus relinquat, aut pecuniæ summam, ad Sacrificia, aut aliam piam operam persolvendam. Caveat Sacerdos, ne consulat, infirmis, quidquid aliis præjudicio esse potest, cùm Christi Ministros non deceat aliorum odium sibi commovere.

V. Cum rudibus, dùm actus Christianos eis suggerit, italico, imò vernaculo semper loquatur sermone. Cum Litteratis contrà comitioribus verbis, et aliquoties etiam latinis ex Scripturâ excerptis, sed brevibus sententiolis utatur. Monet tamen Rituale, ne Sacerdos nimis loquendo, et crebris sententiis, ùt aliqui solent, infirmo potiùs caput obtundat, quàm adjuvet. Pater Recupitus è Societate Jesu de seipso refert, morti proximo quidquid ei dicebatur, non intellexisse, sed tantùm quoddam molestum murmur; ità ut, ne magis caput læderent, coactus rogaverit, ut aliquam verbis moram interponerent.

VI. Præter parvas Christi Domini Crucifixi Beatæque Virginis Imagines, quas juxtà infirmum apponi curaverit, si fieri potest, etiam ob oculos ejus collocare faciat Imagines Deiparæ et Redemptoris majoris molis, ut sic ægrotus, quòcumque se vertat, eas cernere possit, et illis se commendare.

VII. Curæ ei etiam sit, ut ab infirmi cubiculo periculosa objecta removeantur, veluti arma, imagines parùm honestæ, et præsertim personæ, quæ aliquo modo occasionem peccati præbere possunt; et istæ non solùm à cubiculo, sed à totâ domo expelli debent. Et dùm infirmus agoniæ proximus videtur esse, Sacerdos omnes ab ejus cubiculo depellat, præter unum aut duos tantùm, qui ipsi dùm oportet præstò sint. Cæterùm, omninò prohibeat in ægroti cubile propinquos ingredi, ne alicubi passioni causam præbeant.

§. II. *Remedia adversùs tentationes.*

Præcipua contrà tentationes remedia sunt Jesus ac Mariæ SS. Nomina sæpiùs invocare, et Crucis signaculo se munire. Pro aliquibus tamen specialibus Dæmonis insidiis quædam hìc adnotare expedit.

Et I. *Adversùs Fidei tentationes.* Ab hâc terribili tentatione præsertim agitantur, qui cùm perditam egerint vitam, sibi suoque judicio nimis adhæserunt, præcipuè si viri eruditi fuerint. His sedulò advertendum, quòd si Dæmon aliquod eis circà Fidem dubium aut subtilitatem suggerat, statim constanti animo tantùm generatim respondeant : *Ego credo quod S. Mater Ecclesia credit, quæ veritatem credit et confitetur.* Horteturque Sacerdos infirmum, ut maximas Deo gratias agat, quòd ipsum in Ecclesiæ sinum ab incunabulis accipere dignatus sit; ideòque in ipsâ Fide usquè ad extremum vitæ perseverare velle profiteatur. Præcipuus tamen modus, et utilior ad hujusmodi tentationes repellendas erit mentem aliò divertere, aliosque varios elicere actus, nempè Contritionis, Spei, Charitatis ergà Deum, et similia. Cujusdam Doctoris Bellarminus refert, quòd hic, dùm in morte cum Dæmone disserere de quodam Fidei Articulo voluerit, deceptus succubuit, et mortuus est.

Si tentatio tamen pergit vexare, ostendat infirmo quòd nostræ Fidei (per se sanctæ et intemeratæ, à pauperibus Piscatoribus per totum Orbem diffusæ, tot miraculis, ac tot millium Martyrum sanguine, qui vitam suam pro ipsâ immolaverunt, confirmatæ) argumenta luce clariora sunt, et manifestè illam veram esse patefaciunt, licèt res, quas ipsa docet, nunc per speculum in enigmate videamus : nam si Mysteria, de quibus nos instruit, essent evidentia, ubi esset meritum Fidei? quæ ideò Fides dicitur, quià res, quas docet, obscuræ sunt et non apparentes. Hinc dictum fuit : *Beati qui non viderunt, et crediderunt.* Joan. 20. 29.

II. Adversùs tentationem *Desperationis.* Hæc est præcipua tentatio, quià infernus vehementiùs ægrotos impetit; undè illis de Divinâ Justitiâ, Damnatorum pœnis loqui, eorumque patrata scelera exaggerare, Sacerdos caveat; sed potiùs ipsis, fiduciæ in Misericordiâ Dei, Salvatoris Passione, Divinis promissis, et Dei Matris intercessione argumenta insinuentur.

Primum igitur nostræ Spei motivum est Divina misericordia; dùm Deus vocatur, et verè est Pater misericordiarum (2. *Cor.* 1.). Ipse occurrit etiam non quærentibus se: *Invenerunt qui non quæsierunt me. Isaiæ* 65. 1. Magis Deus cupit nos salvos facere, quàm nos salutem optamus. Quare ipse merito de illis quæritur, quos etiam fugientes amplexari desiderat, ùt ait D. Bernardus: *Amplecti quærit, à quibus desertum esse se quæritur.* Ipse est totus pronus ad ignoscendum: *Multus est ad ignoscendum. Isaiæ* 55. 7. Protestatur nolle mortem peccatoris: *Nolo mortem impii, sed ut convertatur..., et vivat. Ezech.* 33. 11. Inquit quòd cùm peccator sua detestatur peccata, ipse eorum memoriam amittit: *Si autem impius egerit pœnitentiam..., omnium iniquitatum ejus non recordabor. Ezech.* 18. 21. *et* 22. Post hæc Divina testimonia, quis unquàm de Dei Misericordiâ diffidere poterit? Unus tantùm pœnitentiæ actus ad innumerabilia peccata delenda sufficit. Publicanus vix ingemendo dixit: *propitiùs esto mihi peccatori*, et justificatus est. Prodigus filius statim ac ad Patris pedes stetit, Pater eum amplexus est. David ùt dixit, *peccavi Domino*: Natan ei respondit: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum.* 2. *Reg.* 12. 13.

Secundum motivum est Passio Jesu Christi qui non ad aliud quàm ad peccatorum salutem in terram descendisse protestatur: *Non enim veni vocare justos, sed peccatores. Matth.* 9. 13. Profitetur etiam nullum à se abire pati: *Eum, qui venit ad me, non ejiciam foràs. Joan.* 6. 37. Et apud *Matth.* 18. 12. inquit, quòd ipse est bonus ille Pastor, qui dispersas oves quærit, et si quam reperit, exultat, eam amplectitur, suisque humeris imponit: et vi-

detur deindè hanc majori diligere affectu, prout se gessit cum S. Mariâ Ægyptiacâ, B. Angelâ à Fuligno, S. Margaritâ à Cortonâ, aliisque Pœnitentibus. Qui igitur rectam habet voluntatem, timere non debet damnari à Domino, qui, ne damnaret nos, seipsum ad mortem Crucis damnare non dubitavit.

Tertium motivum sunt Divina promissa. Multis in locis Evangelii petentibus Divina promittitur Gratia: *Petite, et accipietis. Joan.* 16. 24. *Amen, amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan.* 16. 23. Et hic non solùm de justis, sed etiam de peccatoribus sermo fit, juxtà textum Matthæi: *Omnis enim qui petit, accipit, Matth.* 7. 8. Satis igitur est gratias à Deo petere ad salutem, ut certè obtineantur. *Bonus est Dominus..... animæ quærenti illum. Thr.* 3. 25. Quartum motivum est Sanctorum intercessio, et præsertim Deiparæ, quam vult Deus, ut nos cum totâ Ecclesiâ salutemus nostrum Refugium, Vitam, et Spem nostram, ac dicamus: *Refugium peccatorum, ora pro nobis: Vita, Spes nostra, salve.* Undè meritò ipsa B. Virgo appellatur à Blosio, *Spes desperantium;* et à S. Ephrem. *Adjutrix destitutorum.* Eadem Dei Mater B. Brigittæ revelavit, quòd sicùt aliqua mater, videns filium inter enses suorum hostium versantem, animosa in tutelam suam illum suscipit; ità ipsa curat Devotos suos tutari, dùm à Dæmonibus vexantur, eique se commendant. Insuper dixit, quòd cùm accedit apud eam peccator, ipsa non ejus merita discutit, sed cum quali intentione veniat, attendit. Et Deus ipse B. Cathariæ Senensi revelavit, Mariæ suæ filiæ concessisse, quòd quivis peccator ad eam recurrens nullo modo possit à Dæmone rapi.

III. Adversùs tentationem *Vanæ gloriæ.* D. Bernardus ait, quòd vana gloria est quædam sagitta, quæ *leviter penetrat, sed non leviter vulnerat;* præsertim si persona timoratæ sit conscientiæ. Si igitur Sacerdos unquàm adverteret Moribundum nimis se reputare securum de suâ salute, quià nimis suis operibus fidit; ei dicat quòd peccata solummodò nostra sunt, omnia autem bona à Deo recipimus, ex illo: *Quid autem habes, quòd non accepisti?*

1. *Cor.* 4. 7. Et cùm certum sit, nullum suæ salutis æternæ, divinæque Gratiæ infallibilem certitudinem habere posse (*Nescit homo, utrùm amore, an odio dignus sit, Eccles.* 9. 1.); ideò quisque semper pavere debet, et cum metu et tremore salutem suam operari, ùt ait Apostolus *Philipp.* 2. 12.

IV. Adversùs tentationem *Impatientiæ.* Si infirmus ex morbi cruciatibus impatientiâ afficitur, huic ostendatur, quanta Martyres pro Christi nomine tormenta sint passi, vivi excoriati, adusti, trucidati. Et præsertim ei ob oculos ponantur omnia quæ innocens Jesus propter nostrum amorem est perpessus. Dicatur ægroto, quòd infirmitatis dolores vitari nequeunt; undè si ipse invitus eos patitur, malè nunc, et in alterâ vitâ se habebit; si autem libenti animo pro Deo acceptat, non solùm hìc à morbi pœnâ levabitur, sed ibì minùs Purgatorii tormenta luet, magìsque posteà in Cœlo remunerabitur: *Tristitia vestra vertetur in gaudium. Joan.* 16. 20. Moneatur quòd extremæ vitæ cruciatus nostram complent æternam coronam, quoniam (ùt S. Bonaventura dicit) pœnas patienter tolerare, aliis cunctis operibus perfectius opus est, juxtà illud Jacobi: *Patientia autem opus perfectum habet, Jac.* 1. 4. Et ità Deus suos in hâc vitâ amicos tractat, dùm crux est nostræ prædestinationis securius signum. B. Clara per 28. annos doloribus vexata vitam duxit. S. Lidovina per 38. annos semper infirmitatum pondus toleravit. Et Divina Mater quodam die B. Brigittæ ægrotanti sic dixit: *Scis quare tua infirmitas tam in longum abiit? abiit, quià te Filius meus et ego nimis diligimus.* Nos miseros viatores inter hujus sæculi ærumnas Apostolus valdè consolatur dicendo: *Momentaneum et leve tribulationis nostræ &c.... æternum gloriæ pondus operatur in nobis,* 2. *Cor.* 4. Et alibi: *Non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revelabitur in nobis. Rom.* 8. 18.

Et sic infirmo sedulò oportet suadere, ut Dei voluntati conformetur, non solùm si dolores patitur, sed etiam si Medici errant, aut assistentes ipsius curam negligunt. Hinc crebrò moneat illum, ut à Deo patientiam expostulet.

V. Iis qui ægrè ferunt mori tam immaturè, ob oculos ponantur præsentis vitæ miseriæ, infirmitates, animi angores, necnon peccandi et damnationis pericula. Ideò sancti viri tam avidè mortem exoptabant. S. Theresia ajebat : *Heu mihi quià in omni vitæ meæ momento Deum amittere possum.* Undè quoties horologium sonabat, toties valdè gratulabatur, eò quòd jam hora hujus periculi transacta esset. Martyres sancti hilares ad patibula procedebant, ut citiùs hoc periculum effugerent, et Deo fruerentur. Hinc dicitur in Apocalypsi (14. 13.) : *Bati mortui qui in Domino moriuntur... ut requiescant à laboribus suis.* In hac lacrymarum valle viatores sumus : *Non enim habemus hìc mănentem civitatem. Hæbr.* 13. 14. Unusquisque aut Rex, aut Pontifex mortem subire debet.

Hortetur infirmum, ut Deo gratias agat, quòd non permiserit mori tempore quo erat in peccato; et quòd tunc ipsum Sacramentis munitum discedere disponat. Dicat, saltem mortem libenti animo excipiendam esse, quià evadimus tot leves culpas, à quibus in hâc vitâ immunes esse non possumus.

Dicat ægroto : *Frater mi, oportet, ut te conformes voluntati Dei, qui omnia disponit propter nostrum bonum. Quis scit, an si ampliùs viveres, animam perderes ?* Sed dicet infirmus : *Ego vivere optarem, ad aliquam Deo de culpis meis satisfactionem præbendam, et aliquid boni antè mortem peragendum, dùm usquè adhùc nihil egi.* Respondeat Sacerdos : *Fili, nulla pœnitentia est Deo magis accepta, quàm mortem in peccatorum expiationem libenter acceptare; nullusque actus perfectior est, quàm mortem accipere ad voluntatem Dei exequendam.*

VI. Adversùs tentationem *Adhæsionis* bonis, et propinquis. Eis quibus mori displicet, quià nimis adhærent bonis, dicat Confessarius, hæc non esse vera bona, cùm sint transeuntia, et de brevi defectura; et si non deficiunt, potiùs animum angunt, quàm solantur.

Si autem affligitur infirmus propter uxorem, filios, aut nepotes dilectos, quos relinquit, blandè sic hortetur : *Fili mi, statutum est omnibus mori,*

omnes te ordine sequentur : nunc tuæ saluti consule, et animam tuam salva, et sic pro ipsis in cœlo orabis, unàque cum ipsis eris aliquandò beatus in æternùm; sed nunc quid dulcius, quam proficisci ad manendum cum Jesu Chritso, cum Reginâ Cœli, et omnibus Sanctis!

Si autem angitur, quià conjunctos suos relinquit inopes, ei dicat : *Audi, fili, si tu æternam salutem assequeris, multò meliùs de Cœlo, quàm de terrâ tuis opem ferre poteris. Sed ne dubites; quià Deus, qui volatilia pascit, non omittet eis providere. Si tu illos amas, Deus plùs diligit.*

VII. Adversùs tentationem *Odii*, et *Vindictæ.* Si quis propter aliquam acceptam offensam odio tenetur, 1. ipsi intimetur Divinum Præceptum : *Diligite inimicos vestros.* 2. Dicatur ei quod qui non dimittit, nec veniam sperare potest à Deo, qui dicit, *Foris canes*, *Apoc.* 22. 25. Canes (vindicum symbolum) repelluntur à Cœlo. E converso Deus veniam certam promittit illi peccatori qui veniam dat offensori suo, ex illo : *Dimittite, et dimittemini*, *Luc.* 6. 37. Subdat quòd si inimicus injustè læserit ipsum, quantò injustiùs ipse Deum? Quamobrem, si ipse petit à Deo ut sibi ignoscat, quantò magis proximo ipse ignoscere debet? *Sicut et Dominus donavit vobis, ità et vos. Colos.* 3. 13. Ultimò ostendat eidem, quàm gratam rem Deo exhibet, qui injurias dimittit. S. Joannes Gualbertus, postquàm fratricidæ pepercit, Ecclesiam ingrediens, Imaginemque Crucifixi salutans, vidit Redemptorem ergà se caput inclinasse, ac si propter veniam datam ipsi gratias ageret. S. Jacobus antè mortem amplexatus est eum qui se accusavit. S. Stephanus oravit pro eis qui eum lapidabant. S. Aloysius Galliæ Rex apud se cœnare fecit qui sibi mortem fuerat molitus. S. Ambrosius per multum tempus cuidam suo proditori alimenta subministravit. Et præcipuè primum exemplum de hoc præstitit Dominus noster Jesus Christus, qui in Cruce positus, pro persecutoribus et maledicentibus sibi validè Patrem exoravit.

§. III. *Varia motiva, et affectus, ægrotis suggerenda.*

I. Motiva *Fiduciæ*. De his suprà (*in* §. II.) jam locuti sumus; illis possunt sequentes adjungi ex Scripturâ: *Nullus speravit in Domino, et confusus est. Eccle.* 2. 11. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris.* 1. *Joan.* 2. 2. Jesus Christus ad hoc mortem subiit, ut nobis veniam criminum obtineret. *Pro nobis omnibus tradidit illum, quomodò non etiam cum illo omnia nobis donavit? Rom.* 8. 32. Quomodò igitur Deus remissionem nobis negabit, qui nobis proprium dedit Filium?

Affectus Fiduciæ: *Dominus illuminatio mea, et salus mea, quem timebo? Ps.* 26. 1.

In manus tuas commendo spiritum meum, redemisti me, Domine Deus veritatis.

Te ergò quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso Sanguine redemisti.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternùm.

O bone Jesu, intrà Vulnera tua absconde me.

Vulnera tua, merita mea. S. Bernardus.

Jesu mi, non negabis mihi veniam, qui vitam et Sanguinem mihi non negasti.

Passio Jesu, tu es spes mea. Merita Jesu, vos estis spes mea. Vulnera Jesu, vos estis spes mea. Mors Jesu, tu es spes mea.

Maria Mater mea, salva me, miserêre mei.

Spes nostra, salve.

Sancta Maria Mater Dei, ora pro me peccatore.

Sub tuum præsidium confugimus, Sancta Dei Genitrix.

II. Motiva et affectus *Contritionis*. Dicit S. Augustinus, quòd quisque usquè ad extremum vitæ non debet omittere peccata sua deplorare.

Non intres in judicium cum servo tuo. Ps. 142.

Jesu mi, et Judex meus, parce mihi, antequàm venias ad me judicandum.

Cor contritum et humiliatum, Deus, non despicies. Deus meus, oh nunquàm te offendissem!

Domine mi, non debebas sic tractari à me, sicut impiè feci.

Pater, non sum dignus vocari filius tuus. Ego à te discessi, tuam despexi Gratiam, ultrò te amisi: toto corde me pœnitet; Deus meus, propter amorem et Sanguinem Jesu Christi parce mihi.

Maledicta peccata mea quæ Deo me privastis, ego vos detestor, abominor, et maledico.

Deus meus, quid mali mihi fecisti, quòd ipse tam offendi te? Propter Jesum Filium tuum miserêre mei.

Nunquàm, Domine, te offendam quoadusquè vivam; sivè parùm, sivè multùm mihi supersit, volo te amare.

Offero tibi in satisfactionem contumeliarum, quas tibi irrogavi, mortem meum, et dolores, quos usquè ad mortem perferam.

Domine, meritò me punis; nimis te offendi. Sed quæso, in hâc, non in aliâ vitâ me castiga.

O Maria, impetra mihi dolorem culparum mearum, remissionem et perseverantiam.

III. Motiva et Affectus *Amoris: Deus meus, qui es bonitas infinita, super omnia te diligo. Amo te plusquàm me; amo te ex toto corde. Deus meus, non sum dignus te amare, quià nimis te offendi, sed propter amorem Jesu fac me dignum.*

Oh utinàm et omnes te diligerent!

Jesu dulcissime, cupio pati et mori pro te, qui propter me pati et mori dignatus es.

Domine, castiga me uti vis, sed ne me prives te amare; Deus meus, salva me: salus mea est amare te.

Opto Paradisum, ut in æternùm, et ex totis viribus meis te diligam.

Deus meus, ne me dejicias in Infernum, ut mereo: ibi tu odio mihi habendus esses, sed animus mihi non suppetit te odio habere. Et quid mali, Domine mi, fecisti mihi, ut tu odio mihi habendus esses? Fac, ut te amem, et mitte me quò vis.

Volo pati, quantùm tibi placet; volo mori, ut tibi placeam.

Devince me tecum, Jesu mi, ne permittas me unquàm separari à te.

Deus meus, fac ut sim totus tuus, antequàm moriar.

Quandò erit, ut dicere possim: Deus meus, non possum ampliùs amittere te?

Oh Deus meus, amare te vellem, quantùm tu mereris.

O Maria, trahe me totum ad Deum.

Mater mea, ego multùm te diligo; volo venire ad Cœlum, ad te amandum in æternùm.

IV. Motiva, et Affectus *Conformitatis.* Omne nostrum bonum et vita consistit in eo, ut conformemur Dei voluntati, juxta illud: *Vita in voluntate ejus, Ps.* 29. Deus quidem vult quæ nobis sunt meliori bono. S. Gertrudi cùm Jesus apparuisset, mortem et vitam offerens, respondit ipsa: *Domine, quod tu vis, et ego volo.* Pariter S. Catharina Senensis, cùm Jesus se illi præbuerit, offerens duplicem coronam, unam gemmarum, spinarum alteram, ut ipsa eligeret, ipsa respondit: *Ego eligo, quæ tibi placet.*

Affectus. *Eja N. si Deus te vocat ad aliam vitam, contentus es? Es contentus. Dic igitur semper: Domine, ecce me, fac de me, quod tibi placet. Semper fiat voluntas tua; volo tantùm, quod tu vis. Volo pati, quantum tu vis. Volo mori, quando tu vis.*

In manus tuas commendo animam, et corpus meum, vitam et mortem.

Benedicam Dominum in omni tempore: aut me consoleris, aut me crucies, Deus meus, et ego te amo, et semper te amare volo.

Deus meus, cum morte Jesu mortem meam conjungo, et sic eam tibi offero.

O Voluntas Dei, tu es amor meus.

O Beneplacitum Dei mei, me tibi totum in holocaustum trado.

V. Motiva, et Affectus *Desiderii* ergà Paradisum. *Motiva.* Refert Blosius plures Revelationes, ex quibus habetur, quòd in Purgatorio illi, qui tepidè Cœlum optavêre, excruciantur peculiari pœnâ, appellatâ à Doctoribus Mysticis pœna *Desiderii*, aut *Languoris.* Præsens vita est pœnarum carcer, in

quo Deum videre non possumus : undè meritò rogabat David : *Educ de custodiâ animam meam. Ps.* 141. ; et S. Augustinus clamabat : *Eja, Domine, moriar, ut te videam.* S. Hieronymus appellabat mortem, Sororem suam, eique dicebat : *Aperi mihi, Soror mea.* Et quidem rectè, nam mors est illa quæ Paradisi januas nobis reserat. Et ideò pariter S. Carolus Borromæus, videns mortis effigiem cum falce in manus depictam, Pictori præcepit, ut falcem deleret, et ejus vice clavem auream tanquàm Cœli clavem depingeret. Expedit igitur, ut Sacerdos sæpiùs alloquatur moribundos de cœlestis Patriæ bonis, in mentem eis revocans quod Apostolus ait : *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparavit Deus diligentibus se.* 1. *Cor.* 2.

Affectus. *Quandò veniam, et apparebo antè faciem Dei?* Ps. 41. *Quandonam erit, Deus meus, quòd tuam infinitam pulchritudinem videbo, et facie ad faciem te diligam?*

In Cœlo eo ; semper te amabo, tu semper me amabis, ad invicem igitur in æternùm nos amabimus, Deus meus, amor meus, et omnia.

Jesu mi, quandò osculabor Vulnera quæ pro me sustulisti?

O Maria, quandònam erit, ut me videam ad pedes illius Matris, quæ tantùm me amavit, et auxiliata est?

Eja ergò advocata nostra, illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

VI. Affectus, qui infirmo suggeri possunt dùm Crucifixum deosculatur.

Dulcissime Jesu, ne respicias quid ego in te, sed quid tu pro me fecisti.

Recordare quòd sim una ex ovibus tuis, pro quâ mortuus es.

Libenter pro te, qui pro me passus es, Jesu mi, moriar.

Accepto, Jesu mi, consumi pro te, qui totus consumi voluisti pro me.

Domine, majora tu pro me, quàm ego pro te patiar : Tu innocens, ego peccator.

Deosculare, Frater mi (dicat Sacerdos infirmo), *pedes illos, qui tam ad te perditam ovem quærendam et salvandam laboraverunt. Dic, quæso: Amabilissime Redemptor, amplector pedes tuos, ùt Magdalena amplexa fuit; fac ut audiam mihi pepercisse, ùt illa audivit.*

Deus meus, mihi propter amorem Jesu Christi parce, et fac ut benè moriar.

Pater æterne, tu mihi Filium tuum tradidisti, me ego tibi trado.

Jesu mi, multùm tibi ingratus fui, miserêre mei. Multoties Infernum merui; non in aliâ, sed in hâc vitâ me puni.

Si me fugientem quæsivisti, me te quærentem ne derelinquas.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Quis me separabit à Charitate Christi?

Domine Jesu Christe, per illam amaritudinem, quam sustinuit nobilissima Anima tua, quandò egressa est de benedicto Corpore tuo, miserêre animæ meæ peccatricis in egressu de corpore meo. Amen.

Jesu mi, tu propter amorem meum mortuus es; ego propter amorem tuum mori volo.

VII. Affectus qui suggeri possunt Sacerdotibus, et Religiosis infirmis.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus et omnia. O me beatum, si omnia amittam, ut acquiram te meum summum bonum!

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Ne projicias me à facie tua.

Jesu dulcissime, ne permittas me separari à te.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori. Ità dicebat S. Franciscus.

Cor contritum et humiliatum Deus non despicies.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternùm.

Diligam te, Domine, fortitudo mea.

Eja moriar, Domine, ut te videam.

Quid mihi est in Cœlo? et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternùm.

Dominus illuminatio mea et salus mea, quem timebo?

Pater, peccavi, non sum dignus vocari filius tuus.

Averte faciem tuam à peccatis meis.

Tuus sum ego, salvum me fac.

Quandò veniam, et apparebo antè faciem Dei?

Quis nos separabit à charitate Christi?

Amorem tuî solum cum Gratiâ tuâ mihi dones, et dives sum satis. S. Ignatius Loyola.

Dilectus meus mihi, et ego illi.

Misericordias Domini in æternùm cantabo.

Sancta Maria mater Dei, ora pro nobis peccatoribus, etc.

Vita, Dulcedo, Spes nostra, salve.

Refugium peccatorum, ora pro nobis.

Maria Mater gratiæ, Mater misericordiæ, tu nos ab hoste protege, et in horâ mortis suscipe.

O Salus te invocantium! S. Bonav.

§. IV. *Monita circà ultima Sacramenta, et modum quo utiliter recipi possunt.*

I. *Circà Confessionem.*

JAM suprà in praxi monitum est (vide nostram Moralem *lib.* 6. *num.* 260. *et* 484. *ad n.* 2.) quòd cùm periculum mortis instat, aut forsan Viaticum delatum est, et longa esset Confessio, tunc infirmus non tenetur omnia et singula peccata confiteri. Hìc ampliùs animadvertenda sequentia, nimirùm, 1. Quisquis Sacerdos in mortis non solùm articulo, sed etiam periculo, (ut *Trid Sess.* 14. *c.* 7. declaravit) censuris et casibus reservatis obstrictos absolvere potest (*lib.* 6. *num.* 561). Advertendum tamen est, quòd circà censuras reservatas tenetur Confessarius facultate carens infirmó imponere, ut elapso mortis periculo, se præsentet Superiori, secùs in censuras reincidet, *num.* 563. *v. Secùs.* 2. Simplex Sacerdos absolvere non potest, præsente Confessario

approbato, secùs tamen, si Confessarius approbatus veniat jam inceptâ Confessione. Secùs etiam, si approbatus sit complex personæ infirmæ in peccato turpi, ut decrevit SS. P. Benedictus XIV. (*loc. cit. n.* 553.). 3. Moribundus sensibus destitutus rectè potest absolvi, saltem sub conditione (quòd securius est), dummodò constet infirmum absolutionem desiderasse pœnitentiæ signum præbens, aut si Confessionem quæsierit, *num.* 471. Et id intelligitur, etiam si moribundus in actu peccati sensus amiserit, *loco cit.* ex D. Augustini auctoritate, et ratione; quià ex unâ parte conditio Sacramenti irreverentiam removet, et ex aliâ semper in tali casu quemque velle suæ saluti consulere judicatur, et sensibile aliquod signum ostendere, licet morbi causâ signum non benè intelligatur. 4. Si infirmus post tertium diem, licèt de periculo monitus, nec tamen confiteri vellet, optimum erit si Sacerdos Medicum monefaciat, juxtà. S. Pii V. Bullam, ut eum non ampliùs invisere eat. Si tamen infirmus in suâ adhùc maneat pervicaciâ, tunc Medico curam denuò suscipere licebit; vide *l.* 7. *num.* 664.

II. *Circà Communionem.*

Sequentia adnotantur monita. I. Ut infirmo Viaticum ministrari possit, necesse, non est ut omni vitæ spe destitutus sit, sed sufficit mortis periculum; *lib.* 6. *num.* 284. II. Si vomitus periculum adsit, Viaticum dari non potest; licet permittatur experientia cum particulâ non consecratâ, *num.* 291. *v. In dubio.* III. Pueris ratione pollentibus etiam ritè viaticum dari potest; necnon phreneticis, dummodò sanctè vixisse constet, aut paulò antè confessi sint, et periculum irreverentiæ non adsit; ideòque cum istis probabiliter licitum est experiri cum particulâ non consecratâ. IV. Infirmis etiam in Parasceve, ùt habetur ex S. Rituum Congregationis Decreto anno 1622. edito, Viaticum ministrare, non tantùm licet, sed ad hoc Parochi tenentur.

V. Communis sententia tenet, quòd in eâdem infirmitate ægroto non jejuno pluries Viaticum dari potest, saltem si intersit sex vel octo dierum spatium. Imò multi Doctores minùs temporis intervalli exigunt, vide *n.* 284. *et* 285. Si tamen ægrotus manè ex suâ devotione communicavit, non potest ei ipsomet die Viaticum dari, nisi tamen mortis periculum ex aliquo superveniente morbo violento, nempè vulneris, veneni, et casûs similis, advenerit. Secùs si ægrotus in infirmitate jam constitutus manè communicavit; vide rationem in cit. n. 285. Dub. 3.

VI. Si tamen infirmus tantùm confessus sit, et malum increbrescit, tunc Sacerdos eum, ut quantò citiùs Viaticum accipiat, sedulò disponat, ut sanâ mente, et majori fructu recipiat; ideòque desiderium recipiendi Viaticum in animum inducere curet, et ità munitus Dæmonis viribus majori nixu et gratiâ obstare possit, utque Jesu Redemptori nostro magis se uniat, qui eum invisere cupit (dicat) ut suas possit in se gratias effundere, et ad Cœlestem Patriam brevi perducere; sin autem, ut, si expedierit, etiam corporis salutem impertiatur. S. Cyrillus Alexandrinus ait, quòd Sancta Eucharistia *etiam morbos depellit, et ægrotos sanat.* Et de suomet patre S. Gregorius Nazianzenus refert, quòd statim ac Communionem accepit, convaluit.

Sacerdos igitur sic infirmum alloquetur: *Frater mi, licèt tua sanitas non sit desperata, in Periculo tamen est; ideoque primum est, ut, quantò citiùs potes, Viaticum accipias; nam Christus in pristinum te restituet sanum, si hoc tuæ æternæ saluti expedierit: si tamen mori debes, contrà Diabolum in tuum auxilium veniet, et tui itineris ad beatam Patriam comes erit. Quid dicis? cupis ne Viaticum accipere? Quidem. Eja igitur præpara animam tuam ad amplectendum tuum Redemptorem, qui pro te mortuus est. Dic toto corde: Veni, Jesu mi, veni, amor meus, omne bonum meum, veni, ad te anima mea desiderat. Quid mihi est in Cœlo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternùm.*

Sacerdotis autem, cùm Viaticum pervenerit, sit cura ab infirmi cubiculo parentes, uxorem nempè, sorores filios, etc., qui passionis ei esse possunt, depellere. Tunc ei subjungat: *S. Philippus Nerius, cùm in suo cubiculo SS. Sacramentum viderit, exclamavit:* En amor meus, en amor meus. *Dic etiam, Frater, dic: En amor meus: En hic est Filius Dei, qui pro tuâ salute descendit de Cœlis, Homo factus est, et pro te in Cruce mortem subire voluit; et nunc te invisere in ipso tuo cubiculo venit. Bono sis animo, jam tibi peccata condonavit. Culparum tuarum jam te pœnituit, et adhùc pœnitet. Sed nunc diligis Dominum Deum tuum ex toto corde tuo; ità ne est? Eja ergò dic: Amo te, Deus meus, super omnia, et quià diligo te, me pœnitet peccasse: propter amorem tuum libenter morior; jam si tibi placet, mori cupio, ut videam te, et in æternùm amem.*

Dicat indè: *Si igitur N. Jesum amas, parcis nunc amore suî omnibus, qui te in aliquo offenderunt; non est ità? Petis ne etiam veniam, quibus injurias, et offensas irrogasti? Eja igitur convertere faciem tuam ad Jesum, qui te amplecti cupit; dic toto corde: Domine, non sum dignus; sed licèt indignum tanto munere fatearis, ad te tamen Dominus venire vult. Iterùm igitur eum ardenter voca: veni, Domine, veni, amor meus; Deus meus, et omnia, veni; ad te sitit anima mea, et præter te nihil aliud cupit.*

Communicato jàm infirmo, ad gratiarum actionem illum adjuvet Sacerdos: *Eja igitur, Frater, age nunc Domino gratias, qui ad te venire, tecum amplecti dignatus est. Sacramentum est, et verè dicitur,* futuræ gloriæ pignus. *Dominus tecum est, quid ampliùs times? exulta, Frater Deus tibi dare vult Paradisum; ideòque totum se tibi impertiri dignatus est: dic ergo: Dominus meus, Amor meus, te amplector, tibi gratias ago, te amo, et in æternùm te amare spem habeo: me pœnitet te offendisse, et nunc quidquid mihi superest vitæ, in tuum Amorem impendere firmiter propono.*

Jesu mi, vitam meam in holocaustum libenter offero, si tibi placet eam mihi auferre. Fiat semper

Voluntas

Voluntas tua. Sanctam perseverantiam, Amorem tuum mihi tantùm concedere precor, ità ut amando te animam efflem, ut veniam ad semper te amandum in Cœlo. Tu me non deseres, ego non deseram te; ergò Deus Animæ meæ, in æternùm nos ad invicem diligemus.

III. *Circà Extremam Unctionem.*

Extrema Unctio, uti est ultimum Sacramentum, ità ex D. Thomâ est vitæ spiritalis corona; ipsâ homo munitus, ad cœlestem Patriam ingredi disponitur. Undè Sacramentum hoc dùm ægrotus mente pollet, ut ei magis prosit, opus est ut conferatur; quoniam, licèt conferri non possit, nisi grave mortis periculum (saltem probabile) immineat (ùt in nostrâ Morali *lib.* 6. *num.* 714. *Dub.* 4.), tamen ad ultimum vitæ discrimen prorsùs differenda non est, (*loc. cit. Adv.*) 1. Undè ait Catechismus Romanus §. 9. graviter peccare Parochos illos, qui conferunt Extremam Unctionem, quandò nulla adest spes vitæ, et ægrotus jamjam privatur sensibus.

Ægroto Sacerdos suadere studeat I. quòd Extrema Unctio, si animæ profutura erit, etiam ad corporis sanitatem conferret, ùt Tridentinum *sess.* 14. *c.* 2. *de Extrem. Unct. sanitatem corporis interdùm, ubi saluti animæ expedierit, consequitur.* Hæc tamen sanitas non confertur; cùm naturaliter impossibile sit iterùm restitui ad salutem. De quodam jam defuncto refert Joannes Eroldus, hunc revelasse, quòd si Extremam Unctionem priùs accepisset, statim è morbo convaluisset; sed quià distulerat, ideò vitâ defunctus erat, et ad Purgatorii ignem centum annis damnatus. Secundò, Extrema Unctio peccatorum reliquias remittet, et per consequens ipsa peccata mortalia occulta, ùt docet D. Thomas, vide *num.* 730. *v. Commune;* ideòque instruatur infirmus, ut dùm quinque corporis sensus unguntur, ipse de culpis per ipsos commissis doleat, et cum astantibus etiam respondeat: *Amen.* Tertiò, particularia auxilia, quibus in illo extremo agone Inferni vim, et

ìmpetum frangat, subministrabit. Quarè multùm probabile est gravi se obstringi scelere, qui hoc Sacramentum accipere recusaret, ùt suprà diximus.

Aliqua hìc de hujus Sacramenti administratione scitu necessaria adnotare licebit. I. Speculativè tantùm probabilis est opinio dicens, sufficere ministrare hoc Sacramentum cum unâ guttâ Olei, illam per partes non diffundendo; non tamen practicè, quia hæc vera unctio non esset; vide in Morali *num.* 709. *Dub.* 4. II. Unctio quinque sensuum, secundùm communiorem sententiam, est de necessitate Sacramenti, undè pestis tantùm tempore, aut alicujus imminentis mortis periculi, una tantùm, et in uno sensu (consultiùs in capite) unctio adhiberi potest; sed semper sub conditione si valet, et cum unicâ formâ dicendo: *Per istam sanctam unctionem, et suam piissimam Misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti per sensus, nempè visum, auditum, gustum, odoratum, et tactum.* Si tamen æger supervivat, unctiones etiam sub conditione reiterari debent in omnibus quinque sensibus, solitis Orationibus. III. Non est de necessitate Sacramenti geminam unctionem in geminis partibus adhibere; immò unum tantùm oculum, unam manum, etc. ungere, licitè sufficit, dùm periculum infectionis, aut alia necessitas adest, ùt si infirmus nequit verti ad aliud latus. Unctio renum in mulieribus, et etiam in viris, *quandò infirmus* (ùt Rituale monet) *commodè moveri non potest, relinquitur.* Unctionem tantùm pedum non esse de necessitate Sacramenti, communis sententia tenet; sed quoad hoc Ecclesiarum consuetudo servanda est; *n.* 710. *v. Certam.* Nec etiam de necessitate Sacramenti est in unctione partium ordinem servare: gravi tamen culpâ se obstringit, qui receptum ordinem non servat; *loc. cit. v. Nec etiam.* IV. Extrema Unctio ritè confertur pueris qui ratione pollent, licèt non adhùc S. Communionis idonei sint; in dubio tamen de usu rationis, sub conditione administrari potest. Hoc tamen cum prorsùs carentibus non procedit; *num.* 719. *et* 720. V. Amentibus, phreneticis, delirantibus, qui dùm rationis usum habuerunt, pii animi signifi-

cationem dederint, et Extremam Unctionem petierint, aut verisimiliter petiissent, aut contritionis signum dederint, remoto irreverentiæ periculo, dari potest; et eò magis, si lucidum aliquod rationis intervallum habent. In dubio autem, an quis unquàm rationis usum habuerit, conditionatè dari potest. Idem de ebriis si in mortis periculo sint; nisi tamen constet in mortali culpâ fuisse, cùm sensus ipsi amiserint; Impœnitentibus enim, et qui in manifesto peccato moriuntur, necnon excommunicatis penitùs denegari debet, ùt Rituale Rom. monet; vide *num.* 732. Mulieribus etiam, si ob partûs dolores in mortis periculo sint, conferri potest. VI. Orationes præscriptæ, extrà Formam, in casu necessitatis omitti possunt : quæ posteà dicentur, si tempus suppetet, *num.* 727. Et in tali casu Sacramentum dari potest, etiam sinè luminibus, et ministro; *num.* 728. et etiam probabiliter sinè Superpelliceo et Stolâ, *n.* 726. VII. Extrema Unctio in eâdem infirmitate iterari non potest, nisi infirmus à priori probabiliter convaluerit, et in aliud simile vitæ discrimen inciderit; ùt docet Trident. *Sess.* 14. *cap.* 3. vide *num.* 715. VIII. Cautus sit Sacerdos in movendo ægroto, ut partes viciniores ungat; si tamen cautè revolvat, et casu ille è vitâ decedat, irregularitatem non teneat incurrisse; quià in hoc casu irregularitas non potest incurri, nisi ob delictum, à quo qui charitatis causâ aliquod inculpabiliter agit, immunis est. Deniquè rectè Parochus in suâ domo Oleum Sanctum in nocte servare potest, dùm probabile periculum prævidet, ut vocatus ad conferendam Unctionem præstò non esset; *lib.* 6. *num.* 730.

§. V. *Monita circà agonem, et mortem.*

Cum Infirmus ad agonem pervenit, solitis Ecclesiæ armis, ad eum juvandum quantùm potest, Sacerdos utatur. 1. Sæpiùs infirmum Aquâ Benedictâ aspergat, præsertim si diabolicis tentationibus exagitatur, dicendo : *Exurgat Deus et dissipentur ini-*

mici ejus. 2. Crucis signaculo eum muniat, et benedicat dicens : *Benedicat te Deus Pater, qui te creavit; benedicant te Filius, qui te redemit; benedicat te Spiritus Sanctus, qui te sanctificavit.* 3. Salvatoris necnon Mariæ aliquam Imaginem sæpiùs osculandam præbeat. 4. Curet, ut Infirmus lucretur omnes Indulgentias, quas potest, et præsertim accipiat Benedictionem in Articulo mortis Benedicti XIV. cum indulgentiâ Plenariâ, quàm infrà adnotabimus. 5. Identidem suggerat aliquam sententiam doloris, conformitatis, spei in Domini Passionem, ac B. Mariæ Intercessionem, necnon desiderii videndi Deum. Curet tamen Sacerdos intervallum aliquod interponere, ut Infirmus habeat, et ruminandi tempus, et quiescendi. 6. Studeat, ut sæpissimè SS. Jesu et Mariæ Nomina, saltem corde, si loqui non potest, invocet, ac multoties dicat orationem illam : *Maria Mater gratiæ, etc.* 7. Agonis tempore faciat, ut circumstantes pluries B. Mariæ Virginis Litanias pro ægroto dicant. Proderit etiam procurare, ut tunc pulsetur Campana Agonis, ad significandam omnibus instantem mortem expirantis ægroti, ut pro ipso orent; quod etiam sanis juvare potest. Et hìc generatim animadvertendum est, quòd cùm Infirmus est sensibus destitutus, magis illi prosunt orationes, quàm verba. 8. Cùm tempus expirandi instat, Sacerdos flebili voce et flexis genibus consuetas Ecclesiæ Orationes recitet : *Proficiscere, etc.* ut in fine Breviarii aut Ritualis habentur. 9. Dùm manus, pedes, etc. Infirmi tangit, ut an friguerit videat, caveat saltem ne sæpiùs sit, ne eum perturbet; et ne illum vertant, curet illo agonis statu, nam id mortem accelerare posset. 10. Dùm Infirmus proximus est ad transitum, tradat ei Candelam Benedictam, ut teneat, et ità in Fide mori profiteatur. 11. Dùm Infirmus adhùc sensibus viget, Absolutionem pluries ei conferre post brevem reconciliationem juvabit, ut ità ille magis circà statum gratiæ securus reddatur, si forsan præteritæ Confessiones invalidæ fuissent, aut saltem gratiæ augmentum recipiat, necnon Purgatorii pœnæ ei minuantur. Et si fortè Infirmus tunc in lethale

incidat peccatum, ne exterreat, sed monens, ut Jesus ac Mariæ Nomina invocet; si rursùm tentatur, benignè ipsum confortet, procuret, ut Contritionis actum eliciat, et statim absolvat. Si tamen Infirmus jam sensibus caret, et nullum doloris nec Absolutionis desiderii signum ostendit, non expedit valdè sæpius intrà eumdem diem Absolutionem ei impertiri; quià tunc, licèt conditionatè detur, tamen, ut Sacramentum valeat administrari sub conditione, urgens et gravis causa requiritur; undè opus est, ut aliquod notabile temporis spatium intermediet. Verùm in hoc Sacerdos ex conscientiâ quam noverit Infirmi, se dirigere debet: nam si ille habituatus fuit in pravis cogitationibus, si aliquo vulnere moritur, aut aliquâ odii vel impuri amoris passione est irretitus, si infirmitas est nimis acerba, et ipse non libenti animo suffert, tunc sæpiùs Absolutio dari potest; sin autem sufficit, ut trium aut quatuor horarum spatium intercedat: frequentiùs tamen, si jamjam moriturus est. Non abs re autem erit ægrotum, dùm mente pollet, monere, ut si loqui non possit, signum aliquod determinatum det, dùm Absolutionem quærit, aut dùm Sacerdos ipsi conferre vult, ex gr. oculos claudat vel referet, manum elevet, caput inclinet, et similia.

Deniquè cùm è vitâ jam migrasse videtur, caveat Sacerdos, ne statim det suæ mortis signum, nec ei statim oculos, aut os claudat, aut visum pannis cooperiat; quià si nondùm mortuus esset, fieri posset, ut mors acceleretur. Cùm autem certò scit Animam jam ad æternitatem migrasse, circumstantes, ut pro illo orent, moneat, et ipse flexis genibus dicat Orationem : *Subvenite etc.* ut in Rituali, vel in Breviario.

§. VI. *Affectus, qui suggeri possunt agonis, et expirationis tempore.*

IN te, Deus meus infallibilis Veritas, credo; in te, immensa Misericordia, spero; te, infinita Bonitas, amo.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternùm.

Quid mihi est in Cælo, et à te quid volui super terram? Deus cordis mei, et pars mea in æternùm.

Amore amoris tui moriar, qui amore amoris mei dignatus es mori.

In pace in idipsum dormiam, et requiescam.

Deus meus, ne permittas me separari à te. Nihil aliud quàm te cupio. Bonitas infinita, te amo, te amo, te amo.

(Hìc animadvertendum est, actus frequentiores, qui Moribundis suggeri debent, esse amoris et doloris).

Jesu mi, qui mox me judicaturus es, parce mihi, antequàm judices. Te amo, et quià te amo, me pœnitet offendisse.

Jesu mi dulcissime, ne permittas me separari à te.

Sanguis Jesu, lava me. Passio Christi, salva me.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Moriar, Domine, ut te videam.

Maria Mater Dei, ora Jesum pro me.

Illos tuos misericordes oculos ad nos converte, et Jesum benedictum fructum ventris tui nobis post hoc exilium ostende.

O Maria, nunc tempus est auxiliandi servum tuum.

Mater mea, ne derelinquas me.

O Paradise, ô pulchra Patria, ô amoris Patria, quandò te videbo?

Deus meus, quandònam facie ad faciem te amabo?

Quandò, Jesu mi, te non ampliùs amittendi securus ero?

Deus meus, et omnia.

Contentus sum omnia amittere, ut acquiram te, Deus meus.

Deus meus, propter Amorem Jesu miserere meî.

Mitte me, Domine, in Purgatorii ignem, per quantùm vis: noli tamen in Infernum, ubi te amare non possum.

Te ergò quæsumus, tuis famulis subveni, quos pretioso Sanguine redemisti.

Æterne Deus, spero, et cupio in æternùm te amare.

Amor meus crucifixus est. Jesus meus, amor meus, pro me mortuus est.

Deus in adjutorium meum intende. Domine ad adjuvandum etc.

Pater Æterne, propter amorem Jesu Christi da mihi gratiam tuam. Te amo, me pœnitet.

Quomodò possum de tot tantisque beneficiis quæ mihi fecisti, Deus meus, tibi rependere gratias? Spero in æternùm in Cœlo tibi gratias agere

Maria, Mater gratiæ, Mater misericordiæ, etc.

Miserere meî, Deus, secundùm magnam etc.

Misericordias Domini in æternùm cantabo.

Dùm jàm ægrotus est proximus ad expirandum.

In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum.

Jesu mi, tibi animam quam tuo Sanguine redemisti commendo.

(Hìc notandum, quòd dùm infirmus jam ad exalandam animam vicinus est, actus suggeri debent sinè pausâ, et fortiori voce).

Domine Jesu Christe, suscipe spiritum meum. Deus meus, adjuva me; sine me venire ad amandum te in æternùm.

Jesu mi, amor meus, te amo, me pœnitet. Oh nunquàm te offendissem!

O Maria, Spes mea, adjuva me, ora pro me Jesum.

Jesu mi, propter Passionem tuam salva me : te amo.

Maria, Mater mea, in hâc horâ adjuva me. S. Joseph, adjuva me. Archangele Michael, defende me. Angele Custos, custodi me. S. N. (hìc præcipui Protectoris ægroti fit mentio) *commenda me Jesu Christo. Sancti et Sanctæ Dei, intercedite pro me.*

Jesus, Jesus, Jesus.

Jesus et Maria, vobis cor et animam meam dono.

§. VII. *Imminentis mortis signa.*

Opus est, ut Sacerdos, qui hoc caritatis opus exercet, imminentis mortis signa sciat, ut ità ægroto jam expiranti meliùs auxiliari possit. Præcipua et universalia sunt tria. 1. Pulsus deficiens, intermittens, et formicans. 2. Respiratio anxia. 3. Oculi excavati et vitreati, aut apertiores solitò, vel nimis lucidi, vel qui recipiunt objecta diversa quàm aliis apparent; aut cùm palpebra superior relaxatur, et inferiorem prætergreditur.

Sunt etiam proxima mortis signa nasus acuminatus, et in extremitate albescens, et si nares ad instar follis sufflant; manus trementes; ungues lividæ, facies flavescens, livida et mutata; flatus malè olens et frigidus; corpus immobile; sudor frontis et frigidus; calor in cordis parte nimius; festucas aut lanuginas colligere; frigiditas in extremis omnibus partibus.

Signa tamen proximiora expirationis sunt respiratio intermittens aut languida : defectio pulsûs; dentium contractio, stridor : distillatio in gulâ; lene quoddam suspirium, aut gemitus; lacryma per se fluens; oris, oculorum, et totius corporis torsio.

Advertatur 1. quòd laborantes hydropisi, eticâ febri, vel vulnere, asthmate, pleuritide, sanguinis fluxu, vomitu, anginâ, et reumatismo, interdùm cum paucis nominatorum signorum, et cum pulsu

valido, ac loquentes expirare solent. Advertatur 2. proximos morti esse, qui pleuritide laborant, dùm respirationis difficultas, anhelitûs augmentum, et labia livida apparent. Vulnerati capite interdùm subitaneo deliquio moriuntur. Hydropici, dùm pulsus deficit, et anhelitus crescit, ac in ore spuma apparet. Qui febri intermittente laborant, mori solent in principio accessionis, dùm convulsiones vehementes sunt. Advertatur 3. quòd in aliquibus ægrotis flatus est adeò debilis, et cordis exagitatio, ut jam mortui videantur, et tamen non sunt. Signa certiora mortis sunt omnium partium frigiditas etiam in regione cordis, corporis gravitas, alicujus spiritûs naribus admoti stimulum non sentire, speculum ore accessum flatu non maculari, et similia. Demùm advertatur, quòd interdùm signa superiùs in primo loco adducta fallunt, et etiam sinè illis repentè moritur infirmus; ideòque dùm ægrotus in agone manet, Sacerdos oportet ne unquàm illum deserat.

§. VIII. *et ultimus. Preces, Actus Christiani, et Benedictiones.*

Sacerdos domum ægroti ingrediens, dicat: ℣. *Pax huic domui.* ℟. *Et omnibus habitantibus in eâ.*

Cubiculum Aquâ Benedictâ aspergat, dicens: *Asperges me hyssopo et mundabor; lavabis me, et super nivem dealbabor.*

Deindè dicere potest orationes, quæ in Rituali pro Extremâ Unctione extant. Posteà Redemptoris Imaginem accipiat, dicens: *Ecce Crucem Domini, fugite partes adversæ.* Et ægroto osculandam præbeat, dicens: *Deosculare pedes Jesu Christi, qui in hâc Cruce pro salute tuâ mortuus est.*

Deindè dicat: *In Deo N. N. igitur spem tuam jacta. Sperare volumus Mariam à Deo salutem tibi intercedere velle: Infirmitas tamen gravis est, Voluntati Dei tuam conforma, ut de te faciat quod ipse vult. Eja igitur mecum recita Christianos Actus, ut cum istis ad mortem te disponere valeas, si pro*

bono animæ tuæ sic Deus determinavit : dic ergò mecum :

Actus Fidei. *Deus meus, infallibilis Veritas, quià tu, quod credere debeam, S. Ecclesiæ revelasti, credo quod ad credendum mihi proponit Ecclesia. Credo te esse Deum meum, omnium Creatorem, qui per totam æternitatem Paradiso justos remuneras, peccatores verò castigas Inferno. Credo Mysterium SS. Trinitatis, idest Patrem, Filium, et Spiritum Sanctum, tres Personas, sed unum Deum. Credo Secundam Personam, idest Filium Dei, Hominem sanctum in Utero Mariæ semper Virginis, et pro nobis peccatoribus mortuum esse. Indè resurrexit, et nunc sedet ad dexteram Patris, et indè venturus est judicare vivos et mortuos. Credo septem Sancta Sacramenta, et præcipuè Baptismum, Pœnitentiam, Eucharistiam, et Extremam Unctionem. Credo omnes resurgere debere cum corporibus suis, et deniquè credo omne id, quod credit S. Ecclesia Catholica Romana, quam solam credo esse veram Fidem.*

Actus Spei. *Deus meus, confisus tuis promissis, quià tu fidelis, potens, et misericors es, propter merita Jesu Christi peccatorum meorum veniam spero, perseverantiam finalem, et gloriam Paradisi.*

Actus Amoris et Doloris. *Deus meus, quià tu es Bonitas infinita, infinito amore dignus, toto corde meo te diligo super omnia. Et omnium peccatorum meorum, quià tuam infinitam Bonitatem offendi, totâ animâ meâ me pœnitet, et displicet. Potiùs mori quàm peccare propono, cum Gratiâ, quam, ut nunc mihi des et semper, te precor. Et propono Sancta Sacramenta recipere in vitâ, et in morte.*

(Benedictus XIII. omnibus, qui semel in die hos elicit Actus, septem annos Indulgentiæ largitus est; et si per mensem integrum fiant, confessis et communicatis, juxtà mentem Pontificis orantibus Indulgentiam Plenariam, etiam pro Defunctorum Animabus, concessit, et si in fine vitæ quis faciat, Indulgentiam in Articulo mortis).

Benedictio in Articulo mortis.

Pontifex Regnans anno 1747. Episcopis facultatem concessit, et eorum Delegatis, Indulgentiam Plenariam ægrotis petentibus impertiri, postquàm Pœnitentiæ, Eucharistiæ et Extremæ Unctionis Sacramenta acceperint, aut verosimiliter quæsissent, aut si signum aliquod doloris dederint, et posteà sensus amiserint. Non verò excommunicatis, et impœnitentibus; nec etiam illis, qui in evidenti peccato moriuntur. Modus quo datur Benedictio est hic.

Sacerdos ægroti domum ingrediens dicat: *Pax huic domui, et omnibus habitantibus in eâ.* Et aspergat Aquam Benedictam, dicens: *Asperges me hyssopo, et mundabor; lavabis me, et super nivem dealbabor.* Posteà dicat: *Miserere meî Deus secundùm magnam misericordiam tuam. Gloria Patri, etc.* Et nihil aliud dicens, repetat Antiphonam: *Asperges me etc.*

Si ægrotus Confessionem petit, Sacerdos benignè audiat; sin verò Contritionis actum ut ægrotus eliciat, studeat, confortetque eum ad Paradisi gloriam sperandam. Hortetur, ut totum se offerat Deo, et pro peccatorum suorum satisfactione id quod vult Deus, ipsamque mortem acceptet. Indè dicat:

℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*

℟. *Qui fecit Cœlum et Terram.*

Antiph. *Ne reminiscaris, Domine, delicta famuli tui (vel ancillæ tuæ), neque vindictam sumas de peccatis ejus. Kyrie eleison. Christe eleison. Kyrie eleison. Pater noster etc.*

℣. *Et ne nos etc.*

℟. *Sed libera etc.*

℣. *Salvum fac servum tuum* (vel *ancillam tuam*), *Domine.*

℟. *Deus meus sperantem in te.*

℣. *Domine exaudi etc.*

℟. *Et clamor meus etc.*

℣. *Dominus vobiscum.*

℟. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS.

Clementissime Deus, Pater Misericordiarum, et Deus totius consolationis, qui neminem vis perire in te credentem atque sperantem, secundùm multitudinem miserationum tuarum, respice propitius famulum tuum N. quem Tibi vera Fides et Spes Christiana commendat. Visita eum in salutari tuo, et per Unigeniti tui Passionem et Mortem omnium ei delictorum suorum remissionem et veniam clementer indulge, ut ejus anima in horâ exitûs sui te Judicem propitiatum inveniat, et in Sanguine ejusdem Filii tui ab omni maculâ abluta, transire ad vitam mereatur perpetuam. Per eumdem, etc.

Tunc postquàm Clericus dixerit, *Confiteor Deo, etc.* Sacerdos dicat : *Misereatur, etc. Indulgentiam, etc.* Et deindè :

Dominus noster Jesus Christus Filius Dei vivi, qui B. Petro Apostolo suo dedit potestatem ligandi atque solvendi, per suam piissimam Misericordiam recipiat confessionem tuam, et restituat tibi stolam primam quam in Baptismate recepisti; et ego facultate mihi ab Apostolicâ Sede tributâ Indulgentiam Plenariam, et remissionem omnium peccatorum tibi concedo. In nomine Patris, etc.

Per sacrosancta humanæ reparationi Mysteria remittat tibi Omnipotens Deus omnes præsentis et futuræ vitæ pœnas, Paradisi portas aperiat, et ad gaudia sempiterna perducat. Amen.

Benedicat te Omnipotens Deus, ✠ Pater, Filius, et Spiritus Sanctus. Amen.

At si infirmus esset tam mortì proximus, ut tempus non suppeteret supradictis precibus, Sacerdos statim impertiatur ei præfatam Benedictionem, *Dominus noster Jesus Christus, etc.*

Benedictio Scapularis S. Mariæ de Monte Carmelo.

Sacerdos conversus ad Habitum, dicat :

℣. *Ostende nobis, Domine, Misericordiam tuam.*
℟. *Et salutare tuum da nobis.*
℣. *Domine Deus virtutum, converte nos.*
℟. *Et ostende faciem tuam, et salvi erimus.*
℣. *Domine, exaudi orationem meam.*
℟. *Et clamor meus ad te veniat.*
℣. *Dominus vobiscum.*
℟. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS.

Caput omnium Fidelium Deus, et humani generis Salvator, hunc Habitum, quem propter tuum tuæque Genetricis Virginis Mariæ de Monte Carmelo amorem, atque devotionem servus tuus est delaturus, Dexterâ tuâ sanctifica ✠: et hoc, quod per illud mysticè datur intelligi, tuâ semper custodiâ corpore et animo servetur et ad remunerationem perpetuam cum Sanctis omnibus felicissimè perducatur. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Deindè aspergat Aquam Benedictam super Habitum, et posteà ipsum imponat personæ recipienti, dicens:

Accipe, vir devote, hunc Habitum benedictum, precans SS. Virginem, ut ejus meritis illum perferas sinè maculâ, et te ab omni adversitate defendat, atque ad vitam perducat æternam. Amen.

Deindè dicat:

Ego ex potestate mihi traditâ et concessâ suscipio, ac recipio te ad participationem omnium orationum, disciplinarum, precum, suffragiorum, eleëmosynarum, jejuniorum, vigiliarum, Missarum, Horarum Canonicarum, ac cæterorum bonorum spiritualium, quæ passim die nocteque (coöperante misericordiâ Jesu Christi) à Religiosis peraguntur. In nomine Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti. Amen.

Bene✠dicat te Conditor Cœli et Terræ Deus Omnipotens, qui te eligere dignatus est ad Beatæ Virginis Mariæ de Monte Carmelo Societatem et Confraternitatem, quam precamur, ut in horâ obitûs tui conterat caput Serpentis, qui tibi est adversarius, et tandem tamquàm viator palmam et coronam sempiternam hæreditatis consequaris. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

Aspergatur recipiens Aquâ Benedictâ.

Benedictio Scapularis S. Mariæ septem Dolorum.

℣. *Adjutorium nostrum etc.*
℟. *Qui fecit Cœlum etc.*

OREMUS.

DOMINE Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, obsecramus immensam largitatis tuæ abundantiam, ut hoc genus vestimentorum, quod Sancti Patres ad innocentiam, humilitatisque indicium in memoriam septem Dolorum B. Virginis Mariæ nos ferre sanxerunt, ità bene✠dicere digneris, ut qui illis fuerit indutus, corpore pariter, ac animâ induat te Salvatorem nostrum. Qui vivis et regnas in sæcula sæculorum. Amen.

Posteà Sacerdos, asperso Scapulare Aquâ Benedictâ, illud imponat, dicens :

Accipe, charissime Frater, Habitum B. Mariæ Virginis, singulare signum servorum suorum, in memoriam septem Dolorum, quos ipsa in vitâ et morte Unigeniti Filii sui sustinuit, ut ità indutus sub ejus Patrocinio perpetuò vivas.

Benedictio Dei omnipotentis ✠, Patris, et Filii, et Spiritûs Sancti descendat super te, et maneat semper. Passio Domini nostri Jesu Christi, et Compassio Beatæ Mariæ Virginis sit in corde et corpore nostro. Amen.

Benedictio Scapularis Conceptionis Immaculatæ Dei Matris.

℣. *Adjutorium nostrum in nomine Domini.*
℟. *Qui fecit Cœlum et Terram.*
℣. *Dominus vobiscum.*
℟. *Et cum spiritu tuo.*

OREMUS.

Domine Jesu Christe, qui tegmen nostræ mortalitatis induere dignatus es, tuæ largitatis clementiam humiliter imploramus, ut hoc genus vestimenti, quod in honorem et memoriam Conceptionis Immaculatæ Beatæ Mariæ Virginis (necnon, ut illo indutus exoret) in hominum pravorum morum reformationem institutum fuit, bene✠dicere digneris; ut hic famulus tuus, qui eo indutus fuerit, eâdem Beatâ Mariâ Virgine intercedente, te quoque induere mereatur. Qui vivis et regnas etc.

Posteà Sacerdos, asperso Scapulare Aquâ Benedictâ, imponat recipienti, dicens:

Accipe, Frater, Scapulare Beatæ Mariæ Virginis immaculatæ, ut, eâ intercedente, vetere homine exutus, ab omni inquinamento mundatus, ipsum perferas sinè maculâ, et ad vitam pervenias sempiternam. Amen.

Et ego ex facultate mihi traditâ recipio te in participationem bonorum spiritualium, quæ in nostrâ Congregatione gratiâ Dei fiunt, et quæ per Sanctæ Sedis Apostolicæ privilegium concessa sunt. In nomine Patris ✠, et Filii, et Spiritûs Sancti. Amen.

Si infirmus nunquàm aceeperit aliquod Scapulare, vel aliquod ex iis, de quibus suprà sermonem fecimus, curet Sacerdos qui facultatem habet, ut infirmus tunc recipiat, ut indulgentias lucretur.

APPENDIX III.

EXAMEN ORDINANDORUM

Ab eodem Auctore breviter concinnatum ex eâdem suâ Theologiâ Morali, res scitu magis necessarias continens.

INDEX

Totius Appendicis hujus.

CAPUT I.

De Sacramentis in genere.

1. — SACRAMENTUM, generaliter loquendo, significat mysterium, sivè rem occultam; Sacramentum verò in Ecclesiâ Christianâ sic definitur: *Est visibile signum invisibilis Gratiæ ad Populum Dei sanctificandum, à Christo institutum.* Dicitur *Signum sensibile*, scilicèt signum externum in materiâ sensibus subjectâ. *Invisibilis Gratiæ*, quià Sacramentum significat gratiam quam causat invisibiliter, scilicèt ex opere operato, sivè per se, modò suscipiens sit dispositus. *A Christo institutum*, quià, juxtà sententiam probabiliorem, Christus etiam ùt

Homo Sacramenta instituit ex potestate quæ dicitur *excellentiæ* (*a*).

2. — Tria igitur ad Sacramentum constituendum requiruntur, 1. Signum externum, 2. Promissio Gratiæ, 3. Institutio Christi, cùm omnia Sacramenta ex Christi Passione vim habeant.

Dubitatur an Circumcisio fuerit olim verum Sacramentum, conferens gratiam ex opere operato? Affirmat *Scotus*, sed communiter id negant DD.; nam Circumcisio operabatur sanctitatem tantùm externam, non autem internam; commune tamen est quòd fuerit verum Sacramentum (*b*).

3. — Sacramentalia autem sunt quædam actiones sacræ ab Ecclesiâ institutæ, prout sunt Aqua lustralis, Benedictiones rerum, Consecrationes, et similia. Hæc non habent per se vim remittendi peccata, sed tantùm impetrandi auxilia Divina ad eliciendos actus bonos, quibus posteà peccata remittuntur (*c*).

4. — Multipliciter distinguuntur Sacramenta. *Primò*, alia sunt necessaria necessitate *medii*, ùt sunt Baptismus pro omnibus, Pœnitentia pro lapsis in mortale, et Ordo pro iis qui Sacramenta Eucharistiæ et Pœnitentiæ ministrant: etiam Eucharistia (juxtà probabiliorem sententiam), saltem in voto implicito (*d*). Alia necessitate *præcepti*, ùt sunt Confirmatio, juxtà probabilem sententiam, licèt opposita *Nav. Suar. Soti, Laym. Ronc. Wigandt*, ex *D. Thomâ* (*e*), et aliorum etiam sit probabilis (*f*); et Extrema Unctio, juxtà probabiliorem sententiam, omninò suadendam (*g*). *Secundò*, alia sunt Sacramenta *Iterabilia*, ùt Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, et Matrimonium; Alia sunt *Initerabilia*, ùt Baptismus, Confirmatio, et Ordo, propter characterem quem indelebiliter imprimunt. *Tertiò*, alia sunt Sacramenta *Mortuorum*,

(a) *Vide Opus Morale lib.* 6. *num.* 1. 2 *et* 3. — (b) *num.* 4. — (c) *Lib.* 6. *num.* 90. *ad* 94. — (d) *num.* 192. — (e) *in* 3. *p. q.* 72. *a.* 8. *ad.* 4. — (f) *lib.* 6. *num.* 181 — (g) *num.* 733.

ùt Baptismus, et Pœnitentia, quià primam conferunt gratiam, et supponunt Animam mortuam, idest gratiâ carentem: alia *Vivorum*, quæ aliquandò per accidens dant etiam primam gratiam, nimirùm casu quo aliquis attritus, bonâ fide putans se contritum, illa suscipit, ùt docent probabiliter *Lugo*, *Suar. Con. Cajetan. Croix*, *Salm. Castrop.* et alii plures ex *D. Thomâ*, contrà alios, ex communi (a). *Quartò*, alia sunt *Formata*, idest cum effectu gratiæ; alia *Informia*, scilicèt sinè collatione gratiæ, quæ est Sacramenti forma. An autem detur Sacramentum Pœnitentiæ validum et informe, idest sinè gratia? Alii negant; sed communiter, et veriùs alii affirmant. Casus esset nimirùm si quis acciperet Absolutionem ab aliquo mortali peccato cum attritione conceptâ tantùm ex turpitudine supernaturali illius peccati, et cum oblivione inculpabili alterius peccati mortalis. (*Qui vult videre hanc quæstionem cum omnibus suis rationibus enucleatam, observet Tract. XVI. Tom. II. ad n.* 18.)

5. — Quæritur I. Quæ requirantur ad essentiam Sacramenti? Tria requiruntur, Materia, Forma, et Intentio. *Materia* est res corporea et sensibilis, quæ suscipienti applicatur, v. g. Aqua, Chrisma, Oleum sanctum etc. Et hæc est Materia *remota*, nam *proxima* est ipsa applicatio materiæ, ùt ablutio, unctio etc.

6. — *Forma* sunt verba prolata à Ministro. Ut autem Sacramentum valeat, requiritur connexio, sivè simultas Materiæ et Formæ, scilicèt ut Materia applicetur antequàm prolatio Formæ terminetur, vel postquàm prolatio Formæ sit incœpta. Sententia autem quòd sufficiat applicare Materiam immediatè antè vel pòst prolationem Formæ, est tantùm probabilis, non autem moraliter certa, uti requiritur, ubi agitur de valore Sacramenti, ex Propos. 1. damn. ab Innoc. XI. ideòque non est practicè probabilis. Excipiuntur tamen Sacramenta Pœnitentiæ et Matrimonii, quæ valent etiamsi in-

---

(a) *Lib.* 6. *num.* 87.

terponatur aliqua mora inter Materiam et Formam (*a*).

7. — Si mutetur substantialiter Materia, nempè applicetur vinum pro aquâ, vel mutetur Forma, nempè si verba non habeant eumdem sensum, putà dicendo, *Te aspergo*, pro *Te baptizo*, invalidum est Sacramentum. Secùs si mutatio est accidentalis, scilicèt si aqua sit calida, aut decocta, aut si dicas: *Ego te baptizo in nomine Patrias, et Filias etc.* ut habetur ex *c. Retulerunt, de consecr. dist.* 4. Vel *in nomine Patris Omnipotentis etc.* Sic tamen mutans non excusaretur à peccato gravi (*b*).

8. — In casu necessitatis, vel magnæ utilitatis, benè possunt conferri sub conditione (saltem mente retentâ) Sacramenta, non solùm characterem imprimentia, ùt est certum ex *c.* 2. *de Bapt.*, sed etiam alia, si non possit haberi materia nisi dubia; ità *Suar. Castrop. Habert, Bon. Ronc. Salm.* et alii communiter, contrà *Juvenin*, et *Antoine* (*c*). An autem Minister possit uti Materiâ, aut Formâ dubiâ, si ad id cogatur metu mortis? probabiliter potest: nisi cogatur in contemptum Religionis; ità *Sanch. Coninch.* Si in materiâ propriâ misceatur extranea in majori, vel æquali parte, Materia est inepta; secùs si in minori; ità *S. Th.* (*d*). Interruptio Formæ si est modica, non officit valori Sacramenti. Secùs si talis sit, ut verba non constituant unum sensum (*e*). Non licet autem Formam repetere, nisi adsit probabile dubium, quòd Forma invalidè fuerit prolata (*f*). Alii dicunt aliquas Sacramentorum Materias et Formas fuisse à Christo in genere determinatas et relictas Ecclesiæ, ut ipsa in particulari determinaret. Sed probabiliùs alii docent omnes fuisse à Christo determinatas in substantiâ. Undè si aliqua invenitur inter novam et priscam Ecclesiæ consuetudinem differentia circà Materias et Formas, mutatio illa

---

(a) *Lib* 6. *num.* 9. — (b) *num.* 11. — (c) *num.* 28. *et* 29. — (d) 3. *p. q.* 74. *n.* 3. *ad* 3. (e) *L.* 6. *n.* 11. *ad* 3. — (f) *n.* 224. *v. Advertendum.*

censetur tantùm accidentalis (*a*). (*Vide hanc quæstionem ad trutinam revocatam Tom. II. Tr. XVII. n.* 15.)

9. — Demùm ad essentiam Sacramenti requiritur *Intentio* Ministri, et quidem actualis, vel saltem virtualis. Intentio *Actualis* est ea, quæ actu habetur; *Virtualis* autem, quæ permanet in virtute actionis, quam Minister exequitur ex intentione actuali priùs habitâ; ad differentiam intentiónis *Habitualis*, quæ aliquandò est habita, et non est retractata (*b*). Hæc autem Habitualis non sufficit in Ministro, sed benè sufficit in suscipientibus Sacramenta; atque in necessitate etiamsi ipsi sint dormientes, aut ebrii, aut ceciderint in amentiam postquàm jam habuerint intentionem illa suscipiendi, ùt communissimè docent *Lugo, Castrop. Salm.* et alii plures cum *D. Thomâ* (*c*), et patet ex *c. Majores*, §. *Verùm*, *de Baptis.* et etiam ex *Instruct. de Bapt.* datâ à Bened. XIV. incipiente, *Postremo mense* (*in Bullar. tom.* 2. *n.* 46.) Imò quoad Extremam Unctionem et etiam Confirmationem, satis est pro suscipientibus adhùc *Interpretativa*, idest ea quam suscipiens non habet nunc, nec unquàm habuit, sed haberet si rem adverteret (*d*).

10. — Quæritur II. quis sit Minister Sacramentorum? Quoad Ordinem solus Episcopus est Minister (*e*), et quoad Confirmationem ipse est Minister Ordinarius, nam extraordinarii possunt esse etiam simplices Sacerdotes (*f*). Aliorum autem Sacramentorum solus Sacerdos est Minister, excepto Matrimonio (*g*), et etiam Baptismo in necessitate; in eâ enim possunt etiam Laïci, et adhùc Hæretici baptizare (*h*).

11. — Ad validè autem ministranda Sacramenta, non est opus, ut Minister sit in gratiâ, nam peccatores etiam validè ministrant. Non verò Hæretici, nec Excommunicati vitandi respectu ad Sacramen-

---

(a) *num.* 12. — (b) *num.* 15. — (c) *in* 4. *dist.* 6. *q.* 1. *a.* 2. *q.* 3. *ad* 2. (d) *n.* 81. — (e) *L.* 6. *n.* 761. — (f) *n.* 170. — (g) *num.* 897. — (h) *n.* 113.

tum Pœnitentiæ. Vide dicta *Tom. II. Tr. XVI. n.* 92. Ad licitè tamen ministrandum requiritur status Gratiæ; sed in extremâ necessitate, si Minister non posset tàm citò confiteri, probabiliter à culpâ excusatur si ministrat; ità *Sot. Suar. Tolet. Cajet. Armil. Valent. Anacl.* (*a*). Nunquàm autem excusatur Parochus, aut Œconomus: hi enim debent esse semper parati ad ministrandum. Celebrans autem in mortali quatuor mortalia committit, 1. quià indignè consecrat, 2. quià indignè sumit, 3. quià indignè ministrat, et 4. quià ministrat indigno, qui est ipse idem (*b*).

12. — Quæritur, an peccet graviter qui existens in mortali ministrat Sacramentum in necessitate, si ad illud non est ordinatus, ùt Laïcus Matrimonium contrahens, aut baptizans; vel si est ordinatus, sed ministrat non solemniter? Alii probabiliter negant, ùt *Conc. Tourn. Nat. Alex.* et alii ex *D. Th.* (*c*). Sed probabiliùs affirmant *Contin. Tournel. La-Croix, Antoine, Lug. Pont. Vasq. Nav.* etc., quià semper sancta sanctè tractanda sunt (*d*). Minister autem solemniter ministraturus Sacramenta, si est in mortali, sufficit, ut eliciat certum actum contritionis (*e*); celebraturus verò Missam, debet Confessionem præmittere: excepto casu quo ex necessitate ex unâ parte deberet celebrare, et ex aliâ non adesset copia Confessarii, sed tunc post celebrationem debet quamprimùm confiteri, ùt præcipit Trid. *Sess.* 13. *cap.* 7. (*f*). Vide dicta *de Euch. Tract. XV. ex n.* 22.

13. — Confessarius tantùm audiens Confessionem in mortali, probabilius est cum *Lugo Spor. Salm. Elb. Croix*, et aliis, quòd non peccet graviter, quià non conficit Sacramentum. Si verò absolvit plures pœnitentes, etiam successivè, in statu peccati mortalis, plura mortalia committit, quià plura Sacra-

---

(a) *Vide lib.* 6. *num.* 33. *et Cabrin. Luc. Moral. p.* 2. *tract.* 41. *num.* 56. — (b) *Lib.* 6. *num.* 35. *v. Hinc* — (c) 3. *p. q.* 64. *art.* 6. *ad* 3. — (d) *Lib.* 6. *num.* 32. — (e) *Ib. num.* 34. — (f) *Vide lib.* 6. *ex num.* 255. —

menta distincta ministrat (*a*). Sacerdos item, aut Diaconus ministrans Eucharistiam in mortali, mortaliter peccat, quià proximè concurrit ad sanctificationem communicantium; ità tenendum cum pluribus, contrà alios (*b*). Celebrans autem in mortali, si pluribus Eucharistiam ministrat, probabiliùs unum mortale committit, quià ministratio illa, et Communio est unica actio moralis, unicumque convivium (*c*).

14. — Diaconi et Subdiaconi, si ministrant in Altari existentes in mortali, juxtà plures probabiliter peccant graviter; sed juxtà communiorem sententiam, et satis probabilem, id negatur; quià non conficiunt, nec ministrant Sacramentum, nec exercent functiones proximè ordinatas ad sanctificationem animæ (*d*). Concionator item qui prædicat in mortali, non peccat graviter, ùt communiùs et probabiliùs docent *Gonet, Lugo, Castrop. Bon. Vasq. Salm. Croix*, et alii (contrà *Merbes. Juvenin.* etc.); non enim exercet Ordinem, sed officium annexum Ordini, quod per se non causat gratiam ùt causant Sacramenta (*e*).

15. — Peccat graviter Minister, si dat Sacramentum indigno petenti occultè; secùs autem si ille sit peccator occultus, et publicè petat (*f*). Notandum verò, quòd Episcopus etiam ob occulta peccata potest denegare alicui collationem Ordinis, licèt publicè ille petat, ex Trid. *Sess.* 14. *c.* 1. ubi dicitur teneri Clericum obedire Prælato vetanti susceptionem Ordinis propter occultum crimen. Nec tenetur tunc Episcopus causam manifestare, cur repellat Ordinandum, ùt pluries declaravit S. C. Concilii (*g*). An autem Confessarius possit absolvere Ordinandum recidivum in culpis gravibus, qui vult sacrum suscipere Ordinem sinè præviâ probatione, vide dicta *Tom. I. Tract. VII. ex n.* 48. *et Tract. ult. n.* 16. *et* 17.

(a) *num.* 36. *Qu.* 5. — (b) *num.* 35. — (c) *Vide lib.* 6. *ex num.* 255. — (d) *Lib.* 6. *num.* 27. *et* 38. — (e) *num.* 41. — (f) *num.* 43. *ad* 51. — (g) *Lib.* 6. *num.* 52.

16. — Non licet Ministro etiam ob metum mortis simulare administrationem Sacramenti, ex Prop. 29. proscripta ab Innoc. XI. Tunc autem censetur Minister simulare administrationem, cùm profert Formam sinè intentione, aut aliquid aliud pronunciat, ad hoc, ut alii credant ipsum jam conferre Sacramentum; undè aliàs licitè potest Confessarius aliquam recitare orationem super pœnitente indisposito, non jam, ut alii credant, absolutionem illi ministrari, sed tantùm ad occultandam absolutionis negationem: tunc enim non simulat Sacramenti administrationem, sed tantùm veritatem occultat (*a*). Prætereà ait *Card.* benè posse Confessarium, cùm pœnitens minatur ei mortem si non absolvat, dicere, *Ego te non absolvo*, submissè pronunciandum verbum *non*, quià hæc non est restrictio purè mentalis (ut objicit *Viva*), dùm Confessarius non tenetur efficere, ut pœnitens audiat verba absolutionis; et ideò non habet ille jus, ut Confessarius omnia verba Formæ intelligibiliter proferat (*b*).

17. — Sicut autem non licet Ministro simulare Sacramenti administrationem, ità nec etiam alii Sacramenti susceptionem, ùt dicunt *Card. Croix*, et *Gormaz*. Hoc tamen non prohibet, quominùs liceat alicui accedere ad Confessionarium, ibique genuflectere ad aliquod negotium agendum. Prætereà ajunt communiter *Sanch. Conc. Castrop. Carden. Viva*, *Croix*, aliique plures, contrà *Milante*, quòd si aliquis sponsorum cogitur contrahere per injustum metum. vel habens impedimentum dirimens, ad evitandum scandalum, tunc poterit ille (saltem sinè gravi culpâ) simulare celebrationem Matrimonii; tunc enim, deficiente consensu, deficit contractus, et deficiente contractu, nec etiam existit Sacramentum (*c*).

18. — Minister invalidè ministrat Sacramentum, si non intendat facere actum externum quod facit Ecclesia, Ritumque Sacramentalem adhibere quem intendit

---

(a) *L.* 6. *n.* 52. — (b) *num.* 59. — (c) *Ib. in fin.*

intendit Ecclesia, à Christo instituta; et hoc etiamsi Minister, non joco (ùt adhùc insipienter admittebat Lutherus), sed seriò ministret, ùt probavimus *Tom. II. Tract. XIV. n.* 2. et vide in Morali (*a*). Si verò id jam intendat, validè ministrat, etiamsi non habeat intentionem explicitam conferendi Sacramentum. Dico *non habet intentionem explicitam;* nam si positivè haberet intentionem non conferendi Sacramentum, tunc neque conferret, quià tunc reverà nullam haberet intentionem faciendi quod facit Ecclesia (*b*). Sacerdos autem conficiens Sacramentalia, putà Aquam Benedictam, in mortali, non peccat graviter (*c*).

19. — Quæritur III. quid requiritur, ut quis validè et licitè Sacramenta suscipiat? Ut validè suscipiat requiritur 1. Ut sit baptizatus, nam aliàs non est capax aliorum Sacramentorum. 2. Excepto Sacramento Baptismi pro quo nulla requiritur intentio in pueris, et perpetuò amentibus, cùm in eis suppleat intentio Ecclesiæ; in aliis verò Sacramentis opus est ut suscipiens saltem habuerit priùs intentionem (quæ dicitur habitualis) suscipiendi Sacramentum, et eam non revocaverit, ùt suprà diximus *n.* 9. Hinc si quis ordinaretur per vim, invalidè ordinaretur; secùs si per metum, quià metus non tollit voluntarium. Probabilissimum est, quòd Sacramenta in periculo mortis licitè conferri possunt tam ebriis, quàm lapsis in amentiam, si priùs intentionem habuerint illa suscipiendi, ità *Lugo*, *Castr. Salm. Croix*, *Cardin. Lambertinus*, etc. ex *D. Thomâ*, et *cap. Majores*, *§. Verùm*, *de Bapt.* (*d*). Sufficit etiam tempore mortis intentio interpretativa in suscipiente sensibus destituto quoad Sacramenta Extremæ Unctionis, ùt habetur ex Rituali, et etiam Confirmationis et Eucharistiæ, ùt ajunt *Lugo*, *Coninc. Sporer*, *Croix* etc., non verò quoad Baptismum et Ordinem; et tantò minùs quoad

---

(a) *Vide lib.* 6. *num.* 81. *v. Utrùm.* — (b) *Ibidem num.* 23. — (c) *num.* 40. *in fin.* — (d) *Lib.* 6. *num.* 81. *v. Utrùm.*

Pœnitentiam, et Matrimonium, in quibus omninò requiritur intentio actualis, aut saltem virtualis (*a*). Ut licitè autem quis suscipiat Sacramenta, requiritur conveniens dispositio, nempè status gratiæ; undè si quis est in mortali, debet saltem esse contritus cum proposito confitendi. Imò ad recipiendam Eucharistiam requiritur prævia Confessio, nisi necessitas urgeat, et non adsit copia Confessarii, quo casu debet Sacerdos qui celebravit (ùt diximus *n.* 12.) quamprimùm confiteri, ex Trident. *Sess.* 13. *c.* 7. Necessitas autem erit 1. ob dandum Viaticum. 2. Ob vitandam infamiam, aut scandalum. 3. Si ille est Parochus et occurrat festum de Præcepto. 4. Si celebrans post Consecrationem recordetur mortalis culpæ (*b*). Insuper advertendum quòd suscipiens Sacramentum Pœnitentiæ sinè dispositione, non solùm illicitè, sed etiam invalidè suscipit, dùm contritio pœnitentis est etiam materia hujus Sacramenti. Respectu verò ad alia Sacramenta, si quis indispositus ea suscipit, validè suscipit; ità ut, recedente fictione, sivè obice peccati, illa reviviscunt, idest gratiam causant, ùt docent plures ex *D. Thomâ* (*c*).

20. — Quæritur IV. An liceat petere Sacramenta à Ministro peccatore, vel excommunicato? Non licet à peccatore (quamvis sit Parochus, quidquid aliqui dicant), nisi adsit justa causa; sufficit autem gravis utilitas (*d*), ùt communissimè docent *Suar. Sanc. Scot. Pal. Tol. Anacl. Holzm. Salm.* etc. Hinc dicunt licitè peti, 1. si urgeat præceptum Confessionis aut Communionis, aut Missæ, aut si occurrat Indulgentia lucranda. 2. Si aliàs carere debeat Jubilæo. 3. Si maneres aliàs in mortali, etiam per horam, ùt dicunt *Suar.* et *Escob.* 4. Si diù carere debeas fructu Communionis, aut Confessionis, etc. Absolutè verò sinè aliâ causâ licet recipere Sacramentum ab excommunicato, si sit toleratus, quià absolutè concessum est à Concilio Constantiensi fide-

(a) *num.* 82. — (b) *Lib.* 6. *num.* 260. — (c) *Ibid. num.* 87. — (d) *Ibid. n.* 89.

libus posse communicare cum toleratis (*a*) A vitando autem nec etiam in morte licet suscipere Pœnitentiam, quià (ùt diximus *n.* 11.) vitandus etiam in extremâ necessitate invalidè eam ministrat.

21. — Quæritur V. An possit dari pecunia pro administratione Sacramenti, si Minister nolit dare gratis? Videtur negare *S. Thomas* (*b*), dùm tradit quòd adultus nequè in articulo mortis potest aliquid ministrare pro obtinendo Baptismo, dicens tunc ei sufficere ad salutem Baptismum flaminis. Sed quæcumque sit intelligentia hujus doctrinæ Angelici Doctoris, communiter *Bonac. Salm.* et *Roncaglia* (*c*) cum *Suar. Less. Sanchez, Laym. Castropalao* et aliis affirmant posse dari pecuniam in extremâ, et etiam in gravi necessitate Sacramenti. Ratio, quià ex unâ parte traditio pecuniæ non est intrinsecè mala, ipsa enim est cooperatio materialis, non formalis, cùm non cooperetur pravæ voluntati Ministri, juxtà dicta *Tom. I. Tract. IV. num.* 31. *et* 32. Ex aliâ ipse suscipiens non committit simoniam, cùm non tradat pecuniam ad emendum Sacramentum, sed tantùm ad redimendam vexationem Ministri Sacramentum injustè denegantis; et ideò dat temporale pro re merè temporali: tantòque magis id currit, si suscipiens est fidelis, quià tunc habet jus ad Sacramentum, dùm idem *D. Thom.* (*d*) docet, post jus quæsitum licere cuivis dare pecuniam ad tollendum injustum impedimentum. Idque admittunt *Suar. Filliuc.* et *Croix*, non solùm pro obtinendo Baptismo et Pœnitentiâ, sed etiam Viatico; et *Bonacina* extendit etiam ad Extremam Unctionem.

22. — De *Effectu* Sacramentorum. Duplex est Sacramentorum effectus, Collatio Gratiæ, et impressio Characteris. Primus ergò effectus est Gratia: Duplex autem Gratia confertur in Sacramentis,

---

(a) *Lib.* 6. *n.* 88. — (b) 2. 2. *q.* 100. *a.* 2. *etc.* — (c) *Bon. de Sim. D.* 1. *q.* 4. §. 2. *num.* 2. *Salm. tract.* 19. *eod. tit.* 2. *num.* 12. *Ronc. eod. tit. pag.* 211. *in Præc. num.* 3. — (d) *ibid. ad* 5.

Gratia *Sanctificans*, nempè quæ reddit hominem amicum Dei; et gratia *Sacramentalis*, quæ propria et peculiaris uniuscujusque Sacramenti, ad causandum effectum proprium Sacramenti illius, nempè Baptismi ad abluendum à culpis; Confirmationis, ad roborandum in Fide; Eucharistiæ, ad reficiendam animam; Pœnitentiæ, ad delenda peccata; Extremæ Unctionis, ad vim conferendam adversùs Dæmonum tentationes in extremo agone; Ordinis ad conferenda auxilia, ut ordinatus rectè sua munia exerceat; et Matrimonii, ut conjuges illius onera et obligationes benè sustineant et adimpleant.

23. — Sacramenta in suscipiente disposito causant gratiam *ex opere operato*, id est ex se, non *ex opere operantis*, scilicèt ex merito suscipientis. An autem causent physicè, ità ut Materia Sacramenti, nempè aqua, oleum etc. licèt sit causa tantùm naturalis, elevetur tamen à Deo ad causandam gratiam, uti docet *D. Thomas?* Vel tantum moraliter, ità ut, posito Sacramento, Deus per se conferat gratiam, ùt vult *Scotus* ? Utraque sententia est probabilis (*a*). Sacramenta autem Mortuorum, ùt Baptismus et Pœnitentia, per se habent causare primam gratiam. Alia verò Sacramenta, quæ sunt Vivorum, tantùm augmentum Gratiæ causant; sed aliquandò in attritis, qui reputant se contritos, causant etiam primam gratiam, ùt docet *D. Thomas* de Eucharistiâ et de Extremâ Unctione, et sequuntur *Gonet*, *Concina*, *Ronc. Suar. Bonac. Salm.* etc. (*b*).

Alter Effectus Sacramentorum est Character. Character autem est *Quoddam Signaculum spirituale indelebile, impressum in animâ suscipientis Sacramentum.* Illud imprimitur tantùm in Baptismo, Confirmatione, et Ordine; et significat potestatem, sivè dignitatem ex hujusmodi Sacramentis susceptam: in Baptismo enim est signum *Ovium*

(a) *L. 6. num. 7.* — (b) *L. 6. n. 6.*

Christi, quo Fideles efficiuntur idonei ad alia Sacramenta recipienda; in Confirmatione est signum *Militum* Christi, quo vim accipiunt ad Fidem constanter profitendam; in Ordine est signum *Ministrorum* Christi, quo potestatem acquirunt ad Sacramenta Fidelibus ministranda. Imprimitur autem Character etiam in Sacramento illicitè suscepto, nec amittitur per peccatum. Notandum insuper, quòd ex Baptismo et Confirmatione oritur alius effectus, nempè impedimentum cognationis spiritualis, quæ dirimit Matrimonium inter baptizantem et baptizatum, baptizatique patrem et matrem. Item inter susceptorem (sivè patrinum) et susceptum, susceptique patrem et matrem.

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis in Genere.

Quid sit Ordo 25. *Quid Ordinatio* 26. *Quot sint Ordines ; et an Episcopatus sit Ordo distinctus* 27. *An singuli Ordines sint Sacramenta* 28. *Quænam Materia , et Forma Ordinis ; et de tactu physico , et simultaneo* 29. *Quis Minister* 30. *Effectus* 31. *Requisita , ut quis validè ordinetur* 32. *Ut autem licitè , requiritur* I. *Confirmatio.* II. *Ut non sit infamis etc. An protestatio Episcopi etc.* III. *Animus Clericandi.* IV. *Ut ab Episcopo proprio etc.* 33. *Quis sit Episcopus proprius. Regulares à quo etc.* remissivè 34. V. *Scientia* 35. *et* 36. VI. *Titulus ; et quotuplex sit titulus* 37. *et* 38. *De Patrimonio ficto* 39. VII. *Ut Ordo inferior suscipiatur antè superiorem* VIII. *Tempus debitum* 40. IX. *Interstitia* 41. *et* 42. X. *Locus* XI. *Ætas* 43. *et* 44. XII. *Exercitium Ordinis suscepti.* XIII. *Vocatio Divina* 45. *Qui incurrant suspensionem etc.* 46.

25. — ORDO est, juxtà D. Thomam , *Signaculum Ecclesiæ , quo traditur Ordinato potestas spiritualis.* Est de Fide ordinem esse Sacramentum , ut patet ex Trid. *Sess.* 23. *cap.* 3. Nam in Ordine jam reperiuntur tria requisita ad Sacramentum, nempè signum externum , quod est impositio manuum : Institutio Christi , proùt habetur ex Lucæ 22. 19. *Hoc facite in meam commemorationem :* Et Promissio gratiæ , ùt habetur ex Apost. 2. *Tim.* 1. 6. *Admoneo te , ut resuscites gratiam , quæ in te est per impositionem manuum mearum.*

26. — Differt autem Ordo ab Ordinatione. *Ordo* est ipsa potestas tradita : *Ordinatio* verò est actio , quâ Episcopus Potestatem tradit. Undè Presbyteratus est Sacramentum in fieri , scilicèt in actu Ordinationis, non autem in facto esse , scilicèt cùm quis jam ordinatus est.

27. — Septem sunt Ordines, alii Minores, alii Majores. Minores sunt quatuor, nempè *Ostiariatus*, *Lectoratus*, *Exorcistatus*, et *Acolytatus*. Majores sunt tres, nempè *Subdiaconatus*, *Diaconatus*, *et Presbyteratus*. Præter hos probabiliter plures DD. addunt Ordinem Episcopatûs, et ità quidem valdè probabiliter et communius tenent *Bellarm. Sanch. Habert*, *Tournely*, etc. cùm ipse rationabiliter distinguatur à Presbyteratu propter distinctam potestatem, quæ traditur Episcopo conferendi aliis potestatem consecrandi Corpus Christi, et absolvendi fideles à peccatis (*a*).

28. — Quæritur I. An singuli Ordines sint Sacramenta? Quòd Sacerdotium sit Sacramentum, est de Fide. Quòd etiam Diaconatus Sacramentum sit, est certum, sed non de Fide. Quòd alii autem Ordines sint adhùc Sacramenta, satis probabile est ex *D. Thomâ*, cùm unicuique Ordini assignata videtur Materia, et Forma. Omnes autem septem Ordines (juxtà hanc sententiam) unum tantùm Sacramentum constituunt ex unitate finis, cùm singuli sint ordinati ad unum Missæ Sacrificium conficiendum; et omnes supponuntur instituti à Christo illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*. In Ordine enim Sacerdotii alii vel continentur eminenter, ùt sunt Ordines inferiores, vel consequenter respectu ad Episcopatum. Verumtamen probabilius est alios Ordines (præter Presbyteratum et Diaconatum, ùt diximus) non esse Sacramenta; quià deest in illis Materia, nempè impositio manuum, quam (ùt mox dicemus) probabilius est esse unicam Materiam Ordinis, deestque etiam Forma, quæ exprimat productionem gratiæ, dùm in collatione præfatorum Ordinum non fit mentio gratiæ, sed tantùm potestatis quæ traditur (*b*). De hâc quæstione fusiùs dictum est *Tom. II. Tract. XVII. n.* 14.

29. — Quæritur II. Quænam est Materia et Forma Ordinis? Tres sunt sententiæ. I. tenet Materiam

---

(a) *Vide lib.* 6. *num.* 738. — (b) *lib.* 6. *num.* 736. *et* 737.

Ordinis esse solam traditionem instrumentorum ; sed hæc non est satis probabilis. II. Tenet Materiam proximam esse duplicem integralem , scilicet traditionem instrumentorum , quâ traditur potestas super corpus reale Jesu Christi ad sanctificandum, cum Formâ : *Accipe potestatem etc.* et impositionem manuum, quâ traditur potestas super Corpus Mysticum ad peccata absolvenda, cum Formâ : *Accipe Spiritum Sanctum etc.* Materia autem remota (juxtà hanc sententiam) sunt manus Episcopi, et instrumenta quæ ad tangendum ab eo traduntur. III. Probabilior tenet Materiam unicè esse impositionem manuum: Formamque esse Orationem quam profert Episcopus. (Quomodò hoc probetur, vide quæ dicta sunt *in cit. Tom. II. Tract. XVII. n.* 16.) Attamen quià secunda sententia est etiam probabilis , nempè duplicem esse Materiam Ordinis, scilicèt impositionem manuum et traditionem instrumentorum, ipsa omninò in praxi sequenda est. Undè necessariò requiritur in Ordinatione tactus instrumentorum , et tactus quidem physicus , cùm probabile etiam sit moralem non sufficere ; sufficit verò tangere cum solâ manu, vel digito (*a*). Non oportet autem (diximus *n.* 6.) ut contactus fiat à principio prolationis Formæ usquè ad finem, sed sufficit si fiat antequàm forma terminetur, vel postquàm illa sit incœpta. Forma autem sunt verba quæ profert Episcopus Ordinans , cùm manus imponit , et instrumenta tradit , ùt suprà dictum est. Sedulò hìc rursùs notandum 1. quòd in Ordine sacro conferendo Materia tradenda est ab eodem Episcopo , qui Formam profert ; secùs in collatione Ordinum Minorum ; ità *D. Thom.* (*b*) et alii. Notandum 2. quòd si conferantur Ordines ab uno Episcopo , alio tamen celebrante , Ordinatio erit valida , sed illicita , ut declaravit Innoc. XIII. apud Benedict. XIV. (*c*).

30. — Quæritur III. Quis sit minister Ordinis? Minister Ordinarius hujus Sacramenti est tantùm

---

(a) *ibid. n.* 734. — (b) *Suppl. q.* 38. *a.* 1. *ad* 2. — (c) *De Syn.* 7. *c.* 26. *n.* 7.

Episcopus. Potest verò Pontifex simplici Sacerdoti potestatem impertiri conferendi Ordines Minores, proùt eam habent Abbates Mitrati, sed habent pro suis subditis tantùm Regularibus Professis, vel Novitiis, non autem pro sæcularibus, ùt hodiè certum est ex Decreto S. C. Concilii approbato ab Urbano VIII. qui jussit illud *inviolabiliter observari, reprobatâ omni contrariâ opinione* (*a*); vide dicta *in Tr.* XX. *de Privil. n.* 113. *ad* 116. Sæculares autem ab Abbatibus ordinati, si sint eis subditi, vel habeant Dimissoriales Litteras à propriis Ordinariis ad ipsos, illicitè quidem ordinantur, et suspensionem incurrunt; sed validè ordinantur, ùt declaravit S. C. Vide dicta *eod. Tract.* XX. *loc. cit.*

31. — Quæritur IV. Quinam sint effectus Ordinis? Sunt tres, 1. Collatio gratiæ *Sanctificantis*, scilicèt quæ confertur in omni Sacramento, ùt diximus *n.* 22., et gratiæ *Sacramentalis*, nempè specialis auxilii ad Ordinem benè exercendum. 2. Collatio potestatis exercendi functiones Ordinis, qui suscipitur. 3. Impressio Characteris indelebilis: ob quod nullius Ordinis collatio iterari potest.

32.— Quæritur V. Quæ requirantur, ut quis validè et licitè ordinetur? Ut validè ordinetur, requiritur, I. Ut sit viator. II. Ut sit mas: fœminæ enim non sunt capaces Sacramento Ordinis. III Ut sit baptizatus. IV. Ut habeat intentionem saltem habitualem (juxtà dicta *num.* 9.) suscipiendi Ordinem.

33. — Ut autem licitè ordinetur, requiritur I. ut sit *Confirmatus*: sed hoc non sub præcepto gravi, ùt vult communis sententia (*b*). Quoad obligationem verò cujusque Fidelis suscipiendi Confirmationem, vide dicta *Tom. II. Tract. XIV. n.* 47. *in fin.* II. Non sit Neophytus, aut Infamis, aut Irregularis. Dubitatur hìc, an aliquis irregularitate irretitus validè ordinetur, si Episcopus protestationem præmittat (ùt consuetum est) nolle ordinare irregulares, excommunicatos etc.? Respondeo, in dubio (quicquid alii dicant) omninò dicendum, quòd Ordinatio repetenda est; nisi con-

---

(a) *L.* 6. *n.* 763. *et* 764. — (b) *n.* 786

stet Episcopum verba illa protulisse tantùm ad terrorem, ac suam intentionem protestationi minimè alligasse (*a*). III. Requiritur *Animus clericandi*, ùt præscribitur in Trid. *Sess.* 23. *cap.* 4., scilicet ascendendi ad Ordines Superiores. Hoc tamen intelligendum procedere, cùm quis acceptat Beneficium ad quod requiritur Sacerdotium, vel alius Ordo Sacer (*b*). IV. Requiritur, ut *quisquis ordinetur à proprio Episcopo*, vel ab alio, sed cum Litteris Dimissorialibus Episcopi proprii, si hic est impeditus ex infirmitate, aut aliâ justâ causâ. Capitulum verò Sede vacante hodiè (quicquid fuerit antiquitùs) nequit dare alicui Dimissorias, nisi ille sit arctatus ad Ordinem suscipiendum ob aliquod Beneficium requirens obsequium personale (*c*).

34. — Proprius autem Episcopus dicitur vel ratione Originis, vel Domicilii, vel Beneficii, ac Familiaritatis. Et I. debent Ordines suscipi ab Episcopo *Originis*, si Ordinandus in ejus Diœcesi natus est, et parentes tempore nativitatis ibidem domicilium habuerint; nam si casu alicubi natus esset, et parentes alibi domicilium habuerint, tunc dicitur *Oriundus*, et ordinari debet ab Episcopo loci, ubì parentes domicilium habent. II. Ratione *Domicilii* benè ordinatur, qui in aliquo loco habitationem suam constituit, cum animo ibi perpetuò manendi. Hic autem animus probatur vel per habitationem decennii, vel per ædificationem domûs cum asportione majoris partis bonorum, degendo ibì simul per aliquod notabile tempus, ùt habetur in Bullâ *Speculatores* (*d*). III. Ratione *Beneficii*, licèt aliquis alibi natus fuerit, et domicilium habeat, benè potest ordinari ab Episcopo, in cujus Diœcesi Beneficium sufficiens ad congruam sustentationem possidet, obtentis tamen Litteris Testimonialibus ab Episcopo Domicilii; à quo tamen potest examinari, si illùc reversurus est, ex *B. Apostolici Min.* Sed hìc advertendum, quòd ut quis possit ordinari ab Episcopo Beneficii, debet esse saltem

---

(a) *Ibid. n.* 783. — (b) *n.* 285. — (c) *n.* 788. — (d) *Vide l.* 6. *n.* 790. *ad V.*

Tonsuratus, aliàs non est capax Beneficii, et ideò neque habilis ad Ordines ab illo Episcopo suscipiendos. IV. Deniquè ratione *Familiaritatis*, si quis per triennium in familiâ, vel servitio assiduo alicujus Episcopi permanserit, vivendo ejusdem Episcopi expensis, etiamsi non habitet in illius ædibus, potest ab illo ordinari: modò degat in loco ubi est Episcopus, vel propè; et modò Episcopus statim ei conferat verum Beneficium; non enim sufficit, si assignet Pensionem, aut Patrimonium (*a*).

Regulares autem ordinandi sunt ab Episcopo loci ubì morantur de Familiâ, si Episcopus Ordinationem habeat temporibus statutis; aliàs à quocumque Episcopo ordinari po sunt. Vide circà hoc dicta *Tract. XX. n.* 113.

35. — V. Requiritur *Scientia* Ordini suscipiendo conveniens; Concilium Tridentinum pro initiandis ad primam Tonsuram tantum requirit, ut ipsi *edocti fuerint rudimenta Fidei, et sciant legere, et scribere. Sess.* 23. *cap.* 4. Pro initiandis ad Ordines minores, *ut linguam latinam intelligant, loc. cit. c.* 11. Pro initiandis ad Subdiaconatum et Diaconatum, *ut sint litteris, et iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent, instructi, cap.* 13. Demùm pro initiandis ad Sacerdotium, *ut ipsi ad Populum docendum ea quæ omnibus scire necessarium est ad salutem, ac ad ministranda Sacramenta diligenti examine præcedente idonei comprobentur. Idem Trid. cap.* 14. Notent Ordinandi et Ordinantes verba illa, *ad ministranda Sacramenta;* ideò enim dicunt DD. quòd initiandi ad Sacerdotium scire debent non solùm quæ pertinent ad Baptismum, Eucharistiam etc., sed etiam ad Pœnitentiam: nam licèt Presbyterandus non indigeat tantâ scientiâ, quâ indiget Confessarius approbatus, debet tamen saltem scire universalia principia moralia, quibus solvere possit dubia communiter occurrentia in casu necessitatis, quo teneatur Moribundi Confessionem excipere; et specialiter omninò scire tenetur, quomodò se gerere debeat cum Fidelibus morti proximis, nempè 1. Quandò possunt eos absolvere, etiam in

(a) *Ibid. num.* 760.

præsentiâ Confessarii approbati? 2. Quandò absolutè, et quandò conditionatè? 3. An non solùm in articulo, sed etiam in periculo mortis, et in quali periculo? 4. Quid debeat imponere infirmo, si habeat casus vel censuras reservatas? Vide quæ infrà breviter super hâc obligatione dicentur *num.* 130. Cæterùm benè potest Episcopus à suis majorem scientiam, quàm requirit Concilium, requirere (*a*).

36. — Verùm in Regularibus addictis ad vitam contemplativam, vel tantùm ad chorum et Altare, vel Sacristiam, minor scientia requiritur, modò sciant præstare quæ pertinent ad Ordinis exercitium; et ideò saltem in Grammaticâ debent esse edocti, aliàs erunt irregulares, etiam de jure Divino, ità ut nec Papa posset cum eis dispensare. Hæc tamen irregularitas, sublatâ causâ ignorantiæ, absquè dispensatione de se aufertur (*b*).

37. — VI. Requiritur *Titulus Sustentationis*, aliter Episcopus Ordinem, vel Dimissorias tribuens, tenetur ipse Ordinatum alere, usquè dùm ille titulum habeat; ità ex *cap. Cùm secundum, de Præb.* et *cap. Recipimus, de ætate et qualit. etc.* Id tamen intelligendum, nisi Episcopus inculpabiliter deceptus fuerit, vel nisi Ordinatus jam aliundè habeat undè vivere(*c*).

38. — Titulus autem sustentationis triplex esse potest, Paupertatis, Beneficii, et Patrimonii. Titulo *Paupertatis*, soli Regulares Professi ordinari valent. Sæculares verò ordinari debent ad titulum *Beneficii*, quod sit certum de præsenti, et sufficiens ad congruam sustentationem, juxtà taxam Diœcesis, Originis, vel Beneficii, si Beneficium requirat residentiam (*d*). Nota quòd S. C. die 17. Julii 1723. remisit arbitrio Episcopi, si detrahenda sint, an non, onera Missarum ex Beneficio, vel Capellaniâ (*e*). Ad titulum verò *Patrimonii* tantùm pro necessitate vel commoditate Ecclesiarum suarum possunt Epis-

(a) *Lib.* 6. *num.* 792. *v. Advert.* 2. — (b) *num.* 791. *Qu.* 2. *et* 3. — (c) *lib.* 6. *num.* 813. — (d) *ibid. n.* 815. *et* 816. — (e) *n.* 774.

copi ordinare Sæculares, ut præscribit Tridentinum *Sess.* 21. *cap.* 2. Patrimonium autem constitui debet super re certâ et stabili, ac de suâ naturâ frugiferâ, pacificè possessâ, et liberâ ab omni onere. Sufficit etiam census perpetuus, quamvis sit redimibilis (*a*).

39. — Hìc autem dubitatur. 1. An incurrat suspensionem, qui ordinatur cum Patrimonio ficto? Alii probabiliter negant: sed probabiliùs alii affirmant; idque certum est in Diœcesi Neapolitanâ (*b*). Dubitatur 2. An juxtà prædictam probabiliorem sententiam incurrat etiam suspensionem qui ordinatur cum Patrimonio vero donato, sed datâ antapocâ, vel fide de reddendo illo donati post Ordinationem? Distinguo: si Donans verum habuerit animum donandi, non incurrit; quià pactum illud de reddendo Patrimonio tanquàm nullum rejicitur, ùt S. C. declaravit (dùm S. C. insuper pluries declaravit quamcumque alienationem Patrimonii sinè licentiâ Episcopi esse invalidam). Secùs si donans haud habuerit intentionem donandi, quià tunc donatarius nullum rei dominium adeptus est. (*c*).

40. — VII. Requiritur, *ut Ordo inferior antè superiorem suscipiatur*, aliàs qui per saltum ordinatur, suspensionem ipso facto incurrit ab Exercitio Ordinis suscepti, donec Episcopus dispenset (*d*). VIII. Ut Ordo suscipiatur *tempore debito*. Ordines Majores possunt suscipi tantùm in Sabbatis quatuor Temporum. Sabbato antè Dominicam Passionis, et Sabbato Sancto. Minores verò possunt accipi in quolibet Festo de Præcepto, et etiam in feriâ sextâ antè Sabbatum generalis Ordinationis, et Feriâ quartâ quatuor Temporum, juxtà consuetudinem receptam. Attamen apud *Ferrar. Biblioth. tom.* 5. *verb. Ordo n.* 7. affertur Decretum S. C. Concilii 13. Apr. 1720. ubi dicitur, quoad Ordines Minores, posse tolerari consuetudinem, si sit immemorabilis, quòd ministrentur pridiè in die Veneris post prandium, sed expedire in hoc ut Episcopus se conformet Pontifi-

---

(a) *num.* 817. — (b) *l.* 6. *n.* 820. *et* 821. — (c) *Ib. n.* 822. *ad* 824. — (d) *l.* 6. *n.* 793.

cali Romano. Qui autem ordinatur extrà tempora, suspensionem ipso facto incurrit *(a)*.

41. — IX. Requiritur, ut Ordines suscipiantur per debita temporum *Interstitia*. Et I. inter Ordines Minores requiritur aliquod intervallum : dicitur *aliquod*, quià illud minimè determinatum est à Trid. in *Sess.* 23. *cap* 11. ubi etiam additur : *Nisi aliud Episcopo expedire magis videretur*. Potest tamen liberè Episcopus primam Tonsuram cum aliquo Ordine Minore conferre. II. Ut à Minoribus ascendatur ad Subdiaconatum, requiritur anni spatium : *Nisi necessitas, aut Ecclesiæ* (intelligitur cui Ordinandus est adscriptus) *utilitas, judicio Episcopi, aliud exposcat* : ùt habetur in Trid *loc. cit.* III. Ut ascendatur à Subdiaconatu ad Diaconatum, requiritur etiam anni spatium, sed Episcopus in hoc ex quâvis rationabili causâ dispensare potest; nam in Trid. *cap.* 13. dicitur : *Nisi aliud Episcopo videatur*. IV. Deniquè, ut à Diaconatu ascendatur ad Sacerdotium, requiritur saltem anni intervallum; *Nisi ob Ecclesiæ utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur*, ùt in Trid. *cap.* 14. Nota hìc, *utilitatem, ac necessitatem*, intellige necessitatem moralem, nempè utilitatem notabilem, et certam propriæ Ecclesiæ.

42 — Hinc autem notandum 1. quòd suscipiens duos Ordines sacros eodem die, suspensionem ipso facto ab ultimo Ordine suscepto, et insuper irregularitatem incurrit *(b)*. Qui verò eodem die susciperet quatuor Ordines Minores unà cum Subdiaconatu, graviter quidem peccaret, sed non incurreret suspensionem *(c)*. Notandum 2. quòd si quis ordinatur non servatis interstitiis, sed diversis diebus, et legitimis temporibus, peccat etiam graviter, sed probabiliùs suspensionem neque incurrit *(d)*. Notandum 3. quòd Regulares ex suis pontificiis Privilegiis benè possunt extrà tempora ordinari cum licentiâ suorum Prælatorum, juxtà dicta in *Tract.*

(a) *L.* 6. *n.* 794. — (b) *L.* 6. *n.* 796. — (c) *n.* 797. *et seq.* — (d) *n.* 796. *vers. Dub.* 2.

XX. *de Privil. n.* 115. *et* 116. Debent tamen ordinari in festo de Præcepto, ùt probabiliùs dicendum (*a*). Notandum 4. quòd si quis Sacerdotium susciperet, omisso Diaconatu, esset quidem validè ordinatus, sed non posset Sacerdotio fungi, nisi priùs Diaconatum acciperet, ùt habetur ex *cap. unico de Cleric. per salt.* Si quis autem Episcopatum susciperet, non suscepto Sacerdotio, invalidè ordinaretur.

43. — X. Requiritur *Locus* Ordinationis, nempè ut ipsa fiat in Ecclesiâ, et ut Episcopus resideat in propriâ Diœcesi : nam si Episcopus in alienâ ordinaret, ipse incurreret suspensionem à Pontificalibus, et Ordinatus ab exercitio Ordinis suscepti (*b*). XI. Requiritur *ætas debita*, quæ pro primâ Tonsurâ debet esse septem annorum, et Neapoli saltem decem. Ordines Minores regulariter conferri possunt ab anno 7. ad 14, Subdiaconatus anno 22, Diaconatus anno 23, Sacerdotium anno 25 in Trid *Sess.* 23. *c.* 12. Ætas computatur, non à die Baptismi, sed nativitatis. Sufficit autem ut annus sit incœptus, prout communis usus habet. Pro Beneficiis simplicibus accipiendis sufficit annus 14. ex Trid. *Sess.* 23. *cap.* 6. Sed si Beneficium sit curatum, requiritur annus 25. ex Trid. *Sess.* 24. *cap.* 12. Pro Canonicatu annus 22. Trid. *Sess.* 24. *c.* 12, quamvis in Collegiatis sufficiat annus 14. Pro Episcopatu demùm requiritur annus 30. (*c*).

44. — Notandum autem, quòd si quis scienter ordinatur antè legitimam ætatem, ipso facto perpetuam incurrit suspensionem, à quâ absolvi nequit nisi à Papâ, vel ab Episcopo, si fuerit occulta, ex *C. Liceat, Trid. Sess.* 24. *c.* 6. (*d*). Diximus *scienter*, nam Pius II. hanc suspensionem imposuit tantùm eis qui ex *temeritate* sic ordinantur : undè ignorantia crassa illos probabiliùs ab eâ excusat, ità ut completâ ætate benè poterunt Ordinem exercere (*e*). An autem qui antè ætatem suscipit Sacerdotium,

---

(a) *num.* 797. *Dub.* 4. — (b) *num.* 798. *vers. adde.* — (c) *Vide lib.* 6. *num.* 799. — (d) *Cit. num.* 799. — (e) *Ib. Dub.* 1. *et* 3.

irregularitatem incurrat? Alii Affirmant, quià (ùt dicunt) Neo-Presbyter concelebrando cum Episcopo, verè consecrat : et ideò jam exercet Ordinem susceptum cum suspensione. Sed alii communiùs et valdè probabiliter negant; quià æquum non videtur, ut quis eâdem actione morali duplicem incurrat pœnam, nempè suspensionem, et irregularitatem; testaturque *Suarez* ex stylo Cancellariæ hujusmodi Ordinatos non censeri irregulares. Et idem dicendum de Diaconis et Subdiaconis : nisi in eâdem Missâ Ordinationis Ordinem jam susceptum exerceant, quià tunc irregularitatem non effugiunt, saltem si ultrò ad ministrandum se offerant in Missâ Ordinationis (*a*).

45. — XII. Ut initiandus ad Ordinem superiorem ascendere possit, requiritur ut exercuerit Ordinem priùs susceptum; sed juxtà *Salm.* (*b*) hoc non est de præcepto gravi. XIII. Ultimò requiritur Vocatio Divina, ex illo Apostoli : *Nec quisquàm sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquàm Aaron. Hebr.* 5 4 Signa autem Divinæ Vocationis sunt 1. Scientia conveniens. 2. Intentio recta vacandi Deo animarumque saluti. 3. Probitas vitæ, quæ maximè requiritur ad veram Vocationem agnoscendam, ex illo Tridentini : *Sciant tamen Episcopi.... debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit. Sess.* 23. *cap.* 12. Utque docet D. Thomas (*c*) dicens : *Non sufficit bonitas qualiscumque, sed requiritur bonitas excellens*, hanc rationem assignans : *Ut sicut illi qui Ordinem suscipiunt, super plebem constituuntur, ità et superiores sint merito sanctitatis.* Hinc si quis absquè his signis, et consequenter sinè Vocatione Divinâ ascendit ad Altare, nequit à gravi culpâ excusari; tùm ob gravem præsumptionem, quâ non vocatus in sacrum ministerium se intrudit, ùt ait S. Anselmus : *Qui enim se ingerit, et propriam gloriam quærit, Gratiæ Dei rapinam facit; et ideò non ac-*

(a) *Cit. n.* 799. *Dub.* 3. — (b) *De Ord. c.* 4. *n.* 74. — (c) *Suppl. q.* 35. *a.* 1. *ad* 3.

cipit benedictionem, sed maledictionem: Tùm ob magnum periculum damnationis, cui se exponit, ut sapienter loquitur Episcopus Abelly: *Qui sciens, nullâ Divinæ Vocationis habitâ ratione, se in Sacerdotium intruderet, haud dubiè seipsum in apertum salutis discrimen injiceret.* Et tantò magis graviter peccant Episcopi, qui tales ad Ordines admittunt, transgrediendo præceptum illud Apostoli: *Manus citò nemini imposueris, nequè communicaveris peccatis alienis.* 1. *Tim.* 5. 22. Quæ verba exponens S. Leo *Epistolâ* 1. (*aliàs* 87.) *ad Afric.* 2. dixit: *Quid est communicare peccatis alienis, nisi talem effici Ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari?* Ideò in *c. Nullus, dist.* 24. universè Episcopis præcipitur: *Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.*

46. — Refert hìc autem unà simul adnotare, quinam ex prædictis illegitimè ordinatis suspensionem ipso facto incurrant. Incurrunt 1. qui ordinantur sinè Dimissoriis sui Ordinarii, vel sinè ejus Litteris Testimonialibus, cùm ordinantur ab Episcopo Beneficii. 2. Qui eodem die duos sacros Ordines suscipiunt. 3. Qui ordinantur extrà tempora. 4. Qui ordinantur ab Episcopo manente in alienâ Diœcesi, sinè licentiâ Episcopi loci. 5. Qui scienter ordinantur antè legitimam ætatem. 6. Qui ordinantur per saltum, omisso Ordine præcedenti. Adde ultimo loco, qui ordinatur per simoniam; hic enim manet ipso facto suspensus ab Ordine simoniacè suscepto, et impeditur ab ascendendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissa, ignorante Ordinato (*a*)

---

a) *Vide l.* 3. *n.* 109.

CAPUT III.

De ordinibus in specie.

ARTICULUS I.

De primâ Tonsurâ.

Quid prima Tonsura? et an sit Ordo? Si quis ordinatur sinè Tonsurâ 47. *Privilegia Tonsurati* 48. *De obligatione deferendi habitum, et Tonsuram* 49. *et* 50. *Qui priventur privilegio Fori et Canonis* 51.

47. — PRIMA Tonsura non est Ordo, sed præparatio sivè dispositio ad Ordines, cùm nullum officium habeat circà ministerium Altaris; ità communiter Theologi cum D. Thomâ (a). Et probatur ex Trident. *Sess.* 23. *cap.* 2. ubi Tonsuræ sumptio præcipitur, sicque dicitur: *Ut qui jam clericus Tonsurâ insigniti essent, per minores ad majores* Ordines *ascenderent.* Ergò Tonsura inter Ordines minimè numeratur (b). Clericus significat *in sortem vocatus*, scilicet ad cultum Deo præstandum. Tonduntur ei capilli in modum coronæ, ad significandam Regiam Dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus Sanctum Petrum primam Tonsuram instituisse. Ut quis possit tonsurari, requiritur 1. ut sit mas: 2. ut sit confirmatus: 3. ut sciat legere et scribere, ac saltem Grammaticam, præter rudimenta Fidei; 4. ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sinè Tonsurâ, graviter quidem peccat contrà præceptum Tridentini, sed validè ordinatur; verùm manet suspen-

---

(a) *Suppl. q.* 40. *a.* 2. — (b) *Vide l.* 6. *n.* 734.

sus usquè ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam susceperit sinè primâ Tonsurâ, non tenetur eam posteà recipere, quià per Ordinem susceptum jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48. — Effectus, et privilegia Tonsurati hæc sunt: I. Tonsuratus transfertur ad Statum Clericalem, undè acquirit privilegium Fori, quo eximitur à jurisdictione Fori Laïcalis; modò deferat Habitum et Tonsuram, ac alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in Seminario, vel in aliquâ Scholâ de licentiâ Episcopi, ùt habetur in Trid. *Sess.* 23. *c.* 6. II. Acquirit etiam privilegium Canonis, ità ut percutientes ipsum injuriosè incurrant excommunicationem reservatam Papæ, si percussio est gravis; Episcopo verò, si levis. III. Tonsuratus fit capax Beneficii Ecclesiastici, modò habeat 14. annos. IV. Fit capax etiam omnis jurisdictionis Ecclesiasticæ ad conferenda Beneficia, ferendas censuras, et judicandas causas spirituales.

49. — Quæritur hìc, qualiter peccent, et quas incurrant pœnas Clerici Habitum aut Tonsuram non deferentes; et quandò propter id privilegio Fori et Canonis priventur? Clerici in Minoribus, ùt communiter DD. ajunt, non peccant graviter, si Habitum et Tonsuram non deferant; imò communiùs *Sotus, Nav. Arm. Castrop. Escob. Holzm.* etc. ab omni culpâ eos excusant, ex Bullâ Sixti V. *Pastoralis*, an. 1588. 31. Nam ibi in tantùm Clerici declarantur teneri ad Habitum deferendum, qui pensionem, aut alia bona Ecclesiastica recipiunt, excedentia valorem annorum ducatorum 60. aureorum de Camerâ. Clerici autem Beneficiati, aut in sacris constituti peccant quidem graviter si Habitum dimittunt, ùt communiter docent *Sanch. Laym. Castr. Bon. Salm.* etc. (quicquid dicant *Cajet. Escob.* et *Gob.*) dùm in Trid. *Sess.* 14. *c.* 6. tales Habitum non deferentes de temeritate arguuntur. Valdè tamen probabiliter negant eos peccare omnes AA. præfati, si Habitum dimittant ad breve tempus, aut ex causâ justâ se occultandi, putà ad aliquod grave damnum vitandum. Id quoad culpam;

quod autem ad pœnas pertinet, in Concilio *l. c.* sic dicitur: *Si postquàm ab Episcopo suo moniti fuerint, honestum habitum clericalem, illorum ordini et dignitati congruentem, et juxtà ipsius Episcopi ordinationem et mandatum non detulerint per suspensionem ab Ordinibus, ac Officio et beneficio, ac fructibus, redditibus, et proventibus ipsorum beneficiorum; nec non si semel correpti denuò in hoc deliquerint, etiam per privationem Officiorum, et Beneficiorum .... coërceri .... debeant.* Ex quo patet has pœnas esse tantùm ferendæ sententiæ. Nequè huic obstat Bulla Sixti V. *Cùm sacrosancta*, edita die 9 Jan. 1588. ubi Beneficiati non deferentes Habitum, ipso jure declarantur privati suis Beneficiis, nam id dispositum fuit tantùm pro Urbe Romæ, et postquàm mandatis sub certo termino ipsi non obedierint (a).

50. — Id quod de Habitu dicunt *Sanch. Laym. Escob.* et alii de Tonsurâ, sivè Coronâ. Alii tamen, ùt *Castrop. Henriq. Renz., et Tamb.* cum *Marchino*, Clericum etiam in sacris, aut Beneficiatum Tonsuram non deferentem non audent damnare de mortali, nisi eam ex contemptu omittat. Cæterùm benè quidem ait *La-Croix* faciliùs excusandos eos qui Tonsuram, quàm qui Habitum non deferunt; undè præfatus Auctor nec Sacerdotem Tonsuram per 6. aut 8. Hebdomadas non deferentem damnat de mortali (b).

51. — Privantur autem Beneficiati, sicut etiam ii qui in sacris sunt constituti, Habitum non deferentes, privilegio tàm Fori quàm Canonis, si post tertiam monitionem illum non reassumant, *ex cap. Contingit* 45. *de Sent. excomm.* (c). Simpliciter autem Tonsurati, aut Clerici tantùm ad Ordines Minores promoti sinè Beneficio, non peccant graviter, sed non gaudent privilegio Fori, si actu Habitum non deferant, nec Ecclesiæ inserviant, ùt habetur in Trid. *Sess.* 23. *c.* 6. Gaudent verò semper ac Habitum reassumunt, nisi hoc faciant in

(a) *Lib.* 6. *n.* 825. — (b) *n.* 826. — (c) *n.* 827.

fraudem, putà si fuerint in carcere jam conjecti pro criminalibus, vel jam citati in Foro Laïcali pro civilibus (a). Aliter tamen dicunt DD. de privilegio Canonis (b). An autem peccet, qui Tonsuram suscipit ad accipiendum Beneficium, sinè animo permanendi in statu Clericali? Vide Opus nostrum Morale (c), ubì dicitur suscipiens peccare, sed probabiliter tantùm venialiter.

Hìc juvat adnotare id quod statutum habetur anno 1741. in Concordato inter sanctam Sedem et Carolum III., Regem Regnorum Neapolis et Siciliarum, circà Ordinationem Promovendorum ad Statum Ecclesiasticum. *I. Niuno potrà esser da ora innanzi promosso alla Prima Tonsura, se non che à titolo di Beneficio, o Capellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diocesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la Prima Tonsura a qualche Giovane, benchè non abbia verum Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione Ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella sua Diocesi, o l' intero Patrimonio; il quale, per evitar qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, o sopra annue rendite fisse; e dovrà regolarsi à tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro ducati, nè in maggiore di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio, Cappellania perpetua, o Pensione Ecclesiastica perpetua, o dell' intiero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la Prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico, e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l' Abito*

(a) *Cit. n.* 817. — (b) *Ibid.* — (c) *Vide l.* 4. *c.* 118.

Clericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte delle Feste di precetto di ciascun de' tre anni non abbia servito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta; computando questo servizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto Ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: *Chiunque sarà promosso alla Prima Tonsura, agli Ordini Minori, o agli Ordini sagri contrà la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di soprà accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall' esercizio dell' Ordine già conferitogli. E chi l'avrà così ordinato, o purè gli avrà a tal effetto concedute le Dimissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall' esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll' uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall' esercizio de' medesimi; e non avendo l' uso di essi, come pure qualunque altra Persona costituita in dignità, per sempre sarà sospesa dall' esercizio dell' Officio, e de' suoi Ordini.*

ARTICULUS II.

De Ordinibus Minoribus.

Quot sint Ordines Minores 52. Sect. I. *De Ostiariatu. Materia tradenda est ab ipso Ordinante; et ab eo Missa celebranda* 53. Sect. II. *De Lectoratu* 54. Sect. III. *De Exorcistatu* 55. Sect. IV. *De Acolythatu* 56.

52. — Ordines Minores quatuor sunt: Ostiariatus, Lectoratus, Exorcistatus, et Acolythatus. Dicuntur ipsi *Minores* propter minora officia, quæ ab Ordinatis exercentur circà Missam, aut in Ecclesiâ.

Sectio I. *De Ostiariatu.*

53. — OSTIARIATUS *est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi et custodiendi Ecclesiam.* Officium Ostiarii (præter dicta) est etiam pulsandi campanas, nec non admittendi dignos in Ecclesiâ, et expellendi indignos, scilicet Infideles, Hæreticos, et Excommunicatos. Materia *Remota* Ostiariatûs sunt claves Ecclesiæ; *Proxima* clavium traditio. Forma sunt verba Ordinantis, et dicentis : *Sic age quasi redditurus rationes pro his rebus, quæ his clavibus recluduntur.* Ità tradunt AA., qui tenent singulos septem Ordines esse Sacramenta. Claves debent esse propriæ Ecclesiæ, nec possunt aliæ substitui, debentque tangi ab Ordinando. Hic autem denuò adverte id quod notatum est *n.* 29., nempè quòd in Sacramento Ordinis Materiâ omninò tradenda est ab ipso Ordinante, aliàs Sacramentum invalidè ministratur, et ab eodem debet Missa celebrari (a).

Sect. II. *De Lectoratu.*

54. — LECTORATUS est *Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in Ecclesiâ.* Materia *Remota* est Liber Prophetiarum, et Epistolarum. *Proxima* illius traditio. Forma sunt verba; *Accipe et esto Verbi Dei relator etc.* Officium igitur lectoris est legendi sacras Scripturas (intellige extrà Missam, nam in Missâ officium est Subdiaconi); ac etiam Catechumenos instruendi. Si loco Libri Epistolarum sivè *Lectionarii* traderetur Biblia, aut Breviarium, valida quidem, et etiam licita esset Ordinatio; secùs si alius liber.

(a) *Lib.* 6. *num.* 744.

Sect. III. *De Exorcistatu.*

55. — EXORCISTATUS *est Ordo, quo datur potestas expellendi Dæmones ab Obsessis, ne eos impediant à Communione.* Materia *Remota* est liber Exorcismorum; *Proxima* ejus traditio. Forma *Accipe, et habe potestatem imponendi manus super Energumenos etc.* Exorcismus autem est formula quædam ab Ecclesiâ instituta ad Dæmones fugandos in nomine Jesu Christi: ut possit autem Exorcista solemniter exorcizare, requiritur etiam collatio Jurisdictionis, sivè licentia Episcopi. Id tamen non est ob jus commune, sed ob particulare præceptum Episcoporum prohibentium exorcizare sinè eorum licentiâ. (*a*) Dictum est *solemniter*, cùm quisque Fidelis possit privatim imperare Dæmonibus, ne noceant, nequè impediant Fideles ab actionibus sacris (*b*).

Sect. IV. *De Acolythatu.*

56. — ACOLYTHATUS *est Ordo, quo datur potestas ferendi Urceolos ad Altare, et Candelabra Luminaque in ipso accendendi.* Materia *Remota* sunt Urceoli vacui: *Proxima* eorum traditio. Forma: *Accipe Ceroferarium etc.*, atque: *Accipe Urceolos etc.* Utraque materia est essentialis, sed nobilior sunt Urceoli, quià vinum et aqua magis sunt ad Missam necessaria. Hæ autem Materiæ sunt partiales, unam totalem constituentes. Character verò non in Candelabri, sed in Urceolorum traditione imprimitur, quià in eâ principalior traditur potestas (*c*).

ARTICULUS 3.

(a) *num.* 745. — (b) *Vide lib.* 3. *n.* 193. *App. de adjur. num.* 4. — (c) *Lib.* 6. *n.* 745.

ARTICULUS III.

De Ordinibus Majoribus.

Sectio I. *De Subdiaconatu.*

Quid Subdiaconatus? Materia, Forma, et Officium. Si sinè Manipulo etc. 57. *Requisita* 58. §. I. *De voto castitatis; et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret etc. Si impuber etc. Qui per metum ordinatur etc.* 59.

§. II. *De Horis Canonicis. Propositiones damnatæ* 60. *Qui teneantur ad Horas?* I. *Clerici in sacris.* II. *Religiosi Professi.* III. *Beneficiati* 61. *Cui facienda restitutio fructuum* 62. *Si habeant alia onera* 63. *An excommunicati etc. Et qui sinè attentione internâ etc.* 64. *Intrà primos sex menses. Qui sinè culpâ omittit. An unum peccatum etc.* 65. *Qui non percipit fructus etc.* 66. *Si Beneficium sit tenue* 67. *An malè expendens etc. Canonicus non canens* 68. *Quæ parva materia etc. An projiciens Breviarium: In dubio an quid omissum.* 69. *Quæ requirantur ad Horas rectè dicendas?* I. *Juxtà præscriptum. Si permutes Officium* 70. *Si aliò pergis* 71. *Si advertis errasse. De Litaniis, et Officio Defunctorum* 72. II. *Pronunciatio Vocalis. Quid in Choro* 73. III. *Pronunciatio Integra.* IV. *Pronunciatio Continuata.* V. *Ordo Horarum.* VI. *Tempus* 74. *Intentio, et attentio,* 75. *Causæ excusantes à recitatione* 76.

§. III. *De censuris in genere.* 77. *ad* 80. §. IV. *De Censuris in specie, et* I. *De Excommunicatione* 81. *ad* 83. II. *De suspensione* 84. III. *De Depositione etc.* 85. IV. *De Interdicto* 86. V. *De Irregularitate* 87. *Irregularitatès ex delicto* 88. *Irreg. ex defectu* 89.

57.—SUBDIACONATUS *est Ordo, quo traditur potestas, per quam Ordinatus potest deferre Calicem ad*

Altare, ministrare Diacono, et legere Epistolam in Missâ. Materia *Romota* est duplex, nempè Calix vacuus cum Patenâ vacuâ, necnon liber Epistolarum. Materia *Proxima* est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ùt plures DD. sentiunt : undè ipsorum sententia in praxi sequenda est (*a*). Sic etiam omninò requiritur traditio Libri Epistolarum (*b*). Forma autem sunt verba Episcopi : *Videte cujus Ministerium vobis traditur etc.* Et alia : *Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas etc.* Duplici enim Materiæ duplex adhibetur Forma partialis. Officium Subdiaconi (ultrà prædicta in Altari) est deferre Crucem, et lavare Corporalia. Peccaret Subdiaconus, si absquè Manipulo solemniter ministraret in Missâ, nisi urgeret necessitas, ùt dicit *P. Suarez* (*c*). An autem graviter peccet Subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta suprà *n.* 14. Clericus (vel etiam Subdiaconus) exercens Officium Subdiaconi sinè Manipulo, vel cum Manipulo, sed non intendens ex officio actum illum exercere, non incurrit irregularitatem; quià tunc (ut ait *Bonac.*) exercet tantùm officium Cantoris. Secùs si cum Manipulo intenderet exercere officium proprium Subdiaconi (*d*). Adverte hìc Decretum S. C. Rituum éditum 5. Jul. 1696. *Deficiente Subdiacono pro Missâ solemni, datâ necessitate, potest permitti per superiores, ut substituatur constitutus in Minoribus Ordinibus ad cantandam Epistolam paratus absquè Manipulo.* Apud *Meratum* in Indice Decretorum *n.* 431. Et adverte hoc Decretum esse posteriùs ad alia contraria, quæ affert *Ferrar. Bibliot. verb. Missæ Sacr. n.* 57. et 58.

58. — Ut quis ad Subdiaconatum possit promoveri, requiritur 1. ut sit ordinatus in Minoribus. 2. Ætas 21. annorum completorum. 3. Titulus Sustentationis (de quo vide suprà dicta n. 37. ad 39.). 4. Ut benè sciat quæ pertinent ad suum munus. 5.

(a) *L.* 6. *n.* 747. — (b) *n.* 746. *Dub.* 1. — (c) *Suarez de Censur. Disp.* 42. — (d) *Vide lib.* 7. *n.* 358.

Examen, quod debet quidem rigorosius esse in Subdiaconis, ùt recte advertit *Homobonus* (Pœnitentiarius in Ecclesiâ Bononien.) et signanter circà Subdiaconi obligationes, nempè servandi castitatem, recitandi Officium, habendi Titulum sustentationis; necnon refert Subdiaconos examinare circà Censuras et Irregularitates, quarum singulatim hinc principaliora rudimenta mox infrà breviter recensebimus.

§. I. *De voto Castitatis*

59. — SUBDIACONUS ex præcepto S. Gregorii Papæ in *cap.* 2. *Dist.* 28. tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in Ordinatis in sacris veriùs est ex vi voti Ordinibus annexi, quàm Præcepti Ecclesiæ, ùt satis colligitur ex *cap. Cùm olim, de Cler. conjug.* Attamen si quis ordinem suscipiendo expressè nollet castitatem vovere, tunc iste saltem ex Præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum etiamsi nesciret hanc obligationem, modo vellet verè Ordinem suscipere; et adhùc si inculpatè nesciret, ùt valdè probabiliter plures Doctores docent (*a*). Qui autem ordinaretur antè usum rationis, hinc non teneretur ad castitatem. Qui verò ordinatur antè pubertatem, an ad castitatem teneatur? Adest duplex sententia, utraque probabilis (*b*). Qui ordinatur per metum extrinsecum injustè incussum, et non habet animum suscipiendi Ordinem, non tenetur ad castitatem; et etiamsi animum haberet, probabiliùs nec teneretur, quià votum emissum ob metum probabiliùs est invalidum. Secùs si metus fuerit justè incussus; vel si ordinatus scienter suam Ordinationem ratificaret, nempè si ultrò ordinem exerceret (*c*).

(a) *Vide lib.* 6. *n.* 809. *Dub.* 1. *et* 2. — (b) *Ibid. n.* 810. — (c) *num.* 811.

§. II. *De Horis Canonicis.*

60. — PRIMO loco hìc refert adnotare plures propositiones damnatas ab Alexandro VII., nimirùm Prop. 20. quæ dicebat : *Restitutio fructuum non debetur antè sententiam.* Prop. 21. *Habens Beneficium, si studio litterarum vacet, satisfacit recitando per alium.* Prop. 33. *Restitutio fructuum suppletur per eleëmosynas antè factas.* Prop. 34. *Satisfacit dicens Officium Paschale pro Officio diei Palmarum.* Prop. 35. *Cum uno Officio potest satisfieri obligationi duorum dierum.* Item Innoc. XI. damnavit Prop. 54. *Qui nequit recitare Matutinum, non tenetur ad alias Horas.*

61. — Quæritur I. Quinam teneantur ad Horas? Tenentur I. Omnes ordinati in sacris, etiamsi sint excommunicati, suspensi, et degradati. Ordinatus autem ad Subdiaconatum in die Ordinationis tenetur ad Horam correspondentem Horæ quâ ordinatur. Tenentur II. Religiosi Professi utriusquè sexûs. Hoc habetur ex antiquâ consuetudine obligante sub gravi, ùt tenet communis sententia, contrà aliquos. Nec valet dicere, quòd non constat, an consuetudo recitandi Officium sit introducta à Religiosis animo se graviter obligandi; nam respondetur, quòd cùm illa constanter, et tamdiù cum magno incommodo ab omnibus Religiosis observata fuerit, præsumptio est pro parte affirmativâ; pro quâ autem parte stat præsumptio, pro eâ stat etiam possessio, regula generalis est (*a*). Nullus autem Religiosus aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in Choro, ùt communiter dicunt *Suar. Salm. Conc. etc.* Modò Chorus non tollatur, ad quem requiruntur saltem quatuor expediti (*b*). Ad Officium verò non tenentur Religiosi

(a) *Vide l. 4. n.* 142. — (b) *Ibid. n.* 143.

ejecti : sed tenentur profugi (*a*). Tenentur III. Beneficiati; aliàs fructus omnes Beneficii restituere debent, ex Conc. Later. V. *Sect.* 9. §. *Statuimus*, ubi dictum fuit : *Statuimus, ut quilibet habens Beneficium, si post sex menses, obtento Beneficio, Officium Divinum non dixerit, fructus non faciat suos pro ratâ recitationis.* Et si talis post monitionem adhùc pergit omittere, potest etiam Beneficio privari. Deindè sanctus Pius V. in *Constit.* 186 quæ incipit *Ex proximo Lateranensi*, decrevit quòd qui relinquit Matutinum, restituat dimidiam partem fructuum correspondentium illi diei : qui cæteras Horas aliam dimidiam; qui verò unam tantùm ex parvis, sextam partem (*b*). Et idem dicendum, si quis per plures leves omissiones inter Officium diei ad gravem materiam pertingit (*c*). Qui autem hodiè supplere vellet Officium heri omissum, minimè liberatur à restitutione (*d*). Hæcque restitutio debetur antè omnem sententiam, quià conditio recitationis est absolutè necessaria ad lucrandos fructus, cùm sinè ipsâ nequeat beneficiarius facere fructus suos, ùt præfatum Concilium sancivit (*e*).

62. — Restitutio autem tunc facienda est vel pauperibus (sufficit cujuscunque loci), vel fabricæ Ecclesiæ, vel domui Beneficii, vel in augmentum agrorum ipsius. Potest etiam fieri in refectionem alterius indigentis Ecclesiæ, si propria non eget, vel si fabrica alienæ Ecclesiæ redundaret in utilitatem pauperum. Potest etiam applicari in Missis pro Defunctis; et potest Beneficiatus adhùc applicare eam sibi ipsi, si verè pauper sit, modò non faciat in fraudem; *Suar. Castrop. Navar. Tol. Less.* etc. comm. (*f*). Si quis autem post omissionem dederit eleëmosynas, immemor, vel fortè ignorans obligationem restitutionis, probabiliter potest eas

(a) *Ibid. num.* 142. *Dub.* 1. *et* 2. — (b) *Vide lib.* 3. *num.* 663. — (c) *Vide lib.* 3. *num.* 663. — (d) *num.* 667. — (e) *num.* 665. *et lib.* 4. *num.* 145. *Q.* 1. *vers. Sed dices.* — (f) *Lib.* 4. *num.* 672.

computare, ùt dicunt *Sanch. Suar. Lug. Laym. Salm. Croix* (a).

63. — Probabiliter dicunt etiam *Sot. Less. Vasq. Bonac. Sanch. Salm.* etc., quòd si Beneficiatus alia onera habet, quibus jam satisfecerit, non tenetur omnes fructus restituere. Secùs tamen dicendum (quidquid dicant alii) de simplici Beneficiato, qui nullum aliud onus haberet, nisi deferendi hábitum (b).

64. — An autem excommunicatus toleratus teneatur antè sententiam restituere fructus Beneficii, si onera ipsius impleverit? Aliqui affirmant; sed probabiliùs et communiùs alii negant, proùt pariter dictum est *Tom. II. Tr. XIX. n.* 19. *in fin.*, quià non tenetur reus nisi post sententiam subire pœnam illam, quæ actionem requirit; ex aliâ autem parte excommunicati tolerati validè jam Sacramenta ministrant, Horasque persolvunt; ità *Laym. Tourn., Castrop. Salm. Bonacina, Coninch.* et alii plures (c). Sic etiam probabiliter non tenetur ad restitutionem qui recitat sinè attentione internâ; cùm opinio quòd sufficiat ad satisfaciendum, si habeatur intentio, et attentio externa, non sit improbabilis, juxtà dicenda *n.* 75. (*d*).

65. — Prætereà notandum, S. Pium in præfatâ Constitutione declarasse, quòd Beneficiati, si intrà primos sex menses officium omittant, licèt non teneantur ad restitutionem, tamen non excusantur à peccato mortali (*e*). Hinc omninò dicendum, quòd Beneficiati, etiamsi vellent pro eo tempore fructus restituere, omittendo Officium, graviter peccant, cùm ipsos ad officium quovis tempore Ecclesia ex motivo Religionis obstrinxerit (*f*). Graviter igitur peccat qui intrà sex menses (ùt dictum est) Officium omittit, sed non tenetur ad restitutionem, ùt docent *Lessius, Vasquez, Conc. Viv.* et com-

---

(a) *num.* 700. *Qu. I. ad vers Limitant.* — (b) *Lib.* 3. *num.* 673. *Qu.* 10. — (c) *Lib.* 3. *num.* 670. — (d) *num.* 669. *et lib.* 4. *n.* 677. — (e) *Vide l.* 3. *num.* 663. — (f) *Lib.* 4. *n.* 145. *Qu. II.*

munior sententia (contrà paucos). Ratio, quià, juxtà communem sententiam, restitutio fructuum non jam debetur de jure naturali : fructus enim non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione Beneficiarii, cum onere tamen officii, imposito ab Ecclesiâ (ùt diximus) ex motivo Religionis, et ideò nulla antè Concilium Lateranense restitutio præcipiebatur. Concilium autem restitutionem præcipit tantùm omittentibus post sex menses (*a*). Ob eamdem rationem non tenetur ad restitutionem, qui omittit officii recitationem sinè culpâ : quià, licèt (ùt dictum est *n.* 61. *in fin.*) restitutio antè omnem sententiam facienda sit, tamen cùm ipsa in pœnam præcepta sit, omninò culpam requirit, ùt rectè dicunt *Less. Sanch. Conc. Viva*, et alii communiùs, contrà paucos (*b*). Pariter ob eamdem rationem Subdiaconus Beneficium habens, si Officium omittit, unum tantùm committit peccatum, cùm ex uno motivo Religionis ad illud teneatur (*c*).

66. — Dubitatur 1. An teneatur ad Officium Beneficiarius, qui fructus non percipit? Minimè tenetur, si ipse non negligenter se gesserit in illis exigendis. Excipe, nisi ipse in pœnam alicujus criminis sit fructibus justè privatus; vel nisi certam spem habeat percipiendi illos sequentibus annis (*d*). Quid si super Beneficio lis vertatur? Resp. si Beneficiarius nondùm acceperit illius possessionem, non tenetur ad Officium, nisi per ipsum stet quin statim possessionem adipiscatur. Si verò jam acceperit, tenetur, casu quo spem certam habeat vincendi litem ; secùs si sit in dubio (*e*).

67. — Dubitatur 2. An teneatur ad Officium habens Beneficium tenue? Alii affirmant; sed alii plures negant, ùt *Less. Sanch. Malder. Arag. Rodr. Molfes. Pelliz.* et alii, quià tenue Beneficium, ex *cap. Is cui, de Præbend. in* 6. ùt verum Beneficium

---

(a) *Lib.* 3. *num.* 665. *et* 666. — (b) *cit. num.* 665. — (c) *Lib.* 4. *num.* 145. *Qu. I.* — (d) *Lib.* 3. *n.* 664. — (e) *cit. n.* 664. *v. Quid si.*

non habetur. Dicunt autem, illud esse tenue Beneficium, quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis (*a*).

68. — Dubitatur 3. An Beneficiarius malè expendens fructus Beneficii teneatur ad restitutionem? Plures graves DD. probabiliter negant, ùt *S. Antoninus*, *Less. Cabass. Sanch. Salm.* et alii cum *S. Thomâ* (*b*), qui ait, Præbendas haberi ùt bona patrimonialia. Alii tamen probabiliùs, ut *Laym. Bon. Navar. Petroc. Concina* etc. affirmant, quià Beneficiarii ex justitiâ tenentur fructus superfluos pauperibus, vel locis piis erogare; nam saltem Ecclesia non concedit ipsi dominium fructuum, nisi limitatum ad superfluos erogandos in pauperes (*c*). Vide dicta *Tract. X. num.* 7. Hìc autem sedulò advertendum, quòd Papa Benedictus XIV in Brevi ad Cardinalem Delphinum Patriarcham Aquilejensem, emanato die 19. Januarii 1748., declaravit Canonicos Choro non interessentes, vel ibi *non canentes*, nedùm distributiones quotidianas amittere; sed etiam ad restitutionem teneri fructuum suarum Præbendarum (*d*).

69. — Quæritur II. Quanta sit obligatio officii? Certum est peccare graviter, qui omittit notabilem Officii partem. Cæterùm censetur parva materia omissio minoris partis, quam parvæ Horæ (*e*). Qui autem omnes septem Horas omittit, veriùs cum *Less. Sanch. Concina*, *Tournely*, et communi, unum committit peccatum, quià omnes Horæ integrum Officium componunt (*f*). Qui Officium projiceret in mare, tot peccata committeret, quot omissiones dierum prævideret; quæ singulæ omissiones Officii, ad quemlibet diem pertinentes, sunt singulæ transgressiones, et hic, eas jam prævidendo, peccaret quidem in causâ (*g*). An in dubio, utrùm aliquid ex Officio sit vel ne omissum, sit repeten-

---

(a) *Lib.* 3. *num.* 674. — (b) 2. 2. *q.* 285. *a.* 7. — (c) *Lib.* 3. *num.* 492. — (d) *Ibid. num.* 675. *Dub.* 3. — (e) *L.* 4. *num.* 147. — (f) *Lib.* 4. *num.* 148. — (g) *Ibid. de omiss. hor.*

dum? Repetendum quidem in dubio negativo, scilicet si nullum prudens motivum habeas, quòd jam dixeris; secùs si dubium positivum, nempè si probabiliter credas dixisse; ità communiter *Navar. Sanch. Lugo*, *Tourn. Castrop. Salm. Roncagl.* (*a*).

70. — Quæritur III. Quæ requirantur ad Horas benè recitandas? Requiritur 1. Ut recitentùr juxtà *Præscriptum Breviarii Romani.* Undè improbabilem censeo opinionem eorum, qui dicunt non peccare mortaliter qui commutat Officium in aliud notabiliter brevius (*b*). An autem sit mortale mutare in æquale, vel quasi? Adest hinc indè duplex plurimorum sententia. Æquiùs tamen videtur dicendum cum *Sporer*, *Ronc. Viva*, *Laym. Elbel*, etc. esse mortale, si mutatio sit frequens; veniale si raro, putà ter vel quater in anno: et nullum, si id aliquandò fiat cum causâ, nempè itineris, studii etc. Ratio quià licèt Officium recitandum sit juxtà formam individualem Breviarii, ùt præcipit S. Pius V. in Bullâ *A nobis* descriptâ in Breviario, dicendo: *Neminem satisfacere nisi hâc solâ formâ;* tamen probabile est Pontificem in hâc formâ præscribendâ magis respexisse ad formam substantialem, quæ est quantitas Officii, quàm ad accidentalem, nempè ad illius qualitatem: et ideò commutatio non videtur culpam venialem excedere. Id tamen frequenter facere esset mortalis culpa, quià (ùt rectè ait *Laym.*) esset perversio Ordinis; et gravis quidem, si frequens esset (*c*).

71. — His positis, probabile est I. Quòd si aliò pergis, potes recitare Officium illius Loci, nisi fueris Religiosus, quià teneris tunc recitare Officium Breviarii tui Ordinis; ità *Laym. Holzm. Bonac. Castrop.* et alii. II. Quòd Capellani, et Commensales Cardinalium et Episcoporum possunt eis conformari in Officio; *Holzm.* cum communi, et Decreto S. C. Rituum, et *Clem. Dignum*, *De Clem. Miss.* Et idem dicunt DD. de Capellanis Monialium,

---

(a) *Vide Lib.* 4. *num.* 150. — (b) *num.* 161. (c) *Ibid. Qu. III.*

Croix, *Holzm*. *Gob*. *Stoz*. etc. de iis qui obeunt Exercitia Spiritualia apud Religiosos, *Laym*. et *Gobat*. III. Quòd possis recitare Officium Socii; quià ipsa associatio excusat, modò Officium non sit notabiliter brevius, *Viva*, *Ronc*. *Henriq*. *Quintanad*. et alii (*a*).

72. — Si quis advertit errasse, postquàm multùm processit in Officio indebito, potest vel prosequi, vel recitare reliquum de proprio; sed melius erit recitare de proprio; nisi vellet aliâ die non impeditâ Officium dicere de Sancto illo; quod satis probabiliter admittunt plures DD. (*b*) Ex consuetudine autem introductâ gravis est obligatio recitandi Litanias S. Marci, et Rogationum, ac Officium Defunctorum etiam in privato (*c*).

73. — Requiritur II. *Pronunciatio Vocalis*. Hìc dubitatur, an recitans debeat se audire? Alii affirmant; alii tamen non improbabiliter negant, ùt doctissimus *Sylvius*, *Tournel*. *Laym*. *Azor*. *Spor*. *Salmant*. *Trull*. *Rodr*. et alii; quià in recitatione Officii non jubetur auditio, sed pronunciatio, ad quam non oportet elevare vocem, sed sufficit formare aliquem externum sonitum, qui semper adest, cùm verba proferuntur (*d*). Submissè recitans in Choro benè satisfacit (*e*): sed non Canonicus, qui tenetur canere, juxtà dicta *n*. 68. *in fin*. Recitanti autem in Choro sufficit si audiat alteram partem in confuso, vel tantùm unum ex eâ. Quid si non satis percipis in Materiâ notabili alteram partem, propter culpam Chori, aut Socii? Alii dicunt quòd teneris repetere non auditum. Alii plures negant, quià per ipsam societatem, et tuam applicationem moraliter jam communicas; ità non improbabiliter *Sa*, *Major*, *Roncagl*. *Elbel*, *Salm*. *Pelliz*. *Trull*. et alii (*f*). Surdus autem non satisfacit, quidquid

(a) *Ibid*. *vers*. Juxtà autem. — (b) *Cit*. *num*. 161. *Qu*. *V*. — (c) *Lib*. 4. *num*. 160. *Qu*. *I*. *et II*. — (d) *Ibid*. *num*. 163. — (e) *Ibid*. *vers*. *An autem*. — (f) *Lib*. 4. *num*. 163. *Qu*. *II*.

alii dicant. Secùs verò dicendum de Surdastro, si audiat saltem in confuso (*a*).

74. — III. *Pronunciatio integra*, id est, sinè mutilatione, quâ sensus verborum notabiliter varietur. Valet tamen Officium, si aliqua saltem servetur significatio verborum (*b*). IV. *Pronunciatio continuata*, scilicèt sinè interruptione in quâlibet Horâ; quæ autem interruptio inducit veniale, nisi aliqua excuset causa (*c*). Matutinum autem etiam sinè causâ potest à Laudibus separari; et sic pariter tres Nocturni, saltem per tres horas (*d*). Factâ tamen interruptione, adhùc culpabili, probabiliùs non teneris Horam repetere, cùm quilibet Psalmorum versus suam habeat significationem (*e*). V. *Horarum Ordo:* scilicèt ne invertatur. Inversio tamen non erit nisi venialis, etiamsi fiat frequenter; et etiam in choro, ùt probabilius ajunt *Cajet. Gavant. Laym. Sanch. Bonac.* etc. (*f*). Celebrare autem Missam antè Matutinum probabiliùs et communiùs non est nisi veniale cum *Less. Castrop. Conc. Tourn. Sot. Tolet. Bellarm. Croix, Salm.* et aliis pluribus (*g*). VI. *Tempus præfixum.* Tempus Matutini incipit ab horâ Vesperarum diei antecedentis usquè ad meridiem subsequentis (*h*). Idque probabiliter procedit etiam de Officio Defunctorum, extrà tamen Chorum. (*i*) Et de hoc adest etiam Decretum S. C. Rituum apud *P. Ferraris Biblioth. tom.* 4. *verb. Litaniæ pag.* 495. *Nota ad lit.* Non idem currit autem de Litaniis (*k*). An autem satisfaciat dicens Matutinum horâ secundâ post meridiem? Alii affirmant, uti *Salmantic.* cum *Sanchez, Trullench.* etc., dicendo id hodiè permitti ex consuetudine introductâ. Sed veriùs negandum cum *Holzman, Croix*, et *Concina*, quià tunc nondùm incœpta est hora Vesperarum, quæ est media inter Meridiem et Occasum; dies enim Ecclesiasticus

---

(a) *num.* 163. *Qu. III.* — (b) *num.* 165. — (c) *num.* 166. — (d) *num.* 167. — (e) *num.* 168. — (f) *num.* 170. *et* 171. — (g) *Vide lib.* 6. *num.* 347. — (h) *Lib.* 4. *num.* 174. — (i) *Ib. Q. II.* — (k) *Ib. Qu. III.*

non nisi ab horâ Vesperarum incipit. Quòd autem consuetudo undiquè jam introduxerit recitari Matutinum horâ secundâ post meridiem à majori parte Fidelium juxtà dicta de Consuetudine *Tom. I. Tract. II. n.* 79., hoc probandum esset; sed usquedùm non probatur possidet lex opposita (*a*). Tempus autem Horarum incipit à mediâ nocte ad meridiem; Vesperarum et Completarum à meridie ad mediam noctem (*b*).

75. — VII. *Intentio et attentio.* Requiritur *Intentio* (scilicèt recitandi) saltem virtualis; sufficit pro illâ, si ab initio sumpseris Breviarium ad recitandum. Communissimè autem, et probabiliùs cum *Suar. Castr. Less. Tournely, Pontas, Vasq.* et *Croix* cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; imò recitans implet, etiamsi positivè intendat nolle implere, quià implens non potest non implere, cùm satisfactio non pendeat à suâ, sed à voluntate legis, sivè Ecclesiæ (*c*). Requiritur insuper *Attentio*, saltem externa, scilicèt ne apponatur actio incompatibilis cum attentione internâ. An autem requiratur etiam interna? Alii affirmant requiri internam, quæ fit vel ad Deum, vel ad sensum, vel saltem ad verba, nempè ut rectè pronuncientur; quià aliàs, proùt dicunt, non esset oratio. Alii verò plurimi negant, dicentes veram esse Orationem, quæ fit cum intentione orandi, et attentione externâ; ità *Lugo, Palud. Coninch. Angl. Sylv. Croix*, et plures alii cum *S. Antonino* et *D. Thomâ* (*d*). Ratio 1. quià si attentio interna esset de essentiâ orationis, Ministrans Extremam-Unctionem sinè attentione internâ invalidè ministraret, cùm Forma hujus Sacramenti sit deprecatoria, *Indulgeat tibi Deus etc.* ex illo S. Jacobi: *Orent super eum, ungentes etc. Ep.* 5. 14. Sed id non potest dici, cùm constet ex Florentino ad valorem Sacramenti tria tantùm requiri et sufficere, nempè Materiam, Formam seu verba à Mi-

---

(a) *ib. Q. I.* — (b) *n.* 173. *v. Tempus.* — (c) *num.* 176. — (d) *n.* 177. *v. Tertia.*

nistro prolata, et intentionem ipsius faciendi quod facit Ecclesia. Ratio 2. quià si attentio interna de essentiâ orationis esset, etiam is qui cum involuntariâ distractione Horas persolveret, nec etiam satisfaceret. Propter has rationes minimè contemnendas, videtur hæc secunda sententia non posse dici improbabilis. Cæterùm conveniunt omnes, quòd ut dicatur quis non implere, oportet ut non solùm advertat distractionem, sed adhùc, ut plenè advertat se distrahi ab officio; aliàs, licèt voluntariè se distrahat, non tamen voluntariè se distrahit à recitatione. Scrupulosus autem propter distractiones nunquàm tenetur repetere (*a*).

76. — Quæritur IV. Quænam causæ excusent à recitatione Officii? Excusat I. *Infirmitas* gravis, sivè grave incommodum. Laborans autem tertianâ vel quartanâ tenetur recitare, et etiam anticipare, si commodè potest. Non tenetur tamen anticipare Matutinum in die præcedenti; nullus enim obligatur suo privilegio uti. Si quis commodè potest, tenetur dicere Officium cum Socio. In dubio an ob recitationem graviter lædaris, non teneris; secùs in dubio an excuseris, nisi habeas probabilem rationem: sed melius est tunc te remittas Medico, aut Superiori, vel saltem viro prudenti. Quandò autem urget morbus, si nequis recitare totum, nec teneris ad partem, quià aliàs magna superesset tibi scrupulosa anxietas, an pergere possis, vel ne, in reliquis recitandis; ità valdè probabiliter *Suar. Nav. Sanch. Lugo, Cardenas, Roncaglia* etc. (*b*). II. *Impedimentum* justum, putà si quis occupetur in Officio caritatis, quod non posset omittere sinè scandalo, aut notabili detrimento proprio, aut alieno, v. g. si nequiret differre Concionem sinè notâ, vel Confessiones aliorum in magno concursu (*c*). III. *Cœcitas* (*d*). IV. *Carentia* Breviarii. Teneris tamen dicere quæ mente retines, modò id, quod retines, pertingat ad quantitatem

---

(a) *n.* 177. *v. Cæterùm.* — (b) *L.* 4. *n.* 154. — (c) . 156. — (d) *num.* 157.

saltem parvæ Horæ. Et si cares Officio proprio, teneris recitare ex communi. Item si absquè magno incommodo potes Socium adhibere, teneris. An autem Beneficiarius teneatur etiam conducere Socium ad Horas persolvendas, si nequit solus? Adest duplex sententia probabilis; sed affirmativa est communior et tutior; imò omninò sequenda, si ille velit fructus percipere; cum solâ enim probabilitate opinionis oppositæ nequit possessionem fructuum inchoare, ùt rectè ajunt *Less. Soto*, *Salmanticenses*, *Concina*, *Tournely*, *Bon.* et alii communiter (*a*), juxtà dicta *Tract. X. n.* 8. V. Excusat *Dispensatio* Pontificis; et etiam proprii Episcopi (ad breve tamen tempus), si adsit causa: putà si dubitetur de morali impotentiâ (*b*).

§. III. *De Censuris in genere.*

(In hoc Paragrapho ponuntur tantùm Definitiones, Divisiones, et Principia, relictis quæstionibus, aliisque notitiis, quæ habentur *Tom. II. Tract. XIX*, ubi fusè egimus de Censuris.)

77. — QUÆRITUR II. Quid et quotuplex est Censura? *Censura est pœna spiritualis et Medicinalis, per quam delinquenti et contumaci per Ecclesiasticam potestatem aufertur usus quorundam spiritualium bonorum.*

78. — Dividitur censura 1. in Excommunicationem, Suspensionem, et Interdictum. 2. In eam quæ est *à jure*, nempè quæ fertur per legem generalem et permanentem, et eam quæ est *ab homine*, quæ scilicèt fertur à Prælato per particularem sententiam. 3. In eam quæ dicitur *latæ sententiæ*, quæque incurritur ipso facto; et *ferendæ sententiæ*,

(a) *Lib. 4. num.* 158. *et vide lib.* 3. *num.* 761. *Qu.* II. — (b) *L.* 4. *n.* 159.

quæ non incurritur nisi post sententiam, proùt sunt Censuræ latæ verbis futuri temporis : vide in *cit. Tract. XIX. n.* 2.

79. — Quæritur II. Quis potest ferre Censuras? Possunt omnes Superiores Ecclesiastici habentes jurisdictionem in foro externo, vel ordinariam, proùt Pontifex, Concilia, Episcopi, et ipsorum Vicarii, item Vicarii Capitulares, et Capitula Religionum, eorumque Prælati; vel delegatam, ùt sunt ii quibus ab habente ordinariam facultas committitur; vide *Tr. XIX. n.* 3. Quæritur III. Quid requiratur, ut quisquis possit ligari Censuris? Requiritur 1. Ut sit homo. 2. Ut sit baptizatus. 3. Ut sit rationis compos. 4. Ut sit persona determinata. 5. Ut sit subditus. Quoad Peregrinos verò vide *ib. n.* 6. Quæritur IV. Quid requiratur ad incurrendam gravem Censuram, putà excommunicationem majorem, vel suspensionem totalem, aut ad longum tempus? Requiritur 1. Peccatum grave, et aut Materia sit etiam per se gravis, aut saltem valdè conducens ad finem intentum. At in dubio Superioris Præceptum certè ligat. 2. Actus externus. 3. Actus consummatus. 4. Contumacia, ità ut delinquens sciat crimen, non solùm vetitum esse jure Divino, sed etiam Ecclesiastico. Vide autem illationes quæ ex his inferuntur *cit. Tract. XIX. num.* 7. Quæritur V. Quis possit à Censuris absolvere? A Censurâ latâ per sententiam particularem ordinariè is tantùm potest absolvere, qui eam tulit, vel ejus superior, aut successor, aut Delegatus. Ab illâ tantùm quæ lata est à jure, vel ab homine per sententiam generalem (modò non sit reservata) potest absolvere quivis Confessarius; vide *ibid. num.* 11.

80. — Hìc autem notandum 1. quòd Episcopi ex *Cap. Liceat* 6. *Sess.* 24. in Trid. possunt dispensare in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto; exceptis iis quæ oriuntur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad Forum contentiosum. Item possunt absolvere à quibuscunque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicæ reservatis, quoscunque sibi subditos in Diœcesi suâ per seipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum.

De hoc vide *Tract.* XX. *à n*. 29. Hanc autem facultatem potest Episcopus etiam generaliter aliis delegare; *ibid. n*. 34. Notandum 2. quòd prædicta facultas veriùs sublata est Episcopis respectu ad Hæresim, et alios casus reservatos in Bullâ *Cœnæ*, vide *n*. 38. Si tamen quis sit impeditus adire Romam, benè potest absolvi ab Episcopo : absolutè quidem, si impedimentum est perpetuum : sub juramento vero adeundi Romam, si est temporale, exceptis semper mulieribus et pueris; vide *ibid. n*. 39. *ad* 45. Insuper hìc obiter notandum 3. quòd excommunicatio Papalis in violantes Immunitatem Ecclesiasticam, à quâ absolvendâ Clemens VIII. etiam Regularibus facultatem abstulit, proùt diximus in *Tract*. XX. *n*. 99., illa tantùm incurritur ab iis, qui violenter et injustè extrahunt ab Ecclesiâ confugientes ad eam; Clemens enim in suo Decreto nullam aliam excommunicationem Regularibus vetavit absolvere respectu ad violantes Immunitatem, quàm illam quæ declarata fuit à Gregorio XIV. qui in Bullâ 7. declaravit violantes Immunitatem, per extractionem confugientis ad Ecclesiam, incurrere ipso facto eamdem excommunicationem Papalem, quæ priùs fulminata fuit in violantes libertatem Ecclesiasticam à Paulo II. in *Extrav. Etsi Dominici*, *de Pœnit. et Rem*. et à Sixto IV. in aliâ *Extrav. Etsi Dominici*, *eod. tit*. Qui Pontifices hujusmodi excommunicationem ità sibi reservarunt, ut in generali concessione absolvendi à casibus Pontificiis, hæc non comprehenderetur. Nec obstat textus in *cap. Cùm pro tuâ*, *de Sent. exc*. ubi, cùm aliquis in Claustro cujusdam Monasterii quemdam Clericum verberasset, dicitur in textu illum duplicem incurrisse excommunicationem, unam quià percussit Clericum, alteram quià læsit Immunitatem. Nam communiter notant DD. cum *Fagnan*. in cit. *cap. n*. 10. excommunicationem illam ob læsionem Immunitatis impositam fuisse non à jure, sed ab ipso Episcopo; ità *Abbas*, *Cardinal. Ancharan*. cum *Innoc*. qui verbo, *Duplicem*, sic adnotavit : *Duplicem*, *id est ob injectionem manuum ipso jure*, *et violationem Claustri ab ipso* (Episcopo)

latam. Hinc *Fagnan.* cum aliis in *cap. Inter alia de Immun. Eccl. n.* 102. ùt certum habet nullam adesse excommunicationem latæ sententiæ Papæ reservatam contrà percutientes, vel furantes in Ecclesiâ.

§. IV. De Censuris in specie.

Et I. *De excommunicatione.*

81. — Excommunicatio *est Censura, per quam privatur homo Communione Ecclesiasticâ.* Est duplex; *Minor*, quæ privat tantùm usu passivo, seu receptione Sacramentorum; vide *Tract. XIX. n.* 26. et 27. Et *Major*, quæ privat etiam activo et omni communicatione, ùt infrà mox dicemus *n.* 83.

82. — Excommunicatus potest esse vel toleratus, vel vitandus. *Toleratus* est, quem Fideles non tenentur vitare, ex Constit. *Ad evitandum*, Concilii Constantiensis, nec etiam in Divinis, ùt probabiliùs ajunt DD. vide ibid. n. 25. Et idem dicitur de Suspensis et Interdictis toleratis. *Vitandus* est, quem Fideles tenentur vitare. Et dupliciter quis potest esse vitandus, vel quià est nominatim excommunicatus et denunciatus: vel quià est publicus percussor Clerici, vel Monachi; ità tamen, ut factum nullâ possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, ut dicitur in *can. Si quis suadente*, 17. *qu.* 4. Vide cit. *Tract.* XIX. *num.* 16. Hæc autem excommunicatio, si percussio est enormis, vel gravis, et publica, tantùm à Papâ absolvitur, nisi percussor sit mulier, aut impubes; hi enim possunt absolvi ab Episcopo, qui potest etiam absolvere à percussione levi adhùc publicâ; et adhùc à gravi, vel enormi, si sit occulta; vide *Tr.* XX. *n.* 46. *ad* 48.

83. — Excommunicatus igitur excommunicatione majori (esto sit toleratus) privatur 1. Suffragiis Ecclesiæ. 2. Beneficiis, ità ut Collatio Beneficii ipsi facta sit omninò nulla. 3. Susceptione et adminis-

tratione Sacramentorum ac omni usu Divinorum officiorum. 4. Omni communicatione Spirituali et Civili cum Fidelibus. Ex aliâ parte peccant Fideles, si communicant cum Excommunicato vitando, sivè in Divinis, nempè si cum eo Missam audiant, Officium recitent, sivè in Civilibus, scilicèt si illum alloquantur, cum eo habitent, societatem ineant, eum salutent, scribant ei; quæ omnia comprehenduntur illo versu : *Os*, *Orare*, *Vale*, *Communio*, *Mensa negatur*. Hi autem communicantes in tribus casibus peccant graviter. 1. Si communicant in Divinis. 2. Si in contemptum Ecclesiæ. 3. Si in crimine criminoso, id est si communicant in eodem crimine (putà concubinatu) ob quod ille est excommunicatus, et in hoc tertio casu incurrunt etiam excommunicationem majorem; in aliis verò regulariter loquendo) peccant tantùm venialiter, et ligantur solâ excommunicatione minori; à quâ culpâ et excommunicatione excusat necessitas, utilitas, lex conjugii, subjectio, et ignorantia, quæ alio versu continentur : *Utile*, *Lex*, *Humile*, *Rex ignorata*, *Necesse*. Vide de his *Tom. II. Tract. XIX. in toto Punct. II.* Dixi, *regulariter loquendo*, nam esto sit probabile quamcumque communicationem civilem cum Vitando esse tantùm venialem, probabilius tamen est esse mortalem, si sit frequens, cum proposito frequenter cum eo communicandi; vide *ibid. n.* 22.

II. *De Suspensione.*

84. — *Suspensio est Censura, quâ Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur.* Multipliciter autem dividitur Suspensio. 1. Alia est à jure, alia ab homine. 2. Alia fertur ad certum tempus, quo elapso expirat : Alia fertur absolutè, quæ manet donec per absolutionem auferatur. 3. Alia est ab Officio, nempè Ordinis, vel Jurisdictionis ; alia à Beneficio ; et alia ab utroque, tam ab Officio, quàm à Beneficio ; vide quæstiones super hâc Censurâ *Tract. XIX. ex n.* 64.

III. *De Depositione.*

85. — *Depositio est quæ privat simpliciter omni usu Officiorum et Beneficiorum.* Depositio autem alia est *Realis*, quæ dicitur etiam Degradatio. Alia *Verbalis*, quæ absolutè dicitur Depositio. Prima fit cum solemnitate, et privat privilegio tam Fori, quàm Canonis absquè spe restitutionis. Secunda verò fit sinè solemnitate, et utroque Privilegio retento; vide *Tract. XIX. n.* 67.

IV. *De Interdicto.*

86. — *Interdictum est Censura Ecclesiastica prohibens usum tàm Divinorum officiorum, quàm aliquorum Sacramentorum, et etiam Ecclesiasticæ Sepulturæ usum, quatenùs talis est.* Dicitur, *quatenùs talis est*, quià excommunicatio etiam privat eodem usu, sed quatenùs est communicatio cum Fidelibus ; suspensio autem non impedit propriè usum, sed exercitium potestatis Ecclesiasticæ. Interdictum aliud est *Locale*, quod immediatè afficit locum ; aliud *Personale* immediatè afficiens perso-

nas. Potest esse etiam mixtum, quod afficiat immediatè tam locum, quàm incolas. Vide alia *Tr. XIX. n.* 68. Adest etiam *Cessatio à Divinis*, quæ definitur : *Prohibitio Clericis facta, ut abstineant ab officiis Divinis, et ab Ecclesiasticâ Sepulturâ.* Hæc non est censura, nec imponitur per modum medicinæ, sed tantum in signum mœstitiæ, ob aliquam gravissimam injuriam Deo vel Ecclesiæ irrogatam. Ipsa imponi potest, à quibus imponuntur censuræ.

V. *De Irregularitate.*

87. — *Irregularitas est impedimentum Canonicum, Ordinum sacrorum susceptionem, et susceptorum usum impediens.* Dictum est *impedimentum*, non Censura; quià sic vult communior et probabilior sententia; vide *Tract. XIX. n.* 73. Notandum hìc 1. quòd irregularitas non incurritur, nisi in jure sit expressa, ex *cap. Is qui, de Sent. exc.* Undè in dubio non incurritur, nisi dubium sit circà homicidium factum; in dubio enim, an quis ad illud concurrerit vel ne, habetur ùt irregularis; *ibid. num.* 79. *et* 80. Notandum 2. quòd ad incurrendam irregularitatem ex delicto, requiritur saltem scientia Legis Ecclesiasticæ prohibentis. An autem etiam scientia pœnæ? Probabiliter adhùc affirmant *Nav. Sylvest. Sanch. Castrop. Ronc.* etc. Vide *ibid. n.* 83. *et* 84. Irregularitas tollitur 1. per cessationem causæ, si sit ex defectu ætatis, ignorantiæ, aut paupertatis; vel infamiæ facti, quæ tollitur etiam per mutationem loci, aut per emendationem; nam aliàs, si est juris, scilicèt per sententiam, requiritur dispensatio. 2. Per Baptismum (si sit ex delicto). 3. Per dispensationem. 4. Per Professionem Religiosam; vide *n. ib.* 85. ad 87.

88. — Irregularitas alia est ex *delicto*, alia ex *defectu*. Irregularitates ex *delicto* sunt sex. I. ob Baptismum seriò et scienter iteratum, et tunc fit irregularis tam baptizans, quàm baptizatus; Vide

Tract. XIX*n*. 88. II. Ob violationem censuræ, nempè si quis eâ innodatus scienter exercet actum Ordinis solemniter; *n.* 89. III. Ob peccatum, quo Clericus scienter et seriò actum Ordinis sacri, quem non habet, solemniter exercet; *num.* 89. et 90 IV. Ob aliquas furtivas susceptiones Ordinum, id est 1. si quis accipit Ordinem sinè approbatione Episcopi, ex *cap. de Eo, qui furt. et r.* 2. Si absquè dispensatione ejusdem suscipit eâdem die plures Ordines, quorum unus est sacer, ex *cap.* 2. *et* 3. *eod. tit.* 3. Qui post Matrimonium contractum antè consummationem accipit Ordinem sacrum, uxore renitente, ex *Extrav. Antiquæ, de Voto.* Vide *cit. Tr.* XIX. *n.* 91. Diximus autem *ob aliquas*, nam aliæ furtivæ Ordinum susceptiones (enumeratæ in hâc *App. n.* 46.) inducunt tantùm suspensionem (Papæ quidem reservatam, si est publica), sed non irregularitatem. Et idem probabiliter dicendum de eo qui censurâ irretitus sacrum accipit Ordinem, scilicet quòd non fiat irregularis, nisi in ipsâ Ordinatione Ordinem ultrò exerceat, juxtà dicenda hìc *n.* 91. V. Ob enormia crimina, si sint publica et notoria facto, vel jure, habeantque à jure annexam infamiam, ùt sunt adulterium, incestus, sodomia, perjurium in judicio, hæresis, simonia, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, raptus mulierum, et similia. Hæc tamen irregularitas, si est facti, tollitur per emendationem, si juris per dispensationem; vide *Tract.* XIX. *n.* 92. VI. Ex injustâ mutilatione; et tantò magis ex homicidio voluntario ex *cap. Si quis,* 1. *de Homic.*, et ex *Clement. unic. eod. tit.* Hæcque irregularitas extenditur etiam ad mandantes, consulentes, aut aliter concurrentes, ex c. *Si viduam, Dist.* 50. Vide alia super hoc puncto *Tract.* XIX. *n.* 74. *et seq.*

89. — Irregularitates autem ex *defectu* sunt octo, I. Ex defectu *Animæ*, ex quo irregulares sunt, 1. amentes, phrenetici, et epileptici. 2. Illiterati, juxtà dicta hìc *n.* 35. 3. Neophyti, seu recenter conversi. II. Ex defectu *Corporis*, nempè si quis habet vitium, quod vel impedit congruum exercitium Ordinis, vel notabilem affert indecentiam. Ex primo

capite *impedimenti* sunt irregulares cæci, surdi, muti, carentes manu, aut digitis omnibus, aut pollice, vel indice. Ex secundo autem capite *deformitatis*, sunt irregulares leprosi, carentes nasu, et aliter monstruosi, putà habentes gibbam valdè enormem; vide *Tract.* XIX. *n.* 116. *ad* 125. III. Ex defectu *Natalium*, ex quo sunt irregulares omnes illegitimi; qui tamen legitimantur, vel per subsequens Matrimonium, vel per Professionem Religiosam, vel per Dispensationem Pontificis; vide ibi *n.* 126. *ad* 129. IV. Ex defectu *Ætatis*, de quo vide dicta hìc *num.* 43. *et* 44. V. Ex defectu *Sacramenti*, nempè ex Bigamiâ : dicitur *Sacramenti*, eò quòd duas ducens uxores nequit aptè significare unionem Christi cum Ecclesiâ, quæ fuit unica ejus Sponsa. Bigamia autem triplex est, quæ impedit à susceptione Ordinum, scilicet 1. *Vera* quandò quis cum duabus successivè verum contraxit Matrimonium. 2. *Interpretativa*, quandò quis solâ fictione juris censetur duas habuisse uxores, de quo vide *cit. Tract.* XIX. *n.* 134. *ad* 139. 3. *Similitudinaria*, quæ contrahitur ex attentatione Matrimonii (quamvis invalidi) cum corruptâ, vel cum virgine, post votum solemne emissum in Religione, vel post susceptionem sacri Ordinis; vide *ibid. n.* 138. VI. Ex defectu *Infamiæ;* de quâ vide dicta hìc *n.* 88. ad V., nam irregularitates ex defectu et ex delicto ob infamiam in idem coincidunt. VII. Ex defectu *Libertatis :* undè sunt irregulares: 1. omnes servi, propriè dicti. 2. Conjugati. 3. Curiales obligati Curiæ propter juramentum, aut stipendium. 4. Milites, saltem quandiù juramento tenentur : vide *Tract. XIX. n.* 142. *ad* 145. VIII. Ex defectu *Lenitatis*, scilicèt ex licitâ mutilatione membri, quæ fit à Chirurgis cum incisione, vel adustione, vel ex licito homicidio in bello justo offensivo, aut in judicio per coöperationem activam, efficacem, proximam, et ad occisionem ordinatam; vide *ibid. n.* 146. *ad* 148.

Sectio II. *De Diaconatu.*

Quid Diaconatus? et quæ ipsius Materia et Forma 90. *Officia Diaconi. Censurâ ligatus etc. De Pœnitentiâ impositâ ab Episcopo, an implenda sub gravi* 91.

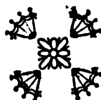
90. — DIACONATUS est *Ordo, quo confertur potestas immediatè assistendi Sacerdoti in Missâ, porrigendo ei patenam cum hostiâ, et calicem cum vino: item legendi Evangelium, et prædicandi.* Sententia nobis probabilior (juxtà dicta hìc *n.* 29.) tenet unicam Diaconatûs Materiam esse manuum Episcopi impositionem, unicamque Formam esse verba Episcopi: *Accipe Spiritum-Sanctum ad robur etc.* Sed quià altera sententia etiam est probabilis, ideò tenenda, nempè quòd porrectio instrumentorum etiam sit materia integralis partialis; ac propterea dicendum quòd Materia Diaconatûs est duplex, scilicèt impositio manûs dexteræ Episcopi, cum Formâ: *Accipe Spiritum-Sanctum etc.* et traditio libri Evangeliorum cum Formâ: *Accipe potestatem legendi Evangelium etc.* Ambo autem sunt Materiæ et Formæ partiales unum Ordinem constituentes. Valeret etiam traditio Bibliorum, quià ibi jam continentur Evangelia. Sed dices: Ab initio quomodò ordinabantur Diaconi, quandò deerat liber Evangeliorum? Respondetur Christum Dominum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi in specie Materias et Formas Sacramentorum, quorum ipse non determinavit. Et juxtà hanc sententiam Character imprimitur in *ipsâ Libri traditione*, ùt dicit *D. Thomas*, sivè in prolatione secundæ Formæ (*a*), ità juxtà hanc sententiam; sed vide dicta *Tract. XVII. n.* 14. *ad* 16.

91. — Officia Diaconi (præter dicta) sunt, 1. solemniter baptizare: sed nonnisi de licentiâ Paro-

(a) *Lib.* 6. *n.* 748.

chi, et in gravi necessitate : aliàs Diaconus, qui baptizat solemniter sinè commissione, etiam in necessitate, irregularitatem incurrit. 2. Ministrare Eucharistiam ; sed pariter id non licet, nisi fiat ex commissione Parochi, et in necessitate gravi, nempè si populus sit communicaturus, et desit Sacerdos (*a*); aliàs si ministrat sinè commissione, etiam fit irregularis (*b*). 3. Deferre Pyxidem aut Ostensorium cum Eucharistiâ. 4. Prædicare, et lavare Corporalia in defectu Subdiaconi. Diaconus autem censurâ ligatus irregularitatem incurrit, si ministrat, juxtà dicta *n.* 88. ad II. Qui verò irretitus censurâ Diaconatum suscipit, non fit irregularis, nisi in Missâ Ordinationis ultrò Ordinem susceptum exerceat (*c*). Quæritur an obliget pœnitentia imposita Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo recitandi Nocturnum diei currentis, et Sacerdotibus tres Missas celebrandi? Alii affirmant ; sed probabiliter alii (ùt *Soto*, *Valentia*, *Castr. Pelliz. Gobat.* etc.) dicunt dicendas tantùm de decentiâ, non autem de obligatione, saltem non gravi, cum de eâ non constet (*d*).

(a) *lib.* 6. *n.* 237. *Qu.* I. — (b) *n.* 234. — (c) *Vide l.* 6. *n.* 799. *Dub.* 3. *v.* *Utrùm* (d) *l.* 6. *n.* 829.

Sectio 3.

Sectio III. *De Presbyteratu.*

§. I.

De Ordine Presbyteratûs.

92. — PRESBYTERATUS *est Ordo, quo confertur potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Jesu Christi, et absolvendi Fideles à peccatis.* Ordo autem Sacerdotii institutus fuit à Christo in Cœnâ, cùm dixit, *Hoc facite in meam commemorationem.* Et post resurrectionem, quandò dixit: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Quænam est materia Presbyteratûs? Juxtà nostram probabiliorem sententiam (ùt diximus hìc *n.* 29. et *Tract.* XVII. *n.* 16.) est unica, nempè secunda impositio manuum Episcopi cum Presbyterio. Sed probabilis est etiam sententia quòd sit duplex, nempè traditio Calicis cum vino, superpositâ Patenâ cum hostiâ, cujus Forma est: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium etc.* Et tertia impositio manuum, cujus Forma: *Accipe Spiritum-Sanctum, quorum remiseris peccata etc.* Et hæc sententia, cum sit probabilis, omninò in praxi tenenda est (*a*); vide dicta *Tract.* XVII. *n.* 16.

93. — Hinc dicimus I. quòd in Ordinatione Sacerdotum unà cum Calice et Patena, tradenda est utraque species, nempè panis et vini; aliter non daretur directa potestas ad integrum Sacrificium; et eodem tempore debet tradi, cùm potestas Sacerdotalis ad Sacrificandum sit indivisibilis; ità probabilior sententia, quæ omninò tenenda est (*b*). Item debet tradi ab eodem Ordinante et celebrante, ut dictum est *n.* 53. *in fin.* Dicimus II. quòd non sufficit tangere tantùm Calicem, et non Patenam, cùm probabilis sit sententia utrumque esse tangendum (*c*). Diximus III. quòd licèt ex communi sententiâ valide ordinatus sit; qui tantùm hostiam, et non Patenam tetigit: quià hostia et vinum sunt

---

(a) *Vide l.* 6. *num.* 749. — (b) *lib.* 6. *num.* 750. — (c) *num.* 753.

materia substantialis; et Calix ac Patena tantùm ob decentiam, adhibentur; attamen consultum est, ut talis Ordinatio repetatur, cùm quatuor DD. de eâ dubitent, et in Pontificali (ubi fit sermo de materiâ) dicitur: *Et cuppam calicis, et Patenam simul tangunt* (*a*): Et idem videtur dicendum de eo qui tangit tantùm Patenam, et Calicem, et non hostiam (*b*).

94. — Quæritur, quandò defectus suppleri debeat in Ordinatione Presbyteratûs? Si defectus est circà *essentialia*, nempè circà Materiam vel Formam, omninò Ordinatio repetenda est; et quidem tota, si defectus, sivè ejus dubium vertitur quoad traditionem primæ potestatis super Corpus Christi reale; si verò quoad secundam circà Corpus Mysticum, tantùm secunda repeti debet. Si autem defectus est circà *accidentalia*, tunc si est de re levi, putà si Ordinatus non dixerit Canonem, talis Ceremonia (aut similis) non oportet repeti; si autem in re gravi, quià si defuerit unctio manuum, vel si Neo-Presbyter non protulerit verba Consecrationis cum Episcopo, tunc defectus quamprimùm supplendus est, et ab eodem Episcopo (si fieri potest); aliàs graviter peccaret Ordinatus id negligendo, aut in Ordine ministrando (*c*). Quonam autem tempore præfati defectus suppleri debeant? Respondetur quòd si sint circà accidentalia, probabiliter quovis tempore suppleri possunt: si verò circà essentialia, idem dicunt *Salmanticenses* cum aliis: sed ex probabiliori et communiori sententiâ supplendi sunt temporibus statutis Ordinationum, ùt colligitur ex *cap. Presbyter. de Sacr. non iter.* Nisi agatur de solo dubio validitatis Ordinationis, ùt probabiliter plures DD. opinantur (*d*).

(a) *num.* 751. — (b) *num.* 752. — (c) *l.* 6. *num.* 758. — (d) *Lib.* 6. *n.* 759.

§. II.

De Sacrificio Missæ.

95. — SACRIFICIUM (loquendo in genere) sic definitur : *Est oblatio rei sensibilis facta Deo per immolationem in signum ejus supremi dominii.* Quatruplex autem potest esse Sacrificium : *Latreuticum*, ad Deum colendum : *Eucharisticum*, ad gratias agendas : *Impetratorium*, ad beneficia impetranda : *Propitiatorium*, ad veniam obtinendam.

96. — Missa verò definitur sic : *Est Corporis et Sanguinis Domini Jesu Christi consecratio et oblatio.* Et est verum Sacrificium, omnium aliorum rationem complectens; eademque est hostia, quæ in Cruce oblata fuit, *solâ offerendi ratione diversâ*, ùt docet Trid. *Sess.* 22. *cap.* 2. Essentiam Sacrificii alii dicunt consistere in *Consecratione*, alii in *Oblatione*, alii in *Sumptione*, alii demùm probabiliùs in *Consecratione* simul et *Sumptione*, ùt *Bellarm. Soto*, *Bonac. Tournely* (a). Ad essentiam autem Sacrificii probabiliùs requiritur Consecratio utriusque speciei, nempè panis et vini ; aliter non satis exprimeretur commemoratio Sacrificii cruenti Crucis (b).

97. — Quæritur I. Quæ requirantur ad Missam perficiendam ? Tria sunt necessaria : *Intentio*, *Materia*, et *Forma*. Requiritur *Intentio* consecrandi, sivè conficiendi Sacramentum, saltem virtualis, scilicèt quæ perseveret ex intentione actuali priùs habitâ : quam certè habet qui paratur et accedit ad celebrandum, juxtà dicta hìc *n.* 9. Plura nunc sunt notanda de Materiâ et Formâ Missæ. *Materia* est ipse Christus Dominus, realiter existens sub speciebus panis et vini. Panis consecrandus debet esse usualis et communis, ex farinâ triticeâ, et aquâ naturali (saltem pro majori parte) con-

---

(a) *num.* 305. — (b) *num.* 306.

fectus, igneque coctus per modum panis, et non cum aliâ materiâ ex æquo vel quasi permixtus (ùt ait *D. Thomas*), ac non corruptus, aut corruptioni proximus; aliàs non est materia apta. Ut autem sit materia licita, in Ecclesiâ Latinâ panis debet esse azymus, in Græcâ fermentatus (*a*). Hìc autem notandum 1. quòd si Græcus transit per loca Latinorum (et sic Latinus per Græciam), ubi non sit Ecclesia, in quâ Ritus Græcus servetur, potest pro suo arbitrio in azymo et in fermentato celebrare; ità communiter DD. (*b*). Notandum 2. quòd consecrare Hostiam fractam, vel maculatam non licet; sed non est mortale, nisi fractura vel macula esset valdè enormis; ùt dicunt *Quarti*, *Pasqual.*, et *La-Croix* addit cum *Gobato*, quòd si fractura deprehendatur post Oblationem, talis hostia licitè consecrabitur, secluso scandalo populi (*c*). Notandum 3. quòd hostia debet esse figuræ orbicularis, et major pro Sacerdote: si verò major desit, ùt dicunt *Roncaglia*, *Quarti*, *Elbel*, *Gobat.* et *Tamb.*, probabiliter potest Sacerdos, etiam causâ devotionis, consecrare minorem, modò (advertunt) absit populi scandalum; sed addunt quòd hoc scandalum facilè præcaveri potest, monendo populum de defectu hostiæ majoris (*d*).

98. — Vinum autem debet esse ex uvis expressum, cui ex gravi præcepto Ecclesiæ modica aqua est in Calice admiscenda (ad significandam unionem Fidelium cum Christo: quæ saltem non excedat tertiam vini partem; quamvis hanc opinionem aliqui DD. non admittant, nisi vinum sit generosum. Sufficit verò admiscere unam aquæ guttam (*e*). Non est materia apta vinum ex agrestâ, nec acetum, nec vappa (id est vinum cujus vis evanuerit), nec lora (vulgò *Acquata*). Vinum autem cum alio liquore etsi modico mistum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum,

---

(a) *l.* 6. *num.* 198. *ad* 205. — (b) *num.* 203. — (c) *num.* 204. — (d) *n.* 205. — (e) *n.* 208 *et* 210.

sed graviter illicita, ùt dicitur in Rubricâ; ubi idem docetur de vino, quòd *cæperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulùm acre.* Dicunt tamen *La-Croix*, *Gobatus* et *Sporer* (*a*), quòd deficiente alio vino, licet uti vino tantùm parùm acescente; ait enim *Card. Lambertinus* (*Notif.* 77. *num.* 2.) quòd præfata Rubrica deducta est ex doctrinâ *S. Thomæ* 3. *p. q.* 74. *a.* 5. *ad* 1. qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, *posse tamen de vino acescenti, quòd est in viâ ad corruptionem, licèt peccet conficiens.* Undè Rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniæ, sed tantùm illos qui tam proximè incipiunt constituere vinum acescens, vulgò dictum: *Vino colla puncta*, sivè *andato allo spunto.* Nec licet consecrare in vino congelato, nisi liquefiat dùm consecratur (*b*). Quòd autem vinum congelatum sit materia apta, nequit dubitari, dùm dicitur in Rubricâ (*de Defectu* §. *in hyeme*), *Si in hyeme Sanguis congelatur in calice, involvatur calix pannis calefactis etc. donec liquefiat.* Ergò per congelationem non corrumpuntur species vini, aliàs desineret esse ibi Sanguis Christi (*c*). Quid si Celebrans in sumptione adverteret vinum esse corruptum? Alii dicunt sufficere, ut sola fiat Consecratio vini. Sed meliùs est juxta Rubricam (nisi adsit scandalum iterùm vinum et novam hostiam consecrare, incipiendo à verbis: *Qui pridiè etc.* vide dicta *Tom. II. Tr. XV. n.* 54. Et in dubio an fuerit materia apta, etiam est repetenda Consecratio vini sub conditione, ùt veriùs ajunt *Croix*, *Pasqual.* et *Aversa* (contrà *Tamb.* et *Spor.*) quià possidet obligatio faciendi Sacramentum integrum (*d*).

99. — Insuper ad validam Consecrationem requiritur ut materia 1. sit sensibiliter (saltem moraliter) præsens, undè invalidè consecratur materia tam valdè modica, ut nequeat sensu percipi, aut valdè

(a) *n.* 206. *et* 207. — (b) *L.* 6. *cit. n.* 207. *Q.* II. — (c) *Vide ib.* — (d) *L.* 6. *n.* 206. *v. Quoad.*

remota, vel posita post tergum, aut parietem. Dicitur verò *saltem moraliter*, quià benè consecrat cæcus, vel existens in tenebris, si aliundè certus sit moraliter de præsentiâ materiæ (*a*). Requiritur 2. ut sit certa et determinata; saltem aliquo modo certo; tunc autem jam consecratur ex intentione virtuali, licèt de eâ Sacerdos consecrando obliviscatur (*b*). Si autem Ciborium tempore Consecrationis remanserit extrà Altare, probabilius est ipsum rursùs esse sub conditione consecrandum, ùt docet *Card. Lambertinus* (*c*), tunc enim dubium est an sit facta Consecratio (*d*). Quoad guttas autem vini separatas, sed intrà Calicem exsistentes, ait *La-Croix*, (*e*) expedire, ut Sacerdos intendat ea consecrare, ne quid sit in Calice non consecratum. Sed meliùs mihi videtur, id intendere de guttis proximis fundo, non verò de remotis (*f*). Si offerantur hostiæ parvæ paulò post oblationem, licitè consecrantur, mentaliter Oblatione suppletâ; *Gavant. Tanner. Possev. Aversa* etc. Id probabiliter fieri potest etiam post Canonem incœptum, ùt ajunt *Gobat. Quarti, Burghab. Possev. Diana, Tamb.* et *Card. Lambertin.* (*g*) saltem si aliter plures Communione carerent; aut etiam (censeo) si communicaturus non posset expectare, vel si persona gravis aut nobilis Communionem petat, dùm propter hujusmodi causas permittunt *S. Anton. Silv. Bon. Sa, Barb. March. Possev. Gob. Dicastil.* etc. dari posse etiam partem Hostiæ magnæ, vel dividi Hostias minores in plures particulas (*h*).

100. — Forma autem Eucharistiæ sunt verba, quæ proferuntur in Consecratione panis et vini. An autem in Consecratione vini sola verba, *Hic est Calix Sanguinis mei*, sint de essentiâ, vel etiam

---

(a) *Lib.* 6. *num.* 211. *ad* 213. — (b) *num.* 214. *ad* 216. — (c) *De Sacr. Miss. lib.* 3. *cap.* 18. *num.* 6. — (d) *l.* 6. *num.* 217. — (e) *Croix lib.* 6. *p.* 1. *num.* 449. — (f) *Vide Opus nostrum lib.* 6. *n.* 215. *v. Quær.* — (g) *Lamb. de Sacr. Mis. l.* 3. *c.* 18. *n.* 5. — (h) *Vide opus nostrum l.* 6. *n.* 217. *v. Ib.*

alia? Utraque sententia est probabilis; sed certè graviter peccat reliqua omittens (*a*). An verò ad Consecrationem requirantur de necessitate Sacramenti verba præcedentia: *Qui pridiè quàm pateretur etc.?* Communis sententia negat, sed *Scotus* dubitat, ejusque sententiam *Du-Pasquier* et *Continuator Tournely* dicunt non carere omni probabilitate; atque ego dicere improbabilem non audeo (*b*). Forma autem Eucharistiæ debet proferri *recitativè et significativè*, id est referendo verba Christi, et applicando illa ad materiam præsentem, ut transmutetur ipsa in Corpus et Sanguinem Christi, ùt ajunt *Concina* et *Salm.* cum *D. Thomâ* (*c*). Si quis autem propter balbutiem diceret, *Hoc est colpus meum*, vel *copus meum*, vel *corpus meus*, vel *calis*, vel *sanguis*, validè consecrat, ùt *Suar. Lugo*, *Croix*, et alii communiter, ex *c. Retulerunt, de Cons. D. 4.* ubi baptisma collatum, *In nomine Patria*, *et Filia*, *etc.* validum declaratur; ratio est, quià voces ità sunt constitutæ, ut si aliquandò cum vitio proferantur, idem significent, modò alium sensum non ingerant (*d*). Hìc autem advertendum sedulò id quod ait Rubrica (*tit.* 5. *n.* 2.) *Si celebrans non recordatur se dixisse quæ in Consecratione communiter dicuntur, non debet turbari* (scil. repetere). *Si verò valdè probabiliter dubitat se aliquod essentiale omisisse, iteret formam, saltem sub tacitâ conditione.*

101. — Quæritur II. Quomodò Christus sit præsens in Eucharistiâ? Respondetur, Christum in Eucharistiâ non esse præsentem per *productionem*, *nec per adductionem* de Cœlo, sed per conversionem substantiæ panis in substantiam Corporis Christi, cui conversioni convenienter aptatum est nomen *Transubstantiationis*. Christus autem sub panis et vini specibus continetur sacramentaliter, et ineffabili modo, qui debet credi, sed intelligi non potest (*verbis exprimere vix possumus*, ait Trident. *Sess.* 13. *cap.* 1.); Salvator enim existit ibì sinè extensione

---

(a) *n.* 223. — (b) *Vide l.* 6 *n.* 220. *ad* 224. (c) *Num.* 220. *in fin.* (d) *num.* 224.

partium in ordine ad locum, et tamen est ibì totum Christi Corpus cum Animâ et Divinitate per concomitantiam : et unaquæque pars Christi ibì extrà aliam existit. Atque Christus est *totus* et *integer sub quâvis ipsius speciei parte*, ùt docet Trid. *Sess.* 13. *c.* 3. Id tamen intelligendum, *separatione factâ*, ùt exprimitur ibidem *Can.* 3.; nam licèt sententia universè affirmans sit communior, non desunt tamen qui oppositum tuentur. In Eucharistiâ autem licèt non sumatur Persona Patris, nec Spiritûs S. proùt sumitur Persona verbi, quæ est hypostaticè Humanitati unita, tamen sunt in Eucharistiâ etiam Personæ Patris et Spiritûs S. ob naturalem unionem, sivè Naturæ Divinæ identitatem, quam habent cum Verbo.

102. — Quæritur III. Quinam sint in Missâ Offerentes? et quinam Effectus Missæ? Offerentes sunt tres : Christus qui est principalis offerens, Ecclesia, et Sacerdos, qui offert ùt Minister tam Christi, quàm Ecclesiæ; ità *Bellarminus* (*a*). Effectus autem Missæ sunt quatuor. I. Est *Remissio peccatorum*, non quidem immediatè et per se, sed mediatè per auxilium quod in Missâ impetratur ad pœnitentiam, quâ venia deindè obtinetur : ità communiter *Bell. Suar.* et alii cum *D. Thomâ* (*b*), qui ait Missam delere peccata, *in quantùm gratiam contritionis impetrat.* Idque rectè docent et communissimè AA. cum eodem S. Doctore (*loc. cit. num.* 1. *ad* 1.) contrà *Canum* et *Valentiam*, procedere tam de mortalium, quàm venialium culparum remissionem (*c*). II. est *Remissio pœnarum ;* hæ per Missam immediatè remittuntur homini justo, pro quo Missa offertur, communiter *Gonet*, *Suar. Concina*, *Salm.* aliique cum *D. Thomâ* (*d*) dicente quòd hoc Sacramentum, in quantùm est Sacrificium, habet vim satisfactivam. III. Est *Incrementum Gratiæ*, non jam ex opere operato et immediatè, ùt sentiunt ali-

(a) *De Sacr. Missæ cap.* 4. — (b) *in* 4. *dist.* 12. *quæst.* 2. *art.* 2. *quæst.* 2. *ad* 4. — (c) *lib.* 6. *n.* 311. — (d) 3. *p. quæst.* 79. *art.* 5.

qui, sed mediatè per auxilia quæ obtinentur ex Missâ ad bonos perficiendos actus, quibus Gratia augetur, ùt docent *Castropal. Vasq. Suar. Lug.* etc. communiter. IV. Est *impetratio bonorum* tam spiritualium, quàm temporalium, quatenùs animæ prosunt. (*a*)

103. — Hìc quæritur: pro quibus personis possit offerri Missa? Potest pro quibuscumque Fidelibus, infantibus, obsessis, et aliis, etsi existant in peccato. An autem pro Excommunicatis? Si ipsi sunt vitandi, nequit Sacerdos pro illis offerre Missam nomine Ecclesiæ, sivè ut Minister Christi, ex c. 2. *de Sent. excom.* Si verò sunt tolerati, probabilius est cum *Sanch. Navar. Lugo*, etc. contrà alios (*b*), posse Sacerdotem pro his offerre Missam etiam nomine Ecclesiæ; licèt enim etiam Tolerati sint exclusi à communicatione suffragiorum; tamen aliis datum est à Concilio Constantiensi (ùt habetur in *Extrav.* Martini V. *Ad evitanda*) liberè posse cum ipsis communicare adhùc in Divinis, proùt dictum est *Tom. II. Tract. XIX. de Censur. num.* 15. Sic pariter probabiliùs licet offerre Missam pro infidelibus, ùt docent *Bellarm. Laym. Suar. Salm.* etc. contrà *Sotum*, quià Christus pro omnibus se obtulit; idque certè licitum fuit in Lege Veteri; Judæi enim pro Gentibus sacrificare jam consueverunt (*l.* 1. *Machab. cap.* 12.) Pro Defunctis autem in Purgatorio existentibus certum est, et de Fide, ùt docet Trident. *Sess.* 22. *cap.* 2. et in *Can.* 3. quòd licitè et utiliter Missa offertur. Idque ex infallibili promissione Christi, ùt communiùs et veriùs (contrà *Canum* etc.) docent *Azor. Suar. Nav. Salm.* etc. quià, cùm certum sit quòd Missa utiliter pro Defunctis offeratur, hoc non potest esse nisi ex promissione Christi (*c*).

104. — Quæritur IV. Quotuplex est Fructus Missæ? Respondetur: Fructus Missæ alius est *ex opere operato*, nempè ex merito Christi; alius *ex opere ope-*

(a) *l.* 6. *n.* 311. *v.* II. *Effectus.* — (b) *l.* 6. *n.* 309. — (c) *num.* 310.

rantis, scilicèt ex merito Sacerdotis. Item alius est *Meritorius*, alius *Satisfactorius*, alius *Impetratorius*. Item alius *Generalis*, qui obtingit omnibus Fidelibus vivis et defunctis; alius *Specialis*, sivè *Medius*, obtingens assistentibus Missæ, et ei cui applicatur; alius; *Specialissimus* obtingens soli celebranti, qui pro illo nequit ullum stipendium accipere, ex Prop. 8. damnatâ ab Alexandro VII.

105. — An Missa sit infiniti valoris, tam intensivè, quàm extensive? Plures DD. negant; plures verò alii probabiliùs affirmant, ùt *Gonet*, *Habert*, *Juven. Petroc. Pignatelli*, *Tourn. Concina*, *Holzm. Wigandt*, *La-Croix*, *Canus*, *Salm.* etc., ac pro his est etiam *D. Thomas*; quià Missa est idem, quàm Crucis Sacrificium, quod fuit infiniti valoris. Licèt autem valor sit infinitus, effectus tamen Missæ finitus est, ex finitâ capacitate hominum pro quibus offertur, quorum unusquisque percipit fructum juxtà suam capacitatem. Sed quià prima sententia est etiam probabilius, nequid Sacerdos accipere duplex stipendium à duobus, applicando eis Missam ambobus, ùt falso dicebat posse Prop. 10. damnata ab eodem Alexandro VII. Nec potest eam danti eleëmosynam applicare in generali cum aliis, nisi hoc faciat sub conditione si liceat (*a*).

106. — Quæritur V. Quid de stipendio Missæ? Stipendium accipere licet Sacerdotibus, etiam opulentis, ùt communiter docent *Suarez*, *Lugo*, *Conc. Tourn.* cum *Gerson*, et *Thomasin.* et aliis plurimis (contrà *Gennet.* et aliis paucis); quià quisque Operarius dignus est mercede suâ ex Apostolo 1. *Cor.* 9. (*b*).

107. — Sacerdos peccat graviter, si differat Missam promissam sub stipendio ultrà duos menses, ùt dicunt *Garcia*, *Philip. Ripa*, et alii cum *Lugo*; item *Instructor Confess. Novell.* (*c*) ac *Tourn*, qui ait esse communem sententiam, *benè posse aliquem acceptare stipendia Missarum ad duos menses* (*d*).

(a) *l.* 6. *n.* 312. — (b) *n* 317. *Qu.* I. — (c) *part.* 2. *n.* 406. — *l.* 6. *n.* 317. *Qu. II.*

Item *Concina*, qui nil aliud dicit, nisi quòd dilatio duorum mensium est gravis, ex Decreto S. C. Si verò Missa sit pro Defunctis, dilatio unius mensis erit gravis, ùt dicunt *Castrop. Escob.* et *Salm. (a)*. Imò si Missa dicenda sit pro instanti necessitate, putà imminentis mortis, vel alterius damni, tunc etiam dilatio hebdomadæ potest esse mortalis. Vide *Cabrinum (b)*. Rectè hìc autem advertit *Continuator Tournely*, quòd si quis multas daret Missas alicui Communitati ad celebrandum, non præsumitur contentus esse quòd Missæ celebrentur cum tantâ dilatione, proùt si dedisset uni Sacerdoti. Id verò non intelligendum, quòd omnes illius Communitatis Sacerdotes occupare se debeant ad eas subsecutivè dicendas; semper enim supponi debet Communitas alias etiam habere obligationes, sed quòd Missæ distribuendæ sunt majori Sacerdotum parti (aut saltem alicui eorum convenienti numero, si Communitas est valdè numerosa), et juxtà distributionem factam poterit deindè Communitas satisfacere inter tempus illud, quod unìcuique illius permittitur ad suam ratam satisfaciendam. Insuper hìc obiter notandum, quòd Innoc. XII. in Bullâ *Nuper*, ann. 1667. jussit omnibus Ecclesiarum Rectoribus ut in loco patenti exponant Tabellam onerum Missarum temporalium, et perpetuarum, ad hoc ne onerentur novis oneribus, quibus satìsfacere non valeant ùt debent (c).

108. — Nullì licet dare aliis Missas ad celebrandum, retentâ parte stipendii, sub pœnâ ipso facto incurrendâ suspensionis Papæ reservatæ, si est Clericus, et excommunicationis, si Laïcus, ùt habetur in Bullâ *Quanta cura*, Benedicti XIV. Et pars retenta tunc debet restitui, et probabiliùs Sacerdoti Celebranti potiùs, quàm pauperibus. Excipe nisi pingue illud stipendium detur alicui ratione personæ, vel Beneficii, aut Capellaniæ (etiam amovibili), vel Legati perpetui, quià tunc potest

(a) *Ibid.* — (b) *Cabrin. c.* 34. *n.* 216. — (c) *Vide op. cit. Instruct. p.* 2. *n.* 409.

persona hujusmodi partem excedentem retinere. Administratores autem Ecclesiarum ex Decr. S. C. confirmato ab Innoc. XII. nil possunt retinere, nec etiam pro expensis in celebratione Missarum, nisi Ecclesia alios non habeat reditus (*a*); vide hæc et alia fusiùs dicta de stipendio Missæ *Tom. II. Tr. XV. ex n.* 65.

109. — Parochi ex Bullâ, *Cùm semper*, ejusdem Benedicti XIV. datâ 29. Aug. 1741. tenentur applicare Missam pro populo omnibus diebus festivis, etiamsi congruam non habeant sustentationem. Si verò pingues habeant reditus, non tenentur sæpiùs Missas applicare, ùt in eâdem Bullâ declaratur (*b*); vide dicta *Tom. I. Tract. VII. num.* 29. Hìc autem obiter notandum, quòd in eâdem Bullâ Pontifex decrevit, ut Missa Conventualis, quæ singulis diebus canitur à Clero, pro benefactoribus applicetur, respiciendo benefactores in genere cujuscumque Ecclesiæ, quâvis consuetudine non obstante (*c*).

110. — Applicatio debet fieri antè celebrationem, vel antè Consecrationem. Veriùs autem (quidquid alii dicant) sufficit applicatio Missæ habitualis, ùt communiter docent *Suar. Lugo, Bonac. Tournel. Holzm. Conc.* et alii plures *(d)*. Si Missa nulli applicetur, fructus manet in thesauro Ecclesiæ, applicatio autem sub conditione non impletâ, valida est; si verò fiat primo qui offeret eleëmosynam, non solùm est illicita ex prohibitione Cl. VIII., sed tiam probabiliùs sæpè erit invalida (*e*).

111. — Quæritur VI. An Sacerdos teneatur aliquandò celebrare in anno? Negant, præciso scandalo, *S. Bonav. Cajet. Lugo*, et probabile putant *Suar. Laym.* et *Palaus.* Alii tamen communiùs cum *D. Thomâ* (quibus ego magis adhæreo) affirmant, cùm verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, probabiliùs verum contineant præceptum, ùt satis declarat Trid. *Sess.* 22. *Cap.* 1. dicendo:

(a) *Vide lib.* 6. *num.* 321. *et* 322. — (b) *lib.* 6. *num.* 325. *Qu.* II. — (c) *num.* 326. — (d) *L.* 9. *n.* 335. *Qu.* I. — (e) *n.* 337. *v. Dicunt.*

Apostolis...., eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba : Hoc facite etc. Præfati autem DD. dicunt, Sacerdos teneri ad celebrandum, saltem ter vel quater in anno, in Festis solemnioribus. Parochi verò debent Sacrum facere quodlibet die Festo, quo tenentur Oves illud audire (*a*); vide dicta *Tract. VII. n.* 29.

112 — Quæritur VII. An Rubricæ Missalis sint omnes præceptivæ, vel an aliquæ sint directivæ, sivè de consilio? Diversæ in hoc sunt sententiæ. Nos sequimur sententiam *Quarti*, *Merati*, et *Tourn.* qui dicunt Rubricas de agendis intrà Missam omnes esse præceptivas, et obligare juxtà gravitatem materiæ; nam in Bullâ S. Pii sic dicitur. *Districtè præcipientes, ut Missam juxtà ritum, modum, et normam in Missali præscriptam decantent, ac legant.* Nota To, *districtè præcipientes* (*b*). Rubricas autem de agendis extrà Missam, probabiliter dicunt plures DD. aliquas esse tantùm directivas, proùt manuum ablutio post Missam, et Orationes antè vel post Missam (*c*). Insuper hìc notandum Rubricas præscriptas in Cæremoniali Episcoporum ubique obligare, cùm in tribus Bullis ibì positis dicatur. *Cæremoniale prædictum in omnibus Ecclesiis servandum, præcipuè in Cathedralibus, et Collegiatis.*

113. — Quæritur VIII. Quandò Missa dici possit? Sic dicitur in Rubricâ : *Missa privata saltem post Matutinum et Laudes, quâcumque horâ ab aurorâ usquè ad meridiem dici potest.* Communiter autem dicunt DD. licere Missam terminare in aurorâ, et illam incipere parùm antè meridiem. Imò Benedictus XIII. et Clemens XII. declararunt posse in hoc tolerari latitudinem tertiæ partis horæ, tùm antè auroram, tùm post meridiem (*d*).699 Prætereà communiùs et probabiliùs dicunt *Sylvius, Castr. Bonac. Renc. Viva, Salm.* etc. quòd Celebrans non peccat mortaliter, nisi incipiat Missam integrâ horâ

(a) *lib.* 6. *num.* 313. — (b) *n.* 399. — (c) *Vide n.* 409. *et* 410. — (d) *l.* 6. *n.* 341. *vers. Omnes.*

antè auroram, vel horâ post meridiem; aliàs tantùm veniale committit, à quo excusat quævis causa rationabilis; imò causa gravior, proùt esset dandi Viaticum, aut solemnitatis, itineris, vel funeris, omninò excusat, etiamsi dilatio sit per integram horam (*a*). Ministrare autem Communionem licitum est usquè ad Vesperas exclusivè: et etiam in Vesperis, si adsit aliqua specialis causa, modò non sit intempestâ nocte, id est multo noctis tempore decurso (*b*). Celebrare autem antè Matutinum, et Laudes, alii dicunt esse mortale; alii nullum peccatum; alii autem veriùs et communiùs, ùt *Suar. Sotus*, *Sylvester*, *Tourn. Bellarmin.* etc. (quibus assentit etiam *Benedictus XIV. de Sacr. Missæ l.* 3. *Cap.* 14.) ajunt non esse mortale, quià talis gravis obligatio nequè exprimitur in Rubricâ, neque communiter est recepta ùt gravis; sed non excusari sentiunt à veniali, cùm id in Rubricâ jam inter defectus numeretur (*c*). Missam autem Conventualem dicere antè Matutinum et Laudes non excusatur à mortali, ùt communiter docent DD. contrà *Sanches* (*d*). Celebrare in die Cœnæ Domini, et Sabbati Sancti (quidquid alii dicant) nullo modo licet, nec etiam privatim, ùt patet ex Decreto Clementis XI. quod refertur (*e*), quodque confirmatum fuit ab Innoc. XIII. apud *Merat. in Indice Decretorum n.* 501.

114. — Quæritur IX. Ubi liceat Missam celebrare? Respondetur. In Oratoriis ab Episcopo benedictis, et designatis ad usus sacros, sivè in Seminariis, Conservatoriis, et Hospitalibus, et etiam in domibus privatis (modò Oratorium habeat januam in viâ publicâ); item in Oratoriis Religiosorum (*circà Regulares vide dicta Tract. XX. num.* 121. *et* 122), necnon in erectis in Palatiis Episcoporum, omnes possunt celebrare, et quovis tempore, etiam in Festis solemnibus, quià hujusmodi Oratoria sunt verè Ecclesiæ. In Oratoriis autem privatis, in qui-

(a) *Ibid. n.* 343. *ad* 346. — (b) *Num.* 252. — (c) *L.* 6. *n.* 347. — (d) *N.* 348. — L. 6. *n.* 350.

bus tantùm ex privilegio Pontificio celebrari potest, non licet Sacrum facere diebus in Indulto exceptis, scilicet Paschatis, Pentec. Natal. Epiph. Annunc. Ascens. Assumpt. B. V. SS. Petr. et Paul. et omnium SS. Nec potest in eis celebrari, nisi intersit aliqua ex personis, quibus directè concessum est Indultum, ùt declaravit Benedictus XIV. in Bullâ, *Cùm duo Nobiles* (a) Nec possunt ibì plures celebrari Missæ, si ibì dicitur (ùt consuetum est) *una Missa quotidiè celebretur;* declaravit enim Benedictus XIV. in Bullâ, *Magno*, sub die 2. Jun. 1751., illud *una* idem esse ac unica (b). An autem in his privatis Oratoriis possit ministrari Communio? Alii affirmant, alii communiùs negant; et Benedictus XIV. in *Ep. Encycl.* ad Episcopos Poloniæ sub eâdem die 2. Jun. prohibuit dari Communionem in privatis Oratoriis sinè licentiâ Episcopi (c). Celebrare autem in mari nunquàm licet, nisi ex licentiâ expressâ Pontificis (d).

115. — Celebrans in Ecclesiâ pollutâ per notoriam effusionem sanguinis in notabili quantitate (nam in *c.* 10. *de Cons.* dicitur, *sanguinis effusione*), vel seminis, aut per sepelitionem infidelis, hæretici, vel excommunicati, antequàm reconcilietur ab Episcopo (vel à Sacerdote ab Episcopo delegato, si Ecclesia fuerit tantùm benedicta), graviter peccat; sed nullam incurrit pœnam, ùt probabiliùs dicunt *Suar. Laym. Lugo*, et alii cum Benedicto XIV. *de Sacr. Missæ* (e). Sic etiam est mortale celebrare in Ecclesiâ execratâ, nempè si eodem tempore demoliti sint parietes pro majori parte, vel crusta ablata (f). An autem liceat Sacerdotibus celebrare in Ecclesiis Regularium contrà prohibitionem Episcopi? Vide dicta *Tract.* XX. *n.* 77.

116. — Quæritur X. Quæ requirantur sub gravi præcepto ad ritè Missam celebrandam? Requiritur

---

(a) *Vide lib.* 3. *num.* 319. *v. Probabilem.* — (b) *lib.* 6. *num.* 359. *circà fin.* — (c) *Cit. num.* 359. *vers. Quæres.* — (d) *N.* 358. *circà fin.* — (e) *L.* 6. *n.* 361. *ad* 366. — (f) *N.* 367. *et* 368.

I. *Altare*, sive *Ara* lapidea ab Episcopo consecrata, cum Sepulchro Reliquiarum et Sigillo, ubì omninò reponendæ sunt Hostia, et Particulæ consecratæ (*a*). Execratur autem Altare, ità ut mortale erit in eo celebrare, si mensa consecrata removetur ab inferiori structurâ, vel si Ara notabiliter frangitur, aut ab eâ auferuntur Reliquiæ, aut Sigillum, proùt habetur in Decreto S. C. Rituum (*b*). In Altari requiruntur etiam tres mappæ, nec sufficiunt duo ut aliqui dicunt; sufficiunt tamen una separata, et altera duplicata (*c*).

117. — Requiritur II. *Calix*, et *Patena* consecrata. Execratur aut Calix, si notabiliter frangitur in cuppa, vel si in fundo perforetur; non verò si pereat ejus inauratio, ùt probabilius et communiter docent *Lugo*, *Suar. Sylvest. Tournely*, *Laym.* etc. Hinc probabilius est, Calicem de novo inauratum non indigere novâ consecratione; hoc tamen intelligitur, si Calix tantùm superficialiter inauretur, nam si ad ipsum inaurandum tota ejus superficies eradatur, tunc probabilius est cum *Suarez*, *Sylvio*, et aliis, Calicem rursùs fore consecrandum; exemplo Ecclesiæ, quæ (ùt diximus *n.* 115. *circà fin.*) si ejus crusta tota, vel in majori parte pereat, vel auferatur, iterùm consecranda est. Celebrare autem in Calice nunquàm de aurato, probabilius est esse illicitum, sed non nisi venialiter, ùt dicunt *Lugo* et *Tournely*. Cùm Calix separatur à pede, amittit utique consecrationem, si cuppa est pedi fixa; secùs si pes est tornatilis, et de se separabilis (*d*). Communiter autem docent *Laym. Gav. Tourn. Bon. Ronc.* etc. Pyxidem non esse consecrandam (*e*). Dubitatur verò an saltem sit benedicenda? Negant communiùs *Suar. Sylv. Azor. Sot.* etc. Idque non videtur improbabile; sed probabiliùs affirmant *Salm. Tourn.* et alii cum *Card. Lambertino* (qui tamen omissionem non reputat

---

(a) *Lib.* 6. *num.* 372. *et* 373. — (b) *Num.* 369. — (c) *Num.* 374. *et* 375. — (d) *Lib.* 6. *num.* 370. — (e) *Lib.* 6. *num.* 384.

plùs quàm venialem), quià hoc est conformius Rubricæ Missalis, in quo dicitur quòd Sacerdos Hostias pro Communione *locat antè Calicem, aut in aliquo vase mundo benedicto.* Et idem dicendum de Lunulâ Ostensorii, ubì in Expositionibus Hostia collocatur (*a*).

118. — Requiritur III. *Vestes sacræ*, benedictæ ab Episcopo, vel ab alio habente facultatem à Pontifice. Graviter peccat qui celebrat sinè Albâ, aut Stolâ, aut Manipulo, aut cum ipsis non benedictis (nisi gravis excuset necessitas) secùs tamen plures DD. non improbabiliter dicunt de Celebrante sinè cingulo, aut amicto (*b*). Quoad Cingulum declaravit S C. 21.. Jan. 1701. Sacerdotem congruentiùs uti cingulo lineo, quàm serico. Vestes autem execrantur, quandò usum suum deperdunt, nempè si ab Albâ manica abscinditur: Cingulum, si ità rumpitur ut neutra pars cingere possit: Stola, si non possit humeros operire: vel si pars ejus ità scinditur, ut deperdatur forma, nec sufficit eam resarcire, destructâ enim formâ, desinunt partes esse sacræ (*c*). Color autem Vestium probabiliùs est quòd sit de præcepto, non tamen gravis (*d*).

119. — Requiritur IV. *Corporale benedictum* ex lino, vel cannabe (*e*). Execratur autem Corporale, si ità frangitur, ut non possit ampliùs decenter continere Calicem et Patenam cum hostiâ (*f*). Cavendum est, ne Corporale sit valdè immundum, in quo dicunt *Suarez, Laym.* et *Tamb.* posse etiam graviter peccari; quamvis addat *Tamb.* ex eodem *Suar.* illud *valdè immundum* difficulter evenire. Cæterùm uti Corporali, et aliis paramentis immundis licèt non valdè, non excusatur à veniali, nisi alia haberi nequeant, ùt *Croix* cum *Suar.* et *Gobat.* Imò ait *Tourn.*, quòd in necessitate, nempè si Sacerdos aut alii deberent omittere Missam de præcepto, licitum est uti Corporali etiam notabiliter immundo (*g*).

(a) *num.* 385. — (b) *Num.* 377. — (c) *num.* 371. — (d) *Num.* 378. *Dub.* 5. — (e) *Lib.* 6. *n.* 386. — (f) *n.* 371. — (g) *L.* 6. *n.* 371.

120. — V. *Palla* etiam debet esse benedicta, et ex lino, vel cannabe, saltem ex parte interiori, ùt ait *Suar.*; sed ex Decreto S. C. dictum fuit: *Non adhibenda est Palla à parte superiori drappo serico coöperta.* Non autem improbabiliter dicunt *Sotus* et alii, quòd celebrare sinè Pallâ, non est mortale, cùm ipsa sacras Species non tangat immediatè (*a*). Requiritur etiam *Purificatorium*, quod probabiliùs non oportet ut sit benedictum (*b*).

121. — Requiruntur VI. *Missale Romanum* continens saltem integrum Canonem. Dicunt autem communissimè et probabiliter *Suarez*, *Vasq. Layman*, *Palaus*, *Lugo*, *Salm. Croix etc.* non peccare Celebrantem sinè Missali, si memoriter benè sciat dicenda, et ob præteritam experientiam non sit ei periculum errandi. Uti verò Missali Regularium (scilicèt celebrando juxtà eorum ritum) est mortale etiam in ipsorum Ecclesiis (*c*). Requiritur VII. *Minister* sub gravi obligatione, saltem usquè ad oblationem, nisi urgeret necessitas dandi Viaticum, vel etiam ne omittatur Sacrum in die Festo. Minister debet esse masculus, nam fœminæ sub gravi culpâ prohibetur immediatè ministrare in Altari. Dicunt tamen communiter *Layman*, *Suar. Tourn. Molf. Homob.* etc. non peccare graviter qui celebrat respondente muliere. Imò dicunt *Palud. Wigandt*, *Tourn. Lugo*, *Laym.* etc. benè permitti, quòd fœminæ quandòque respondeant à longè, maximè si sint Moniales, modò (ùt diximus) non immediatè in Altari ministrent (*d*).

122. — Requiritur VIII. *Crux cum Crucifixo*, etiamsi in Altari expositum sit SS. Sacramentum, ùt habetur ex Cæremoniali Episcoporum, et Decr. S. C. Utrùm autem sit mortale celebrare sinè Cruce? Negant communiter *Laym. Suar. Bonac. Tournely*, *Concina*, *Habert*, *Merati* etc. Sed animadvertendum, quòd Benedictus XIV. in Decreto directo ad omnes Episcopos sub die 16. Julii ann.

(a) *num.* 388. — (b) *num.* 389. — (c) *n.* 390. — (d) *L.* 6. *n.* 391. *et* 392.

1746. incipiente *Accepimus* (vide apud *Bullar. tom.* 2. *Decretum* 17.) sic ibì in fine vers. *Itàque*, præcipit: *Illud vobis præcipimus, ut nullo modo patiamini rem Divinam fieri ad hujusmodi Altaria, nisi Crucifixus inter candelabra ità promineat, ut Sacerdos ac populus eumdem Crucifixum facilè et commodè intueri possint; quod evenire nequit, si exigua solùm Crux minori Tabulæ defixa Fidelibus exhibeatur.* Priùs enim in eodem Decreto vers. *Equidem*, dixerat: *Illud permittere nullatenùs possumus; quòd Missæ Sacrificium in his Altaribus celebretur, quæ careant imagine Crucifixi, vel ipsa incommodè statuatur antè Presbyterum celebrantem, vel ità tenuis et exigua sit, ut ipsius Sacerdotis et populi assistentis oculos penè effugiat.* Hìc etiam notandum ex Ceremoniali Episcoporum, quòd si in Altari adest statua Crucifixi, non oportet, ut alia Crux apponatur. Idque confirmatur in præfato Decreto Benedicti, dùm ibì dicitur ex sententiâ *Pasqualigi*, *Quarti*, et *Giribaldi*, cui se conformavit S. C. Rituum in quodam Decreto apud *Meratum* (*n.* 400.) sufficere Crucifixum in majori Tabulâ Altaris depictum, aut cælatum. Docet etiam *Pignatellus* (*a*) non esse opus, ut Crux, aut aliæ Sacræ Imagines sint benedictæ (*b*). Requiritur IX. *Duplex Candela* accensa ex cerâ: non ex sebo, vel oleo, nisi celebrandum sit ex necessitate, non autem si ex devotione (*c*). Requiruntur X. et ultimò, *Bursa*, *Velum*, *Pulvillus* (sivè *Legile*), et *Manutergium*; at sine istis celebrare meritò ait *La-Croix* nullum esse peccatum (*d*). Celebrare capite coöperto per totam missam est mortale, secùs usquè tantùm ad Canonem (*e*).

123. — Notandum 1. quòd Neo-Presbyteri consecrando cum Episcopo, verè celebrant, licèt unum Sacrificium faciant: in quo autem primarius Celebrans est Episcopus, et Sacerdotes sunt etiam causæ totales Consecrationis, sed morales, quæ unum

---

(a) *Pignatell. tom.* 9. *Consult.* 89. — (b) *L.* 6. *n.* 393. — (c) *n.* 394. — (d) *n.* 395. — (e) *n.* 397.

effectum pariunt : ad differentiam causarum totalium physicarum, quæ diversos causant effectus. Quisque autem Ordinatus in Sacerdotium debet tunc proferre verba Consecrationis, cum intentione consecrandi, attamen sub conditione si conformentur sua eodem tempore cum verbis Episcopi, aliàs graviter peccaret (*a*).

124. — Notandum 2. quòd Episcopus Neo-Presbyteris tres injungit Missas celebrandas, unam de Spiritu Sancto, aliam de B. Virgine, tertiam pro Defunctis. An autem sit obligatio gravis has dicendi Missas? Affirmant *Suar. Laym. Azor.* etc. Sed negant *Sotus, Palaus, Val. Pelliz.* etc. Cæterùm duo videntur certa, 1. quòd hoc Episcopi præceptum transgredientes saltem venialiter peccent; 2. hujusmodi præceptum non obligare ad applicandas Missas pro Episcopo, cùm id non exprimatur; tantò magis quià ipse subdit : *Et etiam pro me orate.* Nota autem, quod illæ tres Missæ dicendæ sunt primis diebus, in quibus Missæ votivæ dici possunt (*b*).

125. — Notandum 3. quòd ùt communiter traditur, Missa celebranda est altè, breviter, clarè, devotè, et exactè. *Altè*, ità ut non dicantur submissè, quæ altè sunt dicenda : sed ità proferantur, ut saltem à *Circumstantibus audiantur*, proùt dicit Rubrica; alioquin Celebrans non excusatur à culpâ, sed tantùm veniali. Idem dicendum de eo qui altè recitat, quæ submissè dici debent. Imò *Gavantus* et *Quarti* putant esse mortale (sed non satis id ratione probant) dicere altâ voce ea quæ submissè sunt dicenda, et consentit *La-Croix* quoad verba Consecrationis, dicens peccare mortaliter qui illa proferret ità elatè, ut audirentur ad decem passus, ubi magna esset Populi pars; sed meritò *P. Concina* hoc non audet approbare (*c*). *Breviter*, id est ut ordinariè loquendo non excedatur media hora, monente Rubricâ, ut Missa non dicatur *nimis morosè, ne Audientes tædio afficiantur*. Subdit au-

---

(a) *n.* 232. — (b) *L.* 6. *n.* 829. — (c) *N.* 415. *et* 416.

tem Rubrica, *Nec nimis festinanter ;* hinc sapienter ait *Card. Lambertinus* (*a*) cum aliis communiter, Missam non debere esse longiorem dimidiâ horâ, nec breviorem triente, id est tertiâ parte horæ. Qualiter autem peccent qui celeriùs celebrant, vide dicta *Tom. II. Tr. XV. à num.* 84. ubi diximus Missam (etiamsi sit Defunctorum) persolventem infrà quadrantem non excusari à culpâ gravi. *Clarè*, id est sinè verborum mutilatione; quæ si sit notabilis, et sensus per ea varietur, erit mortalis (*b*). *Devotè*, id est sinè distractione, quæ si voluntaria sit in Canone, et præsertim in Consecratione et Sumptione, erit mortalis, ùt vult *Tamburinus*, licèt aliqui contradicant. Si autem habeatur extrà Canonem, dicitur idem quod dictum est de Horis Canonicis (vide *num.* 75.) *Exactè*, id est ne omittatur aliquid de iis quæ dicenda sunt. Hìc autem notandum; quòd si omittantur partes ordinariæ, nempè quæ in Missâ semper dicenda, vel agenda sunt, erit mortale, si materia sit notabilis, proùt esset omittere in Canone quamlibet Orationem, vel *Pater noster*, vel fractionem Hostiæ cum illius mixtione in Calice, vel Purificationem Patenæ et Calicis post Sumptionem, vel octo aut decem verba Canonis. Sic pariter erit mortale extrà Canonem omittere totum introitum, vel duas ex Collectis principalibus vel Epistolam, Evangelium, Offertorium, vel infusionem aquæ in vinum consecrandum. Veniale tamen erit omittere tantùm Psalmum, *Judica*, vel *Kyrie eleison*, unam ex Collectis, unam vel alteram crucem super oblata, tunsionem pectoris, vel ablutionem digitorum, et idem probabiliter dicunt *de Lugo*, et alii de Evangelio S. Joannis (*c*). Sic quoque veniale tantùm est omittere partes extraordinarias, uti sunt, *Gloria*, *Credo*, *Sequentia*, *Tractus*, propriam Præfationem, aut *Communicantes*, et *Hanc igitur* propria; ità communiter omnes, nisi tot partes omittantur, quæ simul sumptæ notabilem con-

(a) *Notif.* 34. *num.* 30. — (b) *Lib.* 6. *n.* 407. — (c) *L.* 6. *n.* 403. *ad* 406.

stituerent materiam, ùt benè advertunt *Concina* et *Wigant*, quicquid dicant *Quarti* et *Pasqual.* (*a*).

126. — Notandum 4. prohiberi Missas Votivas, vel *de Requiem* in Dominicis et Festis duplicibus, atque in Octavis privilegiatis; nisi graves urgeant causæ, nempè si urgeat publica necessitas, si fiat expositio SS. Sacramenti per 40. horas, item in die obitûs præsente cadavere etc.; hæc autem intelligenda tantùm de Missâ solemni (*b*). An autem in prædictis Festis vetentur Missæ votivæ sub gravi culpâ? Negant communiter *Lugo*, *Suar.* *Bonac.* *Escob.* *Salm.* *Ronc.* et alii plures. Rectè verò limitant *Escob.* et *Roncaglia*, si tunc occurrat festum solemne, saltem propter grave populi scandalum. Imò in festis duplicibus Missæ *de Requiem* districtè prohibentur in Decreto S. C. approbato ab Alex. VII. In pluribus autem casibus cantari possunt Missæ defunctorum in Duplicibus etiam majoribus, scil. 1. In die obitûs præsente cadavere. Et hoc etiam in Dominicâ, vel in aliis solemnioribus, modò non sint 1. Classis. 2. Cùm primùm habita fuerit notitia obitûs alicujus. 3. In anniversario relicto à testatore. Idem in die tertio, septimo, et trigesimo; si verò hi dies accidant in Festo de præcepto, transferantur in diem sequentem, vel anticipentur sub eodem ritu. 4. In festo duplici min. si petatur Anniversarium prò aliquo defuncto, potest cantari Missa. Ità ex pluribus Decr. S. C. Rit. (*c*). Exceptis autem festis duplicibus, aliisque ùt suprà, de Missis votivis sic loquitur Rubrica: *Missæ votivæ in Missis privatis dici possunt pro arbitrio Sacerdotum.* Sed deindè statim advertit: *Id verò passim non fiat, nisi rationabili de causâ, proùt esset specialis devotio Sacerdotis, vel petitio de votivâ dantis eleëmosynam.* Quapropter dicens votivam præter has causas, vix excusabitur à veniali (*d*). Cæterùm tenetur Sacerdos Missas votivas celebrare, juxtà petitionem dantium eleëmosynam, diebus quibus licitè dici possunt. Hincque

---

(a) *Num.* 409. — (b) *Num.* 421. — (c) *Vide num.* 421. — (d) *Num.* 419.

notandum cum *D. Thomâ* (a), quòd Missa *de Requiem* magis prodest Defunctis propter Orationes, quæ in eâ dicuntur.

127. — Notandum 5. non licere pluries in die sacrificare, nisi in hisce casibus: 1. ad ministrandum Viaticum; 2. si die festo adveniant personæ, quas non deceat Sacrum omittere, uti Rex, aut Princeps, aut Episcopus; 3. si Pastor habeat duas Parochias dissitas, et aliter populus alter careret Missâ in festo de præcepto (*b*). Advertit tamen Benedictus XIV. in Brevi, *Declarasti*, edito an. 1746. (*in Bullar. tom.* 2.) quòd de hâc re semper impetranda est facultas ab Episcopo, etiamsi necessitas intercedere videatur. Præatereà advertit, quòd de casibus enunciatis solus casus, cùm Parochiæ sunt dissitæ, in consuetudine est. Item advertendum olim licuisse Parocho in die Dominicâ post Missam pro populo dicere alteram pro defuncto, præsente cadavere; sed idem Benedict. XIV. in Indulto, *Quòd expensis etc.* dato 26. Aug. 1748. in §. *Novam*, circà fin. (*in Bullar. Tom.* 2.), declaravit id hodiè non ampliùs permitti, cùm liceat Parocho dicere Missam pro defuncto, et transferre Missam pro Populo ad diem infrà hebdomadam.

128. — Notandum 6. quòd si dùm celebratur, Ecclesia polluitur, vel accedit Excommunicatus vitandus, qui monitus nolit discedere, tunc Sacerdos antè Consecrationem Missam dimittere debet: posteà verò pergat usquè ad Sumptionem, et statim discedat; vide dicta *Tr.* XIX. *n.* 21. ad II. Demùm hìc notandum, quòd factâ Consecratione nunquàm licet Missam interrumpere, nisi tantùm ad baptizandum, vel absolvendum hominem jamjam moriturum; ità DD. communiter (*c*).

(a) *Suppl. qu.* 71. *a.* 9. *ad* 5. — (b) *Cabr. c.* 24. *n.* 416. *Et vide Busemb. apud lib.* 6. *num.* 351. *et* 352. — (c) *Lib.* 6. *n.* 354.

III.

De Potestate Sacerdotis.

129. — SIMPLEX Sacerdos ex potestate ordinis suscèpti tantùm Eucharistiæ Sacramentum conficere potest, et etiam ministrare, exceptâ Communione Paschali: nam ad illam requiritur potestas jurisdictionis. Hinc nequit sinè licentiâ Parochi baptizare, nequè Extremam Unctionem, aut Viaticum ministrare, nec Matrimonio assistere; et sinè licentiâ Episcopi expressâ, aut saltem præsumptâ de præsenti, nequit extrà casum necessitatis Confessiones excipere, nec etiam venialium aut mortalium priùs confessorum ex Decreto Innoc. XI. (vide dicta *Tom. II. Tr. XVI. n.* 76.). Quià ut dicitur in Trid. ratio judicii, quod exercetur in administratione Pœnitentiæ, exposcit, ut jurisdictio non exerceatur nisi in subditos, qui per licentiam Episcopi Sacerdoti subjiciuntur.

130. — Diximus autem *n.* 35. quòd initiandi ad Presbyteratum debent habere scientiam eorum, saltem quæ communiter scienda sunt ad excipiendam Confessionem Moribundi. Quapropter refert hìc adnotare pauca principaliora, et scitu magis necessaria. Notandum. I. quòd Sacerdos simplex nequit infirmum absolvere in præsentiâ Confessarii approbati, exceptis sequentibus casibus: 1. Si approbatus nequeat vel nolit Confessionem excipere. 2. Si approbatus sit excommunicatus vel suspensus. 3. Si esset approbatus tantùm in aliâ Diœcesi. 4. Si infirmus ità horreret apud illum confiteri, ut esset in periculo occultandi peccata. 5. Si approbatus superveniat post inceptam Confessionem apud simplicem Sacerdotem 6. Si approbatus sit complex infirmi in peccato turpi (juxtà dicta *Tract. XVI. n.* 94. *in fin. et* 95.). Notandum II. quòd si moribundus absolutionem postulat, vel signa dat pœnitentiæ Sacerdoti præsenti, absolutè est absol-

vendus; si verò est sensibus destitutus, et adsit alter qui testatur ipsum postulasse Confessarium, vel signum ostendisse doloris, tunc alii dicunt etiam absolutè absolvi posse; sed tutiùs cum aliis dicimus absolvendum sub conditione. Et sic absolvendum censemus cum pluribus, etiamsi moribundus nullum dederit signum; imò etiamsi fuerit destitutus in actu peccati (vide *dict. cit. tract. XVI. n.* 36. *ad* 39.). Notandum III. quòd Sacerdos simplex, deficiente approbato, potest absolvere fideles à quibusvis peccatis et censuris, non solùm in articulo, sed etiam in probabili periculo mortis. Censetur autem in periculo mortis esse non tantùm qui laborat morbo proximè periculoso mortis, sed etiam qui longam navigationem aggreditur, vel mulier quæ est in difficili partu, item qui est in periculo incidendi in amentiam: insuper qui est captivus apud infideles, carens spe libertatis, et habendi Confessarium approbatum. Notandum IV. quòd infirmus qui absolvitur à censuris reservatis, monendus est, quòd si convalescat tenetur se præsentare Superiori, aliàs in easdem censuras reincidet; secùs verò si absolvitur tantùm à peccatis reservatis sinè censurâ. Ultimò notandum, quòd quisque Sacerdos, ut sit idoneus in necessitate ad excipiendas Confessiones infirmorum, debet non ignorare saltem principia universalia Scientiæ Moralis.

§. IV.

De munere docendi et prædicandi.

131. — Cum autem Sacerdotis etiam sit docere populos, et prædicare Evangelium, operæ prætium est hic demùm adnotare, quæ docenda sint, et quomodò Evangelium explicandum. Quoad primum, docendum quatuor esse necessaria ad salutem, nempè Fidem, Spem, Caritatem, atque bona Opera. Et 1. quoad Fidem, quià Deus Veritas infallibilis revelavit Ecclesiæ, tenemur explicitè scire et cre-

dere Deum existere, et remuneratorem esse, ac Mysterium SS. Trinitatis, atque Incarnationis Filii Dei. Hæc de necessitate medii. De necessitate autem præcepti quisque tenetur etiam scire et credere Orationem Dominicalem, Salutationem Angelicam, præcepta Decalogi, et Ecclesiæ : item Sacramenta, præsertim ea quibus omnes indigent, nempè Baptismi, Eucharistiæ, et Pœnitentiæ, et alia, saltem dùm ea suscipiuntur. 2. Quoad Spem, quià Deus Omnipotens, Misericors et Fidelis promisit propter merita Jesu Christi, tenemur sperare à Deo æternam Beatitudinem, et media ad eam consequendam, veniam nimirùm peccatorum, et perseverantiam finalem. 3. Quoad Caritatem, quià Deus est bonitas infinita, tenemur eum super omnia diligere; huic autem præcepto alterum adjicitur Caritatis, scil. diligendi proximum, sicùt nos ipsos. 4. Ad salutem demùm obtinendam sunt etiam necessaria bona opera, servando mandata Dei, et Ecclesiæ, quæ in Decalogi et Ecclesiæ præceptis continentur.

132. — Quod autem spectat ad secundum munus explicandi Evangelium, sivè scripturam, sciendum duos ipsam sensus habere, *Litteralem*, et *Mysticum*. Ille est *Litteralis*, qui per ipsa verba significatur. *Mysticum*, qui non significatur per verba, sed per rem ipsis verbis significatam, v. g. cum dicitur : *Si oculus tuus scandalizat te, abscinde eum etc.* Hìc non quidem præcipitur oculi abscissio, sed scandali, sivè occasionis. Sensus autem *Mysticus* in tres alios subdividitur. In *Allegoricum*, scil. spectantem ad res credendas. 2. In *Anagogicum*, spectantem ad bona speranda. 3 In *Tropologicum*, spectantem ad mores. Regulariter verba Scripturæ in litterali sensu accipi debent, nisi adsit absurdum, proùt cùm dicitur : *Petra autem erat Christus*, et similia. Sæpè autem Scripturæ textus utrumque sensum habent, litteralem simul et mysticum. Mystico sæpè convenit, ut Sacerdotes in Concionibus utantur, præsertim si est tropologicus, sive moralis. Licet etiam uti aliquandò sensu vocato *Accommodatitio*, modò id piè et prudenter agatur.

APPENDIX IV.

De nonnullis Monitis notabilioribus ad Confessarios et Parochos : adjecta in calce Praxi Orationis Mentalis, quam edocere possunt eos, qui in ea versati non sunt.

§. I.

Monita ad Confessarios.

Ex his omnibus quæ superiùs diximus adnotanda hìc sunt aliqua principaliora, quæ Confessarius attendere debet in officio suo exercendo.

I. Primum omnium curet ex unâ parte, ut quàm maximam adhibeat caritatem in excipiendis peccatoribus, et in excitandis eorum animis ad fiduciam in Dei misericordiâ collocandam. Sed ex aliâ parte caveant ne ob humanum respectum prætermittant illos eâ quâ opus est fortitudine admonere, simulque antè eorum oculos proponere infelicissimum, in quo reperiuntur, statum, media opportuna præscribendo, quibus ex malis habitibus jam malè vivendo comparatis se liberare possint. Et præcipuè sit inflexibilis in differendâ absolutione, quoties oportebit. Hoc primum monitum forsan, quinimò est quod maximum omnium habet momentum; quòd si Confessarius non exequatur, nec suam nec aliorum operabitur salutem.

II. Rudes et alios neglectæ conscientæ non omittat interrogare, utrùm sciant principalia Fidei Mysteria, et cætera scitu necessaria ad salutem æternam, ùt dictum fuit *Tract. ult. n.* 18. Et insuper ne omittat eosdem interrogare de iis in quæ frequentiùs labi solent, cùm de illis se non accusant, juxtà dicta ex *cit. n.* 18. *ad* 30.

III. Cautissimus sit in interrogando de materiâ turpi, præsertim puellas et pueros, ne quod ignorant, isti addiscant, aut saltem ad curiositatem excitentur. Ex aliâ parte non omittat exquirere ab eis an in hâc materiâ aliquid deliquerint, quod rubore celaverint. Et circà hoc non sibi satis habeat illos perfunctoriè et in generali interrogare utrùm in conscientiâ habeant aliquod peccatum ex rubore omissum; nam à quibusdam, nimirùm à rudibus, pecudum custodibus, puellis et juvenculis opus est semel atque iterùm solerter expiscari aliquod peccatum quod reticent, argutias et circumlocutiones adhibendo. Hoc maximè efficiendum, ut eis animus præbeatur, et dicatur ne timeant, quià ipse absolvet eos ab omnibus peccatis; et quòd si omnes conscientiæ sinus aperient, deindè maximam pacem et consolationem conscientiæ assequentur. Hæc diligentia præsertim cum moribundis adhibeatur. Et non abs re erit si idem efficietur cum puellis quæ devotionem profitentur: quot ex istis reperiuntur sacrilegiis gravatæ, ob aliquod peccatum quod reticuerunt? Sed potissimùm astutiis utendum cum pueris et puellis, qui spirituales non sunt. Priùs interroget, utrùm pravas cogitationes habuerint? Si protulerint, aut audiverint verbà obscœna? Et deindè, si inter se manibus jocaverint? Et an id egerint clanculùm? Quòd si affirmaverint, signum erit illos lusus fuisse illicitos. En celebrem regulam quam tradit *S. Thomas* (a). *Frequenter quæ præ confusione pœnitens taceret, interrogatus revelat etc.* Et deindè : *In interrogationibus faciendis attendendum, ut non fiat explicita interrogatio, nisi de illis quæ omnibus manifesta sunt; de aliis autem ità debet à longinquo* (nota) *fieri interrogatio, ut si commisit, dicat; si non commisit, non addiscat.* Item Sanctus monet Confessarium, ne in peccatis turpibus *descendat nimis ad particulares circumstantias.* Notandum il-

---

(a) *D. Thomas in 4. D. 19. q. 2. in fin. Expos. text. v. Et idem.*

lud *nimis*, quod significat regulariter loquendo non esse omittendas illas interrogationes, quæ opus sunt ad cognoscendam substantiam peccati cum suis speciebus et numero. Prætereà hìc juvat animadvertere, quòd si Confessarius in excipiendis Confessionibus sensuales tentationes pati solet, modò illis non assentiatur, et voluntariè eis causam non præbeat, nihil debet pavore concuti, nec propterea debet ab excipiendis confessionibus abstinere: nam hoc intendet Dæmon eum deturbando hujusmodi tentationibus, ipsum à bono, quod operatur, removere. Antequàm Confessionarium ingrediatur, protestetur se nullis suggestionibus velle assentiri, se commendet Mariæ Sanctissimæ, et posteà in Confessionario mentem ad Deum elevet; et cùm vehementiùs vexatur, se vertat versùs aliquam imaginem devotam, et illi se commendet. Cæterùm satis erit illi qui est timoratæ conscientiæ, invigilare ad non præstandum consensum illis suggestionibus, aut motibus sensualibus, quos patitur, ùt jam dictum est *Tom.* I. *Tract.* III *n.* 40. *et seq.*

IV. Patres matresque familias interroget non modò in genere circà filiorum educationem, sed etiam in particulari, et maximè exquirat, utrùm filios sicùt oportet corrigant. An curent ut illi addiscant Doctrinam Christianam; ut consortium eorum qui pravò sunt exemplo, vel diversi sexûs, vitent, et præsertim si puellæ sunt, ne cum juvenibus conversentur, et multò minùs cum personis suspectis, scilicèt cum uxoratis, Religiosis, et Ecclesiasticis.

V. Etiamsi valdè frequens esset pœnitentium concursus, non acceleret Confessiones plusquàm par est, ità ut ob audiendas plurium Confessiones, deficiat, vel circà integritatem Confessionis, vel circà debitam dispositionem, aut omittat illis necessaria monita suggerere.

VI. Cùm aliquis confitetur aliquod grave peccatum, et præsertim si pluries illud iteraverit, non sufficiet exquirere tantummodò speciem et numerum; sed interroget ampliùs, utrùm antè in illud cadere consueverit? Et insuper exquirat de qualitate personæ cum quâ peccaverit? Et quo loco? ut cognos-

cat utrùm sit habitus, aut occasio quæ sit auferenda. Et in hoc desunt non pauci Confessarii, et indè tot animarum ruina emanat : omittendo enim Confessarius hujusmodi interrogationes, nequit dignoscere utrùm pœnitens sit recidivus, et consequenter nequit illi remedia opportuna exhibere ad extirpandum habitum, vel occasionem. Observetur quod dictum est *Tract. ult. ex n.* 2. *ad* 17. ubi vidimus *n.* 9. quòd pœnitens recidivus non potest absolvi, nisi post emendationis experientiam, vel post exhibitum suæ dispositionis extraordinarium aliquod signum. Et cùm agitur de occasione proximâ forti magnoque sit animo, postpositâ omni personarum acceptatione, in differendâ absolutione, quousquè pœnitens occasionem removeat, quandò actu existit, ùt explicavimus *num.* 7. At si occasio est necessaria, saltem quousquè ex proximâ fiat remota adhibendo media sibi præscripta : *ibid. num.* 7. Potissimùm sit inflexibilis in denegandâ absolutione sponsis qui consuetudine invicem utuntur, sicut et parentibus qui id permittunt, nequè credat illis asserentibus nihil inter se inesse mali : hoc enim est moraliter impossibile, ùt docet experientia; vide *Tr. ult. n.* 3. ubi etiam sermo fit de iis, qui invicem se adamant.

VII. Deneget absolutionem quoque illis, qui ad aliquem sacrum Ordinem promoveri cupiunt, dum adhùc aliquo vitioso habitu tenentur, nisi priùs perspexerit illos positivam probitatem ad hunc gradum tantoperè à Sacris Canonibus requisitam adeptos fuisse, ùt dictum est *ib. n.* 16. et 17.

VIII. Caveat etiam ne à vocatione Religiosâ ob humanos respectus aliquem adolescentem dissuadeat; quod quidem à peccato mortali excusari nequit, ùt docet *S. Thomas Quodlib.* 3. *a.* 14. Quot imperiti Confessarii sibi scrupulum non faciunt quòd juvenes, qui ad statum perfectius sunt vocati, à bono proposito avertunt, nullâ aliâ ducti ratione, nisi ut eorum propinquis obsequantur, asserendo filios morem parentibus gerere debere! Docent communiter DD. cum *S. Thomâ* in statûs electione unumquemque suâ frui libertate; et Deo potiùs vocanti,

quàm parentibus parendum esse. E contrario advertat Confessarius non posse absolvi quosdam qui non vocati ad Sacros Ordines ascendere vellent, proùt notatum est fusiùs *Append. III. n.* 45.

IX. In excipiendis Sacerdotum Confessionibus sit suavis atque urbanus; sed contrà sit fortis in correctionibus debitis adhibendis, aut in denegandâ absolutione, cùm Judicii ratio sic exigit. Potissimùm hâc fortitudine agendum est cum Sacerdotibus, qui in gravia peccata relapsi, quin se unquàm emendaverint, ausi sunt tamen celebrare, aucupando absolutionem ab aliquo Confessariorum qui hoc funguntur officio, et laborant, ut damnentur. Hi Sacerdotes pravis habitibus detenti palàm solent in Sacristiâ confiteri, ut absolutionem, quæ eis deneganda esset, extorqueant sub prætextu scandali, quod eveniret (quemadmodùm illi exponunt), si à celebrando desistere deberent. Sit constans Confessarius cum hujusmodi sacrilegiis in differendâ absolutione, eos adstringat ad repetendas Confessiones tamquàm irritas, et ad confitendum de omnibus Sacrificiis celebratis; et interim ad abstinendum à celebratione, usquedùm suæ emendationis perspicua indicia præbebunt. Quòd si quis diceret ob scandalum à celebrando abstinere non posse, respondeat quòd deesse non possunt justi prætextus, si vellet desistere à celebrando; cæterùm si ipse id facere renuit, dicat quòd celebrare potest, si est certus se habere contritionem, sed quòd ipse pro tunc non potest eum absolvere, dùm certus non est, ùt oportet, de ejus dispositione; imò justum habet motivum credendi oppositum, cùm observet tot relapsus sinè emendatione. Et hoc modo agendo potest sperari, fore ut resipiscat; et salvetur ille miser Sacerdos; secùs ambo damnabuntur.

X. Generaliter autem loquendo, si accedat Sacerdos conscientiæ parùm meticulosæ, non omittat eum interrogare de tribus: 1. Si distulerit celebrationem Missarum per mensem, præsertim si sunt Defunctorum (vide *Append. III. n.* 107.) 2. Si festinanter celebravit, nam Missam persolvendo infrà

spatium horæ quadrantis, etiamsi esset de Defunctis, aut votiva de B. Virgine, non excusarentur quidem à peccato mortali, (vide *Tom. II. Tract. XV. n.* 84. *ad* 86.) quià in tali spatio non poterit notabiliter non defici in multis cæremoniis, aut saltem in gravitate, quam tanti Sacrificii veneratio exposcit. 3. Si satisfecit obligationi Divini officii, præsertim si est Beneficiatus. Non omittat autem ei suadere, ut se habilem reddat pro suâ capacitate, ad animarum salutem promovendam. Et cùm gravis adesset Confessariorum penuria in suâ Regione, potest etiam eum obligare ad se idoneum reddendum ad tale officium, ùt dictum est *Tractatu XVI. n.* 126. *et* 127. Cùm calore etiam insinuet, ut ad Sacrificium se præparet, et debitas post celebrationem agat gratias. Quoad Orationem mentalem, sinè quâ difficulter erit bonus Sacerdos; vide quod dicitur §. III. *circà principium.*

XI. Cùm agitur de rei alterius restitutione, non absolvitur pœnitens, nisi priùs (cùm potest) restituat; quià acceptâ absolutione difficulter id efficiet. Advertat tamen, quòd multi excusantur à restitutione ob præscriptionem in bonâ fide. Super quo notandum 1. quod mobilia cùm intercedit titulus præsumptus, præscribuntur spatio trium annorum, et stabilia decem inter præsentes, et 20. inter absentes. 2. Probabile esse eam præscriptionem valere pro foro conscientiæ, etiam ubi in foro externo non viget lex præscriptionis, quemadmodùm est in nostro Regno, ob difficultatem quæ reperitur in probandâ bonâ fide. Excipiuntur tamen illæ præscriptiones quæ expressè sunt prohibitæ ab aliquâ lege Municipali, v. g. in regno reprobatur præscriptio Hæredis, quandò testator possedit malâ fide. Vide doctrinas adnotatas *Tom. I. Tract. X. n.* 10. *ad* 13.

XII. Si pœnitens aliquâ affectus est injuriâ, propter quam offensor in Curiâ inquisitus existit, eum non absolvat (regulariter loquendo) nisi remissionem inimico faciat. Vide cit. *Tom. I. Tract. IV. num.* 17.

XIII. Cùm prævidet admonitionem non fore profuturam, ne intrà quidem tempus aliquod, et pœnitens existit in bonâ fide, Confessarius eam omittere debet. Vide *Tom. II. Tract. XVI. n.* 108. *et seq.*, præcipuè si agitur de aliquo Matrimonio nulliter contracto; aliàs erit causa mille peccatorum, quæ facilè committet pœnitens in malâ fide constitutus, cùm perseverat in proximâ occasione peccandi, si faciliter separari nequit ab existimatâ uxore. In eo casu quin Pœnitentem in malâ fide constituat, potest ad S. Pœnitentiariam pro dispensatione scribere, juxtà *Formulam* adnotatam *Tom. II. Tract. XVIII. n.* 88. et pœnitenti dicat, ut post tot dies iterùm redeat ad confitendum. Sed si peccatum in commune damnum spirituale vergeret, non debet Confessarius omittere pœnitentem admonere, licèt ille in bonâ fide existat, ut dictum fuit *eod. Tom.* II. *Tract.* XVI. *n.* 116. Excipitur prætereà obligatio denunciandi Confessarios sollicitantes in materiâ turpi, quià Confessarii munus est talem obligationem imponere, licèt prævideat pœnitentem non adimpleturum esse, ùt dictum est *Tract.* XVI. *n.* 178. *in fine.*

XIV. Juvat hìc animadvertere, quòd licèt Confessarius non teneatur, nec viri prudentis sit, ut ipse se immisceat in tales denunciationes deferendas, nihilominùs in aliquo raro casu potest teneri ad has partes suscipiendas, cùm ageretur de consulendo damno communi Religionis, aut Communitatis. In eo casu potest ipse ab Episcopo expetere, ut sibi talem denunciationem excipiendi facultatem impertiatur; et deindè eam sic excipiet (refert modum, quî tenendus est, cognoscere). Ei notanda sunt sequentia. 1. Nomen sollicitantis. 2. Tempus quo illa accidit. 3. Locus, nempè Ecclesia, et Confessionale ubi patrata est. 4. Circumstantiæ personæ sollicitantis, nempè ætas, statura, capilli etc. Debet autem monere pœnitentem, quòd si illa innocentem accusaret Sacerdotem de tali crimine, subjaceret casui reservato Pontifici, ùt habetur ex Bullâ *Sacramentum* Benedict. XIV. juxtà dicta *Tract.* XVI. *n.* 129. Item jurejurando eam adstringat, ne

præfatam denunciationem alicui communicet. Deniquè advertat, adnotanda tantùm illa verba, et eas actiones sollicitantes, quæ possunt manifestari Episcopo, quin manifestet culpam, si quam pœnitens commisit.

XV. Non sit difficilis ad excipiendas Confessiones generales ab eo qui sic confiteri cupit, licèt nulla adsit necessitas. Dicebat Sanctus Carolus Borromæus Confessiones generales valdè prodesse ad vitæ novæ perseverantem mutationem. Sed si magnus populi concursus fuerit, curet ad opportunius tempus eam differre: quòd si nunquàm ei vacabit tempus, quod occupationibus non præpediatur, ùt accidit in Missionibus, curet saltem summatim excipere illam Confessionem generalem (modò non sit necessaria) tantummodò exquirendo species et tempus peccatorum habituatorum, quin immoretur ad exquirendum numerum et circumstantias particulares.

XVI. Non prætermittat disponere quemlibet ad actum doloris, suggerendo ipse motiva tàm attritionis quàm contritionis, eo modo quo dictum est *Tract.* XVI. *n.* 117. dùm illi actus doloris quos eliciunt rudes sinè motivis parvi aut nihili valent. Cùm verò Confessarius rectè præsumere potest pœnitentem actum doloris uti debet elicuisse, tunc satis erit antè absolutionem ei dicere, ut renovet dolorem. Et præcipuè advertat, quòd si pœnitens accedit indispositus, ille pro viribus conari debet ad eum disponendum pro absolutione; vide *ibid. num.* 105.

XVII. Illos pœnitentes, qui afferunt tantùm peccata venialia, sed habituata, non absolvat, nisi perspectum habeat illos verè pœnitere, et verum propositum habere, saltem de aliquo illorum: aut nisi exhibeant pro materiâ certâ aliquod gravius peccatum antèactæ vitæ, ùt notatum est *Tr.* XVI. *n.* 23. Quot Confessiones invalidæ (quæ in se sunt vera sacrilegia) quotidiè committuntur ob Confessariorum socordiam!

XVIII. Imponat tantùm illas pœnitentias, quas judicare potest à pœnitente faciliter adimplètum iri, ùt dictum est *Tr.* XVI. *n.* 51.; sed curet ut illæ

sint medicinales, putà frequentia Sacramentorum, Visitationes, se Deo commendare manè et vesperi, legere aliquem librum spiritualem, se ad aliquam Congregationem adscribere etc.

XIX. Personis spiritualibus, quæ frequentant Sacramenta, insinuare non omittat Orationis Mentalis usum, rationem deindè exigendo de eâ; saltem eas interrogando, an omiserint eam aliquandò. Hâc mediocri diligentiâ adhibitâ, quilibet Confessarius poterit multas animas sanctificare. Nec sit difficilis ad Communionem frequentem concedendam, quoties cognoscit, aut prudenter judicat pœnitentem animæ suæ profectum consecuturum. Vide *Append. I. ex n.* 30.

XX. Scrupulosis maximè suadeat obedientiam, et illis semper affirmet quòd obediendo tutâ viâ incedent, et non obediendo in periculum se perdendi conjiciunt. Sit fortis et rigidus in efficiendo, ut sibi obediatur; sermonem cum eis semper adhibendo constantem, quià si ancipiti sermone cum eis loquitur, eos magis confundet. Exhibeat regulas generales ad dubia deponenda, pro cujusque dispositione: v. gr. scrupulum facienti circà præteritas Confessiones sub obedientiâ præcipiat, ne confiteatur, nisi de peccatis à se certè pro mortalibus cognitis, et certè nunquàm confessis. Et in hoc Confessarius forti animo sit in eum non audiendo, nisi obediat; quià si aliquandò cedit, et eum auscultat, pœnitens semper animo erit deturbatus: nonnulli Confessarii animas in miserrimum statum reddunt, eas audiendo. Illi verò, qui timet quamlibet actionem suam esse peccatum, imponat ut scrupulum vincat, et liberè operetur ubi certum peccatum non animadvertit; vide dicta *Tom.* I. *Tract.* I. *ex n.* 8.

XXI. Circà opinionum delectum, cùm agitur de removendo pœnitente à peccati formalis periculo, Confessarius non rarò sequi debet benigniores, quantùm Christiana prudentia suggerit. Cùm verò aliqua opinio proximius reddit peccati formalis periculum, tunc omninò suadere debet rigidiorem: vide dicta *Tract. ult. num.* 3. Dico *suadere*, quià

quandò opinio est verè probabilis, et pœnitens vult eam sequi, non potest ei absolutionem denegare, ob certum jus quod ille acquisivit ex confessione peccatorum suorum jam factâ, ùt *Tract.* XVI. *n.* 119.

XXII. In excipiendis mulierum Confessionibus, et in tractando cum eisdem, austeritate majore quàm potest utatur, proùt prudentia suadet, ideòque recuset munera; familiaritatem, et quicquid causa animi adhæsionis esse potest, vitet. Quoniam hoc negligendo Confessarii quot animas in exitium induxerunt proprias et pœnitentium vide *Tract. ult. num.* 55.

XXIII. Sit humilis et de suâ doctrinâ non sibi blandiatur; quare persæpè Deo fundat preces, ut per Jesu Christi merita sibi lumen de Cœlo impertiatur, præsertim in dubiis casibus. *Invocavi, et venit in Spiritus Sapientiæ. Sap.* 7. Ideòque Confessarius qui Orationi non vacat, difficulter rectè incedet. Potissimùm id faciat in dirigendâ aliquâ animâ elevatâ, cui Deus gratiis supernaturalibus favet, cùm ille in tali materiâ parùm expertus est. Nonnulli, qui vix Scientiæ Mysticæ notitiam attigerunt, erubescent alios consulere: non ità agunt veri humiles; hi non solùm alios consulunt, et non paucos cùm oportet, sed etiam zelotypiâ non afficiuntur in dimittendo hujusmodi animas, ut dirigantur à Magistris se peritioribus, aut saltem ut eorum judicium auscultent. Has autem animas Confessarius non auscultet die festo; Festis enim præbeat locum aliis magis indigentibus, præsertim iis, qui laboribus dant operam, et nuptis.

§. II.

Monita ad Parochos.

LUBET hìc breviter adnotare nonnulla onera magis præcipua, quibus Parochi tenentur circà curam suarum ovium.

I. Parochus tenetur ad eas instruendas in Mysteriis Fidei, et rebus ad salutem necessariis, ùt sunt 1. quatuor Mysteria principalia, nempè quòd sit *Unus Deus*, et quòd sit Omnipotens, sapientissimus Creator et Dominus totius, misericors et amabilis super omnia bona; præsertim, quòd sit Jesus Remunerator bonorum et malorum; item docere debet Mysterium SS. Trinitatis et Incarnationis, et Mortis Jesu Christi. 2. Sacramenta necessaria, nempè Baptismum, Eucharistiam et Pœnitentiam; reliqua saltem cum suscipienda sunt. 3. Articulos symboli, et inter hos præsertim Beat. Mariæ Virginitatem, Sessionem Jesu Christi ad dexteram Patris, nempè quòd ille in Cœlo sit in æquali gloriâ cum Patre; Resurrectionem Corporum in Judicio finali quod fiet à Jesu Christo, unitatem Romanæ Ecclesiæ in quâ solùm habetur salus, et deindè Paradisi et Inferni æternitatem. Quæ omnia quilibet fidelis sub gravi præcepto scire tenetur. 4. Præcepta Decalogi et Ecclesiæ. 5. *Pater noster*, et *Ave Maria*, et actus Fidei, Spei, Amoris, et Contritionis. Igitur quemadmodum graviter peccat, qui hæc scire negligit (et quidem non solùm verborum textus, sed etiam in quantùm ad sensum), ità etiam graviter peccat Parochus, proùt communiter dicunt DD., si per se, aut per alium idoneum (eo legitimè impedito, ùt ait Trid. *Sess.* 5. *cap.* 2.) negligit ea docere saltem quoad substantiam suos subditos, aut pueros et adultos qui illa nesciunt. Hinc fit quòd cùm ipse observat parentes aut dominos non mittere filios aut famulos ad doctrinam, tenetur expedientia debita capere cum Episcopo, qui, ùt ait Tridentinum *Sess.* 24. *cap.* 4., potest parentes

etiam per censuras Ecclesiasticas ad id compellere. Parochi vigilantes apud se adnotatos habent pueros, ut videant qui desunt. Imò dicit *Croix* (*l.* 2. *n.* 149. *et lib.* 3. *part.* 1. *n.* 763.), quòd si adsunt ignorantes qui Ecclesiam adire nequeunt, quià domos vel greges custodire debent, cùm isti sunt in gravi necessitate spirituali, debet Parochus privatim eos perquirere, *ut cum quantocumque suo incommodo*, sicut Auctor loquitur, eos instruat. Saltem dicimus, quandò hoc valdè sibi erit difficile ob multitudinem hujusmodi ignorantium, curet saltem eos examinare et instruere tempore præcepti Paschalis, aut cùm accedunt ad petendas fides ut confirmentur, aut ut Matrimonium contrahant. Expedit pariter ut Parochus exploret Magistros et Magistras, ut possint pueros et puellas Doctrinam ac media in Dei timore vivendi docere.

II. Parochus per se ipsum tenetur Sacramenta ministrare, quoties justè subditi ab eo id petunt. Et si fortè habet Œconomum, debet benè illius vitam et scientiam explorare; secùs de perturbationibus quæ accident ipse Deo rationem redditurus est. Item tenetur assistere moribundis, si alius idoneus non reperitur. Et speciali attentione assistere debet peccatoribus habituatis moribundis; illi enim in gravi necessitate suæ peculiàris assistentiæ existunt. Et circà Extremam Unctionem, advertat quod dicit Catechismus Rom. (*part.* 2. *c.* 6. *num.* 9.): *Gravissimè peccant, qui illud tempus ægrotos ungendi observare solent, cùm jam omni salutis spe amissâ, vitâ et sensibus carere incipiant.* Tenetur etiam Parochus se certum facere utrùm subditi sui præcepto Paschali satisfecerint, *Barbosa de Offic. Paroch. c.* 2. *num.* 7. et *Segneri Paroch. Instr. c.* 23. Et sit cautus ne schedulas Communionis committat cuilibet Clerico.

III. Debet impedire quominùs habitus Clericalis conferatur illis juvenibus aut pueris, qui in suis moribus spiritûs Ecclesiastici indolem non præ se ferunt. Debet cum diligentiâ Clericos suos instruere, qui habitum deferunt Clericalem, ut ad statum Ecclesiasticum progrediantur, secùs illi sinè disciplinâ educati, cùm effrænati reperiantur, sivè per fas,

sivè per nefas ad Ordines promovebuntur, et evadent scandalum loci. Omitto sermonem facere de gravi illâ ratione quam Deo reddituri sunt Parochi illi, qui fides exhibent Ordinandis, quos ipsi jam aut cognoscunt Ordinibus indignos esse, aut eas exhibent antequàm sedulâ præcedente diligentiâ de illorum probitate exquisiverint.

IV. Parochus tenetur exquirere de iis qui vivunt in peccato, ut corrigantur. Item de inimicitiis et scandalis quæ serpunt, præsertim inter sponsos, ùt opportunè illis occurrat, quantùm potest. Dicit S. Thomas (2. 2. q. 15. a. 5.): *Qui habet specialem curam alterius, debet eum quærere ad hoc, ut corrigat de peccato.* Cùm verò aliquod scandalum ab aliquo potente (præsertim si est Sacerdos) observat, cui ipse prospicere non potest, debet saltem rem ad Episcopum deferre, ut ipse consulat. Et id quovis intuitu, aut timore negligere non debet; bonus Pastor tenetur pro ovium suarum salute animam ponere.

V. Curet, ne sponsorum verba multo tempore antè Matrimonium excipiat, quià initis sponsalibus, totum illud tempus, quod inter nuptias interfluit in peccato tam sponsi quàm eorum parentes perseverabunt.

VI. Cùm in regione notabiles audiuntur perturbationes, quibus Parochus consulere nequit, tenetur ille conari ut Missio advocetur, nisi aliud reperiatur expediens, quo illis prospiciatur. Et semper expediens erit interdiù Confessarios exteros arcessere pro animabus erubescentibus, præsertim si in suum oppidum non solet concionator quadragesimalis advenire. Ille autem Parochus, qui Missiones respuit, non mediocrem suæ probitatis suspicionem ingerit.

VII. Parochus non solùm debet malum avertere, sed etiam bonum promovere, quemadmodùm boni Pastores efficiunt, qui non desistunt hortari ad Sacramentorum et Congregationum frequentiam, ad Visitationes SS. Sacramenti et Divinæ Matris, ad Novenas, ad Venerabile, cùm Viaticum circumfertur, associandum.

VIII. Curet persæpè, ut populus singulari studio Mariæ SS. devotionem prosequatur, insinuando quanta sit ejus potentia et misericordia ergà suos devotos. Idcircò insinuet ut recitent Rosarium in communi quotidiè unà cum familiâ, ut jejunent Sabbato, et celebrent Novenas septem Festivitatum, quas ex Altari annunciabit populo quoties aliqua Novena accidit. Expedietححاptereà, ut Sabbato ille Conciunculam faciat, narrando aliquod exemplum Beatiss. Virginis, et semel in anno celebrare aliquam Novenam solemniorem cum sermone et expositione Venerabilis; et ppptereà uti poterit inter cæteros libro, quem typis edidi, cui titulus: *Glorie di Maria*, ubi collectam reperiet materiam et exempla. Felix ille Parochus qui suas oves ferventes tenet ergà devotionem Mariæ! nam illæ Virgine opitulante rectè vivent, et ipse Advocatam in vitæ exitu potentem habebit. Vide dicta *Tom.* I. *Tract.* VII. *num.* 37., ubi locuti fuimus de rebus quæ majoris sunt momenti, et quæ Parochus prædicando debet potiùs populo suadere.

Potissimùm insinuet usum petitionis; nempè ut sæpè se Deo commendent, ab eo præsertim sanctam perseverantiam postulando propter Jesu et Mariæ amorem; sæpiùs explicando, quòd Divinæ Gratiæ, et præcipuè donum perseverantiæ, non obtinentur, nisi petantur, *Petite, et accipietis.* Et publicet sæpè illam magnam Jesu Christi promissionem, quòd quicquid Patrem petierimus in ejus nomine, Pater dabit nobis: *Amen amen dico vobis, si quid pertieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Joan.* 16 23. Insinuet etiam instanter usus Orationis Mentalis, et curet faciendam in Ecclesiâ unà cum populo quolibet die, aut saltem quolibet die festo, docendo etiam modum, quo fieri potest domi. Ideòque hìc subjungitur instructio sequens, ubi sermo fit de necessitate, et deindè de modo practico Orationis Mentalis.

§. III.

Brevis Praxis Orationis Mentalis.

ANTEQUAM de Praxi et modo Orationis Mentalis sermo fiat, juvat de Orationis Mentalis necessitate cognoscendâ aliquid dicere. Duo sunt hujus necessitatis momenta. Primum est quod innuit S. August., nempè quòd incedenti clausis oculis impossibile est viam et suæ salutis media intueri. Veritates Æternæ sunt supernaturalia negotia quæ oculis corporeis conspici nequeunt, sed oculis mentis, cogitatione nimirùm et consideratione, assequi possumus. Igitur qui Orationi Mentali non incumbit non considerat, et consequenter suæ salutis æternæ negotium quanti intersit non videt, nec viam quæ tenenda est ut illàc eat, non prospicit. Id quidem fuit quod scripsit S. Bernardus ad Eugenium Papam: *Timeo tibi, Eugeni, ne multitudo negotiorum intermissâ oratione et consideratione, te ad cor durum perducat, quod seipsum non exhorret, quià non sentit, (lib. 1. Consid. ad Eug. Pont.).* Ut quis suam æternam curet salutem, oportet ut sit ei cor flexibile seu docile, et paratum ad divinarum inspirationum impressiones recipiendas, et ad eas exequendas. Hoc expostulabat Salomon à Deo: *Dabis ergò servo tuo cor docile.* 3. *Reg.* 3. 9. Dicit S. Joannes quòd animæ illæ sunt Dei, quæ intendunt ad audiendas et exequendas divinas voces: *Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis, qui audivit à Patre et didicit, venit ad me. Joan.* 6. 45. Cor nostrum in se durum est, quià totum pronum est ad carnis voluptates sequendas, et est spiritus legibus obstans. Illud autem flexibile redditur gratiæ influxibus, quæ per orationem illi infunditur: ibi anima ad divinam bonitatem et ad amorem Dei, qui ergà eam est singularis, ad considerandum movetur, illa inflammatur, emollitur, et divinis vocationibus redditur obediens, quemadmodùm experiebatur David qui dicebat: *In meditatione meâ exardescet ignis.* Aliter cor durum obsistens inobediens remanebit,

et in die novissimo malè habebit : *Cor durum habebit malè in novissimo , et qui amat periculum in illo peribit. Eccles.* 3. 27. In suâ duritie persistens, infortunium subibit, quòd ne cognoscet quidem se tale esse : cor enim quod non meditatur, ait S. Bernard. *seipsum non exhorret, quià non sentit.* Nam defectus suos, et impedimenta quæ suæ saluti objicit, non percipit. Et advertendum quòd S. Bernardus scribebat ad Pontificem, qui quidem non omittebat Orationem (si fortè aliquandò eam intermittebat) propter negotia mundana, sed propter negotia, quæ omnia Ecclesiæ, ac Dei gloriæ momenta respiciebant. Opus est ut id præsertim animadvertant Sacerdotes, qui majoribus oneribus cum premantur, majori Divinarum gratiarum præsidio indigent, et consequenter Oratione, ut robur assequantur quo illa sustinere possint; et non tantùm illi qui Orationem negligunt, ut in sæcularibus negotiis incumbant, sed etiam illi qui ab eâ abducuntur, ut opera spiritualia in proximi commoda promoveant, v. gr. ut Confessiones audiant, concionentur, aut scribant.

Huic arridet quod scripsit S. Theresia (*Epist.* 8.) ad Episcopum Uxamæ, qui ceteroquin maximo zelo ovium suarum saluti, sed non multùm Orationi vacabat, dùm interdùm eam omittebat. Quarè Sancta superno illustrata lumine particulari, aut etiam per revelationem cognito hujusmodi Prælati defectu, licèt ipse esset suus Confessarius, ut eùm emendatum videret, sibi difficultas nulla fuit illum admonendi, eique ità scripsit, vertendo verba in latinum sermonem : *Cùm referrem Domino nostro quas ipse contulit in te gratias concedendo humilitatem, caritatem, et zelum, petii ab eo, ut tibi omnium virtutum accessionem largiretur, nullam patefecit in te desiderari, nisi quòd præ omnibus præcipuum est (et deficiente fundamento, opus ruit, et nutat). Desideratur igitur in te Oratio et perseverantia in Oratione cum constantiâ, disrumpendo unionis sustentaculum, nimirùm Spiritûs Sancti unctionem ; ex cujus carentiâ oritur omnis siccitas, et disjunctio quam anima patitur.* Et posteà subjungit : *Licèt in nobis nullæ videantur inesse imperfectiones, cùm vero animæ oculos*

Deus aperit, quemadmodum efficere solet in Oratione, perspicuè hæ conspiciuntur imperfectiones. Et hoc profectò est quod declaravit Spiritus-Sanctus, nempè quòd ex Meditationis deficientiâ Mundus peccatoribus scatet, et Infernus animabus quotidiè repletur. *Desolatione desolata est omnis terra, quià nullus est qui recogitet corde.* Jerem. 12. 13.

Alterum principale fundamentum, et majoris momenti pro necessitate Orationis Mentalis, est quòd animæ, quæ non meditantur, non orant, et ità pereunt. Virtutes in illo, qui Orationi non vacat, licèt reperiantur, nihilominùs nec stabiles nec perseverantes se præstabunt, quià perseverantia nisi petitionibus, et quidem perseverantibus, non obtinetur. Hinc fit quòd qui non petit perseveranter, non perseverabit. Propterea S. Paulus discipulos suos, ut sinè intermissione orarent, hortabatur: *Sinè intermissione orate.* 1. *Thess.* 5. Et ipse Salvator dicebat nunquàm ab oratione cessandum esse: *Oportet semper orare, et non deficere. Luc.* 18. 1. Et hinc oritur quòd Meditatio sit moraliter necessaria animabus, ut in Dei Gratiâ persistant. Dico *moraliter necessaria*, quià licèt ex se loquendo, sinè meditatione possit quis in gratiâ acquisitâ perdurare, attamen cùm non meditatur, est moraliter impossibile, nempè difficillimum, ne in gravia peccata labatur; et ratio est illa quam paulò superiùs innuimus, quià ille qui Orationi non vacat, in alia animum distrahens, parùm indigentias suas percipiet, parvi pericula sua faciet, parùm curabit media suscipienda, et exequenda, ut ab illis caveat, et parùm deniquè orandi necessitatem, in quâ reperitur, cognoscet; et ab orando desistet, et non orando utique peribit. Magnus ille Episcopus Palafox in adnotationibus ad præfatam Epistolam S. Theresiæ, quam ille vocat omnium maximè spiritualem inter alias Sanctæ, (*n.* 10.) sic scribit: *Hinc discere debemus nos Prælati, non satis esse zelum, nec caritatem sinè Oratione, quià virtutes, quæ oratione non fulciuntur, deficiunt, et nos peribimus. Ratio patens est: quomodò durare potest caritas, si Deus perseverantiam non præstabit? quomodò nobis perseverantiam præstabit Domi-*

nus, si eam ab ipso non expostulamus? quomodò eam expostulabimus sinè Oratione? quomodo hoc miraculum (nempè perseverantiam obtinere sinè Oratione) *fiet sublato aquæducto Cœlestium influxuum in animas, nempè Orationem? sublatâ Oratione nulla cum Deo intercedit communicatio, ut virtutes conserventur, nec aliud medium, nec aliud remedium existit, ut à Deo bona consequamur.*

Contrà nos monitos facit Dominus, quòd qui veritates æternas, nempè Mortem, Judicium, et duas Æternitates felicem, aut infelicem, quæ nos manent, meditaverit, immunem à peccatis se servabit: *Memorare novissima tua, et in æternùm non peccabis. Eccli.* 7. 40. Dicebat David quòd æternitatis meditatio eum in virtutum exercitium incitabat, et ad spiritum à defectibus purgandum; *Cogitavi dies antiquos, et annos æternos in mente habui...., et exercitabar, et scopebam spiritum meum. Psal.* 76. 6. 7. Et dicebat quidam Auctor, quòd si interrogarentur damnati, cur vos in Inferno reperimini? responderent major eorum pars: nos in inferno reperimur, quià Infernum non cogitavimus. Qui in spiritualibus exercitiis de veritatibus æternis commonetur, impossibile est ut ad Deum non convertatur, si illas attentè audit, et illas credit. Sanctus Vincentius de Paulo dicere solebat, quòd si peccator Missionibus aut Exercitiis spiritualibus ex animo adesset, et se non converteret, prodigio hoc simillimum erit, et tamen qui concionatur et loquitur in exercitiis, non est nisi homo, sed in Oratione mentali est Deus ipse, qui animam alloquitur: *Ducam eam in solitudinem, et loquar ad cor ejus. Oseæ* 2. 14. Deus utique omni Concionatore sapientiùs loquitur. Omnes Sancti facti sunt Sancti per Meditationem. Et experientiâ docemur, quòd illi qui Orationi insistunt cum difficultate in mortale peccatum decidunt, et si fortè aliquandò cadunt, Orationi insistendo, statim resipiscunt, et ad Deum revertuntur. Oratio mentalis, et peccatum unà simul cohærere non possunt. Dicebat quidam Dei servus, quòd multi recitant Rosarium, Officium Virginis, jejunant, et in peccato perdu-

rant. Sed qui prosequitur Orationem, impossibile est, ut pergat in Dei inimicitiâ esse; aut Orationem omittet, aut à peccato discedet. Sed si Orationem non relinquet, non solùm à peccato avertetur, sed etiam à creaturarum amore dissolvetur, et amorem suum Deo dabit : *In meditatione meâ exardescet ignis. Psal.* 38. 4. Oratio est fornax, ubi in Divino amore animæ accenduntur. Possibile non est ex animo Divinam bonitatem, meritum quod Deus habet ut ametur, amorem quo nos dilexit et diligit, considerare, et animam ergà Deum non incendi. Dicebat idem Regalis Propheta Deum cogitando et opera magna caritatis suæ ergà homines meditando, quòd totum se inflammatum sentiebat ad illi obsequendum, et suum spiritum deficere cum incapax esset ad consolationes superabundantes recipiendas quibus tunc Dominus se ei communicabat : *Memor fui Dei, et delectatus sum*, et *exercitatus sum et defecit spiritus meus. Psal.* 76. 3. Sed ad praxim descendamus.

Loquendo de loco Orationis magis accommodato, commodior est Ecclesia; sed illi qui eò adire, aut ibi commorari non possunt, in quolibet loco, domi, villâ, etiam deambulando, etiam laborando, mente ad Deum elevatâ, Orationi vacare possunt : quot Ruricolæ cùm alio modo non possint, orationem laborando et in itinere faciunt? Qui Deum quærit, ubique et omni tempore eum invenit.

Quoad tempus, tempus matutinum est melius. Non benè diei actiones procedent cùm manè Orationi vacatum non est. Oratio deberet utique bis in die, manè nempè et vesperè, fieri, sed cùm vesperè non vacat tempus, fiat saltem manè. Diceba V. P. D. Carolus Caraffa Piorum Operariorum Fundator, quòd unus actus amoris cum fervore manè in Oratione factus, potens erit ad animam per totum diem in fervore conservandam. Quantùm ad tempus quo Oratio durare debet, Parochus aut Confessarius pro suâ prudentiâ se dirigat. Certum est quòd, ut ad gradum aliquem perfectionis sublimem perveniatur, non sufficit mediæ horæ spatium. Cæterùm hoc tempus sat erit pro incipientibus, sed

maximè eis insinuet ne Orationem omittant ariditatis tempore. Vide dicta *Append.* I. *n.* 5.

Deniquè veniamus ad modum docendi Orationem. Illa tribus constat partibus, Præparatione, Meditatione, et Conclusione. In Præparatione tres continentur actus, Fidei, nempè de Dei præsentiâ, humilitatis, et petitionis ut illustretur anima. Dicendo ità : 1. Deus meus, credo te esse mihi præsentem, et de abysso meæ vilitatis te adoro. 2. Domine mi, propter peccata mea nunc in Inferno mihi esset morandum, me pœnitet offendisse te, parce mihi propter tuam pietatem. 3. Pater æterne, propter Jesum et Mariam præbe mihi lumen in hâc Oratione, ut ex illâ animæ meæ profectum percipiam. Deindè dicatur *Ave* ad Mariam SS. ut hanc lucem sibi impetret, et *Gloria Patri* ad S. Joseph, ad Angelum Custodem, et ad Sanctos Advocatos. Hi actus fiant attentè, sed breviter et statim ad Meditationem procedatur.

Pro Meditatione juvat eum præsertim, si legere scit, aliquo libro uti, sistendo ubi animus motum se magis sentit. Dicit S. Franciscus Sales. quòd in hoc faciendum est, ùt apes faciunt, quæ insident in flore donec mel exhauriant, et deindè ad alium transeunt. Qui verò legere nescit, meditetur Novissima, beneficia Dei, et maximè Vitam et Passionem Jesu Christi : Meditatio Passionis (dicebat S. Franciscus Sales.) debet esse nobis ordinaria. O quàm perbellus liber est Passio Jesu pro animabus devotis! ibi meliùs quàm in alio libro peccati malitia et Dei ergà homines amor percipitur. Locuta fuit olìm quædam Redemptoris Imago ad V. Fr. Bernardum de Corlione, qui eum rogavit, utrùm sibi placeret, ut ipse legere edisceret ? Imago respondit : *Quid tibi cum legere? Quid tibi cum libris? Ego sum Liber tuus, hic tibi sufficit.*

Hìc advertendum est Orationis mentalis profectum non solùm nec tantùm in Meditatione consistere, quantùm in affectus eliciendo, petendo, et deliberando ; hi sunt tres fructus Meditationis, proùt innuimus *Append.* I. *n.* 3. Igitur postquàm quis aliquam maximam æternam meditatus erit, et post-

quàm ad cor ejus Deus allocutus fuerit, opus est, ut ipse Deum alloquatur per affectus, sivè actus Fidei, gratiarum actionum, adorationis, humilitatis et potissimùm amoris et contritionis, qui actus etiam amoris est. Amor est illud aureum vinculum quod animam cum Deo copulat. *Charitas est vinculum perfectionis.* Quilibet amoris actus est thesaurus qui de divinâ amicitiâ nos certos facit: *Infinitus enim est thesaurus hominibus quo qui usi sunt; participes facti sunt amicitiæ Dei. Sap.* 7. 14. *Ego diligentes me diligo. Prov.* 8. 17. *Qui autem diligit me, diligetur à Patre meo. Jo.* 14. 21. *Caritas operit multitudinem peccatorum.* 1. *Petr.* 4. 8. Vide dicta in Opere Morali *lib.* 6. *n.* 442. Venerabilis Soror Maria Crucifixa vidit magnam flammam in quam nonnullas paleas projectas vidit statim incendi; ex hoc sibi cognitum factum est, per quemlibet amoris actum ab animâ abstergi ac destrui omnes culpas commissas. Præthereà docet S. Thomas quemlibet actum amoris efficere ut nos gloriæ æternæ gradum unum adipiscamur: quilibet actus caritatis meretur vitam æternam. Actus amoris autem sunt dicere: *Deus meus, te omnibus præpono, Ex toto corde te diligo.* Aut se totum in voluntatem divinam committere, dicendo: *Domine, fac me cognoscere quid de me tibi placeat, quoniam paratus sum ad omnia.* Aut se sinè ullâ reservatione Deo offerre, dicendo: *Ecce me, fac de me, et de meis omnibus quod tibi lubet.* Et præcipuè hæ oblationes sunt actus amoris qui Deo maximè sunt cordi; quapropter S. Theresia quinquagies quotidiè se Deo offerebat. Actus perfectissimus amoris est gaudere et sibi complacere de infinitâ Dei felicitate. Cùm verò animam cum Deo se sentiret conjunctam per supernaturalem sivè infusam animi collectionem (ùt explicatum est *App. I. n.* 13.), ei nihil elaborandum est in aliis actibus eliciendis, nisi illis ad quos suaviter à Deo se sentit attrahi: cùm debeat dumtaxat tunc attentione amatoriâ ad id, quod Deus in eâ operatur, attendere; nam secùs posset divinæ operationi impedimento esse. Notandum insuper, ùt advertit S. Franciscus Salesius, quòd

quòd si unquàm antè Meditationem per Spiritum Sanctum aliquis bonus affectus inspiratur, tunc omittenda est consideratio, et affectibus locus cedendus est; dùm consideratio non inservit, nisi ad effectus movendos, quarè fine assecuto media omittenda sunt.

2. Juvat maximè in Oratione petitiones repetere, cum humilitate et fiduciâ à Deo lucem suam, peccatorum remissionem, perseverantiam, bonam mortem, Paradisum, et præ cæteris donum sancti Amoris sui expostulando. Hortabatur S. Franciscus Sales. inter cæteras gratias ad petendam cum fervore nimis vehemente gratiam divini Amoris, quià (dicebat) obtento Amore, omnes alias gratias consequimur. Summa hæc est, quòd si ob spiritûs desolationem in quâ fortè anima reperiretur, si aliud efficere non posset, sibi satis erit Davidis petitionem repetere: *Deus, in adjutorium meum intende. Domine, adjuva me. Succurre mihi, mihi præsto sis.* Dicebat V. P. Paulus Segneri experientiâ se doctum fuisse, nullum utilius pro animabus extare exercitium in Meditatione, quàm iterùm atque iterùm petere. Et opus est petere nomine, sivè meritis Jesu Christi, qui nobis perspicuè promisit, ùt suprà dictum est: *Amen amen dico vobis, si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

3. Necesse est, ut in Oratione (saltem in fine illius) aliquod propositum sibi statuat, non tantùm in generali, ùt esset omnem culpam deliberatam, etiam levem, aufugere, et se totum Deo tradere; sed etiam in particulari, v. g. cum majori attentione ab aliquo defectu se custodire, in quem frequentiùs lapsus est; aut meliori modo quàm priùs aliquam virtutem exercere, v. g. patientiùs talis personæ sufferre molestiam, obedire diligentiùs tali Superiori, aut tali Regulæ, vigilantiùs in tali et tali re se mortificare. Ab Oratione ne discedamus, nisi aliquod particulare propositum deliberaverimus.

Deniquè Orationis Conclusio tribus fit actibus, 1. Gratiæ Deo agantur de inspirationibus in Meditatione habitis. 2. Proponatur ad amussim delibe-

rationes factas observare. 3. Petatur ab Æterno Patre propter Jesum et Mariam auxilium, ut fidelis servetur. Et terminetur Deo commendando animas Purgatorii, Ecclesiæ Prælatos, peccatores, et omnes nostros conjunctos, amicos et benefactores, recitando *Pater* et *Ave*, quæ sunt preces omnium utilissimæ, quas à Jesu Christo et Sanctâ Ecclesiâ nos edocti sumus.

Oportet autem, cùm ab Oratione discedimus, 1. ùt dicit S. Franciscus Sales. ut colligamus florum manipulum, ut quotidiè odoratu de eo oblectemur, nempè unum aut alterum punctum in quo anima magis mota est ad hoc, ut in diei progressu illius recordemur.

2. Oportet curare ut statim deliberationes factæ in occasionibus tam exiguis quàm magnis, quæ nobis occurrent, in praxim deducamus; v. g. Deliberatio cum suavitate superandi aliquam personam, quæ in nos irâ commota est: aut nos mortificandi in visu, auditu, loquelâ etc., et præsertim cum silentio quantùm possibile est; oportet affectuum habitorum sensum servare; aliàs statim in actiones et sermocinationes inutiles nos distrahendo, statim evanescet ille devotionis fervor, qui in Oratione conceptus est.

Præ cæteris deniquè Director suos pœnitentes incessanter hortetur ne Orationem omittant, nec minuant tempore ariditatis, et ne unquàm turbentur, licèt per multùm aut longum tempus desolatione videantur premi. Quot Aulici, ait S. Franciscus Sales., eunt Principem veneratum, et contenti sunt simpliciter ab eo videri? Nos ad Orationem eamus fine Deo obsequendi; si ipse velit nos alloqui, et suis consolationibus nobis favere, de tantis gratiis illi agamus gratias; sin minùs, contenti simus coram divinâ Præsentiâ adesse cum pace, eum adorando et nostras necessitates ei exponendo; et tunc si Dominus nos alloquitur, certè nostra observantia et fidelitas ei grata erit, et pro nostrâ fiduciâ utique nostras preces exaudiet.

PROPOSITIONES DAMNATÆ

AB

ALEXANDRO PAPA VII.

Feriâ 4. die 24 Septembris 1665.

In Congregatione generali S. Romanæ et Universalis Inquisitionis coram SS. D. N. Alexandro PP. VII. maturè discussis infrascriptis Propositionibus :

1. Homo nullo unquàm vitæ suæ tempore tenetur elicere actum Fidei, Spei, et Caritatis ex vi Præceptorum Divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris ad duellum provocatus potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis, et aliorum criminum, quandò publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in quâ de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 18 Julii in Consistorio S. C. Eminentis. Card. visa et tolerata est.

4. Prælati Regulares possunt in foro conscientiæ absolvere quoscumque Sæculares ab hæresi occultâ, et ab Excommunicatione propter eam incursâ.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse hæreticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit Pœnitenti cartam posteà legendam, in quâ ad Venerem incitat, non censetur sollicitasse in Confessione, ac proinde non est denuntiandus.

7. Modus evitandi obligationem denuntiandæ sollicitationis est si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absquè onere denuntiandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eâdem Missâ licitè accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructûs ipsimet celebranti correspondentem, idque post Decretum Urbani VIII.

9. Post Decretum Urbani potest Sacerdos cui Missæ celebrandæ traduntur per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, aliâ parte stipendii sibi retentâ.

10. Non est contrà justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre : Neque enim est contrà fidelitatem, etiamsi promittam, promissione etiam juramento firmatâ, danti stipendium, quòd pro nullo alio offeram.

11. Peccata in Confessione omissa, seu oblita, ob instans periculum vitæ, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti Confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere à casibus Episcopis reservatis, non obtentâ ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit præcepto annuæ Confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato, sed ab eo injustè reprobato.

14. Qui facit Confessionem voluntariè nullam, satisfacit præcepto Ecclesiæ.

15. Pœnitens propriâ auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius pœnitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in Confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se, vel de suâ Religione spargere minantem occidere, quandò alius modus defendendi nòn suppetit, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè et coram gravissimis viris prædicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum Accusatorem, falsos Testes, ac etiam Judicem, à quo iniqua certò imminet sententia, si aliâ viâ non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat Maritus occidens propriâ auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio à Pio V. imposita Beneficiatis non recitantibus, non debetur in conscientiâ antè sententiam declaratoriam Judicis, eo quòd sit pœna.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio literarum vacet, satisfacit suæ obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contrà justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quià collator conferens illa Beneficia Ecclesiastica, pecuniâ interveniente, non exigit illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiæ, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientiâ hoc faciat, putà quià non vult se subjicere præcepto.

24. Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideòque sufficit dicere in Confessione se procurasse pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum solutâ, satisfacit Confessionis præcepto, dicens, commisi cum solutâ grave peccatum contrà castitatem, non explicando copulam.

26. Quandò litigantes habent pro se opiniones æquè probabiles, potest Judex pecuniam accipere pro ferendâ sententiâ in favorem unius præ alio.

27. Si liber sit alicujus Junioris et moderni, debet opinio censeri probabilis, dùm non constet, rejectam esse à Sede Apostolicâ tanquàm improbabilem.

28. Populus non peccat etiamsi absquè ullâ causâ non recipiat legem à Principe promulgatam.

Quibus peractis, dùm similium Propositionum examini cura, et studium impenderetur, intereà idem Sanctissimus, re maturè consideratâ, statuit,

et decrevit, prædictas Propositiones, et unamquamque ipsarum, ùt minimùm tanquam scandalosas esse damnandas, et prohibendas, sicut eas damnat, ac prohibet, ità ut quicumque illas aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, aut de eis etiam disputativè, publicè aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipso facto incidat in excommunicationem, à quâ non possit (præterquàm in articulo mortis) ab alio, quâcumque etiam dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice absolvi.

Insuper districtè in virtute sanctæ Obedientiæ, et sub interminatione Divini Judicii prohibet omnibus Christi fidelibus cujuscumque conditionis, dignitatis, ac statûs, etiam speciali et specialissimâ notâ dignis, ne prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Feriâ 5. *die* 18 *Martii* 1666.

Prop. 29. In die Jejunii, qui sæpiùs modicum quid comedit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republicâ corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolutè à præcepto jejunii omnes illi, qui iter agunt equitando, utcunque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quòd consuetudo non comedendi ova et lacticinia in Quadragesimâ obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleëmosynas, quas antè Beneficiarius de fructibus sui Beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit præcepto.

35. Unico officio potest quis satisfacere duplici præcepto, pro die præsenti et crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiæ uti privilegiis suis, quæ sunt expressè revocata per Concilium Tridentinum.

37. Indulgentiæ concessæ Regularibus, et revocatæ à Paulo V., hodiè sunt revalidatæ.

38. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quamprimùm, est consilium, non præceptum.

39. Illa particula, *quamprimùm*, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quæ dicit, esse tantùm veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, et sensibilem, quæ ex osculo oritur; secluso periculo ulterioris pollutionis.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si hæc nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii (vulgò *regalo*), dùm deficiente illâ, nimis ægrè ageret vitam, et aliæ epulæ tædio magno concubinarium afficerent; et alia famula nimis difficilè inveniretur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultrà sortem exigere, si se obliget ad non repetendam sortem usquè ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro Animâ relictum non durat plùs quàm per decem annos.

44. Quoad forum conscientiæ, Reo correcto, ejusque contumaciâ cessante, cessant censuræ.

45. Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usquedùm adhibitâ diligentiâ corrigantur.

PROPOSITIONES DAMNATÆ

A SS. PAPA INNOCENTIO XI.

Feriâ 5. *die* 2 *Martii* 1679.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relictâ tutiore, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantùm utendum non est in collatione Baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo Judicem posse judicare juxtà opinionem etiam minùs probabilem.

3. Generatim, dùm probabilitate sivè intrinsecâ, sivè extrinsecâ, quantumvis tenui, modò à probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minùs probabili.

5. An peccet mortaliter, qui actum dilectionis Dei semel tantùm in vitâ eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorosè quinquenniis per se obligare præceptum Caritatis ergà Deum.

7. Tunc solùm obligat, quandò tenemur justificari, et non habemus aliam viam, quâ justificari possumus.

8. Comedere, et bibere usquè ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modò non obsit valetudini, quià licitè potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitùs caret culpâ, ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno et formali.

11. Præcepto proximum diligendi satisfacere possumus, per solos actus externos.

12. Vix in Sæcularibus invenies, etiam in Regibus superfluum statui. Et ità vix aliquis tenetur ad eleëmosynam, quandò tenetur tantùm ex superfluo statui.

13. Si cum debitâ moderatione facias, potes absquè peccato mortali de vitâ alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere et desiderare, non quidem ex displicentiâ personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem Patris, non quidem ùt malum Patris, sed ùt bonum cupientis, quià nimirùm ei obventura est pinguis hæreditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis à se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias indè ex hæreditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub præceptum speciale, et secundùm se.

17. Satis est actum Fidei semel in vitâ elicere.

18. Si à potestate publicâ quis interrogetur, Fidem ingenuè confiteri, ùt Deo et Fidei gloriosum consulo; tacere, ùt peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus Fidei in seipso sit magis firmus, quàm mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest prudenter repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus Fidei supernaturalis, et utilis ad salutem stat cum notitiâ solùm probabili revelationis, imò cum formidine quâ quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi Fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides latè dicta ex testimonio creaturarum, similivè motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit aut possit damnare hominem.

25. Cum causâ licitum est jurare sinè animo jurandi, sivè res sit levis, sivè gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sivè interrogatus, sivè propriâ sponte, sivè recreationis causâ, sivè quocumque alio fine juret, se non fecisse aliquid, quod reverà fecit, intelligendo intrà se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab eâ, in quâ fecit, vel quodvis aliud additum verum, reverà non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis, est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ità ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali præstare juramentum, quod de mandato Regis à similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quià non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter hæc ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, et post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solùm licitum est defendere defensione occisivâ, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, et quæ nos possessuros speramus.

33. Licitum est tam hæredi, quàm legatario cotnrà injustè impedientem, ne vel hæreditas adeatur, vel legata solvantur, se taliter defendere sicut et jus habenti in Cathedram, vel Præbendam contrà earum possessionem injustè impedientem.

34. Licet procurare abortum antè animationem fœtûs, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem fœtum, quandiù in utero est, carere animâ rationali, et tunc primùm incipere eandem habere, cùm paritur, ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari, non solùm in extremâ necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli et Famulæ domesticæ possunt occultè heris suis subripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub pœnâ peccati mortalis restituere quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus Mohàtra licitus est, etiam respectu ejusdem Personæ, et cum contractu retrovenditionis, prævié inito cum intentione lucri.

41. Cùm numerata pecunia pretiosior sit numerandâ, et nullus sit qui non majoris faciat pecuniam præsentem, quàm futuram, potest Creditor aliquid ultrà sortem à Mutuatario exigere, et eo titulo ab usurâ excusari.

42. Usura non est, dùm ultra sortem aliquid exigitur; tanquàm ex benevolentiâ et gratitudine debitum, sed solùm si exigatur tanquàm ex justitiâ debitum.

43. Quidni non nisi veniale sit detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere?

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologiâ.

45. Dare temporale pro spirituale non est simonia, quandò temporale non datur tamquàm pretium, sed duntaxat tamquàm motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quandò temporale sit solùm gratuita compensatio pro spirituali, aut è contrà.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale, imò etiamsi

sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris æstimetur, quàm res spiritualis.

47. Cùm dicit Concilium Tridentinum eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, et Ecclesiæ magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primò videtur per hoc *digniores*, non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum sumpto comparativo pro positivo; vel secundò locutione minùs propriâ ponit digniores, ut excludat indignos, non verò dignos; vel tandem loquitur tertiò, quandò fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundùm se nullam involvere malitiam, et solùm esse malam, quià interdicta, ut contrarium omninò rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturæ prohibita non est. Undè si Deus eam non interdixisset, sæpè esset bona, et aliquandò obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugatâ, consentiente marito, non est adulterium, adeòque sufficit in Confessione dicere, se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat Herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam Virginem, et multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile coöperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, putà ne à Domino malè tractetur, ne torvis oculis aspiciatur, ne domo expellatur.

52. Præceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, si absit contemptus.

53. Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare Matutinum et Laudes, potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quià major pars trahit ad se minorem.

55. Præcepto Communionis annuæ satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio et Communio, etiam in his qui gentiliter vivunt, est nota prædestinationis.

57. Probabile est, sufficere attritionem naturalem, modò honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59. Licet Sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos, ratione magni concursûs Pœnitentium, qualis v. gr. potest contingere in die magnæ alicujus Festivitatis, aut Indulgentiæ.

60. Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contrà legem Dei, Naturæ, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda Absolutio, dummodò ore proferat, se dolere, et proponere emendationem.

61. Potest aliquandò absolvi, qui in proximâ occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quin imò directè, et ex proposito quærit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quandò causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quærere directè occasionem proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantiâ Mysteriorum Fidei, et etiamsi per negligentiam etiam culpabilem nesciat Mysterium Sanctissimæ Trinitatis et Incarnationis Domini nostri Jesu Christi.

65. Sufficit illa Mysteria semel credidisse.

FINIS.

INDEX

RERUM NOTABILIUM,

Quæ in hoc tertio Tomo continentur.

Prior numerus Arabicus denotat *Tractatum*, aut *Appendicem*; Secundus denotat numerum marginalem ipsiusmet *Appendicis*, vel *Tractatûs*.

A

B

C

D

E

F

I

L

M

N

O

P

Q

R

S

T

V

Finis Indicis Tomi Tertii.

ELENCHUS

QUÆSTIONUM

QUAS

REFORMAVIT AUCTOR.

ELENCHUS

QUÆSTIONUM,

Quas Ven. ALPHONSUS MARIA DE LIGORIO, *rector major Congregationis sanctissimi Redemptoris, ac olim Episcopus S. Agathæ-Gothorum, reformavit, explicavit, immutavit re meliùs perpensâ in nonâ editione, in quâ, post revisionem, nihil censurâ dignum repertum fuisse S. Rituum Congregatio declaravit decreto diei* 14 *maii* 1803. *confirmato à sanctissimo Domino nostro Pio VII, Pont. Max.*

Sunt etiam in nobis, qui habent timorem Dei, sed non secundùm scientiam; statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. Timor in eo est, quòd videntur consulere disciplinæ, opus virtutis exigere; sed inscitia in eo est, quià non compatiuntur naturæ, non æstimant possibilitatem. Non sit ergò irrationabilis timor. S. Ambros. in Psal. 118, serm. 5. vers. 6.

Cavenda est conscientia nimis larga, et nimis stricta; nam prima generat præsumptionem, secunda desperationem. Prima sæpè salvat damnandum, secunda contrà damnat salvandum: S. Bon. Comp. Theol. verit. lib. 3. Cap. 32. num. 5.

AD LECTOREM.

CUM præcipuum sit intentum nostræ minimæ Congregationis SS. Redemptoris missionibus vacare, cùmque missionariorum exercitio necessariò adnexum sit munus conscientias hominum instructionibus et confessionibus dirigere: Ideò plurimis abhinc annis excogitavi juventuti Sodalitatis nostræ librum de re morali tractantem tradere, qui mediam inter alios aut nimis rigidos, aut nimis benignos viam teneret.

Opus absolvi; sed, quià nimis festinanter fuit illud typis demandatum, ut aliis satisfacerem, mihi non satisfeci; plura enim in eo vel non benè excussa exciderunt, vel confuso ordine fuerunt exposita. Idcircò cùm ea diligentiore examine, necnon clariore methodo indigere animavertissem, animum ad secundam editionem applicui, in quâ ad meliorem ordinem omnia redigere curavi, et utillimis doctrinis librum copiosiorem reddere. Nonnullas etiam opiniones (temporis decursu rebus ad utiliorem trutinam revocatis), hominem me agnoscens, reformavi. Neque in hoc erubui, cùm D. Augustinus non erubuerit in pluribus se retractare; sicut etiam D. Thomam fecisse testantur Cajetanus, Catharinus, et Capreolus, ac ipse Doctor Angelicus (3. *p. quæst.* 9. *art.* 4.) sic fassus est: *Quamvis alibi aliter scripserim.* Ut enim Tullius dixit: *Sapientis est mutare consilium.* Et alibì: *nunquàm laudata fuit in unâ sententiâ permansio.*

Nemini autem superfluum videatur post tot libros scientiam moralem pertractantes hunc me suscepisse laborem, quasi actum agerem; cùm etenim plurimos legerim auctores, alios inveni qui plùs æquo indulgentes iis, qui (*ùt ait Isa. c.* 30. ℣. 10.) dicunt: *nolite aspicere nobis ea quæ recta sunt: loquimini nobis placentia;* consuunt pulvillos sub eorum capite, ut in peccatis miserè conquiescant. Haud enim dubitandum multùm detrimenti Dei ecclesiam sentire ex istorum auctorum sectatoribus, cùm major hominum laxioris vitæ pars ad illos concurrat. Contrà verò reperi alios, qui ad reprobanda assueti quæcumque extremam rigiditatem non sapiunt, consilia cum præceptis confundunt, novisque mandatis conscientias aggravant, humanam imbecillitatem nihil pensi habentes, nihilque memores illius Sacri Canonis (*cap. ult. de transact.*) qui admonet: *In his verò, in quibus jus non invenitur expressum, procedas æquitate servatâ, semper in humaniorem partem declinando, secundùm quòd personas et causas, loca et tempora videris postulare.* Et hoc modo jugum Christi Domini, quod est suave, intollerabile reddunt, viamque salutis sic pluribus præcludunt, juxtà illud S. Am-

brosii : ***Sunt etiam in nobis qui timorem Domini habent, sed non secundùm scientiam, statuentes duriora præcepta, quæ non possit humana conditio sustinere. In psal.*** 118. ***serm.*** 5. Utraque sanè extremitas maximè periculosa ; nam prima spatiosam viam relaxatione ad perditionem aperit ; altera (ùt ait perdoctus Cabassutius in *theor. Jur. præf. ad Lect.*) (*a*) duplici tramite urget animas in ruinam, erroneâ scilicet conscientiâ et desperatione ; cùm plurimi, auditâ hâc rigidiore doctrinâ, in mortalia labuntur, vel credentes inesse lethale peccatum ubi non est, vel nimiâ difficultate deterriti, impossibile putantes eo modo posse salvari, salutis suæ curam penitùs abjiciunt.

Propterea in lucem edere deliberavi hoc novum opus quod inter opiniones nimis benignas et nimis severas medium locum teneret. Facilè continget in hoc meo libro, et potissimùm in hâc postremâ editione, omnium sensui me non fore satisfacturum : ab illis enim, qui rigidæ vel benignæ sententiæ plùs fortè, quàm par est, amantiores sunt, aut nimis austerus habebor, quià à multorum graviumque auctorum sententiis recessi ; aut nimis indulgens, quià plures opiniones libertati faventes tamquàm probabiles approbavi. Testor Deum, cujus honorem et animarum salutem mihi proposui, quòd quidquid scripserim, non ab aliquâ passione impulsus, aut verbis aliquorum auctorum addictus, vel austeritati, aut benignitati nimis adhærens, ad hæc scribenda me induxi. In quâlibet quæstione prævio diuturno studio curavi quidem veritatem investigare, præcipuè in iis quæ ad praxim magis faciunt ; et propterea non solùm diligenti trutinâ perpendere elaboravi rationes quas doctores Classici tradunt ; sed etiam plures doctos recentiores consulere non neglexi, adeò ut aliquandò in recto judicio de aliquâ quæstione faciendo multos dies consumpserim. Siquidem non tamquàm ovis (ut verbis utar Rigoristarum) semitas scriptorum cœco ductu sectatus sum ; sed operam

(*a*) Et l. 3. tract. 5. de septimo præcepto decalog. c. 2. de restitutione, Dub. I. n. 547. vers. *Aggrediamur.*

dedi, ùt veritatem assequerer, aut sententias, quæ magis veritati accedunt, amplexarer. Pro viribus sum conatus semper rationem auctoritati præponere, et ubi ratio me convicit, non renui auctoribus plurimis contraire, etiam iis, quibus magis forsan adhærere potuissem, utpotè quià, cùm hanc scientiam addiscerem, ad manus meas antè alios illi pervenerunt. Hinc, benevole Lector, ne putes me auctoribus benignæ sententiæ omninò addictum, si eos sæpiùs me citare observas; nam ad hoc opus conficiendum non prætermisi etiam rigidæ sententiæ auctores legere, paratus quidem à sententiis meis desciscere, dummodò suis rationibus de veritate me convicissent.

Cæterùm in dubiis discutiendis æqualis mihi scrupulus fuit, tàm sententias liberati faventes, et à ratione alienas uti probabiles admittere, quàm damnare ùt improbabiles eas, quæ valido quodam fundamento innixæ mihi videbantur. Cùm certum sit, vel ùt certum tenendum proùt communiter DD. docent, et ipse doctus R. P. Concina, in suo eruditissimo opere theologiæ dogmatico-moralis me instruit, quòd hominibus imponenda sub culpâ gravi non sunt, nisi evidens ratio id suadeat. Æquè enim nefas est à culpâ excusare qui reus est, quàm innocentem tamquàm culpæ reum judicare, ùt sedulò monuit *S. Antonius par* 2. *tit.* 1. *cap.* 11. §. 28. ubi disserens, quandò aliquid damnandum sit de mortali, vel non, sic scripsit: *nisi habeatur auctoritas expressa S. Scripturæ, aut Canonis, seu determinationis Ecclesiæ, vel evidens ratio, non nisi periculosissimè determinatur. Nam si determinetur, quòd sit ibì mortale, et non sit, mortaliter peccabit contràfaciens; quià omne quod est contrà conscientiam, ædificat ad gehennam. Si autem determinetur, quòd non sit mortale, et secundùm rei veritatem sit, error suus non excusabit à mortali.... quando scilicèt erraret ex crassâ ignorantiâ; secùs, si ex probabili, putà quià consuluit Peritos in tali materiâ, à quibus sibi dicitur illud tale non esse mortale; videtur enim tunc ignorantia quasi invincibilis, quæ excusat à toto. Et hoc quantùm ad ea, quæ non sunt expressè contrà jus divinum vel naturale, vel contrà articulos Fidei, de-*

cem præcepta, *et hujusmodi in quibus ignorans ignorabitur*. Quapropter semper timor mihi fuit, ne Deus æquè rationem à me exigeret, si opiniones laxas, ùt probabiles approbassem, quàm si probabiles, ùt laxas, reprobassem. Humanæ conditionis præsenti fragilitate spectatâ, non est semper verum tutius esse animas per viam arctiorem dirigere; cùm videamus Ecclesiam tam nimiam libertatem, quàm nimium rigorem, sæpè proscripsisse. Undè *Gerson de vitâ spir. part* 3. *lect.* 4. *coll.* 10. animadvertens damna sententiarum excedenter rigidarum, sic advertit: *fit ut per tales assertiones publicas nimis duras et strictas præsertim in non certissimis, nequaquam eruantur homines à luto peccatorum, sed in illud profundiùs, quià desperatiùs, immergantur*. De reliquo tandem me protestor, quòd si in aliquo erravi, opto, ut error mihi ostendatur, nam paratus sum illicò me retractare; nec erubescam, proùt non erubui id facere in hâc meâ novâ editione, in quâ à pluribus recessi opinionibus, quæ olim probabiles, sed postmodùm, vel nimis benignæ, aut nimis rigidiæ mihi visæ sunt.

Cæterùm, benigne Lector, te admonitum volo, ne existimes, me opiniones illas approbare, ex eo quòd non reprobem; eas enim quandòque fideliter exponam cum suis rationibus, et patronis, ut alii pro suâ prudentiâ, cujus ponderis sint, adjudicent. Deindè advertas, quòd cùm aliquam opinionem veriorem voco, tunc contrariam non habeo ùt probabilem, et si non expressè, ùt improbabilem damnem. Insuper quandò unam ex sententiis probabiliorem appello, nullo judicio dato de probabilitate alterius, aut utor hoc verbo *non audeo damnare*, non propterea intelligo eam probabilem dicere, sed judicio prudentiorum remittere. Vale.

ELENCHUS QUÆSTIONUM,

Quas auctor, post primam Neapolitanam operis editionem, rebus ad seduliorem trutinam revocatis, reformavit. In quâlibet autem harum quæstionum priùs adnotatur locus libri primæ editionis, postmodùm locus secundæ, ubi facta est correctio. »

QUÆSTIO 1. An legatarius possit sibi compensare legatum relictum in testamento non solemni? In priori libro (*col.* 13. *vers.* 3. *Probabile etiam*) relata est opinio *Lessii*, *Mol. Gran. Salmanticensium*, *etc.*; qui id probabile dixerunt. Sed in hoc præsenti libro id reprobatum est. Vide *l.* 3. *n.* 521. *et l.* 1. *n.* 35. *vers. Attamen.*

Qu. 2. An debitor donans aliquid suo creditori immemor debiti, excusetur à restitutione? In primo libro (*col.* 13. *v. Hinc. I.*) relata est opinio *Rebellii*, *Card.*, *et Dianæ*, qui probabilem putarunt opinionem affirmativam. Sed vide limitationem in hoc, *l.* 1. *n.* 34. *et l.* 3. *n.* 700. *v. Qu.* 6. (*a*).

Qu. 3. An fur mittens domino rem furatam per virum fidelem teneatur ad iterùm restituendum, si ille non reddat? In primo libro (*col.* 14. *v. VI. Si-*

(*a*) Lib. 1. num. 34. *legitur* : infertur 6. quòd certus de debito, et dubius de solutione tenetur solvere, ùt communiter docent *Suar. Vasq.*, *Lugo*, et alii cum *Sanch.* Casu verò quo etiam creditor de suo jure dubitaret, censet *Laym. et Sporer* cum *Tamburin.* debitorem teneri tantùm ad partem pro ratâ dubii. Subdit tamen *Layman*, quòd non auderet condemnare Creditorem, si totum exigeret. Et lib. 3. num. 700. quær. 2. an debitor aliquid donans suo creditori immemor debiti, excusetur à restitutione? *Respondit :* Negat prima sententia cum *Sanch.*, *Laym.*, *Sporer*, *Bonac.*, *Dian*, *Salm. etc.* Ratio etc. Secunda verò sententia quam tenent *Card. Rodr.*, *Mazz.*, *Croix.*, *Tambur.* cum suo magistro *Baldello* (et probabilem censet *Diana*, se revocans à primâ sententiâ) affirmat talem donantem benè satisfacere suo debito ex justitiâ, *concluditque* : prima sententia est communior, et quidem valdè probabilis; sed hæc secunda suâ probabilitate non caret.

militer) *Pal. Sot. Ledes. et Gabriel* adducuntur, qui id negaverunt. Sed in hoc absolutè affirmandum probatur. Vide *lib.* 3. *n.* 705.

Qu. 4. An sit obligatio ex superfluis statui elargiendi eleëmosynam pauperibus laborantibus paupertate communi? In primo libro (*col.* 80. *litt. A.*) relata est opinio *Soti*, *Navar.*, *S. Antonini*, *Vasq. etc.* qui negârunt. Sed in hoc melior visa est sententia opposita. Vide *l.* 2. *num.* 32. *v. quæritur.*

Qu. 5. An sit obligatio corrigendi peccantem ex ignorantiâ in legem humanam? In primo libro (*col.* 83. *litt. A. v. quæritur hic.*) visa est probabilior opinio negativa. Sed in hoc affirmativa probabilior visa est; Vide *lib.* 2. *num.* 36.

Qu. 6. An qui inducit sivè directè, sivè indirectè proximum ad peccandum, semper peccet peccato scandali? In primo libro (*col.* 85. *litt. A.*) dictum est cum *Palao, Sanch. Bonac. Azor. etc.* probabile esse, quòd is non peccet contrà charitatem, nisi expressè intendat ruinam spiritualem alterius. Sed in hoc visa est vera sententia affirmativa; Vide *l.* 2. *num.* 45.

Qu. 7. An semper in confessione sit explicanda circumstantia inductionis ad peccandum? In primo libro (*col.* 86. *v. Nota*) probata est sententia negativa. Sed in hoc vide dicta *l.* 2. *n.* 46. (a).

Qu. 8. An sit peccatum mortale petere ab aliquo quidquam, quod ille non præstabit sinè mortali, si jam sit paratus ad peccandum? In primo libro (*col.* 86. *v. quæritur II.*) relata est opinio *Soti*, *Suar. et Azor.*, qui id negârunt. Sed in hoc dictum est sequendum esse oppositum; Vide *lib.* 2. *num.* 47.

Qu. 9. An peccent graviter mulieres ad suî ornatum partem pectoris ostendentes? In primo libro (*col.* 89. *litt. C. et col.* 250. *in fine.*) actum est de hoc puncto sequendo doctrinam *Laymanni, Cajet. Navar.*

(*a*) Lib. 2. num. 46 Postquàm auctores pro affirmativâ, et negativâ sententiâ refert, concludit: unusquisque abundet in sensu suo.

Salmant. etc. Sed vide quomodò limitatur in hoc; Vide *lib.* 2. *num.* 55. *v. quæritur* (a).

Qu. 10. An liceat famulo comitari herum ad lupanar, vel eum ducere curru vel sellâ? In primo libro (*col.* 94. *litt. B.*) relata est opinio *Busemb., Navar., Manuel., etc.* dicentium licere solâ ratione famulatûs. Sed in hoc requiritur saltem causa gravis damni subeundi. Vide *lib.* 2. *num.* 64.

Qu. 11. An liceat famulo ratione famulatûs deferre munera meretrici Domini? In primo libro (*col.* 94. *in fine qu.* 2.) relata est opinio *Busemb. et Sanch.* id permittentium, si sit de esculentis, et poculentis. Sed in hoc negatur: Vide *lib.* 2. *num.* 65.

Qu. 12. An liceat famulo ob metum mortis subjicere humeros, vel deferre scalam Domino ascen-

---

(*a*) *Ubi legitur :* Acriter invehunt contrà hunc morem *Natalis Alex.*, *Roncagl.* dicentes hoc per se esse peccatum mortale, quià per se aliis grave scandalum affert. Cùm ego munus concionatoris gessi, pluries etiam hunc perniciosum usum fortiter conatus sum exprobrare; sed cùm hic officium agam Scriptoris de scientià morali, opportet ut dicam quod juxtà veritatem sentio, et quod à DD. didici. Non nego I.° quòd illæ fœminæ quæ hunc morem alicubi introducerent, sanè graviter peccarent. Non nego II.° quòd denudatio pectoris posset esse ità immoderata, ut per se non posset excusari à scandalo gravi, tamquàm valdè ad lasciviam provocans, uti benè ait *Sporer.* Dico verò III.°, quòd si denudatio non esset taliter immoderata, et alicubi adesset consuetudo, ut mulieres sic incederent, esset quidem exprobranda, sed non omninò damnanda de peccato mortali. Id tenent communissimè *Navarr.*, *Cajetan.*, *Less.*, *Laym.*, *Bon.*, *Salm.*, *Azor.*, *Sanch.*, cum *Sylv.*, *Fill. etc.* Videtur etiam huic adhærere S. Thom. 2. 2. quæs. 160. art. 2. Cæterùm non dubito, *concludit*, quòd sententia, ùt suprà relata, cum magnâ discretione oportet ut prudens confessarius utatur, ne indulgeat nimiæ mulierum licentiæ, quæ libidinem involvet, cùm piè viventes non sic incedant. Benè enim *Croix* cum *Eliz.* advertit, quòd ejusmodi fœminæ denudatione pectoris non rarò quærunt inhonestè appeti à viris, ut illos sibi irretiant, et captivent; et hanc ob causam rectè putat *Eliz.* plures fœminas damnationem pati. Hinc non dubito, quòd hujusmodi indecens mos enixè à prædicatoribus et confessariis, quantùm fieri potest coërcendus est. et extirpandus, ùt docet D. Antonin. part. 2. tit. 4. cap. 5.

denti ad fornicandum, aut vi aperire januam? In primo libro (*col.* 95. *qu.* 4.) id omninò negatum est. Sed in hoc vide dicta *lib.* 2. *num.* 66. *v. qu. IV.* (a).

Qu. 13. An liceat vendere vinum ei qui vendet mixtum aqua? In primo libro (*col.* 69. *lit. C. v. Pariter*) adducta est opinio affirmativa *Palai, Sanch.*, *et Tamb.*, si æquè commodè aliis vendi non possit. Sed in hoc id non admittitur, nisi ob metum mortis, vel infamiæ; Vide *lib.* 2. *num.* 69. *v. qu. VII.*

Qu. 14. An liceat vendere ornatus puellæ abusuræ? In primo libro (*col.* 96. *lit. D. v. Eodem.*) relata est opinio *La Croix* citantis *Navar. Sanch. Bonac. etc.* qui dicunt licere, si illa æquè emeret ab aliis. Sed in hoc id non admittitur, nisi venditor notabile patiatur incommodum; Vide *l.* 2. *n.* 71. *v. Eodem.*

Qu. 15. An liceat aurigis et nautis ob solum lucrum mercedis vehere meretricem ad amasium? In primo libro (*col.* 98. *v.* 8. *Licet.*) dictum est licere cum *Salm. Sanch. Azor. Navar. etc.* Sed in hoc non admittitur, nisi ob metum gravis damni; Vide *l.* 2. *n.* 75. *v. An autem.*

Qu. 16. An sit peccatum mortale sinè gravi causâ petere mutuum ab usurario parato, vel Sacramentum à sacerdote peccatore parato ad ministrandum? In primo libro (*col.* 97. *num.* 4. *v. utrùm autem, et num.* 7. *v. Sed quæstio.*) relata est opinio *Lugonis, Soti, Sanch. Cajet. Led. Man. etc.* qui id negârunt. Sed in hoc dictum est id esse mortale tàm contrà caritatem, quàm contrà justitiam, nisi gravis causa necessitatis, vel utilitatis interveniat; Vide *lib.* 2.

(a) *Ubi scribit:* Negant *Viva*, *et Milant.*, *P. Concina*, *Salm.*, *Croix.*, et alii. Quià, ùt dicunt, tales actiones nunquàm licent, utpotè intrinsecè malæ. Sed contradicunt *Busemb.*, *Sanch.*, *Less.*, quorum sententia spectata ratione mihi probabilior videtur. Et idem mecum sentit doctus auctor continuat. Tournely, tom. I. pag. 303. dicens: *non teneor grave subire detrimentum, ut alterius peccatum avertam; ipse sanè malitiam suam sibi imputet.* Quià tamen prædictæ coöperationes verè concurrunt ad damnum stupri, quamvis solùm materialiter concurrant ad peccatum stupratoris, puto nullum alium timorem excusare coöperantem nisi mortis.

num. 47. *et* 77. *v.* 4. *Licitum*, loquendo de usurario, et *num.* 79. de sacerdote peccatore.

Qu. 17. An volenti frangere jejunium liceat sinè gravis incommodi causâ cibos præbere? In primo libro (*col.* 47. *n.* 7. *v.* *Volenti.*) adducta est opinio *Lessii*, *Cajet.*, *Nav.*, *et Vasq.*, id affirmantium. Sed in hoc reprobatum est; Vide *lib.* 2. *num.* 80.

Qu. 18. An in materiâ simoniæ, et usuræ possit deduci in pactum obligatio antidoralis. In primo libro (*col.* 118. *lit.* *A.* *v.* *quæritur in fine*) dictum est cum *Salmant.* *Val.* *Cajet.* *Pal.* *Less.* *etc.* id licere, si pactum sit remunerandi in genere, nullâ additâ novâ obligatione. Sed id omninò reprobatur. Vide *lib.* 3. *num.* 53., *et num.* 764.

Qu. 19. An juramentum execratorium sit verum juramentum? In primo libro (*col.* 146. *litt.* *A.* *v.* *Notandum*) dictum est cum *Salm.* *Busemb.* *Sanch.* *Pal.* *etc.* id communiter negari. Sed in hoc affirmatur, si in juramento expressè nominetur *Deus*; Vide *l.* 3. *num.* 143.

Qu. 20. An in juramento assertorio sit mortale jurare cum defectu justitiæ? In primo libro (*col.* 148. *litt.* *A.*) dictum est probabilius esse tantùm veniale. Sed in hoc additur esse mortale, si juratur ad firmandam detractionem; Vide *lib.* 3. *num.* 146.

Qu. 21. An peregrinus possit dispensari in votis, juramentis, et legibus ab episcopo loci ubì reperitur? In primo libro (*col.* 758. *litt.* *E.* *v.* *Nota hìc*) id omninò negatum est. Sed vide hìc *l.* 1. *n.* 158 (a).

Qu. 22. An maritus possit occidere eum qui vult cum suâ uxore adulterari? In primo libro (*col.* 239. *v.* *Dicendum.* *II.*) id absolutè negatum est. Sed in hoc id non reprobatur, si vir antè factum occidat, ne adulterium eveniat; Vide *l.* 3. *n.* 391. *v.* *Quandò.*

Qu. 23. An peccent graviter spectatores qui ad comœdiam turpem concurrunt pecuniâ, vel plausu?

(a) *Ubi legitur : adsunt quatuor sententiæ, et relatis tribus cum eorum auctoribus, et rationibus, concludit :* Quarta sententia communissima, ùt ait *Croix*, et communiter recepta, ùt asserunt *Salm.*, cui subscribimus, tenet posse peregrinum dispensari ab episcopo loci non solùm in legibus, sed etiam in votis, et juramentis, modò ibì sit animo permanendi per majorem anni partem.

In primo libro (*col.* 251. *v. Quæres* 2.) dictum est probabile esse non peccare spectatores secundos, nempè sinè quibus etiam comœdia repræsentaretur. Sed in hoc visum est oppositum: Vide *l.* 3. *n.* 427. *v. Nùm autem.*

Qu. 24. An beneficiarius expendens fructus beneficii superfluos ad suam sustentationem in usus profanos, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 270. *v. Utrùm autem*) probabilior cum *S. Th., Sot. Lugo, Pal. Less. etc.* visa est opinio negativa. Sed in hoc probabiliorem diximus oppositam per se loquendo; Vide *l.* 3. *n.* 492.

Qu. 25. An fur teneatur restituere cum damno graviore, nempè si res non posset mitti ad dominum, nisi expensis majoribus, quàm sit valor rei? In primo libro (*col.* 295. *litt. B.*) adducta est opinio *Salmanticensium, Soti, Less. Pal. Con. et Bus.* id negantium. Sed in hoc oppositum tenetur, nisi expensæ sint longè majores. Vide *l.* 3. *n.* 598. 697, *et* 752.

Qu. 26. An accipiens rem à fure, qui rem furatam cum suis permiscuit, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 299. *litt. B.*) adducta est opinio negativa *Tamburrini cum Sanch., et aliis.* Sed in hoc omninò reprobatur; Vide *l.* 3. *n.* 612.

Qu. 27. An beneficiarius omittens officium uno die possit excusari à restitutione, si suppleat in alio? In primo libro (*col.* 310. *in fine qu.* 5.) relata est opinio affirmativa *Salm. Molfes. Palud. Bonac. etc.* Sed in hoc tenetur negativa; Vide *l.* 3. *n.* 667.

Qu. 28. An beneficiarius omittens partem officii minorem quàm integræ horæ, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 311. *qu.* 5.) relata est opinio negativa *Navarri, Tol. et Viva.* Sed in hoc verior visa est opposita; Vide *l.* 3. *n.* 668.

Qu. 29. An beneficiarius simplex omittens officium teneatur restituere omnes fructus beneficii? In primo libro (*col.* 312. *qu.* 18. *v. Quid etc.*) adducta est opinio *Henrici, Metinæ, et Manuelis,* qui dicunt teneri ad restitutionem tantùm tertiæ partis fructuum. Sed in hoc illa reprobatur; Vide *l.* 3. *num.* 673. *v. Quid.*

Qu. 30. An licitum sit donum accipere à donante debitis gravato? In primo libro (*col.* 327. *litt. B.*) relata est opinio affirmativa *Lessii*, *Mol. Navarri*, *Laym. etc.* Sed in hoc refutatur; Vide *l.* 3. *n.* 722.

Qu. 31. An sit necessarium in mutuo ad exigendum interesse, ut moneatur mutuatarius de justo titulo, qui jam adest? In primo libro (*col.* 343. *lit. E. v. Sed dubitatur.*) delatum est opinioni negativæ *Lessii*, *Lugonis*, *Bon. Trull. etc.* Sed in hoc verior est affirmativa; Vide *l.* 3. *n.* 769. *v. Sed dubitatur.*

Qu. 32. An mutuator possit retinere lucrum exactum, si aderat justus titulus, sed non monuit de eo mutuatarium, et contraxit bonâ fide? In primo libro (*col.* 394. *quæst. III*,) adducta est opinio affirmativa (licèt tanquàm minùs probabilis) *Lugonis*, *Dianæ*, *Sà*, *et Tannei*. Sed in hoc refutata est; Vide *l.* 3. *n.* 773.

Qu. 33. An liceat res pretiosas quamplurimi vendere? In primo libro (*col.* 355. *litt. D.*) relata est opinio affirmativa *Soti*, *Tol. Dianæ*, *Tann. Val. Reg. etc.* Sed in hoc probabilior visa est contraria. Vide *l.* 3. *n.* 808.

Qu. 34. An facto monopolio injusto à mercatoribus, liceat aliis eodem pretio merces vendere? In primo libro (*col.* 357. *lit. G. v. Sed hinc*) relata est opinio affirmativa *Salm. Bon. Trull. Reg. Med. etc.* Sed in hoc omninò melior visa est negativa; Vide *l.* 3. *num.* 817. *v. Sed hic. pag.* 408.

Qu. 35. An liceat rem infimo pretio emere ab aliquo nesciente ejus valorem? In primo libro (*col.* 357. *lit. H. v. Idem.*) amplexata est opinio negativa. Sed in hoc defenditur opposita; Vide *l.* 3. *num.* 819. *v. Idem.*

Qu. 36. An liceat Clerico conducere prædia aliena ad saginanda propria animalia, ut posteà vendat? In primo libro (*col.* 361. *v. Quæres.*) dictum est licere si conductio non afferat magnam distractionem à ministerio Sacro. Sed in hoc id non admittitur, quià non caret cupiditate turpis lucri; Vide *l.* 3. *n* 835. *v. An vero.*

Qu. 37. An pereunte re censitâ, pereat census de jure naturali? In primo libro (*col.* 366. *v. qu.* 3.)

dicta est probabilis sententia negativa cum *Soto*, *Pal. Salm. Covarr. etc.* Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam; Vide *l.* 3. *num.* 847.

Qu. 38. An cogens cum injuriâ alterum ad ludendum, possit retinere lucratum? In primo libro (*col.* 375. *litt. D.*) adducta est opinio negativa. Sed in hoc probabilior visa est sententia affirmativa, modò ille qui cogit, non superet coactum in peritiâ ludendi; Vide *l.* 3. *num.* 880.

Qu. 39. An sit gravis obligatio relinquendi sua bona suis fratribus, et sororibus? In primo libro (*col.* 398. *litt. A.*) relata est opinio *Salmanticensium*, *Nav. etc.* dicentium non esse, nisi illi extremè indigeant. Sed in hoc diximus omninò tenendum peccare graviter relinquentem bona extraneis, si fratres graviter indigeant; Vide *l.* 3. *num.* 946.

Qu. 40. An liceat revelare crimen alterius ad vitandum damnum proprium, si notitia criminis vi, aut dolo excipiatur? In primo libro (*col.* 407. *lit. A. v. Sed hic.*) dicta est probabilis opinio affirmativa cum *Salm. Lessio*, *et P. Nav.* Sed in hoc melior visa est opposita; Vide *l.* 3. *num.* 969. *v. Sed hic magna.*

Qu. 41. An qui alteri occultam contumeliam irrogavit, teneatur ad satisfactionem? In primo libro (*col.* 410. *v. Sed Quær.* 1.) relata est opinio negativa *Laymanni*, *et Molinæ.* Sed in hoc diximus omninò sequendam affirmativam; Vide *l.* 3. *num.* 985.

Qu. 42. An lædant jejunium electuaria sumpta in modicâ quantitate ad delectationem? In primo libro (*col.* 419. *lit. F.*) adducta est opinio negativa cum *Salm. Sylvest.*, *et Abb.* Sed in hoc dictum est contrariam omninò tenendam; Vide *l.* 3. *num.* 1019. *Quær. II.*

Qu. 43. An potio chocolatis possit sumi toties quoties in die? In primo libro (*col.* 425. *v. Orandum.*) dicta est probabilis opinio affirmativa *Patris Viva*, si sumatur ùt potus usualis. Sed in hoc talis potio non admittitur, nisi pro uno tantùm cyatho in die, ratione consuetudinis; Vide *l.* 3. *num.* 1023. *v. secunda in fine.*

Qu. 44. An religiosus expendens cum licentiâ generali Prælati ad usus illicitos, peccet contrà pau-

pertatem, et teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 450. *lit. E. v. II. quæstio.*) vocata est non improbabilis sententia negativa cum *de Alexandro, Suar. Bann. Lugo etc.* Sed in hoc affirmativa amplexata est; Vide *l.* 4. *num.* 31. *et l.* 3. *num.* 873.

Qu. 45. An patronus debeat præsentare digniores ad beneficium curatum? In primo libro (*col.* 469. *lit. A. qu.* 2) dicta est probabilis opinio negativa cum *Palao, Garcia, P. Nav. Rodr. etc.* Sed in hoc dictum est, omninò tenendam affirmativam; Vide *l.* 4. *num.* 97.

Qu. 46. An episcopus conferens beneficium simplex minùs digno, peccet mortaliter? In primo libro (*col.* 291. *quær.* 2) delatum est sententiæ negativæ cum *Navar. Sà, Soto, Dicast. Gutt. Dianâ etc.* Sed in hoc probabilior dicta affirmativa; Vide *l.* 4. *n.* 93.

Qu. 47. An episcopus conferens beneficium curatum minùs digno, teneatur ad restitutionem? In primo libro (*col.* 292. *v. Magis.*) probabilis visa est opinio negativa *Navarri, Henrici, Ledesm. etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l.* 4. *n.* 109.

Qu. 48. An graviter peccet, et teneatur ad restitutionem, qui recipit beneficium curatum cum animo dubio, vel conditionato suscipiendi Sacerdotium infrà annum? In primo libro (*col.* 471. *lit. A.*) adducta est opinio negativa *Navarri, Barbosæ, Garciæ etc.* Item opinio *Salmanticensium*, qui eam admittunt tantùm, si animus est conditionatus. Sed in hoc melior visa est opposita, sive animus sit dubius, sivè conditionatus; Vide *l.* 4. *n.* 114.

Qu. 49. An pluralitas beneficiorum sit vetita non solùm de jure Canonico, sed etiam naturali? In primo libro (*col.* 473. *litt. A.*) dicta est probabilis opinio negativa cum *Lugo, Innoc. Fill. Val. Led. etc.* Sed in hoc omninò tenendam diximus affirmativam, nisi accedat dispensatio Pontificia, et justa causa; Vide *l.* 4. *n.* 117.

Qu. 50. An possit sinè peccato gravi permutari officium divinum in aliud notabiliter brevius? In primo libro (*col.* 494. *litt. A.*) dicta est probabilis opinio affirmativa, excepto Officio Palmarum cum Officio Paschæ, vel Pentecostes, ùt tenent *Sylvest.*

Salm. Vill. Diana etc. Sed in hoc non est admissa ùt probabilis; Vide *l.* 4. *n.* 161. *v. Quær.* III.

Qu. 51. An matutinum possit recitari duabus horis post meridiem? In primo libro (*col.* 496. *litt. D.* probabilis dicta est opinio affirmativa cum *Salm. Sanch. Tamb. Molfess. Led. etc.* Sed in hoc dictum est tenendam esse oppositam; Vide *l.* 4. *n.* 174.

Qu. 52. An peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium, nempè si quis uno ictu occidit quatuor homines? In primo libro (*col.* 665. *v. An autem*) dicta est probabilis opinio negativa cum *Suar. Lugo, Busem. Viva, etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l.* 5. *n.* 45.

Qu. 53. An confessarius in mortali successivè absolvens plures pœnitentes, unum peccatum committat? (*col.* 563. *v. II. Quoad actus*) visa est probabilis opinio affirmativa cum *Salmant. Lugone, Viva, Sporer. etc.* Sed in hoc reprobata est. Vide *lib.* 5. *n.* 50. *qu.* 6.

Qu. 54. An citrà infamationem possit quis dissolvere amicitiam alicujus, narrando ejus defectus naturales, ut ipse succedat loco expulsi? In primo libro (*col.* 576. *lit. A.*) relata est opinio affirmativa *Salmanticensium, Soti, Bonac. Arag. Prado, etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l.* 5, *n.* 72. *v. An. citrà.*

Qu. 55. An liceat se inebriare ex consilio medicorum, si inebriatio æstimatur necessaria ad morbum expellendum? In primo libro (*col.* 577. *v.* 2. *Non est*) adducta est opinio affirmativa *Bussembai, Sylv. Cajet. Lessii, Salm. etc.* Sed vide quomodò in hoc limitata est, *l.* 5. *n.* 76. *qu.* I. (*a*)

(*a*) Valdè DD. laborant in hâc quæstione, *scribit loco citato,* licèt videatur casus vix unquàm accidere posse. Prima sententia affirmat, secunda verò sententia negat. Verumtamen prima sententia satis probabilis, imò probabilior mihi videtur casu quo potatio vini præbeatur ad expellendos sivè corrigendos pravos humores; tunc enim privatio rationis per accidens, et indirectè evenit, et ideò licitè permitti potest. Secùs verò dicendum si potatio daretur directè ad ebrietatem, sivè ad privationem rationis causandam, hoc enim esset semper intrinsecè malum. Hinc nunquàm licitum est se inebriare ad sensus sopiendos, ne cruciatus sentiantur.

Qu. 56. An liceat se inebriare ad vitandum mortem, quam alter ei minitatur? In primo libro (*col.* 578. *lit. C.*) dicta est probabilis opinio affirmativa *Lessii*, *Laym. Bonac.*, *Busemb.*, *etc.* Sed in hoc amplexata est negativa; Vide *l.* 5. *n.* 76. *qu.* II.

Qu. 57. An satisfaciat, qui se confitetur tempore Missæ? In primo libro (*col.* 210. *quær.* 2.) adducta est opinio affirmativa *Palai*, *Hurtadi*, *La Croix*, *Pichler.*, *Gobat.*, *etc.* Modò aliquo modo attendat simul ad missam. Vide *l.* 3. *n.* 314. *(a)*

Qu. 58. An liceat aliquid accipere pro sustentatione ingressuri, si monasterium sit opulentum? In primo libro (*col.* 130. *v. Sed quæritur*) relata est opinio affirmativa *Salm. Nav. Tol. Pal. Sanch. Bon. Sot. etc.* Sed in hoc amplexata est opposita; Vide *l.* 3. *n.* 92. *v. Secunda.*

Qu. 59. An in Sacramento Baptismi aqua sit infundenda, dùm actu dicitur: *Te baptizo?* In primâ editione (*col.* 585. *lit. A.*) Affirmatum est. Sed in hâc secundo probatum est sufficere quòd forma proferatur, antequàm materia desistatur applicari; Vide *l.* 6. *n.* 9. *v. Quæritur.*

Qu. 60. An omnes materiæ et formæ Sacramentorum sint à Christo determinatæ in specie? Negatum est in priori libro (*col.* 804. *qu.* 2.) Sed in hoc secundo oppositum probabilius visum est, *l.* 6. *n.* 12.

Qu. 61. An peccet graviter minister conferens Sacramenta in mortali, etiam si ad illud non sit specialiter ordinatus, vel si solemniter non ministret? Negatum est in priori libro (*col.* 594. *et* 595.) Sed hìc affirmatur, *l.* 6. *n.* 32.

Qu. 62. An peccet graviter sacerdos ministrans eucharistiam in mortali? In priori libro (*col.* 655. *v. An autem.*) probabilis dicta est sententia negativa. Sed hìc eam refutamus, *lib.* 6. *num.* 35.

Qu. 63. An minister possit dare Sacramentum indigno ob metum mortis? In priori libro (*col.* 595. *Dub.* 5.) probabilis visa est sententia affirmativa. Sed hìc negativam tenemus, *l.* 6. *num.* 49.

(*a*) *Ubi respondit* negativè cum sententiâ communi.

Qu. 64.

Qu. 64. An clericus habituatus in vitio turpi, vel alio, volens ascendere ad ordinem Sacrum, possit absolvi ex simplicibus signis extraordinariis, tantùm sufficientibus ad Sacramentum pœnitentiæ suscipiendum : In priori libro affirmatum est (*col.* 598. *Quæres hic* 3.) Sed hìc negatur, nisi valdè extraordinaria signa accedant, quæ probitatem positivam Ordinandi ostendant; Vide *lib.* 6. *in Dissert. ex num.* 63. *p.* 27.

Qu. 65. An sacerdotes ordinentur per solam manuum impositionem? In priori libro (*col.* 806. *lit. F.*) negavimus. Sed hìc affirmativam sententiam probabiliorem censemus, *l.* 6. *n.* 749.

Qu. 66. An moribundus, qui manè communicavit, possit eâdem die sumere viaticum, adveniente morbo? In priori libro (*col.* 668. *lit. A.*) probabilem diximus sententiam tàm affirmativam, quàm negativam. Sed hìc distinguimus, si morbus sit naturalis, aut violentus, *l.* 6. *n.* 285. *Dub.* 3.

Qu. 67. An sacerdos negligens dicere sacrum promissum, parvo stipendio accepto, graviter peccet? In priori libro (*col.* 676. *lit. C.*) diximus probabilem sententiam negativam. Sed hìc affirmativam tutamur, *l.* 6. *n.* 317. *qu.* III.

Qu. 68. An episcopus possit moderari numerum missarum à testatore præscriptarum? In priori libro dictum est posse, si fructus congruentes non percipiantur (*col.* 680. *lit. F.*) Sed hìc negatur *loc. cit. num.* 331. *Dub.* 1.

Qu. 69. An liceat privatim celebrare in die Cœnæ Domini. In priori libro adhæsimus sententiæ affirmativæ (*col.* 687. *lit. E.*) Sed hìc dicimus omnino tenendam negativam *lib.* 6. *n.* 350.

Qu. 70. An altare amittat consecrationem, si frangatur sigillum, vel removeatur sepulchrum cum reliquiis? In primo libro probabile dictum est non amittere, (*col.* 693. *lit. C.*) Sed hìc *l.* 6. *n.* 369. *ad n.* 3. *Dub.* 2. oppositum tenendum probamus.

Qu. 71. An sufficiant duæ mappæ in altari, vel una duplicata. In priori libro affirmavimus (*col.* 697. *lit. C.*) Sed hìc contrarium tenendum dicimus, *lib.* 6. *n.* 375.

Qu. 72. An aqua lotionis corporalium possit projici aliò, quàm in Sacrarium? In priori libro dictum est sufficere, si projiciatur in decentem locum (*col.* 699. *lit. E.*) Sed hìc contrarium probamus *l.* 6. *n.* 387.

Qu. 73. An abbates possint consecrare calices pro ecclesiis alienis? In priori libro relata est sententia affirmativa (*col.* 699. *lit. B. in fine.*) Sed hìc oppositam tenendam dicimus; *l.* 6. *n.* 381.

Qu. 74. An Pyxis debeat benedici? In priori libro retulimus sententiam negativam (*col.* 698. *lit. H.*) Sed hìc oppositam probamus. *l.* 6. *n.* 385.

Qu. 75. Si post sumptionem sacerdos prudenter dubitat vinum fuisse acetum, an rursùs consecrare debeat utramque materiam sub conditione? Hìc affirmandum probamus, *lib.* 9. *num.* 206. *v. Quoad.* Quidquid dictum sit in priori libro.

Qu. 76. A quo episcopo debeant approbari confessarii? In priori libro (*col.* 247. *lit. E.*) dictum est probabiliter posse approbari etiam ab episcopo confessarii, aut pœnitentis. Sed hìc *lib.* 6. *num.* 548. dicimus omninò approbandos ab episcopo loci.

Qu. 77. Doctor consultus à confessario, an teneatur ad sigillum? In priori libro (*col.* 776. *lit. G.*) diximus probabiliter non teneri. Sed hìc oppositum tuemur, *l.* 6. *n.* 647.

Qu. 78. An mutus teneatur confiteri scripto? In priori libro probabilis visa est sententia negativa, (*col.* 726. *lit. b.*) Sed hìc dicimus teneri, si commodè potest; *lib.* 6. *n.* 479. *v. qu.*

Qu. 79. An in jubilæo confessio debeat fieri in eâdem hebdomadâ, in quâ perficiuntur opera, ut possit pœnitens absolvi à reservatis? In priori libro adhæsimus opinioni negativæ (*col.* 743. *lit. A. n.* 2.) Sed hìc oppositam tenemus *lib.* 6. *num.* 537.

Qu. 80. An qui Jubilæo confessus est invalidè, possit deindè à quolibet absolvi? In priori libro relata est opinio affirmativa (*col.* 743. *num.* 1.) Sed hìc negativam sustinemus; *lib.* 6. *n.* 537. *v. qu.* II.

Qu. 81. An parochus in alienâ Diœcesi possit excipere confessiones alienorum ex licentiâ illorum Parochi? In priori libro affirmavimus; (*col.* 746. *lit. B.*) Sed hìc negamus, *l.* 6. *n.* 544.

Qu. 82. An simplex sacerdos possit absolvere moribundum, præsente confessario approbato? In priori libro (*col.* 752. *lit. D.*) relata est sententia affirmans, quam hìc rejicimus : *lib.* 6. *num.* 562.

Qu. 83. An ignorans reservationem casûs episcopalis, eam incurrat? In priori libro diximus probabilem sententiam negativam, (*col.* 757. *lit. A.*). Sed hìc eam reprobamus; *l.* 6. *n.* 581.

Qu. 84. An absoluti indirectè à peccato reservato in casu necessitatis à non habente facultatem, teneantur postmodùm episcopo se præsentare? In priori libro negavimus (*col.* 936. *v. An autem.*) Sed hìc observa distinctionem allatam, *l.* 7. *n.* 91. (a).

Qu. 85. An confessarius errans culpabiliter circà valorem Sacramenti, teneatur monere pœnitentem de errore etiam cum gravi suo incommodo? In priori libro probabilem diximus sententiam negativam (*col.* 766. *lit. I.*) Sed hìc affirmativam tenemus, *lib.* 6. *num.* 619.

Qu. 86. An possit absolvi à simplici confessario Peregrinus habens casum reservatum in loco confessionis tantùm, et non in Patriâ. In libro priori relata est opinio affirmativa; (*col.* 758. *in fin. v. Quæritur an.*) Sed hìc eam refutamus; *l.* 6. *n.* 588.

Qu. 87. An qui confessus est superiori, et oblitus fuerit reservati, remaneat ab illo directè absolutus? Hìc probabiliùs negatur *l.* 6. *num.* 597. Quidquid in priori libro dictum sit.

Qu. 88. An incurrat suspensionem qui ordinatur cum patrimonio donato, sed datâ antapochâ, vel fide de reddendo illo donanti? In priori libro, dicta est probabilis opinio negativa, (*col.* 829. *Dub.* 2.) Sed hìc *lib.* 6. *num.* 822. observa distinctionem te-

(*a*) *Scribens* : Si peccatum sit absolutum in articulo, sivè periculo mortis, tunc nulla remanet obligatio se præsentandi ad superiorem, quià tunc verè directè peccatum fuit absolutum, cùm eo casu cesset omnis reservatio. Secùs verò, si peccatum verè est absolutum ab inferiore propter aliquod impedimentum adeundi superiorem extrà mortis articulum, quià tunc nullus inferior potest directè absolvere à reservatis, sed tantùm indirectè. Undè pœnitens, ut posteà directè à superiore absolvatur, omninò cùm convaluerit, tenetureum adire.

nendam, nempè si donans habuerit veram, vel ne voluntatem donandi.

Qu. 89. Si quis post contracta Sponsalia cum unâ, ducat aliam, an hâc defunctâ, teneatur ducere primam? In priori libro dictum est probabiliter non teneri (*col.* 845. *lit. I.*) Sed hìc contrarium sustinetur *lib.* 6. *num.* 875. *v. Quæritur.*

Qu. 90. An si quis fictè contraxit Matrimonium, ad illud revalidandum sufficiat, quòd ipse solus apponat consensum? Hìc *lib.* 6. *num.* 1114. sententia affirmativa verior dicitur; quamvis in priori libro (*col.* 899. *v. Hinc infertur*) non fuerit admissa.

Qu. 91. An sit nulla dispensatio super impedimento inter propinquos, si taceatur copula inter ipsos præhabita? In priori libro opinio negativa probabilis visa est: (*col.* 904. *v. Quær.* 3.) Sed hìc *lib.* 6. *num.* 1134. omninò rejicitur, etiamsi copula non fuerit habita ad faciliùs obtinendam dispensationem.

Qu. 92. An simplex sacerdos possit absolvere à venialibus, et ab excommunicatione minori? In priori libro (*col.* 746. *lit. A.*, *et col.* 928. *v. Certum*) opinio affirmativa, licèt non fuerit admissa, non tamen omninò rejecta est. Sed hìc *lib.* 7. *num.* 71. omninò rejicitur ob decretum Innoc. XI.

Qu. 93. An absolutus ab episcopo in necessitate à casu Papali propter impedimentum temporale, excusetur ab adeundo Romam, si parti jam satisfecerit? In priori libro dictum est probabiliter excusari, (*col.* 933. *qu.* *III. in fin.*) Sed hìc omninò teneri dicimus, *lib.* 7. *num.* 87.

Qu. 94. An habens casum Papalem publicum, si punitus fuerit ab aliquo episcopo, possit absolvi ab alio? In priori libro opinio affirmativa probabilis visa est (*col.* 930. *v. Hinc, infrà Dub.* 1.) Sed hìc contrariam veriorem dicimus, *l.* 7. *n.* 77.

Qu. 95. An episcopi possint absolvere à Papalibus occultis extrà confessionem? In priori libro relata est opinio affirmativa. (*col.* 942. *ad num.* 8.) Sed hìc *l.* 6. *num.* 593. *v. Eandem* illam refutamus ex declar. Gregorii XIII.

Qu. 96. An liceat rescribere ad excommunicatum? In priori libro dictum est probabiliter licere (*col.* 964. *lit. F.*) Sed hìc negamus *l.* 7. *num.* 193. An autem liceat excommunicatum resalutare? In priori libro (*col.* 965. *Dub. II.*) opinionem affirmativam diximus absolutè probabilem: Sed hìc *d. n.* 193. oppositam censemus probabiliorem, licèt primam non damnemus.

Qu. 97 An Duellum possit acceptari, ne incurratur magna et certa jactura bonorum? Quidquid dictum sit cum *Salmantic.* in priori libro (*col.* 979. *lit. A. Not. I.*), hodiè hæc opinio damnata est à Bened. XIV. Vide tom. 1. *lib.* 3. *num.* 400. Prop. IV.

Qu. 98. An parentes possint cogere puellam ad ingressum in monasterium causâ educationis? In priori libro (*col.* 983. *in princip.*) probabilis dicta est opinio affirmativa. Sed hìc *l.* 7. *n.* 212. opposita absolutè probabilior visa est, nisi puella sit in periculo incontinentiæ.

Qu. 99. An incurrat irregularitatem ratione bigamiæ, qui contrahit duo Matrimonia nulla, vel qui fictè secundum matrimonium init ad copulam extorquendam? Hìc dicimus affirmandum, *l.* 7. *n.* 446. *et* 447, quidquid in priori libro dictum fuerit.

Adduntur aliæ recentes retractationes opinionum, quæ in præcedenti editione recensebantur.

Quær. I. Si quis probabiliter judicet implevisse votum, Horas Canonicas, sivè pœnitentiam, an teneatur eam satisfacere, si adhùc probabile sit, vel dubium non implevisse? Negant plures auctores. *l.* 1. *num.* 76. Sed oppositum est tenendum, quià possidet obligatio jam contracta, donec certè non fuerit impleta.

Quær. II. An declarationes S. C. Cardinalium vim legis habeant? Plures AA. negant, nisi editæ sint, non solùm consulto Pontifice, sed etiam mandante, ut ipsæ solemniter per totam Ecclesiam promulgentur, *lib.* 1. *n.* 106. *vers. Quær.* 2. Addendum tamen est, quòd hujusmodi declarationes, quæ jam in Ec-

clesiâ universaliter divulgatæ, et facto sic promulgatæ fuerint usu plurium annorum, vel relatione auctorum communiter ipsas referentium, hæ satis omnes fideles obstringunt.

Quær. III. An episcopus dispensare possit in Statutis Canonicis, in quibus dispensatio reservata non sit? Visa fuit priùs satis probabilis sententia affirmativa cum *Soto*, *Covarr.*, *Castropal.*, *Bonac.*, et *S. Antonin.* Sed re meliùs perpensâ videtur negativa omninò tenenda ex *Clement.* 2. *de Elect.* ubi: *Lex superioris per inferiorem tolli non potest.* Cui congruit c. *Dilectus de Temp. Ordin.*

Quær. IV. An Delegatus *Principis*, vel Delegatus *ad universitatem causarum*, possit subdelegare? Affirmatur *l.* 1. *n.* 193. Sed hoc est limitandum juxtà id, quod dicitur *lib.* 6. *num.* 559, nempè hoc intelligi, cùm delegatio facta est tanquàm per officium, aut cùm delegatur alicui jurisdictio, uti privilegium perpetuò suo officio, sivè dignitati annexum.

Quær. V. An cesset lex, cessante fine legis in particulari? Allata est sententia, quæ id probabile vocat, hancque tenent *Salm.* et *Viva* cum *Cajet.* *Sylvest.*, *Panorm.*, *Valent.*, *Sà*, *Carden.*, *Navar.*, *Abbate*, *Comit.*, et aliis *lib.* 1. *num.* 199. Sed hìc advertendum, quòd hæc opinio vix unquàm in praxi probabilis erit; quià vix unquàm eveniet, quòd in particulari omne hallucinationis periculum esset.

Quær. VI. Si quis ex intentione furandi centum aureos, surripiat eos centenis vicibus moraliter interruptis, an tunc centum peccata perpetret? *l.* 5. *n.* 44. dictum fuit probabile esse unum furtum, sivè unum peccatum committi. Sed meliùs re perpensâ, dicendum hujusmodi furta esse centum distincta peccata mortalia, cùm unumquodque furtum distinctam malitiam in se continet.

Quær. VII. Actus caritatis ergà Deum eliciendus est saltem semel in mense, ùt dicitur *l.* 2. *num.* 8. Addendum est, quòd eodem modo, nempè semel saltem in mense, tenemur pariter elicere actum caritatis ergà proximum; alioquin difficulter hoc præceptum caritatis ergà proximum observare valebimus.

Quær. VIII. Dictum est *l.* 3. *num.* 244. non videri

improbabile cum *Less.*, *Salm.*, *Bon.* *etc.* quòd ab ipso vovente possit commutari votum in æquale. Sed dicendum cum *S. Th.* *Caj.*, *Suar.*, *et aliis* esse multùm probabilius, quòd non possit; quià Deus potiùs vult rem promissam, quàm aliam.

Quær. IX. Dicunt plures DD. apud *Bus.* *l.* 3. *n.* 381. licere viro honorato occidere aggressorem conantem alapam ei impingere. Sed ibi addendum id, quod sapienter docet Sylvius: *Etiam si honor sit bonum præstantius, quàm divitiæ, aut nullum, aut rarissimum arbitramur esse casum, quo pro defensione solius honoris licet aggressorem interficere. In* 2. 2. *q.* 64. *art.* 7. *q.* 9.

Quær. X. An beneficiarii expendentes redditus beneficii superfluos in usus profanos, teneantur ad restitutionem? *l.* 3. *n.* 492. exposita fuit sententia affirmativa tanquàm valdè probabilior: sed peractâ meliori consideratione, sententia negativa videtur non minùs probabilis in praxi, signanter ob auctoritatem et rationem *D. Th. in* 2. 2. *q.* 185. *art.* 7. *Vide cit. num.* 492.

Quær. XI. Si quis furatus sit rem, cujus dominus est incertus, cui restituere debet? *l.* 3. *num.* 589. dictum est restitutionem faciendam esse pauperibus, aut Locis Piis cujuscumque loci. Sed huic plures addendæ sunt limitationes, quas loco citato, vel paulò pòst invenies. (*a*)

(*a*) Lib. 3. tract. 5. de septimo præc. decal. cap. 2. de restitutione dub. 5. num. 590. quær. I. Quomodò facienda restitutio, si dominus rei est incertus? Distinguendum, et videndum an res accepta sit bonâ vel malâ fide. Si malâ fide, tunc iterùm distinguendum est: Vel dominus incertus rei est ignotus tantùm in particulari, proùt si sciretur rem spectare ad aliquem ex tribus vel quatuor hominibus loci, sed ignoretur, ad quem peculiariter spectet; tunc nequit restitutio fieri pauperibus; sed res dividenda est inter eos, quos inter defraudatus existit; ità *Sylvius*, *Lessius*, *Palaus*, *Mol.*, *Cajet.*, *P. Nav.* *etc.* Vel autem dominus est ignotus in generali, ità ut nequeat discerni inter loci habitatores, ad quem, vel quos res pertineat; et tunc restitutio fieri debet pauperibus, ut habetur in *cap. Cùm tu, de usuris*, ubi præcipitur usurariis restitutionem facere dominis, vel eorum hæredibus, vel his

Quær. XII. Utrùm si crimen aliquod est publicum in quodam loco, possit sinè culpâ, saltem gravi, manifestari in alio, ubì illud est adhùc occultum? Dictum fuit *l.* 1. *num.* 86. cum *Lug.*, *Cajet.*, *Nav.*, *Salm.*, *etc.* communissimè contrà alios, sententiam affirmativam esse valdè probabilem. Sed vide *l.* 3 *n.* 979. ubì nunc sententia limitatur tantùm pro delictis illis, quæ delinquentem aliis perniciosum efficiunt.

Quær. XIII. An in die jejunii notabiliter antevertens sinè justâ causâ horam meridianam, graviter peccet? *l.* 3. *n.* 1016 dictum fuit cum *Lessio*, *Tol.*, *Bonac.*, *Laym.*, *Salm.*, *Castrop.*, *etc.* probabiliorem esse negativam sententiam. Sed re meliùs ad trutinam revocatâ, dicimus cum *Azor.*, *Sanch.*, *Nav.*, *Sylvest.* affirmativam omninò tenendam.

Quær. XIV. An episcopus possit lites transigere super bona Ecclesiæ vertentes? *l.* 4. *num.* 187, *vers.* *Circa etc.* dictum est non posse. Sed hoc intelligendum tantùm, quandò Ecclesia ob transactionem deberet aliquid de rebus possessis cedere; Secùs si nihil cederet de possessis.

Quær. XV. Si votum sit certè emissum, sed tantùm probabiliter impletum, utrùm vovens teneatur

---

non superstitibus, pauperibus. Sufficit autem quòd restitutio fiat pauperibus cujuscumque loci. Sufficit etiam quòd fiat locis piis, ùt communiter docent *Les.*, *Nav.*, *Salm.*, *Croix*, *Bonac.*, *Azor.*, *Mol.*, *Vasq.*, *Fill. etc.* Id tamen locum habet, modò adhibita sit debita diligentia, ut proprii domini invenirentur; nam si antè diligentiam adhibitam fieret restitutio pauperibus, et deindè domini comparerent, utique damnum ipsis resarciendum esset; præterea id locum habet, cùm defraudati pauciores sunt, nempè tres, vel quatuor. Ità ut si restitutio fiat quibuscumque illius loci indiscriminatim, res verosimiliter non perveniet in manus proprii domini; et ideò restitutio tunc fieri potest pauperibus cujuscumque loci, ùt communiter tenent *Sylvest.*, *Bonac.*, *Salm.*, cum *Soto*, *Rebel.*, *et Tapia*, et quamvis *Sylvius* dicat congruentius esse, ut eo casu restitutio fiat pauperibus illius loci, ubi furtum patratum est, addit tamen id non esse necessarium. Si autem plures et varii domini incerti alicujus communitatis damno affecti fuerint, tunc omninò restitutio facienda est pauperibus ejusdem communitatis læsæ.

omninò votum implere? Negant plures AA., nempè *Lug.*, *Ronc.*, *Salmant.*, cum *Laym. etc.* Sed censeo cum *Conc.*, *Antoine*, *etc.* votum implendum esse; cùm enim votum est certum, possidet obligatio implendi votum.

Quær. XVI. An teneatur Pœnitens confiteri mortale peccatum certè commissum, si tantum probabiliter reputet illud confessum fuisse? Negant *Suar.*, *Lug.*, *Salm.*, *et alii.* Sed dico cum *Concinâ et aliis* eum teneri peccatum illud clavibus subjicere, cùm dubia sit confessio, et certa sit confessionis obligatio. Sed vide quod dicitur *lib.* 6. *de Pœnit. num.* 477.

Quær. XVII. An liceat conferre Sacramentum sub conditione, absquè quòd conditio ore exprimatur? *lib.* 6. *num.* 29. *in fin.* affirmatum est cum *Tourn.*, *Roncagl.*, *Castropal.* et aliis communissimè. Sed quià non desunt auctores aliqui, ut *Gonet*, *Juenin*, *Contens.*, *Serry*, *etc.*, qui tenent (licet parùm probabiliter) valorem Sacramenti non pendere ab intentione ministri, sed tantùm ab ipsâ collatione Sacramenti seriò peractâ, tutius est conditionem etiam verbis exprimere.

Quær. XVIII. An teneatur quis confiteri peccatum mortale certè commissum, si posteà sit in dubio, an illud fuerit vel ne confessus? *lib.* 9. *num.* 477. dictum fuit non teneri, si credat probabiliter peccatum confessario jam exposuisse. Sed nunc teneri dicimus, quià sicut certa fuit obligatio confitendi, ità certa debet esse confessio, vide tamen *cit. n.* 477.

Quær. XIX. An sacerdos ab Ecclesiâ abscissus, uti si esset hæreticus, schismaticus, aut excommunicatus vitandus, possit absolvere eos, qui sunt in periculo mortis, si alius desit? *lib.* 6. *num.* 560. *Quær. I.* probata fuit sententia negativa. Sed nunc probamus contrariam cum *Sylvio*, *Collet*, *Sylvestro*, *Cano*, *etc.*

Quær. XX. An si pœnitens confessus sit superiori, et inculpabiliter sit oblitus peccati reservati, poterit deindè à quolibet confessario de illo absolvi? *lib.* 6. *n.* 597. probavimus sententiam negativam. Sed nunc ex auctoritate *Pontas*, *Collet*, et signanter *Sylvii*, qui affirmativam cum *Sylvestr.*, *Navar.*, *Adrian.*, *Angel.*, *Covar.*, et pluribus aliis pro certâ habet, eam reprobare non possumus.

Quær. XXI. An inhabilitas ad celebrandum quam incurrunt confessarii sollicitantes, incurratur antè sententiam? *l.* 6. *n.* 705. affirmatur. Sed nunc vide id, quod dicitur in hâc editione *num. citato* (*a*).

Quær. XXII. An episcopi possint absolvere ab excommunicatione eos qui tentaverunt extrahere delinquentes ab Ecclesiâ? *Lib.* 1. *Append. II. num. XXVIII.* affirmatum est; Sed nunc oppositum tenendum cum *Fagnano*, qui id probat; vide *loc. cit.*

Quær. XXIII. In praxi confessarii, posita post librum VII. dicitur *Cap ult. num.* 287. Episcopis, eorumque delegatis concessa esse facultas impertiendi indulgentiam plenariam infirmis eam petentibus in articulo mortis; addendum ad hoc requiri, quòd episcopi hanc facultatem à Pontifice regnante expostulent, et obtineant.

Quær. XXIV. In eâdem Praxi *num.* 98. dicitur ex rubricâ illicitum esse in missâ adhibere vinum, quod *incipit acescere*, adverte id quod additum est in examine ordinandorum *num.* 98. (*b*).

(*a*) In praecedenti editione hujus operis affirmavi, eo quòd pœnæ privativæ, quæ important inhabilitationem ad aliquod jus acquirendum, vel cessationem à quodam jure jam acquisito utendo, ùt communiter DD. docent, ordinariè antè sententiam incurruntur. Attamen quidam probus religiosus, cùm hæc legisset apud meum opus, scripsit mihi è Româ, quòd duo theologi S. C. Inquisitionis Romanæ oppositum sentiebant, nempè requiri sententiam ad præfatam pœnam incurrendam. Sub initio ratio opinionis hujus mihi non occurrebat; sed posteà re seduliùs perpensâ, in hoc eodem meo opere n. 248. observavi, quòd *Suarez*, *Bonac.*, *Salm.*, cum *Tapiâ*, *Vasq.*, *Montesin. etc.* locis ibi cit. (quibus recenter consentit *Eusebius Amort.* l. R. num. 148.) dicunt sententiam declaratoriam benè requiri etiam quoad pœnas privativas, sivè inhabilitantes; casu quo reus non possit exequi pœnam sinè propriâ infamiâ, proùt ordinariè in nostro casu eveniret, si Sacerdos sollicitans deberet per longum tempus se abstinere à celebrando. Dico *per longum tempus;* nam si de brevi super dictam inhabilitationem posset impetrare dispensationem, et interim sinè sua infamia celebrationem intermittere, tenetur ab ea abstinere.

(*b*) *Ubi legitur:* Vinum autem cum alio liquore, et si modico mixtum, vel mustum de uvis tunc expressum, est quidem materia apta ad Sacramentum, sed graviter illicita.

Quær. XXV. In eâdem Praxi *Append.* III. *num.* 122. dicitur, dubium esse an sit probabilis opinio, quòd celebrare sinè Cruce, non sit mortale. Sed re maturiùs perpensâ, nunc satis probabilis mihi videtur, cùm inter doctores sit communis, nec certum habetur fundamentum in oppositum.

Quær. XXVI. An Calix si denuò inauretur, denuò sit consecrandus? *tom.* 2. *l.* VI. *tract.* III. *de Euch. cap.* 3. *dub.* 2. probabiliùs censui negandùm cum *Laym.*, *Lugo*, *etc.* Sed re meliùs perpensâ, nunc puto cum *Ferrari*, *Suar. etc.* probabiliùs iterùm Calicem esse consecrandum; vide adnotationem ultimo loco adjunctam in loco citato (*a*).

ùt dicitur in rubricâ; ubi idem docetur de vino, quod cœperit acescere, vel corrumpi, vel fuerit aliquantulùm acre. Dicunt tamen la *Croix.*, *Gobatus*, *et Sporer*, quòd deficiente alio vino, licet uti vino tantùm parùm acescente. Ait enim Card. Lambertinus Notif. 77. n. 2., quòd præfata rubrica deducta est ex doctrinâ S. Thomæ 3. parte, quæst. 74. Art. 5. ad 2. qui docet non posse quidem Sacramentum confici de aceto, *posse tamen de vino acescenti*, *quod est in viâ ad corruptionem*, *licèt peccet conficiens.* Undè rubrica non videtur accipienda cum tanto rigore, ut comprehendat omnes etiam primos gradus acrimoniæ, sed tantùm illos qui jam proximè incipiunt constituere vinum acescens vulgò dictum, *vino colla punta*, sivè, *andato allo spunto.*

(*a*) *Ubi* dub. 4. num. 370. dubitatur 2. *scribit calices denuò inauratos esse denuò consecrandos propter scilicet praxim Ecclesiæ*, *et receptam consuetudinem*; tunc subdit: casu autem quo per longum usum inauratio deperdatur, puto probabiliùs dicendum cum *Sylvio et Ferraris* non requiri novam consecrationem ad celebrandum cum hujusmodi Calice; quià tunc viget ratio, quòd Calix semel consecratus, totus deindè per modum unius consecratus remanet. Cùm verò nova fit inauratio, intervenit aurum de novo additum, quòd non est consecratum, immediatè sanguinem tangens.

Imprimatur, si videbitur Reverendissimo Patri Sacri Palatii Apostolici Magistro.

Benedictus Fenaja Patriarch. Constantinopolit. Vices gerens.

Imprimatur Fr. Thomas Vincentius Pani, Ord. Præd. Sacri Palatii Apostolici Magister.

Romæ, MDCCCVI, apud Lazarinum Rev. Cameræ apostolicæ typographum, *Superiorum permissu.*

FINIS.

